

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя

МОВОЗНАВЧА
НІЖИНЩИНА

Ніжин
2022

УДК 81'1(477.51)(031)
ББК 81.0(4Укр-4Чер)я2
М74

Рекомендовано Вченою радою
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
(НДУ ім. М. Гоголя)
Протокол № 14 від 30.06.2022 р.

Рецензенти:

Степаненко М. І. – професор кафедри української мови
Полтавського національного університету ім. В. Г. Короленка;

Сидоренко Т. М. – доцент, завідувач кафедри
документознавства та інформаційної діяльності Державного
університету телекомунікацій

М74   **Мовознавча** Ніжинщина : довідник / упоряд.
Н. І. Бойко, С. В. Зінченко, А. М. Кайдаш. 2-ге вид. зі
змiнами й доп. Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2022.
247 с.

До видання увійшли сформовані за тематичним принципом
статті, що висвітлюють найважливіші періоди історії розвитку
українського мовознавства, лінгвістичної думки на Ніжинщині.

Для мовознавців, учителів-словесників, студентів-філологів,
студентів гуманітарних факультетів, усіх, хто цікавиться
історією української мови, проблемами мовознавства, хто шанує
українську культуру й намагається примножувати її здобутки.

УДК 81'1(477.51)(031)
ББК 81.0(4Укр-4Чер)я2

© Н. І. Бойко, С. В. Зінченко,
А. М. Кайдаш, упорядкування, 2022
© НДУ ім. М. Гоголя, 2022

*100-літтю кафедри
української мови присвячуємо*

**ОСНОВНІ ВІХИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО
МОВОЗНАВСТВА
В НІЖИНСЬКІЙ ВИЩІЙ ШКОЛІ**

Дослідники історії мовознавчої кафедри Ніжинської вищої школи вважають, що сучасна кафедра української мови, методики її навчання та перекладу сягає своїм корінням до квітня 1918 року, оскільки 10 (23) квітня на засіданні конференції розглядалися пропозиції Міністерства народної освіти, із-поміж яких першими і найголовнішими були такі: 1) про утворення кафедр української мови, історії української літератури, історії України; 2) про перехід на викладання предметів українською мовою [7, с. 190]. У довоєнний час статус і назва кафедри зазнавали модифікацій.

Спочатку кафедра функціонувала у складі відділу української мови та літератури. 16 червня 1920 року була створена спеціальна комісія для проведення реформи у структурі Історико-філологічного інституту. Комісія дійшла висновку, що на базі одного ЗВО можна створити чотири інститути, проте фактично їх було створено лише два: гуманітарний та фізико-математичний. У складі гуманітарного було чотири відділи, серед яких і української мови та літератури. Протягом червня 1920 року – вересня 1921 року вища школа в Ніжині мала назву Науково-педагогічний інститут.

Майже до вересня 1922 року кафедр, у сучасному їх розумінні та статусі, фактично не було. Лише 28 вересня

1922 року в Інституті народної освіти на об'єднаному засіданні предметних комісій було утворено вісім кафедр, серед яких була і мовознавча. Її очолив професор **І. І. Семенов** [8, с. 216]. Пізніше була створена Ніжинська науково-дослідна кафедра історії, культури і мови. Сама назва засвідчує те, що в ній було поєднано три царини, три ключові першооснови національного відродження та становлення. Хронологічно функціонування згадуваної кафедри збігається з процесами українізації. Ця кафедра була створена за взірцем 54 інших, які вже функціонували в Україні. Вона складалася з чотирьох секцій, серед яких – української мови та літератури (завідувач – професор **Є. А. Рихлик**).

Згідно з декретами ВУЦВК УРСР від 27 липня і від 1 серпня 1923 року було проголошено рівність мов. В інституті була створена студентська комісія щодо українізації у складі Борисенка (голова), Одарченка (секретар), Крементуло, Кулініч, Кононенко та ін., яка розробила й запропонувала конкретні заходи популяризації української мови, пов'язані зі створенням українського драматичного гуртка, українського хору, студії української мови, кабінету української мови. Комісія запропонувала дирекції інституту 50% коштів, виділених на поповнення фондів бібліотеки, використати для придбання українськомовних книг.

У 1930 році науково-дослідну кафедру закрили. Професор Є. А. Рихлик намагався на основі секції української мови та письменства створити самостійну кафедру українознавства та славістики. Учений мріяв, щоб Ніжин став одним із центрів славістики в Україні, він запропонував досліджувати цікаві наукові проблеми: «Українсько-польські літературні взаємовідносини», «Слов'янські меншості УРСР», «Слов'янська енциклопедія» та інші. Усі ці плани не здійснилися, про що свідчить постанова сектора науки Народного комісаріату освіти від 6 вересня 1930 року [8, с. 222–223].

Із січня 1931 року посаду завідувача кафедри мовознавства обійняв професор **І. Я. Павловський**. Його наукові інтереси були досить різноаспектними, широкими та цікавими. Учений опублікував низку праць, серед яких і «Питання про початок української мови і про становище її в слов'янській родині». Кафедра мовознавства під керівництвом І. Я. Павловського функціонувала до 26 грудня 1933 року. Саме цього дня комісія, що перевіряла роботу кафедри мовознавства, кваліфікувала її керівника як «буржуазного націоналіста». Швидко вченого звільнили з роботи і вислали на поселення в Узбекистан. У 1934 році кафедру мовознавства об'єднали з кафедрою літератури, створивши кафедру мови й літератури (завідувачем кафедри у 1934–1935 роках був **О. Є. Яненко**).

У 1935 році здійснено поділ кафедри, що зумовило формування й початок функціонування двох відокремлених кафедр – української мови та української літератури. Завідувачем кафедри мови було призначено **Г. О. Костенецького**, а літератури – М. П. Сайка. Від 1936 року до початку війни та в 1971–1972 роках кафедру української мови очолював **І. К. Чапля** – український мовознавець і літературознавець, доктор філологічних наук (1966), професор (1968). У 1935–1939 роках І. К. Чапля поєднував обов'язки завідувача кафедри української мови і декана філологічного факультету [3, с. 819]. Переважна більшість мовознавчих праць І. К. Чаплі присвячена прислівникові. Серед них ґрунтовна монографія «Прислівники в українській мові» (1960). Увага мовознавця була зосереджена також і на граматичній природі словосполучень і фразеологізмів. Перу І. К. Чаплі належить низка літературознавчих праць про творчість Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, М. Коцюбинського, М. Драгоманова, П. Грабовського та інших письменників. Видатний мовознавець писав новели та оповідання.

Повоєнна історія кафедри української мови починається з 1943 року. Ніжин звільнено 15 вересня, а 16 жовтня 1943 року відновлено роботу кафедри української мови. 15 листопада розпочалися заняття в студентських аудиторіях. На кафедрі в 1943–1944 н. р. працювали сім викладачів. Завідувачем кафедри з 16 жовтня 1943 року до 1947 року була старший викладач **Н. В. Сладківська**. Упродовж 1948 і 1949 років кафедру української мови очолював старший викладач **Д. Д. Герасименко**. Мовознавець працював над проблемами розвитку гіпотаксичних конструкцій у різних жанрах української літературної мови XVII – початку XVIII ст.

Значний науковий потенціал кафедри української мови помітно зміцнюється впродовж 50–70-х років. Саме в цей період було захищено вісім кандидатських дисертацій, присвячених історії української мови, сучасній українській літературній мові, її стилістичному й функційному потенціалу тощо. Так, у 1949 році захистив кандидатську дисертацію І. Г. Чередниченко, у 1950 – І. К. Чапля, у 1955 – Ф. Я. Середа, у 1958 – А. Д. Батурський, у 1962 – І. В. Сенчук, у 1963 – М. Г. Кишенько, у 1968 – Д. Д. Герасименко, у 1969 – О. Д. Неділько. Наукові зацікавлення членів кафедри згадуваних років досить широкі. Доцент **І. В. Сенчук** досліджував мовотворчість і мовомислення письменника Чернігівщини Олекси Десняка, доцент **М. Г. Кишенько** аналізувала особливості конструкцій із придієсловним керуванням у сучасній українській літературній мові.

Упродовж 1950–1951 років кафедру очолював доцент **І. Г. Чередниченко**. У 1963 році мовознавець успішно захистив докторську дисертацію, активно працював над проблемами синтаксису складного речення. І сьогодні актуальні його монографія «Складнопідрядні речення в сучасній українській мові» (1959), низка праць, присвячених питанням стилістики («Нариси з загальної

стилістики сучасної української мови» (1962)), фразеології («Нариси з української фразеології» (1952)). І. Г. Чередниченко – автор посібника «Збірник вправ з сучасної української мови» для вищих навчальних закладів (1955 р., 1958 р., 1963 р.). В останні роки вчений досліджував теорію віршування («Проблеми створення римословника Т. Шевченка»), римотвірні властивості мови [2, с. 824].

Від 1953 до 1956 року на кафедрі працювала старший викладач **О. П. Лახно (Блик)**. Об'єктом її наукових зацікавлень була історія української мови, а також питання методики викладання української мови в загальноосвітній школі. О. П. Блик підготувала низку підручників для учнів загальноосвітніх шкіл у співавторстві із Б. М. Куликом. За численними шкільними підручниками та навчально-методичними посібниками цих авторів вивчали українську мову в загальноосвітніх школах України упродовж майже 10 років.

Від 1954 до 1964 року завідувачем кафедри української мови був доцент **Ф. Я. Середа**. Мовознавець досліджував афіксальну систему іменників української мови в зіставленні з афіксальними системами російської й білоруської мов.

У 1952 і 1953 роках кафедру української мови очолював доцент **А. Д. Батурський**. Наукові зацікавлення А. Д. Батурського стосувалися передусім мовотворчості українських письменників-сатириків та гумористів, проблем лексичної й фразеологічної вербалізації комічного.

Ім'я доцента **О. Д. Неділько** в україністиці пов'язуємо з досить цікавими й ґрунтовними етимологічними студіями з української мови, а також із українською науковою антропонімікою. Ці праці мовознавиці не втрачають своєї великої популярності впродовж багатьох десятиліть. Доцент О. Д. Неділько керувала кафедрою української мови в 1972–1973 та в 1976–1978 роках.

У вересні 1964 року склад кафедри української мови поповнився двома доцентами, ученими Харківської лінгвістичної школи. До Ніжинської вищої школи приїхали працювати А. В. Майборода та Л. І. Коломієць. Вони значно розширили наукові обрії кафедри, розпочавши досить плідну тридцятирічну наукову та навчально-методичну діяльність у Ніжинському педагогічному інституті імені Миколи Гоголя.

А. В. Майборода, провідний історик української мови, продовжив свої наукові студії у цій царині. Ґрунтовні знання різних рівнів старослов'янської мови відображені в підручниках та посібниках для студентів вишів, опублікованих у видавництві «Вища школа». За підручником «Старослов'янська мова» із 1975 року розпочали навчання студенти всіх вишів України. Праця дістала високу оцінку не лише в Україні, а й за її межами. Болгарський професор Рум'яна Павлова зазначила: «Підручник А. В. Майбороди «Старослов'янська мова» своїми якостями значно перевищує більшість посібників, які з'явилися останнім часом і присвячені давньоболгарській мові» [Цит. за: 8, с. 27]. Витримали кілька видань навчальні посібники: «Збірник вправ з старослов'янської мови» (1962), «Історична грамати́ка української мови: збірник вправ» (1988), «Старослов'янська мова: збірник вправ і завдань» (1992). Ці праці були підготовлені у співавторстві з Л. І. Коломієць, яка активно працювала над вивченням історії української мови. Доцент А. В. Майборода був співавтором підручника для вищих навчальних закладів «Порівняльна грамати́ка української і російської мов» (1978 р., 1987 р., співавтори – М. А. Брицин та М. А. Жовтобрюх). Доцент А. В. Майборода очолював кафедру в 1964 – 1970 та в 1973–1975 роках.

Проблеми порівняльного вивчення української і російської мов були центром постійної уваги ректора Ніжинської вищої школи академіка **Ф. С. Арвата**, який у

співавторстві з професором Н. М. Арват опублікував у видавництві «Радянська школа» навчально-методичний посібник «Порівняльне вивчення російської та української мов у середній школі» (1989 р.) [10]. Академік Ф. С. Арват започаткував, очолив і постійно розвивав наукову школу, присвячену теорії та історії перекладу. Численні праці вченого, зосереджені навколо цієї проблеми, дисертації аспірантів кафедри засвідчували, що академік Ф. С. Арват мав широкі грані мовознавчої концепції, які заслуговують на глибоке і різнобічне дослідження на загальноукраїнському мовному рівні. Не менш важливими в науковій і викладацькій діяльності академіка Ф. С. Арвата були студії з вивчення історії української літературної мови. Цей академічний курс учитель учителів, улюбленець студентської аудиторії, майстерно та з великим натхненням читав упродовж усього свого викладацького шляху.

У Ніжині чітко і виразно виявилися нові особливості наукового таланту **Л. І. Коломієць** – захоплення історичною фразеологією. Грунтовні напрацювання, концептуальні студії в цій царині, сформульовані й обґрунтовані теоретичні спостереження й висновки Л. І. Коломієць стали основою для докторської дисертації – «Фразеологія української мови другої половини XVI – першої половини XVII століть : генезис і стилістичне використання», – яку вона успішно захистила в 1979 році й очолила кафедру української мови. Із 1981 року Л. І. Коломієць – професор. Здобутки навчально-методичної роботи Л. І. Коломієць утілювала в різноманітних публікаціях (підручниках, посібниках, статтях, методичних рекомендаціях тощо). За період наукової діяльності Л. І. Коломієць була співавтором колективної п'яти томної праці «Сучасна українська літературна мова : Морфологія» (розділи «Прислівник», «Сполучник», «Частки» (1969 р.), у співавторстві); а також підручників та посібників зі старослов'янської мови та історичної

граматики («Збірник вправ з старослов'янської мови» (1962 р., у співавторстві), «Історична граматики української мови : Збірник вправ» (1988 р., у співавторстві) [7].

Діапазон наукових інтересів Л. І. Коломієць у цей період теж був досить широкий. Її цікавили сучасні та історичні явища: питання етимології, семантики, мови творів письменників, а також проблеми української мови та методики її викладання у ЗВО та в середній школі. Проте основна увага професора була зосереджена передусім на історії мови. Провідною темою її досліджень тривалий час було фразеологічне багатство української мови, про що свідчать праці: «Історична фразеологія» – розділ «Фразеологія XIV-XVст. Народнорозмовна і книжна фразеологія XVI – XVIII ст.» у книзі «Історія української мови: Лексика і фразеологія» (1983 р.); «З фразеології української ділової писемності XIV-XV ст.», «О фразеологических сочетаниях языка украинских актов XIV-XV веков», «Уваги до історичної фразеології у рукописній спадщині О. О. Потєбні» та багато інших.

Л. І. Коломієць читала низку мовознавчих дисциплін. Крім улюблених – предметів історико-лінгвістичного циклу, – професор розробила і викладала сучасну українську літературну мову, керувала науковою роботою студентів, передаючи свій досвід молодим колегам, які пізніше поповнили склад кафедри української мови. У цей період на кафедрі розпочинали свою трудову діяльність випускники-відмінники Ніжинського педагогічного інституту (Чокань (Ілляшенко) Марія Антонівна, Мойсієнко Анатолій Кирилович, Сірик (Пашенко) Валентина Михайлівна, Шелемеха (Вакуленко) Галина Михайлівна, Бондаренко Алла Іванівна, Зінченко Станіслав Віталійович, Пугач Валентина Миколаївна, Бережняк Валентина Миколаївна, Оліфіренко (Пасік) Надія Михайлівна, Жук Тетяна Василівна, Топтун Володимир Михайлович,

Обийкіна (Шевченко) Світлана Петрівна), а також обраний за конкурсом доцент Чирва Гарік Михайлович та випускники інших ЗВО України (Лукач Світлана Панасівна, Бойко Надія Іванівна, Бойко Вікторія Миколаївна, Давиденко Лариса Борисівна, Гальчук Валентина Юхимівна). Л. І. Коломієць обіймала посаду завідувача кафедри української мови від 1979 до 1984 року.

Доцент **Г. М. Чирва** відомий науковій громадськості як провідний синтаксист кафедри, тонкий знавець усіх мовних рівнів, який залюблений у поетичні барви рідного слова. Упродовж 1984–1987 років доцент Г. М. Чирва очолював колектив кафедри, був деканом філологічного факультету.

Старший викладач **М. А. Ілляшенко** відома як кваліфікований дослідник проблем морфології сучасної української літературної мови. Старший викладач **В. М. Пащенко** активно працювала над проблемами української діалектології, фонетики сучасної української літературної мови, стилістики української літературної мови. Старші викладачі М. А. Ілляшенко та В. М. Пащенко підготували низку навчально-методичних посібників у співавторстві.

Із 1994–1995 н. року на кафедрі працювала і викладала дисципліни історичного циклу доцент кафедри російської мови **В. Г. Коваленко**, яка в цей період опублікувала чотири значущі для освітнього процесу навчально-методичні посібники: «Літературно-писемна мова Київської Русі (X–XI ст.)», «Стара українська літературна мова XIV–XVIII ст.» (2007 р.), «Нова українська літературна мова (I пол. XIX ст.)» (2009 р.), «Літературна мова XX ст.» (2005 р.) (у співавторстві із доц. С. В. Зінченком та ас. С. П. Шевченко).

Науково-методичний доробок доцентів **В. М. Бойко та Л. Б. Давиденко** репрезентовано низкою навчально-методичних посібників, окремі з яких опубліковано із

грифом МОН України («Сучасна українська літературна мова: Морфеміка. Словотвір» (2005 р., 2010 р.), «Морфологія сучасної української літературної мови» та ін., так і численними науковими розвідками, що стосуються різноаспектного аналізу фразеологічного багатства української мови. Перу доцентів В. М. Бойко та Л. Б. Давиденко належать оригінальні спостереження над структурно-семантичними особливостями фразеологічних одиниць з анімалістичним компонентом, роллю фразеологічних значеннєвих планів у структурах субстантивних словосполучень, чинниками образно-семантичної фразеологізації словосполук у художньому мовленні, семантичними модифікаціями фразеологічних одиниць у художніх просторах, процесами градації фразеологічних одиниць як стилістичного засобу вираження художнього тексту, особливостями відтворення українських фразеологізмів російською мовою тощо. У статтях простежується новий підхід до національно маркованих мовних одиниць. Упродовж 1997–2001 років доцент В. М. Бойко очолювала колектив кафедри української мови.

Із 1990 року на кафедрі української мови працює **А. І. Бондаренко**, яка в 1996 році в Інституті української мови НАН України успішно захистила кандидатську дисертацію на тему «Поетична мова Василя Стуса (експресеми емотивного змісту)». У 1997 році доцент А. І. Бондаренко якісно поповнила викладацький склад новоствореної кафедри методики викладання української мови та літератури. У 2018 році вона успішно захистила докторську дисертацію («Образна семантика темпоральності українських поетичних текстів ХХ ст.: інтегративний вимір») і вже в 2019 році професор А. І. Бондаренко употужнила склад об'єднаної кафедри української мови та методики її навчання.

Сфера наукових інтересів професора А. І. Бондаренко багатовимірна: лінгвокультурологія, лінгвосинергетика,

дискурсологія, семасіологія, медіалінгвістика, лінгвостилістика. Науковий доробок становить понад 100 наукових праць, із-поміж яких низка статей у закордонних фахових виданнях, уведених до міжнародних наукометричних баз, зокрема публікації в науковому періодичному виданні, уключеному до наукометричної бази Web of Science. Українська філологічна спільнота з вдячністю послуговується трьома одноосібними монографіями професора («Текстово-світоглядні моделі художнього мовомислення ХХ століття» (2009), «Темпоральність у поетичній мові ХХ століття» (2013), «Образна семантика темпоральності українських поетичних текстів ХХ ст.» (2017); навчально-методичними посібниками («Культура ділового мовлення вчителя» (2000), «Художній текст в інтерпретаційному вимірі» (2008), «Лінгвокультурологія» (2021), «Українська мова (за професійним спрямуванням)» (2021) та ін.; численними статтями в українських фахових часописах («Література та культура Полісся» та ін.) і в закордонних періодичних виданнях, що належать до наукометричної бази Web of Science). У 2019 році при кафедрі була створена лабораторія лінгвокультурології, яка розпочала свою активну діяльність під керівництвом А. І. Бондаренко. Професор була упорядником двох збірників тез «Арватівські читання» (2020 р., 2021 р.).

У листопаді – грудні 2020 року А. І. Бондаренко пройшла науково-педагогічне стажування у Венеціанському університеті Ка' Фоскарі (Італія) на тему: «Організація освітнього процесу в галузі філологічних наук: світовий досвід і національна практика» за фахом «Філологічні науки». За результатами стажування опубліковано науково-методичну доповідь «Висвітлення проблеми категорійного статусу лінгвокультурологічних одиниць у процесі підготовки філологів». У липні – серпні 2021 року пройшла стажування у Варненському університеті менеджменту (Болгарія) на тему:

«Модернізація вищої освіти в інформаційному суспільстві» за фахом «Філологічні науки», повністю виконала навчальний план науково-педагогічного стажування. Його підсумком стала презентація індивідуального проекту, що слугує підтвердженням міжнародного співробітництва.

Упродовж 2019–2022 рр. як керівник лабораторії з лінгвокультурології брала участь у підготовці матеріалів до грантових програм Українського культурного фонду «Аналітика культури» та «Дослідження. Освіта. Резиденції. Стипендії»; колективного проекту «Сучасні крафти м. Ніжина Чернігівської області: регіональні традиції й інновації». У 2022 році підготувала паспорт індивідуального Міжнародного проекту Documenting Ukrainian. Institute for Human Sciences, Austria («Documenting Ukrainian wartime humour: a linguocultural analysis») і перемогла в конкурсі.

Доцент **В. М. Пугач** відома науковій спільноті як дослідниця синтаксичної системи сучасної української літературної мови, лексикології сучасної української літературної мови та етнолінгвістики. Сумлінно підготовлений посібник з української етнолінгвістики для студентів-філологів («Українська етнолінгвістика: структурно-функціональний аспект»: навч.-метод. посіб. Ніжин, 2002. 112 с.) досі користується в лінгвістичних колах України великим попитом. Про широку мовознавчу ерудицію доцента В. М. Пугач засвідчує низка цікавих наукових праць, присвячених вивченню історії української мови. Ось лише найновіші: 1. Від «Граматки» П. Куліша до «Українського правопису» 2019 року: соціокультурний контекст кодифікації (2019); 2. Проблеми викладання польської мови в Ніжинській вищій школі 20–30-х рр. ХХ ст. (2018); 3. «Хто ж, окрім нас, явить істинний лик наших предків, якщо ми не збережемо справжнього способу їхніх думок і мовлення?»: до 200-річчя граматики Олексія Павловського

(2018); 4. Історія кафедри української мови Ніжинського вишу кінця 20–30-х рр. XX ст. (2017, 2022); 5. Історія кафедри української мови НДПІ 40–50-х рр. XX ст. (2017) та ін. У низці наукових праць доц. В.М. Пугач популяризує ідеї Олексія Павловського, Пилипа Морачевського, Федора Вовка, ідентифікує їхні концептуальні погляди крізь призму українського культурного коду та шляхом глибокого дослідження української ідентичності. Доцент В.М. Пугач запропонувала тезу щодо існування Ніжинської історичної етнолінгвістичної наукової школи як складника історії українського етнолінгвістичного простору.

Доцент В. М. Пугач вісім років працювала в середній загальноосвітній школі, вільно володіє польською мовою. Неодноразово перебувала на стажуванні в закордонних університетах, підвищувала свій кваліфікаційний рівень, беручи участь у багатьох міжнародних науково-методичних семінарах. У 2004 р. здобула двомісячний науковий грант Фондації підтримки науки Каси імені Ю. Мяндовського (Kasa im. Józefa Mianowskiego) Республіки Польща та наукове стажування з вивчення актуальних проблем етнолінгвістики на кафедрі української філології Варшавського університету. У липні 2007 року здобула посвідчення про закінчення навчально-методичного курсу «Актуальні методи вивчення польської мови та історії» (Варшавський університет, Zaświadczenie PCN-4015-6/07), узяла участь у лінгводидактичному проєкті «Teraz Wrocław» (Вроцлав, 2008).

Протягом 2019–2022 рр. у складі робочої групи лабораторії з лінгвокультурології кафедри брала участь у підготовці матеріалів до грантових програм Українського культурного фонду «Аналітика культури» та «Дослідження. Освіта. Резиденції. Стипендії»; колективного проєкту «Сучасні крафти м. Ніжина Чернігівської області: регіональні традиції й інновації». У

2022 році доцент В. М. Пугач створила паспорт наукового проекту прикладного дослідження (секція: літературознавство, мовознавство та мистецтвознавство) для участі в конкурсі, оголошеному МОН України (у співпраці з професором Н. І. Бойко).

Наукові зацікавлення доцента **Г. М. Вакуленко** стосуються передусім синтаксису сучасної української мови, проблемних питань синтаксичної системи сучасної української літературної мови, специфіки ділової української мови. Доцент Г. М. Вакуленко є співавтором численних навчально-методичних посібників для студентів-філологів педагогічних університетів, серед яких і «Збірник вправ із синтаксису сучасної української літературної мови» (2012 р.), «Українська мова. Практикум. Синтаксис. Пунктуація». Модульний курс. Частина II. Ніжин, 2021. 237 с. (у співавт.), «Робоча програма науково-дослідницької практики здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти» (2022, у співавторстві). Доцент Г. М. Вакуленко здійснювала керівництво педагогічною, стажувальною й науково-дослідницькою практикою здобувачів вищої освіти різних рівнів ННІ філології, перекладу та журналістики.

Доцент **В. М. Бережнюк** – авторка низки праць навчально-методичного характеру зі вступу до мовознавства, загального мовознавства, ділової української мови, діалектології української мови. Доцент В. М. Бережнюк у співавторстві зі старшим викладачем В. М. Пащенко підготувала декілька посібників для студентів-філологів про поліську (2005 р.), південно-західну та південно-східну (2007 р.) макросистеми діалектних систем української мови. В. М. Бережнюк обстежувала Прилуччину, Сосниччину, Новгород-Сіверщину та східно-поліські райони. Згадані посібники дослідниць уможливили оволодіння студентами методикою збирання діалектологічного матеріалу, засвоєння різнорівневих особливостей мови окремих

регіонів. Цікавою є монографічна праця «Визначні українські діалектологи» (2007 р.). Доцент В. М. Бережняк сім років працювала в середній загальноосвітній школі, десять років заступником декана філологічного факультету з навчально-методичної та наукової роботи.

Із 1991 року на кафедрі української мови працює **С. В. Зінченко**, випускник філологічного факультету Ніжинського державного педагогічного інституту імені М. В. Гоголя цього ж року. Доцент С. В. Зінченко упродовж десятиліть успішно працює над проблемами історії української мови, на високому науковому й методичному рівнях читає лекції, проводить практичні заняття з дисциплін історичного циклу, продовжуючи традиції свого вчителя – професора А. В. Майбороди. Доцент С. В. Зінченко під керівництвом видатного історика української мови й українського мовознавства – члена-кореспондента НАН України В. В. Німчука – успішно захистив кандидатську дисертацію з історії української мови, уперше в українському мовознавстві здійснив обстеження процесу становлення й розвитку градаційної деривації ступенів порівняння прикметника та прислівника української мови як цілісної системи в широких хронологічних межах. Читаючи історичні дисципліни, доцент С. В. Зінченко опублікував низку важливих навчально-методичних посібників: «Літературно-писемна мова Київської Русі (X–XI ст.)», «Стара українська літературна мова XIV–XVIII ст.» (2007), «Нова українська літературна мова (I пол. XIX ст.)» (2009), «Літературна мова XX ст.» (2005), «Історія української літературної мови» (Частина 2 (2007), Частина 3 (2009), Частина 4 (2010) – у співавторстві з доцентом В. Г. Коваленко та асистентом С. П. Шевченко; «Історична граматики української мови в таблицях: історичний коментар» (2001) – у співавторстві з В. Г. Коваленко.

Наукові зацікавлення доцента С. В. Зінченка в царині історії української мови багатоаспектні: 1. Походження та історія урбоніма Ніжин (1998); 2. Особливості творення компаративів давньоруськоукраїнською мовою (2013); 3. Особливості градації ознаки в повісті М. Коцюбинського «Тіні забутих предків» (2014); 4. Розвиток учення про ступенювання у вітчизняній лінгвістиці (2015); 5. Градуація ознаки в українському перекладі першої частини старого заповіту Біблії (2018); 6. Старослов'янізми в мовній картині світу Пантелеймона Куліша (2019) та ін. У співавторстві з Н. І. Бойко та А. М. Кайдаш опубліковано два видання енциклопедичного довідника «Мовознавча Ніжинщина: енциклопедичне видання» (2017, 2022). Викладацький хист доцент С. В. Зінченко вдало поєднує з керівними посадами ЗВО. Від 2001р. до 2004р. доцент С. В. Зінченко обіймав посаду проректора з гуманітарних питань та виховної роботи), від 2004р. до 2011р. – проректора з науково-педагогічної та виховної роботи, від 2011р. до 2012р. – начальника соціально-гуманітарного відділу університету. Із 2021 року доцент С. В. Зінченко обіймає посаду помічника ректора Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Проблеми текстознавства, лексичної семантики, лінгвістичного аналізу тексту знайшли відображення в численних працях доцента **Н. М. Пасік**, яка розробляє й забезпечує викладання цілої низки різноаспектних дисциплін кафедри. Вступ до мовознавства, лінгвістичний аналіз тексту, текстознавство, типологія помилок, логіка і методи логічного аналізу тексту, технічне редагування, редакторський аналіз і правка, коректура, спецкурс «Актуальні проблеми лексичної семантики» – це ще не повний перелік навчальних предметів, що їх викладає доцент Н. М. Пасік, працюючи на кафедрі з 1991 року. Одноосібні навчально-методичні посібники («Лінгвістичний аналіз художнього тексту»

(2003 р.), «Лінгвістичний аналіз художнього тексту: хрестоматія» (2007 р.), робочі зошити з текстознавства (2009 р., 2011 р.), із типології помилок (2017 р.), із помилкознавства (2020 р.) та ін. користуються авторитетом у лінгвістичних колах України, у студентських аудиторіях. У співавторстві підготовлено низку навчально-методичних посібників, із-поміж яких «Вступ до мовознавства: Словник-довідник лінгвістичних термінів» (2004 р.), «Наскрізна програма практики» (2015 р.), «Сучасна українська літературна мова. Синтаксис. Пунктуація: практичний курс» (2019 р.) та ін.; була упорядником двох збірників тез «Арватівські читання» (2020 р., 2021 р.). Доцент Н. М. Пасік три роки працювала в середній загальноосвітній школі, упродовж тривалого часу сумлінно виконує обов'язки секретаря кафедри.

У різні часи на кафедрі працювали доценти **С. П. Лукач**, **В. Ю. Гальчук**, **Т. В. Жук**, асистенти **В. М. Топтун** та **С. П. Обийкіна (Шевченко)**, які свого часу склали науковий підмурівок для спорідненої кафедри – методики викладання української мови та літератури. Отже, кафедра стала своєрідним науковим донором, оскільки на кафедру методики викладання української мови та літератури перейшли працювати три кандидати філологічних наук, а з ними передано й загальноуніверситетський курс «Українська мова за професійним спрямуванням». У центрі уваги згадуваних мовознавців були проблеми культури української мови та методики викладання української мови в школі. Праці доцентів С. П. Лукач («Говорим и читаем по-украински» (1998 р.) та Т. В. Жук («Українська мова за професійним спрямуванням: кредитно-модульний курс» (2013), «Українська мова за професійним спрямуванням» (2014) відповідають загальнодидактичним і специфічно-методичним принципам навчання: науковості, доступності, систематичності, перспективності, зв'язку

теорії з практикою. Сфера наукових інтересів доцента В. Ю. Гальчук – українська акцентологія, культура української мови, методика викладання української мови.

Наукові інтереси доцента **Н. І. Клипи**, яка працювала на кафедрі від 1997 до 2012 року стосувалися лексичного багатства сучасної української літературної мови, зокрема її стилістичного різнобарв'я, специфіки ділової української мови. Окремі праці Н. І. Клипи порушують проблеми морфології української мови, культури українського мовлення. У вересні 2018 року доцента Н. І. Клипу колектив обрав деканом філологічного факультету, який від 2019 року перейменовано на Навчально-науковий інститут філології, перекладу та журналістики.

Від 2000 до 2012 року на кафедрі працювала доцент **О. В. Банзерук**, яка досліджувала важливі аспекти стилістики сучасної української мови, особливості ділового українського мовлення. У сфері її наукових інтересів була художня творчість Миколи Гоголя. Доцент О. В. Банзерук тривалий час обіймала посаду заступника декана з виховної роботи.

Науковий потенціал кафедри поступово употужнювався. Так, у 2004 році успішно захистила кандидатську дисертацію випускниця аспірантури кафедри української мови **А. М. Василенко (Кайдаш)**, яка забезпечує викладання низки лінгвістичних дисциплін («Стилістика української мови», «Сучасна українська літературна мова», «Історія видавничої та друкарської справи», «Шрифтознавство», «Практикум з української мови» та ін.). У монографії «Міфологеми в українському романтичному просторі» (2010 р.) дослідниця на багатому фактичному лексичному матеріалі, ретельно дібраному з творів українських письменників-романтиків, обґрунтувала теоретичні засади розуміння основних категорій міфологем, схарактеризувала й

кваліфікувала міфологічні номінації як умовно словникові та текстоцентричні одиниці, що передбачає опертя на особливості їхньої семантики та функціонування в художньому тексті. Доцент А. М. Кайдаш опублікувала низку одноосібних навчально-методичних посібників («Українська мова: дидактичні матеріали для студентів, учнів ліцеїв і гімназій» (2005, 2007), «Рукописна книга: витоки, графічне оформлення, мистецьке оздоблення» (2014), «Стилістика сучасної української мови. Практичний курс» (2017), «Сучасна українська мова з практикумом» (2019), «Методичні рекомендації щодо використання електронних ресурсів на уроках української мови в 10 класі в умовах дистанційного та змішаного навчання» (2022) та у співавторстві («Міфологічна лексика української мови». Ч. 1 (2005 р.), Ч. 2 (2007 р.); «Сам собі вчитель: збірник диктантів для студентів філологічних спеціальностей» (2005; 2007; 2013 (гриф МОН), «Міфологічна лексика української мови». Ч. 1. (2006), Ч. 2. (2007), «Українська мова. Синтаксис і пунктуація» (2007), «Українська мова. Практикум. Модульний курс». Ч. I. (2014), «Мовознавча Ніжинщина: енциклопедичне видання» (2017, 2022, у співавторстві з Н. І. Бойко, С. В. Зінченком). Працює за сумісництвом у ліцеї та здійснює керівництво науково-дослідницькими роботами учнів Ніжинського обласного педагогічного ліцею Чернігівської обласної ради.

У вересні 2019 року в житті кафедри відбулися зміни: її склад поповнили викладачі, які працювали на кафедрі методики навчання української мови та літератури й викладали «Методику навчання української мови» та загальноуніверситетський курс «Українська мова (за професійним спрямуванням)». Оновлений колектив почав працювати над новою темою – «Об'єктивація вербального простору: мовознавчий і лінгводидактичний аспекти» (науковий керівник – професор Н. І. Бойко).

Із 01 жовтня 2019 року на кафедрі працює кандидат педагогічних наук, доцент **Н. М. Голуб**, яка забезпечує викладання дисциплін лінгводидактичного циклу. Курс методики навчання української мови вивчають студенти першого (бакалаврського – 014 Середня освіта (Українська мова і література), 035 Філологія (Українська мова та література) та другого (магістерського – 014 Середня освіта (Українська мова і література), 035 Філологія (Українська мова та література) рівнів. Доцент Н. М. Голуб керує педагогічною, стажувальною й науково-дослідницькою практикою здобувачів вищої освіти різних рівнів, вона відома науковій спільноті як авторка низки важливих праць, присвячених актуальним проблемам сучасної української лінгводидактики, із-поміж них навчально-методичні посібники («Методика навчання будови слова і словотвору» (2020), «Елементи STEM в освіті – основа розвитку творчої дитини: навчально-методичний посібник для вчителів і вихователів» (2021, у співавторстві), «Формування критичного мислення учнів у контексті інноваційного підходу до освітньої діяльності» (2022, у співавторстві), «Робоча програма науково-дослідницької практики здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти» (2022, у співавторстві), статті, опубліковані у фаховому виданні рівня В, яке проіндексоване в міжнародній наукометричній базі Index Copernicus International («Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки»), та тези доповідей. Доцент Н. М. Голуб була упорядником двох збірників тез «Арватівські читання» (2020 р., 2021 р.).

Із 01 жовтня 2021 року після закінчення навчання в докторантурі Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова й успішного захисту докторської дисертації на тему «Теоретико-методичні засади формування ключових компетентностей учнів 10–11 класів закладів загальної середньої освіти (профільний

рівень) у процесі навчання лексикології української мови (на матеріалі родинної лексики)» на кафедрі працює кандидат філологічних наук, доктор педагогічних наук, доцент Т. В. Рудюк. Об'єктом наукового інтересу є фразеологія української мови, її граматична система, поетика, методика навчання української мови. Доцент Т. В. Рудюк забезпечує викладання дисципліни «Українська мова як іноземна», курсу «Методика навчання української мови» та ін. Вона опублікувала низку навчально-методичних посібників («Українська мова як іноземна» (2021, у співавторстві), «Робоча програма науково-дослідницької практики здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти» (2022, у співавторстві) та ін., а також статті в українських фахових часописах та в періодичному виданні, що належить до наукометричної бази Web of Science). Доцент Т. В. Рудюк пройшла дистанційний етап наукового стажування для освітян (Республіка Польща, Варшава, Польсько-українська фундація «Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці»; Духовна Академія Університету Кардинала Стефана Вишинського; Фундація ADD. Варшава, 2022). Доцент Т. В. Рудюк здійснює керівництво педагогічною, стажувальною й науково-дослідницькою практикою здобувачів вищої освіти різних рівнів факультету філології, історії та політико-юридичних наук.

У кінці 2021 року кафедру української мови та методики її навчання перейменовано на кафедру української мови, методики її навчання та перекладу. Із 01 січня 2022 року її склад поповнили доценти В. О. Сидоренко та О. М. Петрик, які забезпечують викладання дисциплін перекладознавчого циклу.

Об'єкт наукових інтересів доцента **В. О. Сидоренко** різноаспектний: лінгвістика тексту, особливості реалізації текстових категорій, мова та стиль творів М. Гоголя, оказіональне словотворення, проблеми

викладання зарубіжної літератури в школі, історія Ніжинської вищої школи. Від 1986 дослідниця опублікувала понад 100 наукових праць. Серед них 32 присвячені творчості М. В. Гоголя. У низці статей ґрунтовно розкрито проблеми об'єктивації художнього часу як текстотвірної категорії.

Педагогічна й наукова діяльність доцента В. О. Сидоренко стосуються багатьох сфер, що засвідчують назви посад, які в різні роки обіймала колега, сповна віддаючись улюбленій справі: учитель російської мови та літератури, заступник директора з виховної роботи, інструктор оргвідділу районної ради; асистент, старший викладач, доцент кафедри російської мови, кафедри російської мови та перекладу, кафедри слов'янської філології, компаративістики та перекладу; кафедри української мови, методики її навчання та перекладу. Від 2003 до 2016 вона викладала зарубіжну літературу в Ніжинському обласному педагогічному ліцеї Чернігівської обласної ради. Доцент В. О. Сидоренко студіювала грецьку мову в межах грантової програми ІКА в Афінському університеті (2002–2003), пізніше передавала свої знання студентам («Грецька мова» як вибіркова дисципліна у складі перекладознавчих дисциплін), проводила факультативні заняття упродовж 6 років у трьох загальноосвітніх школах м. Ніжина, у Ніжинському обласному педагогічному ліцеї Чернігівської обласної ради, у недільній школі грецького товариства. Від 2006 до 2010 виконувала обов'язки директора Центру гуманітарної співпраці з українською діаспорою Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Об'єктом наукового інтересу доцента **О. М. Петрик** є актуальні питання сучасного перекладознавства, особливості художнього перекладу, зіставні дослідження граматичної та лексичної будови української і російської мов. Доцент О. М. Петрик опублікувала низку навчально-

методичних посібників («Основи перекладацького аналізу тексту»: навчально-методичний посібник з дисциплін перекладознавчого циклу (2015), «Програма комплексного державного екзамену із сучасної російської мови та теорії і практики перекладу підготовки бакалавра» (2016), «Програма комплексного державного екзамену із сучасної української мови, сучасної російської мови та теорії і практики перекладу підготовки бакалавра» (2017), «Програма комплексного кваліфікаційного екзамену із сучасної української мови, сучасної російської мови та теорії і практики перекладу підготовки бакалавра» (2021) – усі в співавторстві, «Методичні рекомендації для проходження практик зі спеціальності 035.03 слов'янські мови та літератури (переклад включно)» (2018), «Наскрізна програма практики студентів (галузь знань: 035 Філологія. Спеціальність 035.03 слов'янські мови та літератури (переклад включно)» (2018); статей в українських фахових часописах («Література та культура Полісся» та ін.) і в закордонних періодичних виданнях («До проблеми перекладу поезій В. Стуса». *Specialized and multidisciplinary scientific researches*: Collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with Proceedings of the International Scientific and Practical Conference. Amsterdam». The Netherland: European Scientific Platform (2020), «Національно-культурна специфіка фразеологізмів з компонентом «плоди рослин» у зіставному аспекті». *Organization of scientific research in modern conditions*: conference proceedings. Seattle: KindleDP (2020), із-поміж закордонних – Web of Science, що належить до наукометричної бази («Axiosemantics of time in the poetic language and thinking of the avantgarde». *AD ALTA: Journal of interdisciplinary research* (2022, у співавторстві). Доцент О. М. Петрик у 2022 році пройшла науково-педагогічне стажування на факультеті суспільних наук Північного університетського центру в Бая-Маре (Румунія) на тему «Впровадження новітніх

викладацьких практик і розвиток освітнього процесу в галузі філології: досвід країн ЄС», що слугує підтвердженням міжнародного співробітництва. Доцент О. М. Петрик у співпраці з професором Н. І. Бойко була упорядником збірника тез «Арватівські читання» (2022 р.). Протягом 2022 р. у складі робочої групи лабораторії з лінгвокультурології кафедри брала участь у підготовці матеріалів до грантових програм Українського культурного фонду, зокрема колективного проекту «Сучасні крафти м. Ніжина Чернігівської області: регіональні традиції й інновації». Доцент О. М. Петрик працює за сумісництвом у міському ліцеї, здійснює керівництво науково-дослідницькими роботами учнів Ніжинського міського ліцею Ніжинської міської ради.

Плідна наукова діяльність академіка Ф. С. Арвата та доктора філологічних наук, професора Л. І. Коломієць уможливила відкриття в 1994 році аспірантури на кафедрі української мови Ніжинського педагогічного інституту за фахом «Українська мова». Першими аспірантами кафедри стали випускники-відмінники ЗВО – асистенти С. В. Зінченко та Н. М. Пасік, які успішно та вчасно захистили кандидатські дисертації. Пізніше в аспірантурі навчалися А. Ю. Пономаренко, А. М. Василенко (Кайдаш), Т. Л. Хомич, Т. В. Рудюк, Л. В. Зіневич, Т. М. Сидоренко, Т. В. Жук, Л. І. Коткова, О. М. Петрик, О. М. Попенко, В. І. Хомич, які стали кандидатами філологічних наук, доцентами.

До роботи на кафедрі за сумісництвом або для читання спецкурсів у різні роки декан факультету й завідувач кафедри запрошували провідних учених України. Викладачі та здобувачі вищої освіти різних рівнів Ніжинської вищої школи мали щастя слухати лекції академіка, доктора філологічних наук, професора А. П. Грищенка, доктора філологічних наук, професора М. Я. Плющ, доктора філологічних наук, професора

Н. І. Тоцької, доктора філологічних наук, професора В. Ю. Франчук та ін.

Великих зусиль докладав академік **А. П. Грищенко** – студент відділення української мови й літератури історико-філологічного факультету Ніжинського державного педагогічного інституту ім. М. В. Гоголя (1954-1958); асистент кафедри української мови Ніжинського державного педагогічного інституту імені М. В. Гоголя (1958-1960); професор кафедри української мови Ніжинського державного університету імені М. В. Гоголя (1996-2006) – для формування і розвою наукових шкіл в Україні. Учений підготував сімох докторів і кілька десятків кандидатів філологічних наук. Академік за сумісництвом працював на кафедрі української мови Ніжинської вищої школи впродовж десяти років (1996 – 2006). Якісний склад кафедри української мови, методики її навчання та перекладу сьогодні – це результат багаторічної, сумлінної і кропіткої праці професора А. П. Грищенка як наукового консультанта, наукового керівника, опонента, голови спеціалізованої вченої ради, завідувача кафедри української мови Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Це вияв глибокої любові до своєї альма матері, до міста своєї юності. Для кафедри української мови Ніжинської вищої школи А. П. Грищенко підготував доктора філологічних наук та чотирьох кандидатів наук. Під керівництвом академіка свого часу захистили кандидатські дисертації А. К. Мойсієнко (1983 р.), Н. І. Бойко (1984 р.), Г. М. Вакуленко (Шелемеха) (1996 р.), Т. М. Сидоренко (2005 р.). Наукове становлення кандидатів філологічних наук, доцентів кафедри В. М. Бойко, Л. Б. Давиденко, В. М. Пугач, В. М. Бережняк, А. М. Василенко (Кайдаш) також пов'язане з ім'ям академіка А. П. Грищенка як завідувача кафедри української мови Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

(1981–2006 рр.) та голови Спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських дисертацій в НПУ імені М. П. Драгоманова (1992–2004 рр.). Ніжинські філологи щиро вдячні славному землякові, вони горді з того, що мали честь і щастя спілкуватися з визначним мовознавцем, Ученим, що має свій виразний науковий почерк, який легко можна ідентифікувати. Учитель учителів, лінгвіст «милістю Божою» мав досить широкі грані мовознавчої концепції, був ученим широкого діапазону. Під керівництвом академіка А. П. Грищенка створено підручник для студентів-філологів педагогічних університетів «Сучасна українська літературна мова», який витримав три видання (1993 р., 1997 р., 2002 р.) і користується в широких лінгвістичних колах України великим авторитетом і попитом і сьогодні.

Академік А. П. Грищенко був членом національної правописної комісії, співавтором тексту «Найновішої редакції українського правопису». Він пропагував ідеї відновлення й забезпечення повнокровного життя тим елементам української мови, які в часи тоталітаризму з ідеологічних міркувань було несправедливо вилучено, примусово перенесено на периферію спілкування чи й зовсім заборонено. У проєкті нової редакції українського правопису обґрунтував необхідність поширення правила дев'ятки на правопис власних назв іншомовного походження, утверджував думку про реанімування правопису 1928 року (Скрипниківського), багатьох його норм, що були маркерами українськості. Одним із перших із-поміж мовознавців-істориків повернув до життя заборонену в радянський час концепцію лінгвогенезу, згідно з якою безпосереднім джерелом розвитку української мови, як й інших слов'янських мов, є не східнословянська, а праслов'янська мова, розпад якої датований VI–VII ст. Услід за Ю. Шевельовим, виокремлював такі періоди в історії розвитку української

мови: 1) протоукраїнська мова (VII–XI ст.), 2) староукраїнська мова (XI–XIV ст.), 3) середньоукраїнська мова (кінець XIV – початок XIX ст.), 4) нова українська мова [10, с. 13]. Академік досліджував життєвий і творчий шлях розстріляних мовознавців, домагався сутнісного, а не декоративного утвердження в освіті та вихованні ідей українськоцентризму, українського державотворення. Українську мову мовознавець характеризував як феномен, у якому «зосереджуються і за допомогою якого об'єктивуються, передаючись від покоління до покоління, типологічно кардинальні ознаки національної ідентичності її носіїв», постійно акцентував на потребі «державної підтримки шляхом реалізації заходів спеціального мовного планування, орієнтованих на поступове розширення її функціонального діапазону, та піднесення її суспільного престижу, приниженого протягом десятиліть панування спотвореного інтернаціоналізму на засадах возвеличення й поширення російської мови як мови міжнаціонального спілкування» [11].

Без виплеканих академіками А. П. Грищенком та Ф. С. Арватом, професорами Л. І. Коломієць і М. Я. Плющ учнів кафедра української мови, методики її навчання та перекладу не мала б сьогодні такого рясного грона кандидатів наук, не змогла б реалізовувати потужні творчі задуми й вибудовувати такий важливий і необхідний у викладацькій праці та справжній науці зв'язок поколінь, різноаспектно досліджуючи функціонування української мови в межах індивідуальних і колективних наукових тем кафедри («Граматичні й семантичні аспекти функціонування лексичних та фразеологічних одиниць української мови», «Об'єктивація вербального простору: мовознавчий і лінгводидактичний аспекти» (номер державної реєстрації 0120U101337).

Кафедра української мови, методики її навчання та перекладу підтримує тісні зв'язки, співпрацює з провідними науковими та освітніми закладами різних рівнів: із багатьма відділами Інституту української мови НАН України (кафедра є базою Лівобережного наукового центру з історії українського мовознавства). Спільно з цією науковою установою на базі НДУ імені Миколи Гоголя від 2006 року проведено шістнадцять всеукраїнських наукових конференцій «Грищенківські читання»; кафедрою української мови Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (керівництво аспірантами, спільні засідання кафедр, спільні конференції, підготовка кандидатів наук, проходження стажування тощо); кафедрою української мови та прикладної лінгвістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка (рецензування наукової продукції, керівництво аспірантами, проведення конференцій); кафедрою української мови Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (рецензування наукової продукції, керівництво аспірантами, проведення конференцій); кафедрою української мови і літератури Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка (проходження стажування, проведення конференцій); кафедрою української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (рецензування наукової продукції, проведення спільних конференцій); кафедрою журналістики та мовної комунікації Національного університету біоресурсів і природокористування України (рецензування наукової продукції, проведення конференцій); Варшавським університетом (Польща) – стажування доц. В. М. Пугач, Башкортостанським університетом (Киргизстан) – стажування іноземних викладачів та студентів на кафедрі української мови НДУ імені Миколи Гоголя.

Завдяки підтримці члена-кореспондента НАН України **В. В. Німчука** та професора **П. Ю. Гриценка** на базі кафедри української мови відкрито Лівобережний науковий центр з історії українського мовознавства. Кафедра спільно зі згадуваними провідними науковими центрами проводить щорічні міжнародні та всеукраїнські конференції. Тісна співпраця Центру з Інститутом української мови, Інститутом мовознавства імені О. Потебні НАН України, провідними мовознавчими кафедрами університетів нашої держави, наукові зв'язки членів кафедри із закордонними вищими освітніми закладами (Австрія, Великобританія, Польща, Болгарія, Румунія, Грузія та ін.) дають упевненість в ефективності функціонування Центру, значущості його ролі в актуалізації студій з української мовознавчої науки, у висвітленні її «білих плям» та реабілітації окремих українських учених-мовознавців, які були репресовані за часів тоталітаризму.

Отже, кафедра української мови Ніжинської вищої школи пройшла столітній – складний і плідний – шлях реорганізації, становлення і розвитку. Сьогодні колектив кафедри активно працює над вивченням різноаспектних актуальних проблем українського мовознавства. Ґрунтовні дослідження членів кафедри сприяють розвою лінгвістичної думки в Україні та за її межами.

Література

1. Бойко Н. І. Українське мовознавство в іменах Ніжинської вищої школи. *Література та культура Полісся*. Вип. 107. Серія «Філологічні науки». № 21 / відп. ред. і упоряд. Г. В. Самойленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2022. С.59–83.
2. Карпенко Ю. О. Чередниченко Іван Григорович. Українська мова: енциклопедія. 3-є вид., випр. і доп. Київ: Вид-во «Укр. Енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2007. С. 824.
3. Регушевський Є. С. Чапля Іван Кирилович. Українська мова: енциклопедія. 3-є вид., випр. і доп. Київ:

Вид-во «Укр. Енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2007. С. 819.

4. Самойленко Г. В. Анатолій Васильович Майборода. Чернігів, 1990. 12 с.

5. Самойленко Г. В. Внесок учених Ніжинської вищої школи в розвиток української філології. Історія української лінгвістики : збірник наукових праць. Київ : Ніжин, 2001. С. 9–20.

6. Самойленко Г. В. Вчені-філологи Ніжинської вищої школи. Ніжин : НДПІ, 1993. 336 с.

7. Самойленко Г. В. Лідія Іванівна Коломієць. Чернігів, 1990. 12 с.

8. Самойленко Г. В., Самойленко О. Г. Ніжинська вища школа: сторінки історії. Ніжин : Аспект-Поліграф, 2005. 420 с.

9. Самойленко Г. В. Розвиток українського мовознавства у Ніжинській вищій школі. *Наукові записки НДУ імені Миколи Гоголя*. Філологічні науки. Книга 1. 2011. С. 24–30.

10. Самойленко Г. В. Федір Степанович Арват. Ніжин, 1993. 11 с.

11. Сучасна українська літературна мова : підручник / Грищенко А. П., Мацько Л. І., Плющ М. Я. та ін.; за ред. А. П. Грищенка. 3-тє вид., допов. Київ : Вища шк., 2002. 439 с.

Надія Бойко, завідувач кафедри української мови, методики її навчання та перекладу

АРВАТ НІНЕЛЬ МИКОЛАЇВНА (30. 09. 1928, м. Саратов – 18. 11. 2013, м. Чернівці) – відома вчений-мовознавець, кандидат філологічних наук (1955), доктор філологічних наук (1977).

Закінчила зі срібною медаллю одну зі шкіл Москви (1947), із відзнакою – філологічний факультет Одеського університету (1952), аспірантуру (1955).

У 1955 р. успішно захистила кандидатську дисертацію "Безличные предложения в древнерусском языке (по материалам памятников Новгородской письменности)". Почалася трудова діяльність Нінель Миколаївни на посаді викладача кафедри російської мови Чернівецького державного університету (1956–1976). У 1976 році сім'я переїздить до Ніжина, де й продовжилася її робота на кафедрі російської мови. У 1977 р. відбувся захист докторської дисертації "Семантическая структура безличных предложений в современном русском языке". Понад 30 років Нінель Миколаївна очолювала кафедру російської мови Ніжинської вищої школи, брала активну участь у науковому житті університету, була членом Спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських дисертацій Харківського університету, а також членом Науково-методичної ради при Міносвіти СРСР, членом Науково-дослідного інституту викладання російської мови в національній школі. Опублікувала понад 300 наукових праць.

Пр.: Структурные типы безличных моделированных фразеологических единиц в русском и украинском языках. *Питання фразеології східнослов'янських мов*. Київ,

1972; Семантические типы односоставных глагольных предложений в русском и украинском языках. *Русский язык в его связях с украинским и другими славянскими языками*. Киев – Симферополь, 1973; Порівняльне вивчення семантичної структури речення в близькоспоріднених мовах. *Актуальні питання суспільних наук, історії, філології*. Львів, 1974; О сравнительном изучении семантической структуры предложения. *Всесоюзная научная конференция по проблемам обучения русскому языку в условиях близкородственного билингвизма*. Минск, 1975; Об изучении семантической структуры простого предложения. *Актуальные проблемы синтаксиса современного русского языка*. Баку, 1977; К вопросу о методике преподавания русского языка в пединституте. *Методика преподавания русского языка и литературы*. Київ, 1981; Про ізоморфізм слова і простого речення. *Мовознавство*. 1982. № 1; Структура текста повести Н. В. Гоголя "Шинель". *Тезисы Вторых Гоголевских чтений*. Полтава, 1984; О принципах подхода к членам предложения. *Творча спадщина О. О. Потебні і сучасні філологічні науки*. Харків, 1985; Преемственность и развитие формирования научного понятия о единицах языка в школе и вузе. *Совершенствование процесса формирования научных понятий у учащихся школ и студентов педвузов*. Челябинск, 1986; Художественное пространство в повести Н. В. Гоголя "Страшная месьть". *Творчество Гоголя и современность*. Нежин, 1989; Углубленное изучение словосочетаний в школе. *Актуальные вопросы изучения в вузах курса методики*. Нежин, 1990; О лекторском мастерстве А. А. Потебни. *О. О. Потебня і проблеми сучасної філології*. Київ, 1992; Синтаксис и ритмика в поэтическом тексте. *Славянская культура в современном мире*. Київ, 1994; Концепт "душа" в трактовке В. Даля. *В. И. Даль и современные филологические исследования*. Київ, 2002; Синтаксис современного русского языка. Ч. II. Простое осложненное

предложение : Курс лекций и практические задания. Нежин, 2003; Период в романе Пушкина "Евгений Онегин". *Наукові записки НДУ імені Миколи Гоголя*. Ніжин, 2004; Жизненное поле слова "голова". *Література та культура Полісся*. Ніжин, 2006. Вип. 32; Русская эпиграмма : лингвостилистический очерк. *Наукові записки НДУ імені Миколи Гоголя*. Ніжин, 2007; Бытовая картина мира в поэме Гоголя "Мертвые души". *Література та культура Полісся*. Ніжин, 2008; Ф. С. Арват о переводах пришедший Гоголя в Украине (Иван Франко как переводчик поэмы "Мертвые души"). *Література та культура Полісся*. Ніжин, 2008. Вип. 43.

АРВАТ ФЕДІР СТЕПАНОВИЧ (01.04.1928, с. Олександрівка (нині Ширяївський район Одеської обл.) – 02.11.1999, м. Ніжин) – український мовознавець, педагог, кандидат філологічних наук (1964), професор (1989), академік Академії педагогічних наук України (1992), заслужений працівник народної освіти України (1999).

У 1952 р. закінчив філологічний факультет Одеського університету, у 1956 р. закінчив аспірантуру.

Працював методистом, завідувачем відділу Чернівецького інституту удосконалення кваліфікації вчителів (1956–1961); викладачем, доцентом кафедри української мови Чернівецького університету (1961–1975). Десять років був деканом філологічного факультету. У 1976 році сім'я Арватів переїздить до Ніжина, де Федір Степанович обіймає посаду проректора з навчальної роботи Ніжинського педагогічного інституту (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) (1976–1977). Майже 17 років працював ректором цього інституту (1978–1995), радником ректора (1996–1999).

Пр.: Із спостережень над мовою перекладу І. Я. Франка поеми Гоголя "Мертві душі" (Переклад фразеологізмів). *Праці Одеського державного університету імені І. І. Мечникова*. Т. 146. Одеса, 1956; До питання про становлення

реалістичних традицій художнього перекладу в українській літературі II половини XIX століття. *Праці Одеського державного університету імені І. І. Мечникова* : [зб. пр. молодих вчених]. Вип. II. Філологічні науки. Одеса, 1958; 3 історії українського перекладу II половини XIX століття: П. А. Грабовський і Леся Українка як теоретики перекладу. *Тези доповідей XX наукової сесії*. Чернівці, 1964; Максим Рильський – теоретик перекладу. *Питання літературознавства і мовознавства* : [тези доп. та повід. респ. наук. конф.] – Харків, 1967; Изучение и внедрение передового педагогического опыта – важное звено в системе управления учебно-воспитательным процессом в высшем учебном заведении. *Всесоюзное совещание работников высших учебных заведений в Москве 6–8 февраля 1980 г. (Сокращенный стенографический отчет)*. Москва : Высшая школа, 1980; Ніжинський педагогічний інститут і перебудова. *Література і культура Полісся : Ніжинська вища школа (1820–1990)*. Ніжин, 1990. Вип. 1; Перші переклади творів М. В. Гоголя на українську мову : М. В. Гоголь – випускник Ніжинської гімназії вищих наук та його творчість. *Література і культура Полісся*. Вип. 3. Ніжин, 1992; Федір Степанович Арват : Біобібліограф. покажч. / Упор. та відп. за вип. Г. В. Самойленко // Вчені-філологи Ніжинської вищої школи. Ніжин : Ніжин. держ. пед. інст-т ім. М. В. Гоголя. Ніжин, 1993; Викладачі Ніжинської вищої школи : Біобібліограф. покажч. Ч. 4 : 1970–2001 / Укл. Л. В. Гранатович. Кн. 2. Ніжин : Ніжин. держ. пед. ун-т ім. Миколи Гоголя : Філологічний факультет, 2002; Викладачі Ніжинської вищої школи. Ч. 4 (1970–2005) : Біобібліограф. покажч. / Упор. працівниками інформ.-бібліограф. відд. 6-ки НДУ імені Миколи Гоголя; Ніжин. держ. ун-т ім. М. Гоголя. Кн. 2. Ніжин, 2005.

БАНЗЕРУК ОКСАНА ВІКТОРІВНА (ШИНКА-РЕНКО О. В.) (06. 03. 1969, м. Ніжин Чернігівської обл.) – мовознавець, кандидат філологічних наук (1997), доцент (2005).

Закінчила СШ № 3 м. Ніжина (1986), Ніжинський державний педагогічний інститут ім. М. В. Гоголя (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя (1991), аспірантуру при Інституті мовознавства імені О. О. Потебні (м. Київ, 1997). Від 1994 року працювала викладачем кафедри стилістики і культури мови Ніжинського державного педагогічного інституту ім. М. В. Гоголя, від 1998 до 2002 – молодшим науковим співробітником Гоголівського науково-методичного центру, від 2000 до 2005 – асистентом кафедри української мови Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя, від 2005 – доцентом кафедри української мови НДУ імені Миколи Гоголя, із 2012 – доцентом кафедри російської мови цього ж університету.

Сфера наукових інтересів: художня творчість Миколи Гоголя.

Пр.: Литературная антропонимия как средство вторичной номинации в художественной речи Н. В. Гоголя. Киев-Нежин, 1997.; Библиотека С. П. Шевырева. Русский фонд : Библиографическое описание / Сост. : О. В. Банзерук, Л. В. Гранатович, Л. М. Остапенко, А. В. Чоботько. Нежин, 2002.; Гоголівська метафора: генеза, структура, семантика. *Мова і культура*. Вип. 7. Т. 9. Київ, 2004; Військова лексика в історичній прозі П. Куліша. *Література та культура Полісся*. Вип. 59. Ніжин, 2010; Колористичний живопис словом М. Гоголя та В. Вересаєва.

Другі Арватівські читання. Ніжин, 2013; Стилистически маркированная лексика и ее роль в "Повести о том, как поссорился Иван Иванович с Иваном Никифоровичем" Н. Гоголя. Нежин, 2015; Концепт "еда" в раннем творчестве Н. Гоголя. *Треті Арватівські читання.* Ніжин, 2015.

БАТУРСЬКИЙ АРСЕН ДАНИЛОВИЧ (17.11.1914, с. Вовча Балка Вільшанського р-ну Одеської обл. – 30.05.1984, м. Ніжин Чернігівської обл.) – учитель, філолог, мовознавець, кандидат філологічних наук (1960), доцент (1976).

Початкову освіту здобув у с. Вовча Балка Вільшанського р-ну; п'ятий клас закінчив у середній школі с. Березова Балка; у шостому класі навчався в Добрянській середній школі Вільшанського р-ну Кіровоградської обл.; проходив курси з підготовки контролерів із якості металу, підготовчі курси до металургійного технікуму (1934); закінчив Запорізький державний педагогічний інститут (1940); річні курси підготовки викладачів для вищих навчальних закладів при Київському університеті (1952).

Із 1952 р. – викладач на липневій сесії заочників Ніжинського педагогічного нституту, завідувач кафедри української мови, старший викладач, із 1954 р. – тимчасово в. о. декана факультету англійської мови, із 1955 р. – замдекана історико-філологічного факультету, із 1956 р. – заступник декана філологічного факультету, із 1959 р. – старший викладач кафедри української мови, із 1964 р. – доцент кафедри української мови, 1978 р. – тимчасово зарахований на посаду доцента кафедри української мови, 1982 р. – тимчасово зарахований на посаду викладача кафедри української мови.

Сфера наукових інтересів: культура мови, використання фразеологічних конструкцій у гумористичних творах, емоційна лексика, лексика російської мови як засіб індивідуалізації.

Пр.: Про культуру мови газети "Радянський Ніжин". *Деснянська правда*. 1955. № 129; Вступні екзамени до Ніжинського державного педагогічного інституту імені М. В. Гоголя. *Українська мова в школі*. 1955. № 6; Образотворчі засоби мови сатиричних і гумористичних творів. *Наукові записки Ніжинського державного педагогічного інституту ім. М. В. Гоголя*. Ніжин. 1957. № 1; Використання фразеологічних конструкцій в сатиричних і гумористичних творах. *Наукові записки Ніжинського державного педагогічного інституту ім. М. Гоголя*. Ніжин. 1958. № 3; Із спостережень над лексикою сатиричних і гумористичних творів українських радянських поетів. *Наукові записки Ніжинського державного педагогічного інституту ім. М. В. Гоголя*. Ніжин, 1958.

БЕРЕЖНЯК ВАЛЕНТИНА МИКОЛАЇВНА (КОЛЕСНИК В. М.) (17. 06. 1962, с. Химо-Рябушино Ніжинського р-ну Чернігівської обл. (нині – с. Перебудова Ніжинського р-ну Чернігівської обл.)) – мовознавець, кандидат філологічних наук (1996), доцент (2000).

Закінчила СШ с. Припутні Ічнянського р-ну (1979), Ніжинський державний педагогічний інститут ім. М. В. Гоголя (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) (1983). Від 1990 р. до 2000 р. працювала асистентом кафедри української мови Ніжинського державного педагогічного інституту ім. М. В. Гоголя. Із 2000 р. до 2017 р. – доцентом кафедри української мови. Із 2017 р. до 2022 р. – учителем української мови Ніжинського міського ліцею Ніжинської міської ради.

Сфера наукових інтересів: говори Східного Полісся.

Пр.: *Діалект і сучасність : Хрестоматія*. Ніжин, 1998. (у співавт.); *Слово і контекст*. Ніжин, 1999. (у співавт.); *Інструкційна програма-питальник з української діалектології*. Ніжин, 2000. (у співавт.); *Лекції зі вступу до мовознавства у таблицях*. Ніжин, 2001; *Визначні*

українські діалектологи. Ніжин, 2007; Вивчення дисципліни "Вступ до мовознавства" в умовах кредитно-модульної системи. На допомогу першокурсникові : [навч.-метод. пос.]. Ніжин, 2008; Беляя Алла Степановна. Библиографический указатель / сост. В. Н. Бережняк, Л. С. Лушник. Нежин, 2009; Загальне мовознавство: Хрестоматія. Ніжин, 2011; Нежинская карскиана. Нежин, 2014. (у співавт.); Методи дослідження діалектного матеріалу : [навч.-метод. пос.]. Ніжин, 2015.

БЕЛАЯ АЛЛА СТЕПАНІВНА (30. 03. 1939, м. Донецьк) – філолог, мовознавець, кандидат філологічних наук (1977), доцент (1983).

Закінчила школу в м. Добропілля Донецької обл. (1957); Дніпропетровський державний університет (1964); аспірантуру при кафедрі російської мови цього закладу вищої освіти (1970–1973). Працювала старшою піонервожатою в сільській школі (с. Красне Добропільського р-ну (1957–1959)). Із 1959 р. до 1964 р. навчалася на філологічному факультеті Дніпропетровського університету, після закінчення якого працювала вчителем російської мови та літератури середньої школи робітничої молоді в м. Добропілля Донецької обл. (1964–1970). Після закінчення аспірантури (1973) працювала на різних посадах Ніжинської вищої школи (1973–2012): асистента (1973–1978), старшого викладача (1978–1979), в. о. доцента (1979–1983), доцента (1983–2012); на посаді декана філологічного факультету (1981–1987), завідувача кафедри стилістики та культури мови (1990–1994).

За сумлінну працю нагороджена медаллю "Ветеран праці" (1984), має почесне звання "Отличник просвещения Казахской ССР" (1980) та "Відмінник освіти України" (1998). Має великий науковий доробок (близько 200 наукових публікацій), її ім'я занесене в Міжнародний довідник "Хто є хто з термінологів" (Житомир, 1998) та

в довідник "Беларускія лінгвісты-ураджэнцы Магілёвшчыны" (Магілёв, 2001). Вона учасник багатьох наукових конференцій в Україні, Білорусі, Росії, Казахстані.

Сфера наукових інтересів: русистика (лексикологія, фразеологія, термінологія, семантика мовних одиниць), мова творів М. Гоголя, лінгвістична спадщина академіка Ю. Ф. Карського – випускника Ніжинського історико-філологічного інституту (1881–1885). За її ініціативи двічі були проведені Міжнародні Карські читання (1998, 2007), установлена меморіальна дошка на корпусі Ніжинського університету, а у 2011 р. відкрита аудиторія імені Ю. Ф. Карського, присвячена 150-річчю з дня народження академіка. Більша частина публікацій охоплює питання термінології: особливості формування та функціонування соціальних термінів у різних текстах (художніх, наукових, у текстах ЗМІ), роль сучасної соціальної термінології у формуванні мовної компетенції членів соціуму, порівняльно-історичний опис термінів в українській та російській мовах, соціальна термінологія в сучасному процесі комунікації та інші питання.

Пр.: Методические рекомендации к практическим занятиям по курсу "Введение в языкознание". Нежин, 1989; Методические рекомендации к спецсеминару "Вопросы терминологии". Нежин, 1990; Введение в языкознание : [уч.-метод. пос. для студентов филолог. фак-та]. Нежин, 2000; Вступ до мовознавства : Лекційні матеріали до розділу "Фонетика" (у співавт.) : [навч. посіб. зі "Вступу до мовознавства" для студентів філолог. фак-ту]. Ніжин, 2002; Евфимий Фёдорович Карский (1861–1931) : [пособие к спецкурсу "Из истории языкознания: персоналии"]. Нежин, 1998; Евфимий Фёдорович Карский. Архивные материалы г. Нежин. Дополнение к пособию по спецкурсу "Из истории языкознания: персоналии". Нежин, 2000; Изучение современной социальной терминологии в русском и украинском языках (сопоставительный аспект). *Вісник Харківського університету. Серія "Філологія".*

№ 491; Традиції Харківської філологічної школи (До сторіччя від дня народження М. Ф. Наконечного). Харків, 2000; Терминология как отражение социокультурных процессов в современном обществе. *Славянский мир на пороге третьего тысячелетия: Материалы Международной научной конференции*. Гомель, 2001; Вопросы межславянских языковых связей в трудах *Е. Ф. Карского. Е. Ф. Карский и современное языкознание: Материалы IX Международных Карских чтений*. В 2-х ч. Ч. 1. Гродно, 2003; Социальные концепты как система кодов современного социума. *Русский язык: система и функционирование: Материалы 3-ей Международной научной конференции "Язык и социум"*. Ч. 2. Минск, 2007; Научное наследие Е. Ф. Карского в трудах украинских исследователей. *Ю. Ф. Карський і сучасне мовознавство. Матеріали XI Міжнародних Карських читань*. Гродно, 2008; Проблемы сопоставительного терминоведения в славянских языках. *Слово в языке и речи: Международный сборник научных трудов в честь 70-летия доктора филологических наук, проф. Литвинниковой О. И.* Елец, 2009; Славянская фразеология – источник лингвокультурологических знаний. *Славянская фразеология в синхронии и диахронии. Сборник научных статей*. Вып. 1. Гомель, 2011; Особенности функционирования социальной терминологии на страницах СМИ. *Актуальные проблемы модернизации обучения социально-гуманитарным дисциплинам в подготовке конкурентноспособного специалиста* : Материалы Международной научно-практической конференции, посвященной 20-летию Независимости Республики Казахстан. Караганда, 2012; Роль терминологии в формировании коммуникативных навыков членов современного социума. *Культура русской речи в условиях многоязычия* : Материалы Международной научно-практической конференции. Махачкала, 2013; Структурно-семантическая модификация фразеологиз-

мов в соціокультурном контексте. *Славянская фразеология в синхронии и диахронии* : Сборник научных статей. Вып. 2. Гомель, 2014; Политический текст в современном коммуникативном пространстве. *Текст. Язык. Человек*. Сборник научных трудов. Мозырь, 2015.

БЕЛЯКИНА ЕЛИЗАВЕТА СЕМЕНІВНА (05.09.1926, Владимирівка Безкарагайського р-ну Семипалатинської обл.) – філолог, мовознавець, кандидат філологічних наук (1966), доцент (1973).

Закінчила СШ (1944), Казахський державний університет імені Сергія Мироновича Кірова (нині – Казахський національний університет імені аль-Фарабі) (1949), аспірантуру при кафедрі російської і слов'янської мови Таджикицького державного університету (1964).

Із 1974 р. працювала доцентом кафедри російської мови Ніжинського державного педагогічного інституту імені Миколи Гоголя; із 1976 р. – в. о. заступника декана філологічного факультету Ніжинського державного педагогічного інституту імені Миколи Гоголя; 1976 р. – відряджена на навчання до Калінінського державного університету; 1977 р. – доцент кафедри російської мови; 1982 р. – звільнена з посади доцента кафедри російської мови.

Сфера наукових інтересів: фонетика й синтаксис сучасної російської мови.

Пр.: О некоторых значениях форм повелительного склонения 2-го лица. *Ученые записки*. ЛГПИ им. С. И. Кирова. Ленинград, 1960; Сочетаемость склонений в сложном предложении с условно-следственными отношениями. *Вопросы русского языка*. Душанбе, 1963; О сущности склонений. О системных отношениях в рамках категории склонения. *Сборник работ аспирантов*. Вып. 2. Душанбе, 1965; Сочетание частицы "БЫ" с союзами и частицами и модификация формы сослагательного склонения. *Сборник работ аспирантов*. Вып. 2. 1965;

Сослагательное наклонение в современном русском языке. Ленинград, 1966; Употребление сослагательного наклонения в придаточных цели. *Первая научная конференция аспирантов и молодых ученых*. Ленинград, 1967; Употребление сослагательного наклонения в изъяснительных предложениях. *Всесоюзная конференция "Научно-методические основы преподавания русского языка в пединститутах"*. Алма-Ата, 1970; Практикум по морфологии и синтаксису с развитием речи : [программа]. 1972; Практикум по морфологии с развитием речи: [уч. пос.]. 1974; Фонетика к интонации русской речи : [уч. пос. для студентов-таджиков]. Нежин, 1974; Контрольные работы по методике русского языка для студентов-заочников. Душанбе, 1974.

БЛАЖКО МАРІЯ ІВАНІВНА (ЦАРЬКОВА М.І.)
(31.03.1964 р., м. Болхів Орловської обл.) – філолог, мовознавець, кандидат філологічних наук (2011), доцент (2012).

Закінчила середню загальноосвітню школу № 34, м. Орел (1981), факультет романо-германських мов та літератури Єнського університету імені Фрідріха Шіллера, м. Єна, НДР (1987). Із 1987 р. працює в Ніжинській вищій школі (1987–1994 – асистентом, 1994–1997 – старшим викладачем; 1997–2000 – навчання в аспірантурі Київського державного лінгвістичного університету, 2000–2011 – старшим викладачем кафедри німецької мови, з 2011 р. кандидат філологічних наук, з 2014 р. – доцент). З 2013 року виконує обов'язки завідувача кафедри німецької мови.

Сфера наукових інтересів: лексична семантика, когнітивна лінгвістика, лінгвокультурологія. Опубліковано понад 50 наукових праць.

Пр.: Семантика прикметників звучання. *Проблеми семантики слова, речення та тексту*: Збірник наукових статей. Київ : Вид. центр КДЛУ, 2000.

Вип. 4. С. 176–182; Мовні засоби відображення звучання. *Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя. Серія Філологічні науки.* Ніжин : НДПУ імені Миколи Гоголя, 2000. С. 96–99; Принципы классификации акустических прилагательных. *Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя. Серія Філологічні науки.* Ніжин : НДПУ імені Миколи Гоголя, 2001. С. 104–111; Экологическая функция акустических прилагательных в немецком языке. *Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя. Серія Філологічні науки.* Ніжин : НДПУ імені Миколи Гоголя, 2002. С. 51–53; Метонимический аспект семантики акустических прилагательных современного немецкого языка. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія Філологічні науки.* Ніжин : НДУ імені Миколи Гоголя, 2004. С. 71–73; Семантика и сочетаемость акустических прилагательных современного немецкого языка. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія Філологічні науки.* Ніжин : НДУ імені Миколи Гоголя, 2005. С. 40–44; Дієприкметники на позначення звучання в сучасній німецькій мові: семантико-когнітивний аспект. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія Філологічні науки.* Ніжин : НДУ імені Миколи Гоголя, 2007. С. 102–105; Комбінаторика абстрактних іменників з прикметниками та дієприкметниками на позначення звучання (на матеріалі сучасної німецької мови). *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія Філологічні науки.* Ніжин : НДУ імені Миколи Гоголя, 2008. С. 72–76; Градуальний компонент семантики прикметників і дієприкметників сучасної німецької мови на позначення звучання. *Наукові записки Ніжинського*

державного університету імені Миколи Гоголя. Серія Філологічні науки. Ніжин : НДУ імені Миколи Гоголя, 2009. Книга 1. С. 70–74; Значення ад'єктивних слів сучасної німецької мови на позначення звучання: аксіологічний аспект. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка. Серія Філологічні науки (мовознавство)*. Кіровоград : КДПУ ім. В. Винниченка, 2010. Вип. 89 (3). С. 105–108; Прикметники і дієприкметники сучасної німецької мови на позначення просторових параметрів соматичних звуків. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія Філологічні науки*. Ніжин : НДУ імені Миколи Гоголя, 2010. Книга 1. С. 64–66; Семантика прикметників і дієприкметників на позначення звучання: екологічний компонент (на матеріалі сучасної німецької мови). *Наукові записки. Серія "Філологічні науки" (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя)* / [відповідальний редактор проф. Г.В.Самойленко]. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2012. Кн. 1. С. 102–105; Ад'єктивні одиниці сучасної німецької мови на позначення темпорально-ритмічних параметрів звучання. *Наукові записки. Серія "Філологічні науки" (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя)* / [відповідальний редактор проф. Г. В. Самойленко]. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2012. Кн. 2. С. 83–86; Метафоричне осмислення взаємодії перцептивних ознак у термінах ЗВУЧАННЯ (на матеріалі сучасної німецької мови). *Слов'янський збірник*. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. Вип. 17. Ч. 2. С. 18–22; Семантика і комбінаторика прикметників і дієприкметників на позначення звучання у сучасній німецькій мові (німецькою мовою). *Германістика в Україні* : Науковий журнал (Українська спілка германістів вищої школи, Київський національний лінгвістичний університет)

/ [відповідальні редактори проф. Стеріополо О. І., проф. Кияк Т. Р.]. – Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2012. С. 12–18; Семантична структура перцептивних і градуальних прикметників і дієприкметників сучасної німецької мови на позначення звучання. *Мовні і концептуальні картини світу*. Наукове видання (Київський національний університет імені Тараса Шевченка) / [відповідальний редактор проф. Белова А. Д.]. Київ : ВПЦ “Київський університет”, 2013. Вип. 43. Ч. 1. С. 113–119; Вербалізація просторових параметрів ад’єктивними засобами на позначення звучання в сучасній німецькій мові. *Наукові записки. Серія “Філологічна”*. Острог : Видавництво Національного університету “Острозька академія”. Вип. 34. 2013. С. 24–26; Ад’єктивно-іменні словосполучення на позначення статичних джерел звуку: метонімічний ракурс (на матеріалі сучасної німецької мови). *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Філологічні науки*. Луцьк : Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2013. № 17 (266). С. 24–28; Читаємо німецькою: методичні рекомендації з домашнього читання за романом Дітера Нолля «Пригоди Вернера Гольта» для студентів старших курсів факультету іноземних мов / уклад. М. І. Блажко. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2013. 99 с.; Вербалізація «шкідливих» звуків у сучасній німецькій мові. *Наукові записки*. Випуск 130. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград : РВВКДПУ ім. В. Винниченка, 2014. С. 356–359; Людина: зовнішність та характер : навч. посіб. з практики усного та писемного мовлення для студентів 3-го курсу німецького відділення факультету іноземних мов / уклад. : М. І. Блажко, Г. Д. Заєць. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2014. 163 с.; Перцептивна метафора в романах Р. Шнайдера. *Інновації в освіті: сучасні підходи до професійного розвитку*

вчителів іноземних мов : Матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції. Ніжин : ПП Лисенко М. М., 2014. С. 5–6; Методичні та лінгвістичні вимоги до анотації фахової статті студентів 3 курсу на заняттях з вибіркової дисципліни «Функціональний науковий стиль німецької мови». *Актуальні проблеми методичної підготовки майбутнього вчителя іноземних мов* : Матеріали науково-практичного семінару. Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2015. С. 7–9; Перцептивные адъективы, характеризующие «звучание», как вербализаторы пространственных отношений в современном немецком языке. *Человек ощущающий: перцепция в современном гуманитарном знании* / РАН. ИНИОН. Центр гуманитар. науч.-информ. исслед. Отдел языкознания; гл. ред. Яковлева Э. Б. Москва : изд-во ФГБУН ИНИОН РАН, 2015. С. 19–21; Фреймовая модель концепта «страх» в современной немецкой прозе. *Семантика и прагматика языковых единиц* : тезисы докл. Междунар. науч. конф., Минск, 11–12 мая 2015 г. Минск : МПЛУ, 2015. С.99–100; Пространство в перспективе значения адъективных единиц современного немецкого языка с семантикой звучания. *Наукові записки*. Випуск 146. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград : РВВКДПУ ім. В. Винниченка, 2016. С. 200–204; Лінгвокультурний типаж саксонець у німецькому художньому дискурсі. *Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Інновації в освіті: сучасні підходи до професійного розвитку вчителів іноземних мов»*. Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2016. С. 20–22 (у співавт.); Вчимося навчати німецької: досвід дистанційного підвищення кваліфікації. *Матеріали міжнародного науково-практичного семінару «Проектна діяльність як інструмент досліджень, навчання та інновацій»*. Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2016. С. 16–18 (у співавт.); Deutsche Fernsehnachrichten und

Landeskunde: ein Praxisbericht. Abstracts Netzwerk Ukraine. Pdf-формат. In: Lange, Anja; Klotz, Ludmila, Dzykovich, Olga (Tagungsleitung und Hrsg.) : *Landeskunde Netzwerk Ukraine*. 1. Konferenz zur Gründung eines Landeskunde Netzwerkes in der Ukraine. Kiew : Kiewer Polytechnische Institut benannt nach Igor Sikorsky, 2016. S. 2; «Zur Vermittlung von Landeskunde im Rahmen der Ausbildung von Lehrkräften für Deutsch als Fremdsprache in der Ukraine». *Spektrum Nord: Vielfalt der Ziele, Inhalte und Methoden in der Landeskunde*. Beiträge zur 3. Konferenz des Netzwerks Landeskunde Nord in Odense am 21./22. Januar 2016. Band 6. Frankfurt a. M. : Peter Lang Edition, 2017. S. 147–158; Стилістика німецької мови. Навчальний посібник. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 89 с.; «Deutsche Pressesprache über ukrainische Ereignisse: funktionalstilistischer Aspekt». *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції Асоціації Українських Германістів (АУГ) «Sternstunden der deutschen Sprache in der Ukraine»/ «Зоряний час німецької мови в Україні»* 29 вересня – 30 вересня 2017 р. Чернівці : Видавничий дім «Родовід», 2017. С. 29–30; Вербалізація концепту ZEIT / ЧАС в автобіографічному романі Г. Грасса “Цибулина пам’яті”. *Література та культура Полісся*. Серія “Філологічні науки”: зб. наук. праць. Вид-во Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2018. Вип. 93. С. 188–199; Лінгвістичні засоби втілення євроскептицизму в німецькомовному електоральному дискурсі. *Література та культура Полісся*. Вип. 90. Серія “Філологічні науки”. № 10 / відп. ред. і упоряд. Г. В. Самойленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. С. 268–276; Online-und Wahlkurse: zur Kooperation mit dem Goethe-Institut in der Ausbildung von Deutschlehrenden in der Ukraine. *Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції “Інновації в освіті: сучасні підходи до професійного розвитку вчителів іноземних*

мов". Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2018. С. 161–162; Präsenz- und Online-Unterricht integriert: Erfahrung einer Wahlkursentwicklung bei der Ausbildung der ukrainischen Deutschlehrenden. *Німецька мова в Україні: Традиції, успіхи, завдання. – Deutsch in der Ukraine: Traditionen, Erfolge, Aufgaben*: Матеріали XXV Міжнародної науково-практичної конференції Асоціації української германістів (28 – 29 вересня 2018). Львів : ПАІС, 2018. С. 28–29; Читаємо й аналізуємо Бернгарда Шлінка: методичні рекомендації з організації самостійної роботи для студентів бакалаврату факультету іноземних мов. Ніжин : НДУ ім. Миколи Гоголя, 2018. 42 с. (у співавт.); Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів з дисципліни «Лінгвокраїнознавство Німеччини» / укладачі : М. І. Блажко, Н. К. Удовиченко. Ніжин : НДУ ім. Миколи Гоголя, 2018. Ч. 1. 71 с.; Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів з дисципліни «Лінгвокраїнознавство Німеччини» / укладач: М. І. Блажко, Н. К. Удовиченко. Ніжин: НДУ ім. Миколи Гоголя, 2018. Ч. 1. 105 с.; Емотиви у відображенні картини світу (на матеріалі короткого оповідання П. Зюскінда “Die Taube”). *Література та культура Полісся*. Вип. 96, серія Філологічні науки №13. / відп. ред. і упоряд. Г. В. Самойленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2019. С. 236–245; Гумбольдтіанська лінгвістика: підходи до вивчення взаємодії мови та культури. *Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції «Інновації в освіті: сучасні підходи до професійного розвитку вчителів іноземних мов»*. Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2019. С. 5–7; Як стати успішним студентом: навчальні стратегії. *Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції «Інновації в освіті: сучасні підходи до професійного розвитку вчителів іноземних мов»*. Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2019. С. 54–55;

Концепт VERGANGENHEITSBEWÄLTIGUNG / ПОДОЛАННЯ МИНУЛОГО в німецькій лінгвокультурі. *Література та культура Полісся*. Вип. 95. Серія «Філологічні науки». № 12 / відп. ред. і упоряд. Г. В. Самоїленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2019. С. 184–192 (у співавт.); “DAS SUBSTANTIV UND DER ARTIKEL IM DEUTSCHEN: KURZ UND BÜNDIG” [Іменник та артикль в німецькій мові: Стисло та ясно]: Навчальний посібник з практичної граматики німецької мови. Ніжин : НДУ ім. Миколи Гоголя, 2019. 105 с.; Метафора в оповіданнях Юдіт Германн: лінгвокультурологічний аспект. *Актуальні питання гуманітарних наук*: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Вип. 30. Т. 2. Дрогобич, 2020. С. 55–59; Методичні рекомендації до комплексного кваліфікаційного екзамену з фаху (мовний компонент) за освітньо-професійною програмою “Середня освіта. Німецька мова і література” для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня Спеціальність: 014 Середня освіта (Мова і література (німецька)) Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка. Ніжин, 2020. 40 с. (у співавт.); Вчимося писати курсову роботу з іноземної філології. Навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня факультету іноземних мов НДУ імені Миколи Гоголя, що навчаються за ОПП «Середня освіта. Німецька мова і література». Ніжин, 2020. 46 с. (у співавт.); Personennamen im Spiegel der Transkulturalität. XXVII конференція Асоціації українських германістів «Германістика в транскультурному вимірі: Теорія і практика». Матеріали наукової конференції. 25–26 вересня 2020 р. Львів, ПАІС, 2020. С. 31–32; Translation of German anthroponyms in a novel “Die Abenteuer des Werner Holt” (Book 1) by Dieter Noll: linguistic and cultural

аспект. *Amazonia Investiga*, 10(44), 2021. S. 168–177 (у співавт.); Буквалізми та інші перекладацькі помилки. *Література та культура Полісся*. Вип. 10§. Серія «Філологічні науки». № 1) / відп. ред. і упоряд. Г. В. Самойленко. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2021 (у співавт.).

БЛИК ОЛЬГА ПЕТРІВНА (ЛАХНО О. П.) (06. 01. 1921, с. Лука Лохвицького р-ну Полтавської обл. – 02. 05. 1999, м. Київ) – мовознавець, кандидат філологічних наук, доцент (1962).

Закінчила Лучанську семирічну школу (1937), Лохвицьке педагогічне училище (1940), навчалася в Дніпропетровському державному університеті (1940–1941), закінчила філологічний факультет Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка (нині – Київський національний університет імені Тараса Шевченка) (1948), аспірантуру при кафедрі української мови Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка (1952).

Із 1948 р. до 1950 р. працювала викладачем української мови та літератури школи робітничої молоді № 2 м. Києва; у 1950–1951 – викладачем української мови Київського педагогічного інституту іноземних мов; у 1951–1952 – викладачем української мови Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка (із погодиною оплатою). Із 1953 р. до 1956 р. – ст. викладач кафедри української мови Ніжинського державного педагогічного інституту ім. М. В. Гоголя (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя). Із 1957 р. до 1983 р. працювала на кафедрі української мови Київського державного педагогічного інституту ім. М. Горького (нині – Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова). Останні роки життя працювала на кафедрі українознавства Київського військово-гуманітарного інституту.

Сфера наукових інтересів: історія української мови, методика викладання української мови в середній школі. О. П. Блик була автором численних шкільних підручників і посібників, за якими вивчали українську мову в середній школі впродовж 10 років, починаючи з 1971 р. Підручник О. П. Блик "Українська мова" для 4–7 класів, виданий у співавторстві з Б. М. Куликом (1971), витримав 21 видання.

Пр.: Із спостережень над мовою документів канцелярії Богдана Хмельницького. *Українська мова в школі*. 1953. №6; Практикум з української мови. Фонетика. Орфоепія. Графіка. Орфографія : [посіб. для студ. філ. фак. пед. інститів]. Київ : Вища школа, 1970; Загальні відомості про частини мови : додаток до підручника "Українська мова": для класів шкіл з українською мовою навчання. Київ : Рад. шк., 1970; Вивчення української мови в 4 класі шкіл з українською мовою навчання : [метод. поради до підруч.]. Київ : Рад. шк., 1971; Вивчення української мови в п'ятому класі : [метод. вказівки до підруч.]. Київ : Рад. шк., 1975; Українська мова: Дієприкметник. Дієприслівник. Прислівник. Прийменник. Сполучник. Частка. Вигук : [підруч. для 6 кл.]. 5-е вид. Київ : Рад. шк., 1976 (у співавт.); Практикум з української мови. Будова слова. Словотвір. Морфологія : [навч. посіб. для студ. пед. інс-тів]. Київ : Вища школа, 1979; Українська мова. 5–6 клас : [підруч. для 5–6 кл.]. 11-е вид. Київ : Рад. шк., 1982. (у співавт.); Історія української літературної мови: Практичні заняття : [навч. посіб. для студ. ун-тів і пед. інс-тів]. Київ : Вища школа, 1987; Фонетика. Орфоепія. Графіка. Орфографія : [посіб. для вчителів]. Київ : Рад. шк., 1988; Українська мова. 6–7 клас : [підруч. для 6–7 класу]. 20-е вид. Київ : Рад. шк., 1990. (у співавт.); Українська мова : у 2 ч. Підручник для гімназій, ліцеїв, коледжів гуманітарного профілю, шкіл (класів) з поглибленим вивченням української мови. Київ : Четверта хвиля, 1997.

**БОЙКО ВІКТОРІЯ МИКОЛАЇВНА (МАКСИ-
МОВА В. М.)** (28. 09. 1956 р., м. Нововолинськ Волинської
обл.) – кандидат філологічних наук (1989), доцент (1990).

Закінчила СШ № 3 м. Нововолинська Волинської обл.
(1974); Чернівецький державний університет (нині – Черні-
вецький національний університет імені Юрія Федь-
ковича) (1980), аспірантуру при кафедрі української мови
Київського державного педагогічного інституту
ім. О. М. Горького (нині – Національний педагогічний
університет ім. М. П. Драгоманова) (1989).

Від 1980 р. до 1986 р. працювала асистентом кафедри
української мови Ніжинського державного педагогічного
інституту ім. М. В. Гоголя. Із 1986 р. до 1989 р. навчалася в
аспірантурі при кафедрі української мови Київського
державного педагогічного інституту ім. О. М. Горького
(нині – Національний педагогічний університет
ім. М. П. Драгоманова). Із 1990 р. до 2022 р. працювала
доцентом кафедри української мови (від 2022 р. –
кафедри української мови, методики її навчання та
перекладу) Ніжинського державного педагогічного
інституту ім. М. В. Гоголя (від 2004 р. – Ніжинський
державний університет імені Миколи Гоголя).

Сфера наукових інтересів: фразеологія української
мови, сучасна українська літературна мова (морфеміка,
словотвір, морфологія), проблеми перекладу фразеоло-
гізмів у близькоспоріднених мовах.

За період роботи у виші опубліковано понад
115 праць, із них 28 навчально-методичних і навчальних
посібників.

Пр: Фразеологические единицы с анималистическим
компонентом в современном украинском литературном
языке : [дисс. канд. филол. наук]. – 10.02.02. – Київ, 1989;
Морфологія сучасної української літературної мови :
[навч. посіб. для студ. філолог. фак-тів університетів]. Ні-
жин, 2009 (гриф МОН); Сучасна українська літературна
мова : Морфеміка. Словотвір: [навч. посіб.]. Ніжин, 2010

(гриф МОН) (у співавт.); Граматика української мови: Морфеміка. Словотвір. Морфологія. Київ : Видавничий дім "Академія", 2014 (гриф МОН) (у співавт.); Сопоставительный анализ воспроизведения фразеологических единиц в близкородственных переводах. *Сборник научных трудов Телавского государственного университета им. Якова Гобеашивили*. № 1 (25). Тбилиси, 2011(у співавт.); Функційно-стилістичний потенціал субстантивованих ад'єктивів в ідіолекті Євгена Гуцала. *Література та культура Полісся*. Серія «Філологічні науки». № 98. Ніжин, 2020. С. 186–196 (у співавт.); Графодеривація в українських рекламних текстах. *Література та культура Полісся*. Серія «Філологічні науки». Ніжин, 2021. С. 132–140.

БОЙКО НАДІЯ ІВАНІВНА (ГРИГОРЕНКО Н.І.)

(25. 10. 1952, с. Вороньків Бориспільського р-ну Київської обл.) – філолог, учений-мовознавець, доктор філологічних наук (2006), професор (2007).

Закінчила Вороньківську середню школу (1970), філологічний факультет (відділення української мови та літератури) Київського державного педагогічного інституту імені О. М. Горького (нині – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова) (1975), диплом із відзнакою зі спеціальності «Учитель української мови та літератури». Навчалася в аспірантурі (1980–1983) на кафедрі української мови Київського державного педагогічного інституту імені О. М. Горького та докторантурі (1997–2001) на кафедрі української мови Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Викладала українську мову й літературу в Рогозівській середній школі Бориспільського р-ну Київської обл. (1975–1979). З вересня 1979 р. працює в Ніжинському державному педагогічному інституті імені Миколи Гоголя (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи

Гоголя): асистент (1979–1980, 1983–1986), старший викладач (1986–1987), доцент (1987–2007), професор (від 2007), завідувач (1987–1997, 2001–2018) кафедри української мови (2019–2021 – кафедри української мови та методики її навчання, від 2022 – кафедри української мови, методики її навчання та перекладу).

Сфера наукових інтересів: лексична семантика, лінгвостилістика, експресологія, емотиологія, ідіолект, фонологічна система сучасної української мови.

Пр.: монографії: Українська експресивна лексика: семантичний, лексикографічний і функціональний аспекти. Ніжин : ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2005. 552 с.; Міфологеми в українському романтичному просторі. Ніжин, 2010. 155 с. (у співавт.); Конотативна лексична семантика: інтенсивний і параметричний складники. Ніжин, 2011. 167 с. (у співавт.); Онімне слово в поезії Василя Стуса як вияв української ментальності. *Українська ментальність* : колективна монографія / відп. ред. А. В. Висоцький. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. 233 с. (у співавт.); Експресивний потенціал ідіолекту Володимира Винниченка: лексичні та фразеологічні складники. Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 284 с. (у співавт.); Експресивна семантика: дискурсивна інтерпретація. Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2018. 200 с. (у співавт.).

Опублікувала понад 250 праць, із-поміж яких, окрім монографій, навчальні посібники, хрестоматії, словники, довідники, програми, зокрема: Лінгвістичні словники і організація самостійної роботи студентів з фонетики, лексикології і фразеології сучасної української літературної мови, 1990; Українська лексикографія і шляхи створення семантичного словника української мови, 1990; Теоретична і практична ідеографія: принципи побудови тезаурусів, 1993 (у співавт., гриф МОН); Родинно-

сімейна енциклопедія, 1996 (у співавт., гриф МОН); Сучасна українська літературна мова, 2000 (у співавт.); Українська експресивна лексика в словнику, мові та мовленні, 2002 (гриф МОН); Сучасна українська літературна мова : методичні поради до державного екзамену, 2002 (у співавт.); Сам собі вчитель : збірник диктантів для студентів філологічних спеціальностей, 2005 (207 с.), 2007 (263 с.), 2013 (288 с.) (у співавт., гриф МОН); Сучасна українська літературна мова : Лексикологія, фразеологія, лексикографія, 2005 (у співавт.); Державний екзамен з української мови, 2006 (у співавт.); Міфологічна лексика української мови, Ч. 1 : курс лекцій, 2006 (у співавт.); Сучасна українська літературна мова. Тестові завдання з фонетики, фонології, морфонології, орфоєпії, графіки, орфографії, 2007; Сам собі вчитель: збірник диктантів новітнього зразка, 2007 (у співавт., гриф МОН); Міфологічна лексика української мови, Ч. 2 : практичні завдання, 2007 (у співавт.); Сучасна українська літературна мова : контрольні-тренувальні завдання з фонетики, фонології, морфонології, орфоєпії, графіки та орфографії, 2007 (у співавт.); Енциклопедія батьківства, 2008 (у співавт.; гриф МОН); Програма з українського мовознавства для вступників до аспірантури, 2009 (у співавт.); Державний екзамен з української мови, 2009 (у співавт.); Сучасна українська літературна мова. Фонетика, фонологія, морфонологія, орфоєпія, графіка, орфографія. Практичний курс, 2010 (гриф МОН); Державний екзамен з української мови, 2012 (у співавт.); Сучасна українська літературна мова : збірник вправ для лабораторних робіт, 2012 (у співавт.); Сучасна українська літературна мова. Хрестоматія з фонетики, 2012 (у співавт., гриф МОН); Сам собі вчитель: збірник диктантів новітнього зразка, 2013 (у співавт., гриф МОН); Сучасна українська літературна мова : збірник вправ для лабораторних

робіт, 2013 (у співавт.); Сучасна українська літературна мова: плани практичних занять, запитання, вправи та завдання з фонетики, орфоепії, графіки, орфографії, 2014; Державний екзамен з української мови, 2014 (у співавт.); Наскрізна програма практики : навчальний посібник для студентів філологічного факультету, 2015 (у співавт.); Фонетика, орфоепія, графіка й орфографія сучасної української мови : навчальний посібник, 2016; Сучасна українська літературна мова : зб. вправ для лабораторних робіт: навчальний посібник. 3-тє вид., доп. і перероб., 2017 (у співавт.); Сучасна українська літературна мова: фонетика, орфоепія, графіка й орфографія: навчальний посібник, 2018; «Мовознавча Ніжинщина» : довідник. Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2017 (у співавт.); Сучасна українська літературна мова. Хрестоматія з фонетики: навч.-метод. посібник. Вид. 2-ге, змінене і доповнене. 2020 (гриф МОН, у співавт.); Частотний словник мови творів М. Коцюбинського : у 4-х т., 2021 (у співавт.);

статті: Експресивна лексика як засіб увиразнення художніх контекстів та вияв ідіостилу письменника. *Література та культура Полісся*, 2005; Семантичні типи експресивних дієслів. *Наукові записки НДПУ імені Миколи Гоголя : Філологічні науки*, 2005; Експресивна лексика як засіб увиразнення художньо-публіцистичного мовлення І. Драча. *Українознавство*. 2006. № 1; Виразально-зображальні можливості експресивної лексики української мови у художньо-публіцистичних текстах. *Збірник наукових праць Науково-дослідного інституту українознавства*, 2006; Національно-культурний компонент у семантиці експресивного слова. *Історія та сучасний стан функціонування граматичної системи української мови*, 2006; Експресиви в системі художнього тексту. *Література та культура Полісся*, 2007; Семантичний

аспект експресивності лексичних одиниць. *Лінгвостилістика: об'єкт – стиль, мета – оцінка*, 2007; *Взаємодія лексичних та синтаксичних засобів експресивізації художніх текстів*, 2008; *Лексичні та фразеологічні експресиви в ідіолекті Олеся Гончара. Феномен Олеся Гончара в духовному просторі українства*, 2008; *П'ятнадцять етюдів про публіцистичну спадщину апостола українського духу і слова. Рідний край*, 2008; *Фонетичні показники експресивності лексичних одиниць. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 8. Випуск 2. 2009; Експресивізація текстового простору. Світ мови : поетика текстових структур*, 2009; *Антропоцентризм семантики експресивних лексичних одиниць. Науковий вісник Чернівецького національного університету*, 2009; *Вербалізація світу емоцій в українській мові. Українське мовознавство. Вип. 39. Київ, 2009; Олена Курило про стилістичне значення паралельних форм в українській мові. Репресовані мовознавці. Ніжин, 2010; Репрезентація мегаконцепту-образу «Україна» в романі Пантелеймона Куліша «Чорна рада». Література та культура Полісся. Ніжин. 2010. Вип. 59; Експресивкомпозиції в українській мові: семантичний і словотвірний аспекти. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10. Проблеми граматики і лексикології української мови. Випуск 7. Київ, 2011; Діалектна експресивна лексика: проблеми семантики. Мовознавчий вісник. Черкаси, 2011; Сстійкі словесні комплекси з гендерним компонентом в українській мові: об'єктивація ключових концептів. Незгасимий СЛОВОСВІТ. Харків, 2011; Експресивна енантіосемія – ознака ідіолекту О. П. Довженка. Мова як світ світів. Поетика текстових структур. Київ, 2012; Контраст як засіб експресивізації художнього тексту. Наукові*

записки. Випуск 117. Кіровоград, 2013; Інтерпретація експресивної лексики в лінгвістичній спадщині М. А. Жовтобрюха та А. П. Грищенка. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя* : Філологічні науки. Ніжин, 2013; Лексичні засоби вербалізації концептосфери сакрального в поетичних текстах Тараса Шевченка. *Література та культура Полісся*. Вип. 74. Ніжин, 2013; Відфраземні експресиви в українському мовному просторі: семантичний аспект. *Славянская фразеология в синхронии и диахронии*. Гомель, 2014; Проблеми лексикографічної інтерпретації експресивної лексики української мови. *Українська лексикографія та лексикологія: проблеми, завдання*. Ніжин–Київ, 2014; Питання експресивного синтаксису в науковому доробку Н. В. Гуйванюк. *Актуальні проблеми синтаксису: сучасний стан і перспективи дослідження*. Чернівці, 2014; Українська фразеологія крізь призму гендерних стереотипів. *Українська мова і література в школі*. Чернівці, 2015; Паралінгвальні фразеологізми в мовотворчості М. Коцюбинського. *Література та культура Полісся*. Вип. 78. Ніжин, 2015; Онимное пространство поэзий В. Стуса. *Сборник научных трудов Телавского государственного университета им. Якова Гогебашвили*. № 28. Тбилисі–Тбілісі, 2015; Паремії як дзеркало ментальних стереотипів комунікації українців. *Славянская мифология и этнолингвистика: сборник научных статей*. Гомель : ГГУ им. Ф. Скорины, 2015; Письменнику треба знати барви, як і художнику... *Культура слова*. Вип. 81. Київ, 2015; Аксіологічний потенціал фразеологізмів української мови. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 10. *Проблеми граматики і лексикології української мови* : збірник наукових праць / відп. ред. М. Я. Плющ. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. Випуск 12; Науковий центр з історії українського мовознавства при кафедрі

української мови Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. *Література та культура Полісся* : зб. наук. праць. Вип. 80. Серія «Філологічні науки». № 5 / відп. ред. і упоряд. Г. В. Самойленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2015 (у співавт.); Лівобережний центр вивчення історії українського мовознавства. *Українська мова*. 2016. № 1 (57) (у співавт.); Паремії І. Франка крізь призму оцінки комунікативних актів. *Комунікативний дискурс : наукова рецепція і стратегії дослідження* : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції. Київ : Міленіум, 2016; Семантична основа лексичної експресивності. *Лінгвостилістичні студії* : наук. журн. [редкол. : С. К. Богдан (голов. ред.) та ін.]. Вип. 4. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2016; Хист науковця й талант педагога: академік А. П. Грищенко. *Українська мова*. 2016. № 4; Стилiстична диференціяція лексичного складу української мови в лінгвістичній спадщині М. А. Жовтобрюха та А. П. Грищенка. *Література та культура Полісся* : зб. наук. праць. Вип. 84. Серія «Філологічні науки». № 7 / відп. ред. і упоряд. Г. В. Самойленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2016; Кафедра української мови на межі століть. *Мовознавча Ніжинщина* : довідник. Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2017; Модифікації узуальних фразеологічних одиниць в ідіолекті Олександра Довженка. *VIII Довженківські читання* : зб. наук. праць ГНПУ імені О. Довженка / за ред. А. О. Новикова. Харків : ХІФТ, 2016; Паремійна вербалізація мовленнєвих норм у «Галицько-руських народних приповідках» І. Франка. *Література та культура Полісся* : зб. наук. праць. Вип. 86. Серія «Філологічні науки» № 8. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017; Вербалізація концепту краса в ідіолекті Володимира Винниченка. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 10. *Проблеми граматики і*

лексикології української мови : збірник наукових праць / відп. ред. М. Я. Плющ. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017; Комплексна вербалізація світу емоцій в ідіолекті Михайла Коцюбинського. *Література та культура Полісся* : зб. наук. праць. Вип. 89. Серія «Філологічні науки» № 9. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017; Типи лексичних експресивів в ідіолекті Олесья Гончара. *Культура слова*. Вип. 88. Київ, 2018; Лексико-фразеологічна об'єктивація іронічних семантичних планів в ідіолекті Михайла Стельмаха. *Література та культура Полісся* : зб. наук. праць. Вип. 91. Серія «Філологічні науки» № 10. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018; Естетична функція художнього тексту в сучасній лінгвокультурологічній парадигмі. У просторі культури мови і стилю. Світлані Яківні Єрмоленко. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2019; Домінанти художнього ідіолекту Пантелеймона Куліша. *Література та культура Полісся*. Вип. 96. Серія «Філологічні науки». № 13 / відп. ред. і упоряд. Г. В. Самойленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2019 (у співавт.); Синтаксичні засоби експресивізації ідіолекту Олександра Довженка. *Граматичний простір сучасної лінгвоукраїністики. Катерині Григорівні Городенській*. Київ : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2019; Контраст як ознака ідіолекту Євгена Маланюка. *Культура слова*. Київ, 2019. Вип. 89; Мотивування експресивної семантики в мовній тканині «Енеїди» І. П. Котляревського. *Література та культура Полісся*. Вип. 98. Серія «Філологічні науки». № 14 / відп. ред. і упоряд. Г. В. Самойленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2020 (у співавт.); Лінгвістичні студії на сторінках часопису «Література та культура Полісся». *Література та культура Полісся*. Вип. 100. Серія «Філологічні науки». № 15 / відп. ред. і упоряд. Г. В. Самойленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2020; Специфіка лексико-семантичного поля концепту *війна* в кіноповісті О. Довженка «Україна

в огні». *Література та культура Полісся*. Вип. 102. Серія «Філологічні науки». № 17 / відп. ред. і упоряд. Г. В. Самойленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2021; Семантичні параметри концепту ЛЮБОВ в ідіолекті Григора Тютюнника. *Література та культура Полісся*. Вип. 103. Серія «Філологічні науки». № 18 / відп. ред. і упоряд. Г. В. Самойленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2021 (у співавт.); Частотний словник мови творів письменника в наукових студіях студентів-філологів. *Нова українська школа й підготовка вчителя до забезпечення базової середньої освіти*: збірник матеріалів I Всеукраїнської науково-практичної конференції, Глухів, 2021 р. / МОН України; Департамент освіти і науки Сумської ОДА; Глухівський НПУ ім. О. Довженка. Глухів, Ч. І. 2021 (у співавт.); Проблеми експресивного синтаксису в лінгвістичній спадщині професора Н. Гуйванюк. *Актуальні проблеми синтаксису: сучасний стан і перспективи дослідження*: матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої 110-річчю від дня народження професора Іларіона Слинька (Чернівці, 16–17 червня 2022 р.) / за ред. С. Т. Шабат-Савки. Чернівці : Чернів. нац. ун-т. ім. Ю. Федьковича, 2022; *То була краса, що виховується тільки на Україні*: Винниченкове бачення жіночої краси. *Аргументи сучасної філології. Образ жінки: «жіноче», «феміністське», «фемінне»*. Матеріали міжнародної наукової конференції (7–8 квітня 2022 року). Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2022 (у співавт.).

Бойко Н. І. керує аспірантами, підготувала п'ятьох кандидатів філологічних наук.

Л-ра: Самойленко Г. В., Самойленко О. Г. Ніжинська вища школа: сторінки історії. Ніжин, 2005. С. 380; Самойленко Г. В. Слово про колег. *Вісті*. 16 вересня 2005. С. 2; Єрмоленко С. Я. Бойко Надія Іванівна. *Українська мова. Енциклопедія*. Київ : Укр. енцикл., 2007.

С. 56; Єрмоленко С. Я. Бойко Надія Іванівна. *Українські мовознавці та письменники-мовотворці*: довідник / за ред. С. Я. Єрмоленко. Київ : НДІУ, 2008. С. 30–31; Зінченко С. В. Бойко Надія Іванівна. *Енциклопедія сучасної України*. Київ : Вид-во Інституту енциклопедичних досліджень НАН України, 2008. Т. 8. С. 663; Пінчук Т. Д. У промінні рідного слова. *Зірки залишають слід...* Книга 3. Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2009. С. 9–15; Бойко Надія Іванівна. *Видатні особистості з українського мовознавства*. Хрестоматія / за заг. ред. Марини Навальної; укл. : Тетяна Левченко, Тетяна Чубань. Переяслав-Хмельницький : «Видавництво КСВ», 2016. С. 17–20; Ганжа А., Биби́к С. Експресія лінгвоцентризму (до ювілею Н. І. Бойко). *Культура слова*. Київ, 2017. Вип. 87. С. 246–253.

БОНДАР НАДІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА (19. 12. 1955, м. Ніжин Чернігівської обл.) – учитель, філолог, мовознавець, кандидат філологічних наук (1990), доцент (1992).

Закінчила Ніжинську середню загальноосвітню школу № 4 (1973), філологічний факультет Ніжинського державного ордена Трудового Червоного Прапора педагогічного інституту ім. М. В. Гоголя (1977) (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя). Працювала вчителем російської мови та літератури в Червоноіванівській школі-інтернаті Криничанського р-ну Дніпропетровської обл. (1977–1980). Із 1980 р. працює в Ніжинській вищій школі асистентом (1980–1984), навчалася в аспірантурі Київського державного педагогічного інституту імені М. Горького (1984–1987), працювала старшим викладачем кафедри російської мови (1987–1990), із 1990 р. – кандидат філологічних наук, із 1992 р. – доцент. 2002–2008 – заступник декана філологічного факультету, 2010–2016 – завідувач кафедри російської

мови та перекладу, 2016–2021 – доцент кафедри кафедри слов'янської філології, компаративістики та перекладу.

Сфера наукових інтересів: словотвірні процеси в сучасній російській мові, мова та стиль художніх творів, особливості перекладу текстів різних жанрів. Опубліковано понад 70 наукових праць.

Пр.: Семантико-синтаксические особенности глаголов со значением "измениться" (статья иным). *Семантические категории русского языка*. Київ, 1986; Морфология современного русского языка : [метод. реком. к самоств. работе]. Нежин : НГПИ, 1992; Использование таблиц при изучении языка как средства повышения эффективности учебного процесса. *Совершенствование учебно-воспитательного процесса в вузе* : Материалы Всерос. научн. конф. Магнитогорск, 1993; Русский язык : [метод. реком. для поступающих на филол. фак-т]. Нежин : НГПУ, 1999; Переходные явления в области частей речи : [метод. реком. к спецсеминару : уч.-метод. пос.]. Нежин : НГПУ, 2001; Словообразование в современном русском языке : [уч.-метод. пос.]. Нежин : НГПУ, 2003; Субстантивы в поэме Н. Гоголя "Мертвые души". *Текст в лингвистической теории и методике преподавания филологических дисциплин*. Материалы 3-ей Международной конференции. Мозырь, 2005; Особенности перевода с близкородственных языков. *Материалы международной конференции*. Нежин, 2008; Сравнение в повести Н. В. Гоголя "Майская ночь, или Утопленница" и его воссоздание в украинском переводе. *Материалы II Научно-практичной конференции "Східні та західні слов'яни. Теорія і практика перекладу"*. Дніпропетровськ, 2009; І. Качуровський як теоретик перекладу. *Ігор Качуровський : від Крут до "Старої Європи"* : Материалы Всеукраїнської наукової конференції. Ніжин, 2009; Собственные имена в произведениях Е. Гребинки. *Література та культура Полісся*. Вип. 68. Ніжин, 2012; Вступ до перекладознавства : [навч.-метод. пос. з дисциплін

перекладознавчого циклу]. Ч.1, Ч.2 / Укл. Н. М. Арват, Н. О. Бондар та ін. Ніжин: Видавець Лисенко М. М., 2013; Особенности функционирования аппозитивных сочетаний в "Дневнике" Т. Г. Шевченко. *Материалы XIV Международного семинара "Тарас Шевченко и его петербургское окружение"*. 13–17 мая 2014 года / под ред. Т. Н. Лебединской и А. А. Волковой. Санкт-Петербург, 2014; Функции лексики оценочного значения в повести Н. В. Гоголя "Старосветские помещики". *"Старосветские помещики" Н. В. Гоголя: лингвостилистический аспект*. Нежин, 2015.

БОНДАРЕНКО АЛЛА ІВАНІВНА (22.09.1965, м. Кролевець Сумської обл.) – доктор філологічних наук (2018), професор (2018).

У 1982 році із золотою медаллю закінчила Кролевецьку середню школу №1 та вступила на українське відділення філологічного факультету Ніжинського державного педагогічного інституту імені М. В. Гоголя, який із відзнакою закінчила в 1986 році. Із 1986 до 1990 року працювала вчителем української мови й літератури в Григорівській восьмирічній школі Ніжинського району. Із 1990 року – у Ніжинському виші, спершу – на кафедрі української мови, а з 1997 – на кафедрі методики викладання української мови та літератури. Із 1993 до 1996 навчалася в аспірантурі Інституту української мови. У 1996 році захистила кандидатську дисертацію на тему «Поетична мова Василя Стуса (експресивні емотивного місту)». Із 1999 – доцент кафедри методики викладання української мови та літератури. У 2014 вступила в докторантуру Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, яку закінчила 2017 року. У 2018 році захистила докторську дисертацію «Образна семантика темпоральності українських поетичних текстів ХХ ст.: інтегративний

вимір». Із 2018 року перебувала на посаді професора кафедри методики викладання української мови та літератури, 2019 – кафедри мовно-літературної освіти та культури української мови, кафедри української мови та методики її навчання, а з 2022 – кафедри української мови, методики її навчання та перекладу.

Сфера наукових інтересів: лінгвокультурологія, лінгвосинергетика, дискурсологія, семасіологія, медіалінгвістика, лінгвостилістика.

Науковий доробок становить понад 100 праць, урахуваючи опубліковані у вітчизняних та закордонних фахових виданнях, уведених до міжнародних наукометричних баз.

Пр.: монографії: Текстово-світоглядні моделі художнього мовомислення ХХ століття. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2009. 359 с.; Темпоральність у поетичній мові ХХ століття. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2013. 324 с.; Образна семантика темпоральності українських поетичних текстів ХХ ст. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2017. 392 с.;

навчально-методичні посібники: Культура ділового мовлення вчителя. Ніжин: Видавництво НДУ імені Миколи Гоголя, 2000. 74 с.; Художній текст в інтерпретаційному вимірі. Ніжин: Видавництво НДУ імені Миколи Гоголя, 2008. 226 с.; Лінгвокультурологія: навчально-методичний посібник. Ніжин: Видавництво НДУ ім. Миколи Гоголя, 2021. 197 с.; Українська мова (за професійним спрямуванням): навчально-методичний посібник. Ніжин: Видавництво НДУ ім. Миколи Гоголя, 2021. 102 с.;

статті: Лексична парадигма «страждання» в поетиці В. Стуса. *Мовознавство*: науково-теоретичний журнал Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні та Інституту української мови НАН України. Київ: Київська друкарня наукової книги, 1995. №2–3 (95). С. 47–54 (фахове видання); Мовна поведінка майбутніх учителів:

генезис, корекція. *Рідна школа* : щомісячний науково-педагогічний журнал. Київ : Київська друкарня наукової книги, 2001. С. 56–59; Лінгвостилістичний аналіз циклу Василя Стуса «Трени М. Г. Чернишевського». *Дивослово* : щомісячний науково-методичний журнал Міністерства освіти України. Київ : Преса України, 2003. №1. С. 24–27 (фахове видання); Лінгвостилістична інтерпретація поезії Ліни Костенко «Ван Гог». *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Філологічні науки* / відп. редактор Г. В. Самойленко. Ніжин : Видавництво НДУ ім. Миколи Гоголя, 2004. С. 33–37 (фахове видання); Integrative approach to analysis of temporality markers in Ukrainian poetry of the 20th century. *Austrian Journal of Humanities and Social Science*. Vienna : East vest, 2015. №3–4. V.1. P. 59–63 (міжнародне рецензоване фахове видання); Темпоральна конотація як чинник утворення й функціонування словесних образів часу в поетичних текстах ХХ ст. *Мовознавчий вісник*: збірник наукових праць / відп. редактор Г. І. Мартинова. Черкаси : ФОП Чабаненко Ю. А., 2016. Вип. 21. С. 163–169 (фахове видання, індексоване в міжнар. наукометр. базі *Index Copernicus International*); Логоепістемна модальність словесних образів часу в поетичних текстах ХХ ст. *Мовознавчий вісник*: збірник наукових праць / відп. ред. Г. І. Мартинова. Черкаси : ФОП Чабаненко Ю. А., 2017. Вип. 22. С. 121–127 (фахове видання, індексоване в міжнар. наукометр. базі *Index Copernicus International*); Темпоральний світ поетичного мовлення ХХ ст. (структурно-семантичний і семантико-прагматичний аспекти). *Література та культура Полісся*: збірник наукових праць. Філологічні науки / відп. ред. Г. В. Самойленко. Ніжин : Видавництво НДУ імені Миколи Гоголя, 2018. Вип. 93. С. 105–118 (фахове видання); Репрезентація лінгвокультурних кодів знахарського дискурсу. *Література та культура Полісся*: збірник наукових праць. Філологічні науки.

Вип. 95. № 12. Ніжин : Видавництво НДУ ім. Миколи Гоголя, 2019. Вип. 95. № 12. С. 211–222 (фахове видання); Репрезентація темпорального коду в наївній (донауковій) картині світу. *Вісник Маріупольського державного університету. Філологія*. Маріуполь : Видавництво МДУ, 2019. Вип. 21. С. 104–112 (фахове видання, індексоване в міжнар. наукометр. базі *Index Copernicus International*); Основні аспекти вітчизняних лінгвокультурологічних досліджень. *Література та культура Полісся* : збірник наукових праць. *Філологічні науки* / відп. ред. Г. В. Самойленко. Ніжин : Видавництво НДУ ім. Миколи Гоголя, 2019. Вип. 96. №13. С. 115–126 (фахове видання, індексоване в міжнар. наукометр. базі *Index Copernicus International*); Лінгвокультурний код часу в українському поетичному дискурсі кінця ХХ–ХХ ст. *Мовознавчий вісник* : збірник наукових праць / відп. ред. Г. І. Мартинова. Черкаси : ФОП Чабаненко Ю. А., 2019. Вип. 26. С. 144–152 (фахове видання, індексоване в міжнар. наукометр. базі *Index Copernicus International*); Мовленнєві засоби пришвидшеного перцептивного часу в поетичних текстах українського авангардизму. *Література та культура Полісся* : збірник наукових праць. *Філологічні науки*. Ніжин : Видавництво НДУ ім. Миколи Гоголя, 2020. Вип. 98. №14. С. 231–241 (фахове видання, індексоване в міжнар. наукометр. базі *Index Copernicus International*); Мовні знаки загрози в медійному дискурсі пандемійного періоду: інтегративний вимір. *Мовознавчий вісник* : збірник наукових праць. Черкаси : Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького, 2020. Вип. 28. С. 116–123 (фахове видання, індексоване в міжнар. наукометр. базі *Index Copernicus International*); The role of linguocultural studies in the training of future philologists as researchers. *Yearbook of Varna university of management. International scientific conference «The science and digitalisation in help of business, education and tourism».*

Varna, 2020. Volum 13. P. 305–312 (у співавт.); Основні принципи сучасних досліджень із лінгвокультурології та міжкультурної комунікації. *Problems and prospects of development of modern philological science in Ukraine and european countries. International scientific and practical conference. July, 17–18, 2020.* Nort university centre of Baia Mare Faculty of philology. Baia Mare, Romania 2020. P. 5–10; Висвітлення проблеми категорійного статусу лінгвокультурологічних одиниць у процесі підготовки філологів. *Scientific and pedagogic internship «Organization of the educational process in the area of philological sciences: a global experience and national practice»: Internship proceedings*, November 16 – December 28, 2020. Venice: Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2020. P. 15–19; Лінгвокультурні коди в контрастивному вимірі. *Література та культура Полісся: науковий збірник. Філологічні науки* / відп. редактор Г. В. Самойленко. Ніжин: Видавництво НДУ ім. Миколи Гоголя, 2021. Вип. 101. С. 107–118; Language personality of Vasyl Stus in the discourse dimension. *AD ALTA: Journal of interdisciplinary research*. 2021, Volum 11, Issue 1, special XVII. P. 173–177 (наукова публікація в періодичному виданні, уключеному до наукометричної бази *Web of Science*) (у співавт.); Axiological density of linguocultural concept. *Linguistics and Cultural Review*. Publisher American Linguist Association. 2021. V. 5. N1. P. 272–287 (міжнародне рецензоване фахове видання, індексоване в наукометр. базі *Index Copernicus International*) (у співавт.); The «friend-foe» opposition in Ukrainian linguoculture. *Linguistics and Culture Review*. Publisher American Linguist Association. 2021. V. 5 (S4). P. 399–408 (міжнародне рецензоване фахове видання, індексоване в наукометр. базі *Index Copernicus International*) (у співавт.); Axiosemantics of time in the poetic language and thinking of the avant-garde. *AD ALTA: Journal of interdisciplinary research*. 2022. V.12, Issue 12/01, special XXV. P. 163–169 (наукова публікація в періодичному

виданні, уключеному до наукометричної бази *Web of Science*) (у співавт.).

БРАНДТ РОМАН ФЕДОРОВИЧ (04. 12. 1853, м. Санкт-Петербург – 02. 03. 1920, м. Москва) – російський славист, педагог, член-кореспондент Імператорської Санкт-Петербурзької академії наук.

Середню освіту здобув у 4-й латинській гімназії, потім навчався в Санкт-Петербурзькому університеті (1870–1875). Залишившись при університеті, Р. Брандт через рік вирушив за кордон і після повернення в 1877 р. працював на кафедрі російської словесності та слов'янських наріч. Із серпня 1877 р. – у Ніжинському історико-філологічному інституті на посаді в. о. екстраординарного професора. Р. Ф. Брандт одним із перших зайнявся вивченням нової галузі слов'янського мовознавства – ученням про наголос і довготу голосних. У 1881 р. успішно захистив дисертацію на звання магістра, а через рік був призначений ординарним професором. У 1886 р. захистив докторську дисертацію й був переведений до Московського університету, де працював до 1920 р. на кафедрі слов'янської філології. У 1902 р. Р. Ф. Брандта обрано членом-кореспондентом Академії наук. Є автором критичних статей у спеціальних виданнях, зокрема в журналі А. А. Хованського "Філологічні записки" й варшавському виданні "Російський філологічний вісник", брав участь у виданні "Словаря русского языка" Відділення російської мови та словесності АН.

Пр: Начертание славянской акцентологии (1880), Несколько замечаний об употреблении иностранных слов (1886), Грамматические заметки (1886), Сравнительная морфология славянских языков (1883), Об этимологическом словаре Миклошича (1887), Древний церковно-славянский язык. Фонетика (1892), Краткая фонетика и морфология польского языка (1894), Краткая фонетика и

морфологія болгарського мови (1901), Мнения о русском правописании (1904), Ломоносов как филолог и поэт (1912), Лекции по истории русского языка (1913).

БУДИЛОВИЧ АНТОН СЕМЕНОВИЧ (24. 05. 1846, с. Коматове (поблизу Гродно) – 13. 12. 1908, С.-Петербург) – російський філолог, славіст, публіцист.

Початкову освіту здобув у Жировецькому духовному училищі, пізніше навчався в Литовській духовній семінарії. Закінчивши середні класи семінарії, вступив до Імператорського Санкт-Петербурзького університету на історико-філологічний факультет (1864–1868). Залишився в університеті для підготовки до професорського звання зі слов'янської філології. Його науковими керівниками були відомі вчені: І. І. Срезневський, В. І. Ламанський та М. І. Сухомлинов. У 1869 р. А. С. Будилович став приват-доцентом слов'янських нарід у Петербурзькій духовній академії, а з 1870 р. викладав у Петербурзькому історико-філологічному інституті. У 1871 р. захистив магістерську дисертацію "Дослідження мови давньослов'янського перекладу XIII слів Григорія Богослова за рукописом Імператорської Публічної бібліотеки XI століття" та вирушив у наукове відрядження слов'янськими країнами. Після повернення з експедиції в 1875 р. він обійняв посаду ординарного професора Історико-філологічного інституту князя Безбородька в м. Ніжині. У 1878 р. А. С. Будилович захистив докторську дисертацію "Первісні слов'яни в їх мові, побуті і поняттях". Ця праця, надрукована тоді ж у Києві, стала значним внеском у вивчення порівняльно-історичного мовознавства та лінгвістичної палеонтології слов'ян.

У 1881 р. А. С. Будиловича призначили у Варшавський університет ординарним професором російської та церковнослов'янської мов із суміщенням посади декана історико-філологічного факультету. Із 1890 р. до 1892 р.

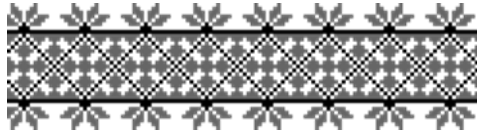

був ректором Варшавського університету. У 1892 р. призначений ректором Імператорського Юр'ївського університету. 18 травня 1901 р. А. С. Будиловича призначили членом ради міністрів народної освіти.

Антон Семенович брав активну участь у діяльності петербурзького Слов'янського благодійного товариства.

Пр: Анализ составных частей славянского слова с морфологической точки зрения (1877), Первобытные славяне в их языке, быте и понятиях по данным лексикальным (1878), О преподавании отечественного языка в наших гимназиях (1882), Начертание церковно-славянской грамматики применительно к общей теории русского и других родственных языков (1883), Разбор "Моравской диалектологии" Ф. Бартоша (1885), Вопрос об общеславянском языке в западнечешском освещении (1892), Взгляд Ломоносова на церковно-славянский язык (1905).

ВАКУЛЕНКО ГАЛИНА МИХАЙЛІВНА
(ШЕЛЕМЕХА Г. М.) (04. 05. 1962, с. Хибалівка Куликівського району Чернігівської області) – мовознавець, кандидат філологічних наук (1996), доцент (1998).

Закінчила СШ с. Хибалівки Куликівського району (1978), Прилуцьке педагогічне училище ім. І. Я. Франка (1982) (нині – Прилуцький гуманітарно-педагогічний коледж ім. І. Я. Франка), Ніжинський державний педагогічний інститут ім. М. В. Гоголя (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) (1986), аспірантуру при кафедрі української мови Київського державного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (нині – Національний університет імені М. П. Драгоманова) (1994).

Від 1986 до 1991 р. працювала асистентом кафедри української мови Ніжинського державного педагогічного інституту ім. М. В. Гоголя. Із 1991 до 1994 р. була аспірантом кафедри української мови Київського державного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Із 1994 р. – у Ніжинському університеті імені Миколи Гоголя: асистент (1994–1995), старший викладач (1995–1998), із 1998 – доцент кафедри української мови (від 2022 – кафедри української мови, методики її навчання та перекладу).

Сфера наукових інтересів: синтаксис.

Пр.: Роль обставинних поширювачів в експлікації просторових значень у семантико-синтаксичній структурі простого речення. *Методика. Досвід. Пошук*: [зб. наук. пр.]. Ніжин, 1994; Українська мова: [навч. пос. із метод. реком. для практичних занять з української мови]. Ніжинський державний педагогічний інститут, 1998. 313

с. (у співавт.); Обов'язкові і факультативні локативні компоненти у структурній схемі простого речення української мови. *Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя* : Філологічні науки. Ніжин, 2000; Факультативна позиція обставин місця в художньому мовленні Юрія Клена. *Український вимір* : зб. мат. Міжнародної наукової конференції]. Вип. 6. Ніжин, 2007; Семантико-синтаксична характеристика каузальних відношень у структурі простого речення. *Література та культура Полісся*. Вип. 43 : до 80-річчя від дня народження академіка Ф. С. Арвата. Ніжин, 2008; Вокативний компонент у ролі облігаторного поширювача в ідіолекті Миколи Хвильового. *Науковий часопис Національного університету імені М. П. Драгоманова* : [зб. наук. пр.]. Вип. 8. Київ, 2011; Реалізація графеми «кінцевий пункт руху» применниково-відмінковою формою З. в. (на матеріалі художнього мовлення Т. Г. Шевченка). *Література та культура Полісся*. Вип. 74. Філологічні науки. №1. Ніжин, 2013; Обов'язкова і факультативна сполучуваність прикметників у художньому мовленні Михайла Коцюбинського. *М. Коцюбинський : погляд з XXI століття* : [зб. мат. Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 150-річчю від дня народження Михайла Коцюбинського]. Чернігів : Видавець Лозовий В. М., 2014; Сучасна українська літературна мова : [зб. вправ для лабораторних робіт]. 2-ге вид. Ніжин, 2013. 224 с. (у співавт.); Державний екзамен з української мови : [навч.-метод. пос. для студентів філологічного факультету]. 4-е вид., зі змінами і доп. Ніжин : НДУ імені Миколи Гоголя, 2014. – 107 с. (у співавт.); Еліптичні речення в ролі заголовків газетних статей. *Література та культура Полісся*. Вип. 98. Серія «Філологічні науки» № 14. Ніжин, 2020. С. 249–256 (у співавт.); Реалізація графеми «Локалізація переміщення позаду просторового орієнтира» применниково-відмінковою формою

орудного. *Література та культура Полісся* : зб. наук. праць. № 2. Ніжин, 2015. Вип. 77. С. 132–138. (Серія «Філологічні науки»); Цілісні словосполучення у функції власне обставини місця в українській мові. *Література та культура Полісся*. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2016. Вип. 84. № 7. С. 150–156. (Серія «Філологічні науки»); Звертання як засіб мовної експресії в художньому мовленні Миколи Гоголя. *Література та культура Полісся* ; відп. ред. і упоряд. Г. В. Самойленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. Вип. 86. № 8. С. 237–242. (Серія «Філологічні науки») (у співавт.); Особливості внутрішньотекстових синтаксичних зв'язків у художньому мовленні Ліни Костенко. *Література та культура Полісся* : зб. наук. праць. Випуск 89. Серія «Філологічні науки» № 9. Ніжин, 2017. С. 147–155; Особливості використання емотивної лексики в поетичному мовленні Марини Цветаєвої. *Наукові записки*. Серія «Філологічні науки» №2. Ніжин : НДУ імені Миколи Гоголя, 2017. С. 21–25; Складнопідрядні речення з присубстантивно-означальною частиною в художньому мовленні Є Євгена Гуцала. *Література та культура Полісся*. Вип. 91. Серія «Філологічні науки». № 10 / відп. ред. і упоряд. Г. В. Самойленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. С. 213–221; Стилiстичні функції вокатива у «Вечорах на хуторі поблизу Диканьки» Миколи Гоголя. *Ніч перед Різдвом Миколи Гоголя : лінгвостилістичний аспект* : зб. наук. статей. Ніжин, 2019 (у співавт.); Сучасна українська літературна мова : зб. вправ для лабораторних робіт. 3-є вид., доп. і перероб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 260 с. (у співавт.); Явище однорідності в ідіолекті Івана Багряного. *Література та культура Полісся* : зб. наук. праць. Вип. 103. Серія «Філологічні науки». № 18 / відп. ред. і упоряд. Г. В. Самойленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2021. С. 83–94 (у співавт.); Українська мова. Практикум. Синтаксис. Пунктуація. Модульний курс.

Частина II. (видання 2-ге, доп.) : навч посіб. Ніжин, 2021. 237 с. (у співавт.).

ВАЩЕНКО ВАСИЛЬ СЕМЕНОВИЧ (11. 03. 1905, м. Ніжин Чернігівської обл. – 12. 11. 1993, Дніпропетровськ) – український мовознавець, доктор (1959), професор (1959). 1989 р. нагороджений Державною премією УРСР у галузі науки і техніки, згодом удостоєний звання заслуженого діяча науки і техніки України.

1930 р. закінчив Дніпропетровський інститут народної освіти.

У 1933–1977 рр. (із перервою) працював у Дніпропетровському університеті: асистентом, доцентом, деканом, помічником ректора, упродовж 1939–1967 (із перервою) – завідувачем кафедри української мови. Від 1958 за сумісництвом – старший науковий співробітник відділу словників Інституту мовознавства АН УРСР.

Основоположник досліджень у галузях української діалектології, лексикографії, лексикології, лінгвостилістики, історії мови, автор багатьох праць з української діалектології та лінгвогеографії.

Пр.: Синонімічний словник-мінімум української мови. Дніпропетровськ : ДДУ, 1972; Граматика української мови. Синтаксис. 4-е вид. Київ : Рад. шк., 1941; Українська мова. Харків : ХДУ, 1959; Словник полтавських говорів. Харків : ХДУ, 1960; Програма з курсу практичної стилістики української мови : для філол. фак-ів ун-тів. Київ : КДУ, 1965; Практична стилістика з курсу української мови : [програма для філол. фак. ун-тів]. Київ : Вища шк., 1972; Проект словника синонімів з української мови. Дніпропетровськ : ДДУ, 1969; Вступ до вивчення сучасної української мови. Дніпропетровськ : ДДУ, 1976; Стилістична морфологія української мови. Дніпропетровськ : ДДУ, 1970; З історії та географії діалектних слів. Харків : ХДУ, 1962.

ГАЛЬЧУК ВАЛЕНТИНА ЮХИМІВНА (16. 07. 1963, с. Залісці Шумського р-ну Тернопільської обл.) – філолог, викладач української мови та літератури, кандидат філологічних наук (1996), доцент (2000).

Закінчила Залісцівську середню школу (1980), філологічний факультет Чернівецького державного університету ім. Юрія Федьковича (1985), аспірантуру при Інституті мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України (1996).

Трудову діяльність розпочала на посаді вчителя української мови та літератури в с. Тилявка та с. Стіжок Шумського р-ну Тернопільської обл. (1985–1990).

Із 1990 р. працювала в Ніжинському державному університеті ім. М. Гоголя: асистентом кафедри української мови НДПІ ім. М. В. Гоголя (1990–1997), асистентом кафедри методики викладання української мови та літератури (1997–2000), доцентом кафедри методики викладання української мови та літератури (2000–2006).

Сфера наукових інтересів: акцентологія, культура мови, методика мови.

Пр.: Особливості наголошення дієслів південноволинської говірки. *Методика. Досвід. Пошук*. Вип. 1. Ніжин, 1994; 3 історії акцентуації прислівників в українській мові. *Мовознавство*. 1995. № 6; Історія акцентуації відіменникових прислівників в українській мові : [автореф. дис. на здобуття наук. ст. канд. філол. наук]. Київ, 1996; Особливості наголошення прислівників на **-ма**. *Східнослов'янські мови в їх історичному розвитку* : [зб. наук. пр., присвячених пам'яті професора С. П. Самійленка]. Ч. 2. Запоріжжя, 1996; 3 історії акцентуації префіксальних прислівників в українській мові.

Слов'янська культура: здобутки і втрати: Матеріали Міжнародної практичної конференції (14–16 травня 1996 р.). Т. II. Полтава, 1996; Вступний урок з морфології у шостому класі. *Методика. Досвід. Пошук*. Вип. III. Ніжин, 1996; З історії наголосу прислівника *зовсім*. *Культура слова*. Вип. 48–49. Київ., 1996; Паралельне наголошення деяких слів у ліричних поезіях В. Забіли, О. Афанасьєва-Чужбинського, Є. Гребінки, Л. Глібова. *Література та культура Полісся*. Вип. 9. Ніжин, 1997; Проблеми культури мовлення: вчора і сьогодні. *Українська мова та література*. 1998. Ч. 36 (100); Проблема культурного мовлення у школі. *Освіта й виховання в Польщі й Україні (XIX–XX ст.)*: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20–22 травня 1998). Ч. 2. Ніжин, 1998; Проблеми викладання культури української мови на нефілологічних факультетах педвузу. *Наукові записки. Філологічні науки*. Ніжин, 1998; Особливості наголошення слів у поетичних творах Т. Г. Шевченка. *XXXII Наукова Шевченківська конференція (21–22 травня 1998)*. Луганськ, 1998; Щоб запобігти помилкам у формі залежного слова. *Методика. Досвід. Пошук*. Вип. IV. Ніжин, 1999; Іван Огієнко як акцентолог. *Історія української лінгвістики*: [зб. наук. пр.]. Київ–Ніжин, 2001; Навчаємо учнів рецензувати усне висловлення. *Методика. Досвід. Пошук*. Вип. VI. Ніжин, 2001; Наголос і культура нашого мовлення. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя. Серія "Філологічні науки"*. Ніжин, 2004; Матеріали для завдань з культури мови (а) Сполучуваність слів; б) Знайдіть слово; в) Не сплутуймо паронімів). *Українська мова та література*. 2005. Ч. 42 (442); Ще раз про проблему грамотності (чи безграмотності)... *Українська мова і література в школі*. 2005. № 8; Виховуємо грамотних людей (а) Методичні прийоми організації самостійної роботи учнів над підвищенням грамотності; б) Цифрові завдання з орфографії (Для самостійної роботи учнів)). *Українська мова й література*

в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. 2005; "Зайве слово" (Підсумкові завдання з орфографії для самостійної роботи учнів). *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2006. № 4–5; Правильно наголошуймо слова. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2006. № 7 (83); "Зайве слово" (Підсумкові завдання з орфографії для самостійної роботи учнів). *Урок української*. 2007. № 7–8; Українська мова за професійним спрямуванням (Завдання для самостійної роботи студентів нефілологічних спеціальностей педагогічних ВНЗ). 2007. № 7; Виробляємо навички правильного наголошення слів. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2009. № 4, № 5; Як працювати з "Українським правописом", або Як засвоїти систему орфограм. *Українська мова й література в сучасній школі*. 2012. № 1; Історія акцентуації прислівників, що виникли внаслідок адвербіалізації прийменникових сполук. Ніжин, 1996; Завдання з культури мовлення і пунктуації. *Українська мова та література*. 2006. Ч. 22–24; Написання частин мови. Завдання до теми. *Українська мова та література*. 2009. Ч. 21–24; Тексти для практичних занять : Пунктуація. 8 клас. Розділ 3. *Українська мова та література. Бібліотека*. 2010.

ГАНЖА (ПОНОМАРЕНКО) АНГЕЛІНА ЮРІЇВНА (20. 11. 1976, м. Ніжин Чернігівської обл.) – учений-мовознавець, кандидат філологічних наук.

Закінчила Гребінківську школу-ліцей №2 на Полтавщині (1993), Черкаський державний університет ім. Богдана Хмельницького (нині – Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького) (1998), аспірантуру Ніжинського державного педагогічного університету ім. Миколи Гоголя (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) (2002), Полтавський національний

педагогічний університет ім. В. Г. Короленка (2021). Навчання в університеті поєднувала з роботою: із 1994 до 1998 обіймала посаду літературного редактора газети "Тарасові джерела". Із 1998 до 2002 – провідний спеціаліст редакційно-видавничого відділу Черкаського державного технологічного університету, із 2003 до 2012 – завідувач відділу мови Національного науково-дослідного інституту українознавства МОН України (нині – Науково-дослідний інститут українознавства), із 2013 – старший науковий співробітник відділу стилістики, культури мови та соціолінгвістики Інституту української мови НАН України.

Започаткувала кілька нових напрямів наукових досліджень у сфері українознавства, простежила динаміку становлення концепції "Мова як українознавство" від початку 90-х ХХ ст. до кінця першого десятиліття ХХІ ст. Розробила програму моніторингу стану функціонування української мови в різних сферах життя суспільства. Організувала анкетування з питань функціонування української мови, яке охопило всі регіони України, представників української діаспори в Австралії, Аргентині, Великобританії, Вірменії, Грузії, Естонії, Ізраїлі, Казахстані, Канаді, Латвії, Литві, Молдові, Німеччині, Польщі, Росії, Словаччині, США, Франції, Румунії, Угорщині. Результати соціолінгвістичного моніторингу було оприлюднено на Міжнародному конгресі "Українська мова вчора, сьогодні, завтра в Україні і світі" (20–21 жовтня 2005, м. Київ) та узагальнено в збірнику "Соціолінгвістичний моніторинг мовою статистики" (2006).

Одна з авторів концепції електронного підручника з української мови на українознавчій основі. Брала участь у виконанні науково-дослідного проекту "Створення комплексу комп'ютерних технологій для сертифікації рівнів володіння українознавством та

українською мовою", має 4 авторські свідоцтва на розробки.

Сфера наукових інтересів: лінгвостилістика, лінгвошевченкознавство, фразеологія, соціолінгвістика, лінгводидактика, а також естетико-соціальні проєкції мовотворчості письменників; лінгвальна парадигма української кінодокументалістики, роль демінутивів та аугментативів в експресивізації фразеологізмів. Окреслює лінгвософські засади декодування документального кінотексту як різновиду гетерогенних текстів, зокрема виявлено залежність декодування від гендерно маркованих стратегій і тактик комунікантів: прагнення до максимальної інформативності мови, точності номінацій, експресивності мови, гіперболізації, невербальної комунікації та ін. Запропоновано авторську рецепцію мовної архітекτονіки досліджуваних документальних медіа-продуктів. Окремі документальні фільми інтерпретовано як біографічні інсталяції, калейдоскопічність їх елементів потенціює варіантність декодування і дає змогу реципієнтові інсталювати свою версію біографічного конструкту. Ключовою категорією для рецепції кінонарративу визначає поліфонізм як засіб створення цілісного уявлення про культурний продукт.

Є співавтором конспекту лекцій з українознавства (Київ, 2005); колективних монографій «XX – XXI століття: жанрово-стильові й лінгвістичні метаморфози в українській мові та літературі» (Оломоуць, 2016), «Територія мови Тараса Шевченка» (Київ, 2016). Член редколегії фахових видань Національного науково-дослідного інституту українознавства (журналу "Українознавство" – до 2013), Інституту української мови НАН України (журналу «Українська мова» – із 2016 до 2019, збірника «Культура слова» – із 2017).

Пр.: Українознавство. Конспект лекцій. Київ : НДІУ, 2005 (у співавт.); XX – XXI століття: жанрово-стильові й лінгвістичні метаморфози в українській мові та літературі : монографія. Оломоуць, 2016 (у співавт.); Територія мови Тараса Шевченка : монографія. Київ, 2016 (у співавт.); Українознавчі засади філології: [програма підвищення кваліфікації працівників галузі освіти]. Київ : НДІУ, 2008 (у співавт.); Філологія як українознавство: [навч. програми підвищення кваліфікації працівників галузі освіти]. Київ : Міленіум, 2004 (у співавт.); Збірник вправ з української орфографії та пунктуації для слухачів факультету довузівської підготовки. Черкаси : ЧДТУ, 2005 (у співавт.);

статті: Самопізнання через мову. *Дивослово*. 2005. Число 10 (у співавт.); Мовознавчі погляди Івана Франка в рецепції сучасних дослідників. *Українознавство*. 2007. № 3; Підвищення кваліфікації з українознавства в новій освітній парадигмі (на прикладі досвіду Чернівецької області). *Українознавство*. 2007. № 1; «Не міряйте безмірного безкраїм...»: Життєвий вибір Світлани Єрмоленко. Зб. наук. пр. НДІУ. Том XVII. Київ, 2007; Чи заговорять українською учні-угорці? *Українознавство*. 2005. № 3; Внесок А. Г. Погрібного до становлення концепції "Мова як українознавство". *Збірник наукових праць НДІУ*. 2008. Т. 22; "Чи закинути кругле слівце..." (про фразеологізми в художніх текстах). *Урок української*. 2003. № 5–6; Компоненти із суфіксами суб'єктивної оцінки як засіб посилення експресивності фразеологізмів. *Актуальні проблеми металінгвістики*: [зб. статей за матеріалами III Міжнар. наук. конф.]. Черкаси : Брама, 2003; Лінгвофеномен фундатора національної літературної мови: естетико-соціальні проєкції. *Українська мова*. 2015. №3;

Олександр Потєбня як "предтеча української фразеології" у рецепції Віктора Ужченка. *Культура слова*. 2015. Вип. 83; "Величний пам'ятник великому": штрихи до лінгвошевченкіани Максима Рильського. *Культура слова*. 2015. Вип. 82; Синтез національного і європейського у мовотворчості Тараса Шевченка і Олександра Пушкіна. *Матеріали XV Міжнародного семінара «Деятели науки и культуры России и Украина (XVIII–XX вв.)*. Санкт-Петербург-Нежин, 2015; «Перелицьований» Тичина: соціопоетика пародій. *Культура слова*. 2016. Вип. 84; Гендерні проєкції декодування кінотексту (на прикладі документальних фільмів про Марка Вовчка). *Культура слова*. 2017. Вип. 86; Діалектний фразеологічний словник як «діалог культур». *Слов'янознавство і нові парадигми та напрями соціогуманітарних досліджень*: Матеріали Міжнар. наук. конф. Київ, 2017; «Культурна амплітуда українського слова» в рецепції Миколи Костомарова. *Український світ у наукових парадигмах*: збірник наукових праць. Харків, 2017. Вип. 4; Специфіка лінгвального контенту українських документальних фільмів про В. Вернадського. *Культура слова*. 2018. Вип. 89; Медіарецепція долі й текстів Григорія Квітки-Основ'яненка: від медіапродукту до медіаканону. *Український світ у наукових парадигмах*: збірник наукових праць. Харків, 2018. Вип. 5; Мовний портрет Олеся Гончара в українській кінодокументалістиці. *Культура слова*. 2018. Вип. 88; Лінгвостилістика в контексті національної культури. *Українська мова*. 2018. №1 (у співавт.); Архітектоніка лінгвального контенту проєкту «Безкінечна подорож, або Енеїда». *Культура слова*. 2019. Вип. 91; Мовні маркери інфотейнменту в кінодокументалістиці. *У просторі культури мови і стилю. Світлані Яківні Єрмоленко*. Київ: ВД Д. Бурого, 2019; Відображення інновацій у діалектних фразеологічних словниках. *Науковий вісник*

Ужгородського університету. Серія: Філологія. Ужгород, 2020. Вип. 1 (43); Рецептія спадщини М. Т. Рильського в науковому збірнику «Культура слова». *Культура слова*. 2020. Вип. 92; Мовний ландшафт кінодокументалістики про Павла Загребельного. *Культура слова*. 2021. Вип. 94; Лінгвоімагологічна рецептія постаті А. Кримського в документальному кінопросторі. *Культура слова*. 2021. Вип. 95.

ГЕРАСИМЕНКО ДМИТРО ДМИТРОВИЧ (28. 11. 1914, с. Мала Кошелівка Ніжинського р-ну – 21. 05. 1986, м. Ніжин) – кандидат філологічних наук (1968).

Закінчив Вертіївську 7-річну школу (1930); Ніжинський медичний технікум (1933); Ніжинський державний педагогічний інститут ім. М. В. Гоголя (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) (1941).

Від 1944 р. працював викладачем Ніжинського державного педагогічного інституту ім. М. В. Гоголя, із 1950 р. – старшим викладачем кафедри української мови, від 1968 р. – проректором із заочного навчання, із 1970 р. – старшим викладачем кафедри української мови, від 1973 р. до 1977 р. – доцентом кафедри української мови, із 1979 р. – керівником-методистом із педпрактики.

Сфера наукових інтересів: творчість Ю. Федьковича.

Пр.: *Функции обращений в прозаических произведениях Ю. Федьковича*; *Типы односкладных речень у творах Ю. Федьковича*; *Дополнительные придаточные предложения в украинской деловой письменности*; *Условные придаточные предложения в "Книгах третьих меских Пирятинских"*; *Придаточные предложения времени в украинской деловой письменности*; *Придаточные определительные предложения в деловых документах XVI – нач. XVII ст.*; *Розвиток гіпотактичних конструкцій у різних жанрах української літературної мови XVI – поч. XVII ст.*

(автореферат кандидатської дисертації); Развитие конструкций с придаточными предложениями причины; Сучасна українська літературна мова. Плани практичних занять для самостійної роботи в міжсесійний період; Исторический очерк села Мала Девица Прилукского района Черниговской области; Функції порядку слів у творах Ю. Федьковича.

ГЕТМАН ІВАН МИХАЙЛОВИЧ (29. 05. 1942, ст. Нагутське Невинномиського р-ну Ставропольського краю – 25. 12. 1994, Ніжин) – учитель, філолог, мовознавець, доктор філологічних наук (1992), професор (1993).

Середню освіту здобув у 1959 р., закінчив факультет іноземних мов Красноярського педагогічного інституту (1965), аспірантуру Московського педагогічного інституту при кафедрі англійської мови, де захистив кандидатську дисертацію (1975), був докторантом відділу російської мови АН України. У Ніжинській вищій школі працював на посадах ст. викладача (1980–1981), доцента (1981–1993), професора (1993–1994).

Сфера наукових інтересів: семантика англійської та російської мов, теоретична і практична лексикографія, ідеографія.

Пр.: Лексико-семантические средства порождения амбивалентности в английском языке. *Исследования по лексической сочетаемости и фразеологии*. Москва, 1974; Некоторые вопросы двуязычной идеографии. *Вопросы преподавания английского языка*. Москва, 1978; Идеографическое описание слова в двуязычном словаре. *Язык как объект комплексного филологического исследования*. – Калинин, 1980; Отражение системных семантических свойств лексики в тезаурусах. Кировоград, 1984; Особенности учебного словаря-тезауруса для национальных групп. *Совершенствование практического курса русского языка в педвузах союзных республик*. Нежин, 1986; Общие проблемы толкового словаря и перспективы

создания словаря удмурдского языка. *XVII Всесоюз. финно-угор. конф.* Ижевск, 1987; Твой друг словарь. Київ, 1990; О словарях русских неологизмов. *Рус. яз. и лит. в сред. учеб. завед. УССР.* 1990. № 6; Теоретична і практична ідеографія : Принципи побудови тезаурусів. Київ, 1993.

ГЕТМАН ЛЮДМИЛА ІВАНІВНА (05.05.1949, м. Доробуж Смоленської обл. – 14.03.2022, Київ) – учитель, філолог, мовознавець, кандидат філологічних наук (1977), доцент (1983), відмінник освіти України (1999).

Середню освіту здобула в м. Рославль Смоленської обл. (1966), закінчила Смоленський державний педагогічний інститут (1970), де потім працювала асистентом кафедри російської мови. Із 1973 р. до 1976 р. навчалася в аспірантурі Московського педагогічного інституту при кафедрі загального мовознавства. Із 1980 р. працювала в м. Ніжині, була доцентом кафедри російської мови та перекладу Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Сфера наукових інтересів: мова та стиль Миколи Гоголя, аналіз та інтерпретація художнього твору, методика викладання російської мови в середній та вищій школі.

Пр.: Художественный текст как объект лингвистического исследования : [метод. пособ.]. Ніжин, 1993, Еженедельные уроки аналитического чтения в старших классах. *Відродження.* 1996. № 3; Из опыта описания одного гоголевского текста. *5-і Гоголівські читання.* Полтава, 1999; Временной континуум повести Н. В. Гоголя "Вий". *Наукові записки НДПУ імені Миколи Гоголя. Серія "Філологічні науки".* Ніжин, 2000; Рыцари веры или филистерские мещане (о полиэмоциональности образов старосветских помещиков). *Вторые Гоголевские чтения: Н. В. Гоголь и мировая культура.* 2003; Театральность гоголевских образов. *Третьи Гоголевские чтения: Гоголь и театр.* Москва, 2004; Греки у Пушкина и Гоголя.

Четвёртые Гоголевские чтения: Гоголь и Пушкин. Москва, 2005; Петербург и Рим глазами малороса. *Ніжинська старовина. Ніжинські студії.* № 6. Вип. 8. Київ, 2009; Стилевая полифония "Повести о том, как поссорился Иван Иванович с Иваном Никифоровичем". *"Повесть о том, как поссорился Иван Иванович с Иваном Никифоровичем": лингвостилистический аспект.* Ніжин, 2015.

ГРИЩЕНКО АРНОЛЬД ПАНАСОВИЧ (23. 09. 1936, с. Мутичів Ріпкинського р-ну Чернігівської обл. – 17. 12. 2006, м. Київ) – мовознавець, доктор філологічних наук (1980), професор (1987), академік АПНУ (1999), заслужений діяч науки і техніки України (1995).

Закінчив СШ с. Мутичів Ріпкинського р-ну (1954), Ніжинський педагогічний інститут імені М. В. Гоголя (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) (1958), аспірантуру Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні (кер. канд. дис. – М. А. Жовтобрюх).

Від 1958 р. до 1959 р. працював учителем німецької мови 5–10 класів Удайцівської середньої школи Прилуцького р-ну Чернігівської обл. У 1959–1960 н. р. – директор Гучинської восьмирічної школи Ріпкинського р-ну Чернігівської обл. 1960 р. – асистент кафедри української мови Ніжинського державного педагогічного інституту імені М. В. Гоголя. З осені 1963 року обіймав посаду молодшого наукового співробітника відділу теорії української мови і структурно-математичної лінгвістики Інституту мовознавства імені О. О. Потебні АН УРСР. Із 1968 р. до 1981 р. – старший науковий співробітник відділу теорії української мови Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні АН УРСР. Із 1981 р. до 2006 р. очолював кафедру української мови Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. 1992–2004 р. – Голова спеціалізованої вченої ради цього ж університету. Із 1996 р. до 2006 р. – професор кафедри української мови Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Сфера наукових інтересів: синтаксис, морфологія, правопис сучасної української мови, її історія.

Пр: Сучасна українська літературна мова. Синтаксис. Київ : Наук. думка, 1972; Історія української мови: Синтаксис. Київ : Наук. думка, 1983. (у співавт.); Синтаксис словосполучення і простого речення (Синтаксичні категорії і зв'язки). Київ : Наук. думка, 1975. (у співавт.); Морфологічна будова сучасної української мови. Київ : Наук. думка, 1975. (у співавт.); Граматика української мови : [навч. посіб.] Київ, 1982 (у співавт.); Українська граматика. Київ, 1986 (у співавт.); Про одну традицію / новацію в українському національному правописі. *Рідний край* : [наук., публ., худ.-літ. альманах] / Полт. держ. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. 2005. № 2 (13);

монографії: Прикметник в українській мові. Київ : Наук. думка, 1978; Складносурядне речення в сучасній українській літературній мові. Київ : Наук. думка, 1969; Словотвір сучасної української літературної мови. Київ : Наук. думка, 1979; Синтаксична концепція Арнольда Грищенка: вибране / [упоряд. : І. В. Дудко, Ю. С. Макарець; ред. і автор вступної статті М. І. Степаненко]. Київ, 2011; Історія української мови : у 4 т., 1978–83, відп. ред. 4-го тому; Історія української мови : Морфологія. Київ : Наук. думка, 1978 (у співавт.).

Автор та співавтор низки підручників для закладів вищої освіти, зокрема: Сучасна українська літературна мова : [підруч.] 3-тє вид., допов. Київ : Вища шк., 2002 (у співавт.). А. П. Грищенко є автором розділів "Лексикологія", "Фразеологія", "Лексикографія", "Морфологія" (предмет морфології, типи морфологічних форм і засобів вираження їх, частини мови і принципи класифікації їх, частини мови: іменник, прикметник); підрозділ "Дієслово" підготовлено у співавторстві з Л. І. Мацько. Видання є основним навчальним посібником для багатьох закладів вищої освіти України.

Автор матеріалів конференцій, з'їздів: Норма і граматична форма. Херсон, 2003; Проблема викладання української мови як фахової дисципліни у вищій школі. *Українська мова в освіті*. Івано-Франківськ, 2000; Взаємодія формально-граматичної і семантичної валентності у структурі словосполучення та речення. Київ : Укр. мовно-інформаційний фонд, 1997; *Вісник Полтавського педінституту ім. В. Г. Короленка* : [зб. наук. пр.]. Полтава, 1998. Вип. 1. Серія "Філологічні науки" (у співавт.); Українська мова як фахова дисципліна у вищій школі. *Наукові школи Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова* : [ред. В. П. Андрущенко, укл. В. П. Бех, Г. І. Волинка]. Київ : Четверта хвиля, 2005.

ДАВИДЕНКО ЛАРИСА БОРИСІВНА (БОЙКО Л. Б.) (11.07.1960, с. Тростянець Канівського р-ну Черкаської обл.) – кандидат філологічних наук (1992), доцент (1994).

Закінчила СШ №2 м. Миронівки на Київщині (1977) р., Київський ордена Леніна державний університет ім. Т. Г. Шевченка (нині – Київський національний університет імені Тараса Шевченка) (1982), аспірантуру при кафедрі української мови Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (1992).

Із серпня 1982 р. працювала в Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя: на посаді асистента (1982–1993); старшого викладача (1993–1994); доцента (1994–2019).

Сфера наукових інтересів: фразеологія, граматики, стилістика, слов'янська філологія.

Пр.: (у співавторстві з доц. В. М. Бойко): Морфологія сучасної української літературної мови: [навч. посіб. для студентів філолог. фак-тів ун-тів]. Ніжин, 2009 (гриф МОН); Сучасна українська літературна мова : Морфеміка. Словотвір : [навч. пос.]. Ніжин, 2010 (гриф МОН); Граматика української мови : Морфеміка. Словотвір. Морфологія. Київ : Академвидав, 2014 (гриф МОН); Вступ до слов'янської філології : [метод. поради до вивчення курсу]. Ніжин, 2014; Воспроизведение фразеологических единиц в близкородственном переводе. *Е. Ф. Карский и современное языкознание* : материалы XII Международных научных чтений (Гродно, 20–21 мая 2010 г.). Гродно, 2011; "Скарбниця українського слова" Петра Одарченка. *Репресовані мовознавці* : [зб. наук. пр.]. Ніжин, 2010; *Формули мовного етикету в епістолярії*

Пантелеймона Куліша. *Література та культура Полісся*. Вип. 59 : Спадщина П. Куліша і її роль у розвитку української мови, літератури та культури. Ніжин, 2010; Фразеологічна одиниця як об'єкт перекладу. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова*. Серія. 10. Проблеми граматики і лексикології української мови. Вип. 8. Київ, 2011; Транспозиційні вияви способових форм дієслова в художньому мовленні. *Наш український дім* : [науково-популярний часопис для вчителів України та діаспори]. № 1. Ніжин, 2012; Авторські модифікації фразеологічних одиниць у художньому мовленні. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя*. Серія "Філологічні науки". Кн. 2. Ніжин, 2012; Вивчення перехідних процесів у лексико-граматичних розрядах прикметників. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя*. Серія "Психолого-педагогічні науки". № 7. Ніжин, 2012; Стилистическая интерпретация фразеологических единиц в украинской художественной прозе : [сб. науч. трудов Телавского государственного университета им. Якова Гебашвили]. № 2 (26). Тбилиси, 2013; Конверсійні процеси в ідіолекті Тараса Шевченка. *Література та культура Полісся*. Вип. 74. Філологічні науки. № 1. Ніжин, 2013.

ДІДУН ЛІЛІЯ ІВАНІВНА (17. 06. 1984, с. Короп'є Козелецького р-ну Чернігівської обл.) – філолог, кандидат філологічних наук (2016).

Навчалася в Короп'ївській ЗОШ I–II ст. (2000), продовжила навчання в Карпилівській ЗОШ I–III ст. (2002). Закінчила Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя (2007), магістратуру при кафедрі української мови цього закладу вищої освіти (2008), аспірантуру у відділі лексикології та лексикографії Інституту української мови НАН України (2013). У 2016 р. захистила кандидатську дисертацію на тему

«Фразеологізми із семантикою інтенсивності в сучасній українській літературній мові».

Від 2008 до 2010 року працювала викладачем кафедри української мови та літератури Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка, 2010 рік – викладачем кафедри української мови та літератури Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Від 2013 року – молодший науковий співробітник відділу лексикології та лексикографії Інституту української мови НАН України, від 2016 р. – молодший науковий співробітник відділу лексикології, лексикографії та структурно-математичної лінгвістики, від 2021 р. – науковий співробітник відділу лексикології, лексикографії та структурно-математичної лінгвістики Інституту української мови НАН України.

Сфера наукових інтересів: фразеологія, лексикологія, лексикографія.

Пр.: Функціонування прецедентних висловлювань у ролі заголовків газетних статей. *Українська мова у XXI столітті: традиції і новаторство*: Тези доповідей Всеукраїнського лінгвістичного форуму молодих учених, Київ, 21–23 квітня 2010 року. Київ: ІАЦ «Спейс-Інформ»; ФОП Гудименко, 2010; Фразеологізми з семантикою інтенсивності як об'єкт наукового дослідження. Лексикографічний бюлетень: [зб. наук. пр.]. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2011. Вип. 20; Імплицитний спосіб втілення заперечного значення у порівняльних фразеологізмах із семантикою інтенсивності. *Ученые записки Таврического нац. ун-та имени В. И. Вернадского*. Серія «Филология». Симферополь, 2012. Т. 25 (64). № 3 (2); Експліцитний спосіб утілення заперечного значення у фразеологізмах із семантикою інтенсивності. *Наукові записки*. Серія «Філологічні науки». Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2013. Кн. 1; Інтенсивність як градуїрована семантична

категорія. Волинь філологічна: текст і контекст. Лінгвостилістика ХХІ століття: стан і перспективи : [зб. наук. пр.]. Луцьк : Східноєвропейський нац. ун-т імені Лесі Українки, 2013. Вип. 15; Фразеологізми із семантикою інтенсивності у «Словарі української мови» за ред. Б. Д. Грінченка. Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур: Пам'яті академіка Леоніда Булаховського : [зб. наук. пр.]. Київ : «Освіта України», 2014. Вип. 24; Интенсивность как компонент семантики фразеологических единиц украинского языка. *Слово во времени и пространстве. К 95-летию со дня рождения профессора М. Г. Булахова*: [матер. Междунар. науч. конф.]. Белорусский гос. пед. ун-т им. М. Танка; Минск : БГПУ, 2014; Особливості виявлення семантики інтенсивності через наскрізний чинник у фразеологізмах зі спільним компонентом на фіксованому місці. Лексикографічний бюлетень : [зб. наук. пр.]. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2016. Вип. 25; Український лексикон кінця ХVІІІ – початку ХХІ ст.: словник-індекс. У 3 т. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. Т. 1 (А–Й) (у співавторстві); Український лексикон кінця ХVІІІ – початку ХХІ ст.: словник-індекс. У 3 т. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. Т. 3 (Позад–Я) (у співавторстві); Словник української мови в 11 томах. Додатковий том: у 2 кн. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. Кн. 1. Список скорочень назв джерел (у співавторстві); Лексикографічне відтворення тематичної групи «Людина» за творами Григора Тютюнника (словникові матеріали). Лексикографічний бюлетень : [зб. наук. пр.]. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2018. Вип. 27; Термін *інтенсивність* у лінгвістичних дослідженнях. Термінологічний вісник : [зб. наук. пр.]. Київ : Інститут української мови НАНУ, 2019. Вип. 5; Фразеологізми із семантикою інтенсивності в сучасній українській літературній мові: монографія. Київ :

Наукова думка, 2019; Фразеологізми із семантикою інтенсивності у творах Григора Тютюнника. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. На честь д. філол. наук, проф. В. М. Мокієнка, Почесного Голови Комісії зі слов'янської фразеології при Міжнародному комітеті славистів (до 80-річчя від дня народження). Ужгород : ПП Данило С. І., 2020. Вип. 1; Фразеологізми з семантикою інтенсивності в сучасній українській мові: лексикографічний аспект. Динаміка лексичної та фразеологічної систем української мови в лексикографічному відображенні: монографія. Київ, 2021. [Електронне видання]. URL: https://iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/2021/06/monografia_dynamika.pdf;

Українська академічна лексикографія: здобутки та перспективи розвитку. *Українська мова*. 2021. № 3 (у співавторстві); Словник мови творчих особистостей України другої половини ХХ – початку ХХІ століття. Київ : Інститут української мови НАН України, 2022. [Електронне видання]. URL: <https://iul-nasu.org.ua> (у співавторстві).

ДЗЮБАНОВА НІНЕЛЬ МИХАЙЛІВНА (ГОМОН Н. М.)
(27.07.1924, м. Київ) – філолог, мовознавець, кандидат філологічних наук (1968), доцент (1957).

Закінчила Київську середню школу № 45 (1941), Молотовський державний університет ім. О. М. Горького (нині – Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова) (1946), аспірантуру при кафедрі російської мови в Київському державному університеті ім. Т. Г. Шевченка (1949).

Від 1950 р. до 1957 р. – старший викладач кафедри російської мови Ніжинського державного педагогічного інституту імені Миколи Гоголя; із 1957 р. – в. о. доцента кафедри російської мови; 1957 р. – завідувач кафедри російської мови; 1960 р. – доцент кафедри російської мови; 1964 р. – звільнена з посади завідувача кафедри

російської мови; 1967 р. – доцент кафедри російської мови; 1980 р. – звільнена у зв'язку з виходом на пенсію.

Сфера наукових інтересів: фонетика та матеріали стосовно вивчення та розвитку російської мови.

Пр.: Лексикографическая деятельность Д. И. Фонвизина, 1948; Тезисы докладов IV научной сессии КГУ. Київ, 1948; Лексикографическая деятельность Д. И. Фонвизина и лексика его комедий. 1949 (автореферат диссертации, изд. Киевского университета); Словесные средства комического в произведениях Н. В. Гоголя. *Ученые записки Нежинского пединститута*. Т. VI–V. 1954; Первый опыт русского словаря синонимов. *Русский язык в школе*. 1955. № 3; Из наблюдений над стилистической ролью синонимов в поэме Н. В. Гоголя "Мертвые души". *Научные записки Нежинского пединститута*. Т. X, Вып. II. 1957; Колебания в области современного русского ударения на материале советской поэзии 1935–1955 гг. *Научные записки Нежинского пединститута*. Т. VI. 1958; Стилистическое использование областной и простонародной лексики в комедиях второй половины XVIII в. Нежин, 1958; Стилистическая роль однородных членов в поэме Н. В. Гоголя "Мертвые души". Нежин, 1960.

ДОРОШЕНКО ВАДИМ ОЛЕКСАНДРОВИЧ (ДРОЧИНСЬКИЙ В. О.) (09.03.1905, м. Кам'янець-Подільський (нині – Хмельницької обл.) – 30.12.1944, Усольтабір, поблизу с. Чорна Пермської обл., Росія) – мовознавець, перекладач, кандидат філологічних наук (1935).

1929 р. закінчив Кам'янець-Подільський інститут народної освіти (нині – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка).

Від 1930 р. – у Харкові: викладав філологічні дисципліни в геодезичному інституті; одночасно працював у мовній редакції Державної радіостанції та перекладачем із німецької, англійської, польської, російської та інших мов при Державному видавництві України. Від 1934 р. – у

Криворізькому педагогічному інституті: від 1935 р. – завідувач кафедри мовознавства. Від 1936 р. – завідувач кафедри загального мовознавства Ніжинського педагогічного інституту ім. М. В. Гоголя.

У червні 1938 р. заарештований як "учасник української контрреволюційної повстанської організації". Засуджений до розстрілу Чернігівським обласним судом. Із травня 1939 р. після тортур виправданий і звільнений. У січні 1941 р. знову заарештований. Рішенням Дніпропетровського обласного суду від 21–28 квітня 1941 р. засуджений до розстрілу, який замінено 10 роками таборів. Загинув 30 грудня 1944 р. Реабілітований у 1956 р. Життя В. Дорошенка стало основою книги Ольги Мак "З часів єжовщини. Спогади" (Мюнхен, 1954).

Сфера наукових інтересів: українська, російська та загальна ономазіологія, морфологія, когнітивна та комунікативна лінгвістика, лінгвістика тексту, фразеологія, етнолінгвістика та лінгвокультурологія.

Автор книги "Іван Франко в моїх спогадах" (Львів, 1997).

ЖУК ТЕТЯНА ВАСИЛІВНА (ГРОМСЬКА Т. В.)

(12. 08. 1958, с. Ожигівці Волочиського р-ну Хмельницької обл.) – філолог, кандидат філологічних наук (2006), доцент (2008).

Закінчила восьмирічну школу с. Яхнівці Волочиського р-ну (1973), технічне училище № 2 м. Тернополя (1975), вечірню середню школу № 6 м. Києва (1982), Ніжинський державний педагогічний інститут ім. М. В. Гоголя (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) (заочно 1990), аспірантуру при кафедрі української мови цього закладу вищої освіти (2002).

З 1985 р. до 1986 р. – лаборант підготовчого відділення, з 1986 р. до 1990 р. – лаборант кафедри української мови, з 1990 р. до 1991 р. – старший лаборант кафедри української мови, з 1991 р. до 1993 р. – викладач-стажист кафедри української мови, з 1993 р. до 1997 р. – асистент кафедри української мови, з 1997 р. до 1999 р. – асистент кафедри методики викладання української мови та літератури, з 1999 р. до 2002 р. – навчання в аспірантурі при кафедрі української мови, з 2002 р. до 2006 р. – асистент кафедри методики викладання української мови та літератури, з 2006 р. до 2015 р. – доцент кафедри методики викладання української мови та літератури Ніжинського державного педагогічного інституту ім. М. В. Гоголя (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя).

Сфера наукових інтересів: лексичний та синтаксичний повтор в усній народній творчості.

Пр.: Синтаксичний повтор в українській народній казці. *Сіверянський літопис*. Чернівці, 2002; Функції

дієслівного повтору в українській народній казці. *Проблеми граматики й лексикології української мови* : [зб. наук. пр.]. Київ, 2002; Функції лексичного повтору в казковому тексті. *Наукові записки. Серія "Філологічні науки"*. Ніжин, 2007; Українська мова : [метод. реком. до практичних занять для студентів спеціальності "Біологія та хімія"; "Географія та біологія" (за вимогами кредитно-модульної системи)]. Ніжин, 2007; Українська мова : [навч.-метод. комплекс (для студентів неспеціальних факультетів заочної форми навчання)]. Ніжин : Вид. НДУ ім. М. Гоголя, 2007; Специфічні особливості казкового тексту. *Література та культура Полісся*. Вип. 34. Ніжин : Вид. НДУ ім. М. Гоголя, 2007; Використання фольклорних матеріалів на уроках української мови. *Ю. Ф. Карський і сучасне мовознавство* : Матеріали XI Міжнародних Карських читань (18–19 вересня 2007). Ніжин-Гродно, 2008; До проблеми класифікації синтаксичних словосполучень за способом зв'язку та будовою. *Ю. Ф. Карський і сучасне мовознавство* : Матеріали XI Міжнародних Карських читань (18–19 вересня 2007 р.). Ніжин-Гродно, 2008; Об'єктні словосполучення: семантика об'єктних відношень, види й засоби зв'язку. *Методика. Досвід. Пошук. Проблема вивчення шкільних курсів мови та літератури* : [наук.-метод. зб.]. Вип. X. Ніжин, 2008; Українське ділове мовлення та проблеми перекладу. *Література та культура Полісся*. Вип. 43. Ніжин : Вид. НДУ ім. М. Гоголя, 2008; Деякі особливості акцентування в сучасній українській літературній мові. *Наукові записки. Серія "Філологічні науки"*. Ніжин, 2008; Фразеологізовані конструкції у казковому тексті. *Актуальні проблеми металінгвістики* : [зб. наук. статей за матеріалами VI Міжнародної наукової конференції]. Черкаси : Ант, 2009; Повтор у фразеологізованих реченнях української народної казки. *Український вимір* : [міжнар. зб. інформаційних, освітніх, наукових, методичних статей і матеріалів з України та діаспори] : у 3 т. Т. 3. Чернігів : ЧДПУ ім. Т. Г. Шевченка, 2009; Порухення чистоти української мови

засобами масової інформації. *Наукові записки. Серія "Філологічні науки"*. Ніжин, 2009; Граматичні зв'язки між компонентами стійких словосполучень в офіційно-діловому стилі. *Методика. Досвід. Пошук. Проблема вивчення шкільних курсів мови та літератури* : [наук.-метод. зб.]. Вип. XI. Ніжин, 2009; Використання термінів у професійному мовленні. *Наукові записки. Серія "Філологічні науки"*. Ніжин, 2010; Фразеологізми з компонентами на позначення кольору (на матеріалі фразеологічного словника української мови). *Наукові записки. Серія "Філологічні науки"*. Ніжин, 2010; Українська мова за професійним спрямуванням. Кредитно-модульний курс. Перший змістовий модуль : [навч. посіб.]. Ніжин : Видавець Лисенко М. М., 2013; Українська мова за професійним спрямуванням. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2013; Українська мова за професійним спрямуванням: [навч. посіб.]. 2-ге вид, випр. та доп. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2014; Погляди мовознавців на проблему вивчення лексичної синонімії у сучасній лінгвістиці. *Література та культура Полісся. Серія "Філологічні науки"*. Вип. 7. № 3. Ніжин, 2015.

ЗАВАЛЬНЮК ЛІДІЯ ВАСИЛІВНА (ФОРСЮК Л. В.) (9. 12. 1956, смт. Берездів Хмельницької обл.) – філолог-германіст, кандидат філологічних наук (1990), доцент (1998).

Закінчила СШ № 9 м. Шепетівки Хмельницької обл. (1974); Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка (нині – Національний університет імені Тараса Шевченка) (1980 р.); аспірантуру (1985) та докторантуру (2011) при

кафедри германської філології цього закладу вищої освіти.

Із 1980 р. до 2012 р. працювала в Ніжинській вищій школі: викладач (1980–1990), старший викладач (1990–1998), доцент (1998–2012), завідувач кафедри німецької мови (2004–2008).

Сфера наукових інтересів: фонетика німецької мови, експериментальна фонетика, німецька розмовна мова, фоностилістика. Має понад 50 публікацій наукового та навчально-методичного характеру.

Пр.: Zu einigen Eigenschaften des Satzakkzents im deutschen Fragesatz. *Studies in Communicative Phonetics and Foreign Language Teaching Methodology*. Kyiv : Lenvit, 1997; Deutsche Phonetik. Übungsbuch für die Studenten des 2. Studienjahres der Fakultät für Fremdsprachen. Nizhyn, 2002; "Emil und die Detektive" von Erich Kästner. Methodische Anweisungen. Hauslektüre für die Studenten des 1. Studienjahres der Deutschabteilung. Nizhyn, 2002. (у співавт.); Асиміляція приголосних у німецькій розмовній мові. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики* : [зб. наук. пр.]. Вип. 17. Київ : Логос, 2010; Деякі аспекти фоностилістичної стратифікації сучасної німецької розмовної мови. *Наукові записки*. Вип. 105 (1). Серія "Філологічні науки (мовознавство)": у 2 ч. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2012; Німецька розмовна мова та її фонетичні характеристики. *Типологія мовних значень у діахронічному та зіставному аспектах* : [зб. наук. праць]; [гол. ред. В. Д. Каліущенко]. Донецьк : Дон НУ, 2012. Вип. 25; Phonostilistische Schichtung der modernen deutschen Umgangssprache. Ergebnisse einer empirischen Untersuchung. *Semantik und Pragmatik im Spannungsfeld der germanistischen und kontrastiven Linguistik*. Donezk Studien zur Germanistik, kontrastiven und diachronischen Linguistik / Larysa Jagupova / Vladimir Kaliuscenko / Andrzej Katny / Heike Roll (Hrsg.). Frankfurt am Main : Peter Lang, 2013. Band I.

ЗЕЛЕНЬКО АНАТОЛІЙ СТЕПАНОВИЧ (16. 06. 1935, м. Ніжин Чернігівської обл.) – доктор філологічних наук, професор, Відмінник народної освіти України, заслужений працівник освіти України, член-кореспондент Міжнародної академії освіти, Почесний професор ЛНУ ім. Тараса Шевченка.

Закінчив Ніжинську СШ № 4 (1953), Ніжинський державний педагогічний інститут імені Миколи Гоголя (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) (1953–1957).

У Ніжинській вищій школі працював на кафедрі української мови НДПІ імені М. В. Гоголя (1963–1964), завідувачем кафедри російської мови та перекладу НДУ імені Миколи Гоголя (2014–2015).

Сфера наукових інтересів: теорія загального мовознавства, зокрема закономірності загальної семасіології. А. С. Зеленько активно утверджував принципи структурно-семантичного аналізу, а потім концептуальний аналіз в україністиці. Крім десятків розвідок, опублікованих в українських, і поодиноких – у польських, російських і білоруських виданнях, ним видано понад десяток книг: Структурна семантика під кутом зору загальнотеоретичних лінгвістичних проблем. Луганськ : Альма-матер, 2000; Проблеми семасіології у філософсько-психологічному осмисленні : [монографія]. Вид. 2-ге, переробл. і доп., 2004; Загальне мовознавство: [навч. пос.]. Київ : Знання, 2010; Проблеми семасіології в аспекті еволюції лінгвістичних парадигм : [монографія у 2-х ч.]. Луганськ, 2013.

Значним є науковий доробок ученого з діалектології української мови. Крім численних статей, це кандидатська й докторська дисертації: "Лексика південночернігівських і деяких сумських говорів" (1968), "Типологія структурно-носемантичної організації побутової та виробничої лексики української мови (на говірковому матеріалі)" (1998).

ЗІНЕВИЧ ЛЮДМИЛА ВАСИЛІВНА (ЄРЕМЕНКО Л. В.) (29.07.1969, с.Щербашенці Богуславського р-ну Київської обл.) – мовознавець, кандидат філологічних наук (2002), доцент (2003).

Закінчила СШ с. Медвин Богуславського р-ну Київської обл. (1986), Донецький державний університет (1992), навчалася в аспірантурі при кафедрі української мови Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя (1996–1999) та відділу стилістики і культури мови Інституту української мови НАН України. У 2002 р. захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук на тему: «Мовна майстерність Миколи Зерова» (наукові керівники – к. філ. н., проф. академік АПН України Арват Ф. С., д. філ. н., проф. Сологуб Н.М.).

Із 1992 до 1994 р. працювала вчителем української мови та літератури в середній загальноосвітній школі-гімназії № 31 м. Чернігова. Із 1994 до 2013 р. – працювала в Чернігівському державному інституті економіки та управління, протягом 10 років (2003–2013) обіймала посаду завідувача кафедри українознавства ЧДІЕУ. Із 2013 – доцент кафедри філософії та суспільних дисциплін Чернігівського національного технологічного університету. У 2018 році очолила Чернігівську міську комунальну централізовану бібліотечну систему.

Об'єкт наукового інтересу – лінгвостилістика художнього тексту, українське перекладознавство, соціолінгвістика.

Пр.: Розвиток українського перекладацтва 20-х років ХХ століття (історія, теорія й практика). *Українська мова : з минулого в майбутнє : матеріали наукової конференції*. Київ, 1998. С. 38–39; *Українсько-російські, російсько-українські перекладацькі зв'язки 20-х рр. ХХ ст. Сіверянський літопис*. 1998. № 4. С. 70–77;

"У щедрій поведі кольорів, фарб..." (кольористика Миколи Зерова). *Сіверянський літопис*. 2001. № 4. С. 122–125; Поетичний ономастикон М. К. Зерова. *Наукові записки*. Сер. "Філологічні науки (мовознавство)". Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2001. Вип. 37. С. 161–167; "Добірних звуків шата пурпура" (звукосмислова організація поетичної мови М. Зерова). *Культура слова*. 2003. № 63. С. 34–37; Іностильова лексика в поетичному лексиконі М. Зерова. *Гуманітарна освіта в технічних навчальних закладах*: зб. наук. праць факультету лінгвістики Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету. Київ: ІВЦ Держкомстату України. 2003. Вип. 7. С. 102–106; Переклад як відображення часового зрізу літературної мови (на матеріалі перекладних творів М. Зерова). *Мова і культура*. Т. 3. Ч. 1. 2005. С. 90–92; Мовна ситуація Чернігова. *Українознавство*. 2005. № 3. С. 155–157; Кольори у назвах одягу доби Козаччини. *Мова і культура*. 2006. С. 45–49 (у співавторстві); Художня модель національного часопростору в поезії М. Зерова. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова*. Сер. 7, Релігія. Культурологія. Філософія. Київ, 2007. Вип. 14. С. 19–28; Гоголь у перекладі М. Зерова. *Література та культура Полісся*. Вип. 53: Гоголь і український культурний контекст / Відп. ред. і упорядник Г. В. Самойленко. Ніжин: вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2009. С. 85–96; Мова перекладів М. Зерова та літературні норми початку ХХ ст. *Культура слова*. 2009. Вип. 71. С. 95–98; Боротьба за українську мову на сторінках часопису «Черниговский листок» 1861–1863 рр. *Матеріали міжнародної наукової конференції «Сучасна україністика: наукові парадигми мови, історії, філософії»* / за заг. ред. канд. філол. наук, доц. О. С. Черемської. Харків: ФОП Александрова К. М.; ВД «ІНЖЕК», 2010. С. 36–41; Традиції та новаторство у

поетичній мовотворчості М. Зерова. *Сучасні проблеми мовознавства й літературознавства*. Ужгород : Вид-во Ужгородського національного університету «Говерла», 2011. Вип. 15 С. 333–336; Захист української мови як один із пріоритетних напрямків діяльності І. Шрага. *Шості Шрагівські читання «Ілля Шраг та Чернігівщина у другій половині XIX – першій третині XX ст.»*. 27 вересня 2013 р., м. Чернігів. Шрагівський збірник № 3, м. Чернігів. Просвіта. 2014. С. 34–39; Етностереотипи в мовній свідомості української та білоруської молоді: національна самоідентифікація та взаємобачення. *Да 90-годо́дзя з дня нараджэння У. В. Аннічэнкі*: зб. наук. Артыкулаў. Гомель : ГДУ імя Ф. Скарыны, жовтень, 2014. С. 185–190; Проблеми художнього перекладу в контексті ідей європеїзму М. Коцюбинського. *Література та культура Полісся*. Вип. 78. Серія «Філологічні науки». № 4. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2015. С. 117–125; «Не вважай на врожай, сій жито, хліб буде» (Мовні візії Михайла Коцюбинського). *Культура слова* : Збірник наукових праць. Випуск 81. 2014. С.33–41; «Інноваційний бум» у сучасному українському суспільно-політичному дискурсі. *Язык и социум*. Матеріали Х міжнародної наукової конференції. Минск, 2015. С. 28–32; Етностереотипи в етномисленні молоді: пошуки національної самоідентичності. *Розвиток соціальних комунікацій та правове регулювання модернізації освіти в контексті євроінтеграції країни* : матер. всеукр. наук.-практ. конф. 20–22 травня 2015 р. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2015. С. 30–35; Іван Франко в рецепції Михайла Коцюбинського. *Комунікативний дискурс: Наукова рецепція і стратегії дослідження*. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Київ, 2016. С. 72–74; Функціонування фразеологізмів у сучасному суспільно-політичному дискурсі (на матеріалі електронних засобів масової інформації). *Література та культура*

Полісся. Вип. 84. 2016. С. 129–138; "З досвіду роботи "Безкоштовних курсів української мови" в Чернігові. *Питання мови – справа буття нації*. Матеріали науково-практичної конференції. Чернігів, 2016. С. 63–67; Концепт «війна» у сучасному суспільно-політичному дискурсі. *Одеський лінгвістичний вісник*. Науково-практичний журнал. Спецвипуск. Одеса. 2017. С. 70–73; Мовозахисна діяльність Іллі Шрага. *Культура слова* : Збірник наукових праць. Вип. 86. 2017. С. 251–259; Богдан Лепкий і Михайло Коцюбинський: творчі взаємини в умовах розмежованої і заблокованої культури. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка*. Серія: літературознавство. Вип. 47. 2017. С. 26–29; Структурно-семантичні, стилістичні та текстові функції епітета в новелі Олеся Гончара "За мить щастя". *Феномен Олеся Гончара в духовному просторі українства*: збірник наукових статей. 2018. С. 140–148; Мовні візії П. Куліша. *Література та культура Полісся*. НДУ ім. М. Гоголя. Вип. 98. 2020. С. 207–217; Явище фразеологізації в історичному романі «Троща» В. Шкляра. *Література та культура Полісся*. НДУ ім. М. Гоголя. Вип. 101. 2021. С. 162–174.

ЗІНЧЕНКО   СТАНІСЛАВ   ВІТАЛІЙОВИЧ

(28. 12. 1963, народився в с. Синяківщина Чорнухинського р-ну Полтавської обл.) – кандидат філологічних наук (2000), доцент (2004).

Закінчив восьмирічну школу (1979), відділ праці і креслення Прилуцького педагогічного училища ім. І. Я. Франка (1983). Працював учителем праці, креслення та фізичної культури Старолозоватської неповної середньої школи Синельниковського району Дніпропетровської обл. (1983), проходив військову службу (1983–1985). Закінчив філологічний факультет

Ніжинського державного педагогічного інституту ім. М. В. Гоголя (тепер державний університет імені Миколи Гоголя) (1986–1991). Навчався в аспірантурі Ніжинського державного педагогічного інституту імені Миколи Гоголя (науковий керівник – член-кореспондент НАН України Німчук В. В., роки навчання – 1995–1998). Працював викладачем-стажистом кафедри української мови Ніжинського державного педагогічного інституту, асистентом цієї ж кафедри (1991–2001). У Ніжинському державному педагогічному університеті імені Миколи Гоголя (тепер державний університет імені Миколи Гоголя) працював проректором із гуманітарних питань та виховної роботи (2001–2004), проректором із науково-педагогічної та виховної роботи (2004–2011), начальником соціально-гуманітарного відділу університету (2011–2012). Доцент кафедри української мови Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (від 2022 – кафедри української мови, методики її навчання та перекладу) (2012–2022). Із 2021 року – помічник ректора.

Працював у різних галузях лінгвістики, передусім над проблемами історії української мови. Уперше в українському мовознавстві здійснив обстеження процесу становлення й розвитку градаційної деривації ступенів порівняння прикметника та прислівника української мови як цілісної системи в широких хронологічних межах. Автор понад 40 наукових та навчально-методичних праць.

Пр.: Семантико-граматичні категорії прикметників і прислівників у «Жити и хождения Данила, Русскыя земли игумена». *Пам'ятки писемності східнослов'янськими мовами XI–XVIII століть*. Київ, 1995; Ю. Ф. Карський – дослідник історії ступенювання прикметників. *Антропоцентричний підхід у дослідженні мови*: Матеріали VII міжнародних Карських читань. Ніжин, 1996; Ступені порівняння в українських

грамотах XIV–XV ст. *Східнослов'янські мови в їх історичному розвитку*: Збірник наукових праць, присвячених пам'яті професора С. П. Самійленка. Запоріжжя, 1996; Походження та історія урбоніма Ніжин. *Київська старовина*. Київ, 1998. № 3 (у співавторстві з В. В. Німчуком); Формування засобів компаративності української мови (XI–XIII ст.). *Східні слов'яни. Мова. Історія. Культура*. Київ, 1999; Вчення про градацію в українському мовознавстві XVI–XIX ст. *Історія української лінгвістики*: Матеріали всеукраїнської наукової конференції. Київ–Ніжин, 2001; Історична граматики української мови в таблицях: історичний коментар (навчально-методичний посібник). Ніжин, 2001 (у співавторстві з В. Г. Коваленко); Вчення про ступені порівняння в граматичних працях другої половини XIX ст. *Мовознавство*. 2000. № 2–3; Історія української літературної мови (Частина 2, 3, 4): навчально-методичний посібник. Ніжин. 2007, 2009, 2010 (у співавторстві з В. Г. Коваленко, С. П. Шевченко); Ступені порівняння в тексті перекладу П. Куліша Книг Мойсея. *Роль Пантелеймона Куліша в історії української мови, літератури та культури*. Ніжин, 2011; Особливості творення компаративів давньоруськоукраїнської мовою. *Наукові записки Ніжинської вищої школи*. Ніжин, 2013; Особливості градації ознаки в повісті М. Коцюбинського “Тіні забутих предків”. *Михайло Коцюбинський: погляд з XXI століття*: Збірник матеріалів науково-практичної конференції, присвяченої 150-річчю з дня народження Михайла Коцюбинського. Чернігів, 2014; Розвиток учення про ступенювання у вітчизняній лінгвістиці. *Українська мова і література в школі*: Науково-методичний збірник. № 50. Чернігів, 2015; Українська мова в Україні: реалії сьогодення [Електронний ресурс]. *Семінар українців Ніжинського району*. – 2016 (Доступ до ресурсу: Режим доступу до ресурсу:

http://nizhen.com.ua/?part_id=2&news_id=431&action=detail&n_year=&n_month=); Розвиток компаратива сучасної української мови. *Наукові записки НДУ Філологічні науки*. Книга 2. Ніжин, 2017; Градуація ознаки в українському перекладі першої частини старого заповіту Біблії. *Multidisciplinary scientific edition International academy journal Web of Scholar* 1(19), Vol.5, Varshava, January, 2018; Людина, яка стояла на перехресті життєвих доріг. *Професор Василь Німчук у спогадах сучасників*. Ужгород, 2018; Світло й тіні в діяльності Товариства української мови імені Тараса Шевченка. *Боротьба за мову триває*: Матеріали урочистого зібрання з нагоди 30-ліття створення Ніжинського товариства української мови імені Т. Г. Шевченка. Ніжин, 2019; Старослов'янізми в мовній картині світу Пантелеймона Куліша. *Література та культура Полісся*: зб. наук. праць / відп. ред. і упоряд. Г. В. Самойленко. Ніжин, 2019.

ІГНА ЗОЯ ОЛЕКСАНДРІВНА (30. 10. 1979, м. Ніжин Чернігівської обл.) – кандидат філологічних наук (2009), доцент кафедри германської філології (2010).

Закінчила лінгвістичний клас Ніжинського лицю (1996), факультет іноземних мов Ніжинського державного педагогічного університету (2002) (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя), аспірантуру при кафедрі граматики й історії англійської мови Київського національного лінгвістичного університету (2007).

Із 02. 09. 2002 р. до 09. 09. 2004 р. – викладач кафедри англійської філології Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя. 10. 09. 2004 р. – 08. 09. 2007 р. – аспірант Київського національного лінгвістичного університету. 10. 09. 2007 р. – 18. 01. 2009 р. – викладач кафедри англійської філології НДУ імені Миколи Гоголя. 19. 01. 2009 р. – 06. 05. 2010 р. – старший викладач кафедри англійської філології НДУ імені Миколи Гоголя. 07. 05. 2010 р. – 15. 12. 2010 р. – старший викладач кафедри германської філології НДУ імені Миколи Гоголя. Із 16. 12. 2010 р. – по теперішній час – доцент кафедри германської філології Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Сфера наукових інтересів: структурна лінгвістика, комунікативна лінгвістика, лінгвістика тексту, нейропсихолінгвістика, наратологія, лінгвосинергетика, лінгвофілософія, міфокритичний аналіз.

Пр.: Мовна реалізація художнього ефекту "саспенс" у неготичному романі: рефракції в модерністській і постмодерністській англо- й німецькомовній прозі. *Нова Філологія* : [зб. наук. праць Запорізького національного університету]. 2010. № 39; Композиція в чорних і фіолетових барвах : лінгво-культурологічне вираження мема "femme fatale" у жанрі чорного романтизму. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. Філологічні науки. 2010. Кн. 1; Стадії трансформації свідомості "готичної героїні" та їхня вербалізація у фільмі А. Феррари "Залежність". *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. Філологічні науки. 2010. Кн. 2; Трансгресія психоглос у мовній свідомості. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2011. № 6. Ч. 1; Другорядні члени речення з позиції "гемісферних граматик". *Науковий Вісник Херсонського державного університету*. Серія "Лінгвістика". 2011. Вип. 15; Симультанність думки ... сукцесивність мовлення: імплікація чи еквівалентність? *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. Філологічні науки. 2011.

Кн. 1; Referential Language Function in Transactions. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. Філологічні науки. 2011. Кн. 2; Cultural Peculiarities of Communicative Passport. *Наукові записки*. Серія "Філологічна". Острог : Вид. Національного університету "Острозька Академія". 2012. Вип. 23; Mental Integrities and Verbal Successions: Solving an Everlasting Syntactical Dilemma. *Язык и социальная динамика* : спец. вып. "Ценности социума" : [сб. науч. тр.]. Красноярск, 2013; Языковой аспект фазовой динамики имажинера. *В мире науки и искусства: вопросы филологии, искусствоведения и культурологии*. Новосибирск : СибАК. 2013; Interpreting Cultural Typecasts in Texts of Black Romanticism. *Text. Literary Work. Reader*. Prague: Vedecko vydavateske centrum "Sociosfera-CZ". 2014; Crystallisation of Meaning in Narrative. *Transactions* : [сб. науч. тр.]. Tbilisi, 2014; "Reasonable Aberrations" of the Gothic: A Cultural Insight into Narrative through Allegorical and Symbolic Modes of Interpreting Recurrent Topics. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. Філологічні науки. 2014. Кн. 4; Тописка Готической Традиции в нарративе: теоретическое обоснование терминологического ансамбля "Тописка, Готическая Традиция, нарратив". *Одеський лінгвістичний вісник* : [зб. наук. пр.]. 2014. № 4.

ІЛЬІНСЬКИЙ ГРИГОРІЙ АНДРІЙОВИЧ (23. 03. 1876, м. Петербург – 14. 12. 1937, м. Томськ) – український та російський учений, філолог-славіст, історик, археограф, етнограф, педагог, доктор філології (із 1911 р.), член-кореспондент Російської АН (пізніше – АН СРСР) (із 1921 р.), Болгарської АН (із 1929 р.), Польської АН (із 1930 р.).

Закінчив Петербурзький університет із золотою медаллю й дипломом першого ступеня (1898).

Із 1904 р. – приват-доцент Петербурзького університету, 1907–1909 р. – приват-доцент кафедри славістики Харківського університету, 1909–1915 рр. – професор

Ніжинського історико-філологічного інституту. Тоді ж викладав на Вищих жіночих курсах у Києві. Протягом 1916–1920 рр. – професор Юр'ївського (нині Тартуського) університету, із 1920 р.– Саратовського університету, із 1927 р. – професор кафедри славістики Першого Московського університету.

Сфера наукових інтересів: формування та становлення давніх слов'янських мов, окремі питання морфології, фонетики та етимології української мови.

Пр.: Слепченский апостол (1912); Охридские листки (1915); Грамоти болгарських царів (1911) (була нагороджена премією ім. М. В. Ломоносова); Про архаїзми і новостворення праслов'янської мови. Морфологічні етюди (1902); Лекції з історії південнослов'янських літератур (1908); Праслов'янська граматика (1916); До історії малоруського імперативу (1925); Як виникли форми називного відмінка однини середнього роду типу "зілля" (1931); Замітка про український прислівник гала (1931); Українське -ач- в давальному відмінку (1933); До питання про асиміляцію голосних в українській мові (1926); Українські етимології (1933).

КАЙДАШ АЛЛА МИКОЛАЇВНА (ВАСИЛЕНКО А. М.) (18. 07. 1978, м. Ніжин Чернігівської обл.) – учений-мовознавець, учитель-методист, кандидат філологічних наук (2004), доцент (2008).

Закінчила ЗОШ № 6 м. Ніжина Чернігівської обл. (1993), Обласний педагогічний ліцей при НДПУ імені Миколи Гоголя (1995), Ніжинський державний педагогічний

університет імені Миколи Гоголя (2000) (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя), аспірантуру при кафедрі української мови цього закладу вищої освіти (2003). Від 2000 р. працює викладачем української мови Обласного педагогічного ліцею при НДПУ імені Миколи Гоголя (нині – Ніжинський обласний педагогічний ліцей Чернігівської обласної ради). Із 2004 р. працює в Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя: асистент кафедри української мови (01.09.2004 – 30.06.2005); викладач кафедри української мови (01.09.2005 – 14.09.2005); доцент кафедри української мови (від 2022 – кафедри української мови, методики її навчання та перекладу) (14.09.2005 – по теперішній час).

Сфера наукових інтересів: українська лексикологія (у 2004 р. захищена кандидатська дисертація з теми "Українська міфологічна лексика в художній літературі XIX ст."), стилістика, історія видавничої та друкарської справи, лінгвістичний аналіз тексту, медійна лінгвістика.

Пр.: статті: Міфологічні номінації: лексико-семантичний аспект. *Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя. Філологічні науки*. Ніжин, 2001; Лінгвокультурогенна площина слов'янського міфологічного континууму. *Мова і культура*. Вип. 5. Т. 2. Ч. 1. Київ, 2002; Концептосистема міфологічних поглядів Івана Огієнка: інтерпретація пантеону та пандемоніуму давньоукраїнської міфопоетики. *Вісник Житомирського педагогічного університету*. Вип. 9. Житомир, 2002; Семантико-стилістична роль прозопопеї у формуванні міфологічного потенціалу художніх текстів. *Система і структура східнослов'янських мов*. – Київ, 2004; Семантико-номінативна організація українських міфоромантичних концептів. *Наукові записки НДУ імені Миколи Гоголя. Філологічні науки*. Ніжин, 2005; Семантичний аспект міфологічних номінацій у поетичній творчості XX ст. *Семантика мови і тексту* : Матеріали IX

Міжнародної наукової конференції. Івано-Франківськ, 2006; Давньоязичницький пантеон у слов'янській культурній традиції. *Література та культура Полісся*. Ніжин, 2008. Вип. 43; Реалізація міфопоетичної свідомості українців у народній казці. *Мова і культура*. Вип. 11. Т. 6. Київ, 2009; Особливості декоративного оформлення європейських рукописів. *Інформаційно-науковий вісник бібліотеки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя*. Вип. 1. Ніжин, 2010; Контекст як вербальний реалізатор магічної ситуації в казковому дискурсі. *Наш український дім*. Ніжин, 2012. № 1; Давні книги: процес виготовлення та графічні особливості. *Науково-методичний вісник Ніжинського обласного педагогічного ліцею Чернігівської обласної ради*. Вип. № 3. Ніжин: ПП Лисенко, 2013; Стилiстичні можливості фонетичних засобів у творчості Т. Г. Шевченка. *Наукові записки НДУ імені Миколи Гоголя. Філологічні науки*. Кн. 2. Ніжин, 2014; Функціональне навантаження заголовків у статтях регіональної преси. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Філологічні науки*. Кн. 3. Ніжин, 2015. С. 62–64; Імена діячів культури в художньому мовленні Івана Драча. *Мова і культура*. Вип. 19. Том 3(183). Київ, 2016. С. 116–121 (у співавт.); Діалектизми як етнокод духовного світу українців (на матеріалі роману Мирослава Дочинця «Горянин»). *Мова і культура*. Вип. 21. Том IV (193). Київ, 2018. С. 334–338 (у співавт.); Дієслова руху в магiчному мовосвіті українських та англійських фантастичних творів. *Мова і культура*. Вип. 22. Том II (197). Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго. 2019. С. 132–136 (у співавт.); Вербалізація соціальної ролі жінки в сучасному художньому тексті. *Записки з українського мовознавства*. Вип. 26. Том 2. Opera in linguistica ukrainiana. Fascicullum 26. Volum 2. Одеса, 2019. С. 144–153; Фемінітиви в малій прозі Пантелеймона Куліша. *Молодий вчений*. № 2 (66), лютий, 2019. С. 55–59; Стилiстична інтенція

кольороназв у мовосвіті Олександра Олеся. *Scientific research in XXI century: Proceedings of the 7th International Scientific and Practical Conference*. Ottawa, Canada: Methuen Publishing House, 2020. Р. 87–90 (у співавт.); Ландшафтний код мовосвіту Олександра Олеся. *Література і культура Полісся*. Вип. 101. Серія «Філологічні науки» № 16. Ніжин. 2021. С. 143–148 (у співавт.); Мовні опозиції в ідіостилі Олександра Олеся. *Modern science: збірник матеріалів XIX Міжнародної інтернет-конференції: USA, Houston*. С. 59–60 (у співавт.); Орнітоніми в сучасній українській поезії про війну. *Розвиток науки в умовах воєнного стану: Матеріали Міжнародної інтернет-конференції*. Київ, 2022. С. 164–167;

посібники: Українська мова : Дидактичні матеріали для студентів, учнів ліцеїв і гімназій : [навч. посіб.]. Ніжин : Вид-цтво НДУ імені Миколи Гоголя, 2005; 2-ге вид. 2007; Сам собі вчитель. Збірник диктантів : [навч. вид.]. Ніжин : Вид-цтво НДУ імені Миколи Гоголя. 2005; 2007; 2013 (гриф МОН) (у співавт.); Міфологічна лексика української мови. Ч. 1. Курс лекцій : [навч. посіб.]. Ніжин : Вид-цтво НДУ імені Миколи Гоголя, 2006 (у співавт.); Міфологічна лексика української мови. Ч. 2. Практичні завдання : [навч. посіб.]. Ніжин : Вид-цтво НДУ імені Миколи Гоголя, 2007. (у співавт.); Українська мова. Синтаксис і пунктуація : [навч. пос.]. Ніжин : Вид-цтво НДУ імені Миколи Гоголя, 2007 (у співавт.); Міфологеми в українському романтичному просторі : [монографія]. Ніжин : Вид-цтво НДУ імені Миколи Гоголя, 2010 (у співавт.); Українська мова. Практикум. Модульний курс. Ч. 1 : [навч. посіб.]. Ніжин : Вид-цтво НДУ імені Миколи Гоголя, 2014 (у співавт.); Рукописна книга: витоки, графічне оформлення, мистецьке оздоблення : [навч. посіб.]. Ніжин: ТПК "Орхідея", 2014; Стилїстика сучасної української мови. Практичний курс. Ніжин, 2017. 123 с.; Сучасна українська мова з практикумом. Вид. 2-ге. Ніжин, 2019. 175 с.;

Мудрим ніхто не вродився, а розуму навчився: методичні рекомендації. Вид. 2-ге, випр. і доп. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М. 168 с. (у співавт.); Українська мова. Модульний курс. Частина II: навчальний посібник. Вид. 2-ге, випр. і доп. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя. 2021. 237 с. (у співавт.); Методичні рекомендації щодо використання електронних ресурсів на уроках української мови в 10 класі в умовах дистанційного та змішаного навчання. Чернігів, 2022. 125 с.

КАРПУСЬ ЛЮДМИЛА БОРИСІВНА (08.05.1937, м. Харків) – філолог, учитель англійської мови, кандидат філологічних наук (1991), доцент (2006).

Закінчила СШ № 64 м. Харкова (1956), Харківський педагогічний інститут іноземних мов ім. Н. К. Крупської (нині – Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна) (1963), Вищі педагогічні курси іноземних мов при Київському педагогічному інституті іноземних мов (1967), аспірантуру Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка при кафедрі романо-германської філології (1991).

Від 1963 р. до 1965 р. працювала вчителем англійської та німецької мови в с. Великі Будища Гадяцького р-ну Полтавської обл.; від 1967 р. до 1982 р. – викладачем Ніжинського державного педагогічного інституту ім. М. В. Гоголя (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя); від 1998 р. до 1999 р. – учителем англійської мови Ніжинської ЗОШ № 4; від 1999 р. до 2013 р. – у Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя: викладач (1999–2006), на посаді доцента (2006–2013).

Сфера наукових інтересів: експериментальна фонетика.

Пр.: Посібник з фонетики англійської мови. Вид. 2-е, доп. Ніжин, 2005; English Phonetics. Practical Course : Посібник із практичної фонетики для студентів 2-го курсу. Ніжин, 2002; Brush up your English : Методичні рекомендації до використання пісень та ігор при вивченні та навчанні англійської мови. Ніжин, 2001; Song and Singing Games in Teaching and Learning English. 7-th TESOL Ukrainian Conference, 1999; Intonation of statement-Question Utterances. 3d National TESOL Ukrainian Conference, January, 1998; Video in Teaching English. National TESOL Ukrainian Conference, 1997; Семантика та інтонація комунікативно ускладнених висловлювань. *Мовознавство*. 1990. № 1; Акустические семантико-синтаксические модели утвердительно-вопросительных высказываний, автоматическое распознавание синтез речевых сигналов. Київ, 1989; Інтонаційні ознаки одного з ускладнених типів висловлення в українській мові. *Структура і функціонування мови* : [зб. наук. пр.]. Київ : Наук. думка, 1982.

КАРСЬКИЙ ЮХИМ ФЕДОРОВИЧ (20. 12. 1860, с. Лаша (нині Гродненського р-ну Гродненської обл.) – 29. 04. 1931, м. Ленінград) – видатний білоруський та російський мовознавець, філолог-славіст, палеограф, етнограф, академік Петербурзької (1916) та Російської (1917) Академії наук (згодом АН СРСР), дійсний член Академії наук СРСР (1925) та Чеської Академії наук (1929).

Освіту здобув у парафіяльному училищі села Ятра. У серпні 1871 р. вступив до Мінської духовної семінарії, після закінчення якої вступив до Ніжинського історико-філологічного інституту, де вивчав слов'янську філологію під керівництвом професора Р. Ф. Брандта. У 1893 р. у Варшаві захистив магістерську дисертацію "К истории звуков и форм белорусской речи". 1893 р. зарахований викладачем російської мови до Варшавського університету; 1894 р. призначений екстраординарним професором на кафедрі російської та церковнослов'янської мови; 1901 р.

його було обрано членом-кореспондентом Імператорської Російської Академії наук. У 1902–1904 рр. – декан історико-філологічного факультету; 1905–1910 рр. – ректор Варшавського університету, 1905–1917 рр. – головний редактор журналу "Російський філологічний вісник", у 1916 р. його обрали дійсним членом Академії наук; 1917–1928 рр. був професором Петроградського університету. 1920–1921 рр. редагував "Известия Отделения русского языка и словесности Российской Академии наук", у 1922 р. став дійсним членом Інституту білоруської культури (нині – Національна академія наук Білорусі), а в 1929 р. – членом Чеської Академії наук; працював директором Музею антропології та етнографії.

Юхим Карський – засновник білоруського мовознавства. Його праці присвячені здебільшого питанням розвитку білоруської мови, її діалектам та літературним пам'яткам, білоруському фольклору та етнографії. Низка досліджень торкається проблем вивчення церковнослов'янської мови та палеографії. Декілька досліджень присвячені українській мові, її говіркам та зв'язкам з іншими слов'янськими мовами. Ю. Карському належать численні рецензії на праці В. Гнатюка, М. Возняка, С. Смаль-Стоцького, А. Кримського, Є. Тимченка, І. Свенціцького та ін.

Пр.: Вступ до вивчення мови й народної словесності Білоруси. Варшава, 1903. Т. I.; Мова білоруського племені Білоруси. Варшава, 1908. Т. II.; Історичний нарис звуків білоруського прислівника. Варшава, 1911; Мова білоруського племені. *Нариси синтаксису білоруського прислівника. Доповнення і поправки.* Варшава, 1912; Нариси словесності білоруського племені. Народна поезія. Москва, 1916; Нариси словесності білоруського племені. Стара західноросійська писемність. Петроград. 1921; Нариси словесності білоруського племені. Художня література народною мовою. Петроград : Російська державна академічна типографія, 1922.

КАЧУРОВСЬКИЙ ІГОР ВАСИЛЬОВИЧ (01. 09. 1918, м. Ніжин Чернігівської обл. – 18. 07. 2013, м. Мюнхен) – український поет, прозаїк, перекладач, літературознавець, педагог, радіожурналіст.

Початкову освіту отримав у селі Крути Чернігівської обл. У 1942 р. навчався в Курському педагогічному університеті. Був слухачем Графотехнічного літературного інституту (1958–1962). У 1948 р. емігрував до Аргентини, де працював робітником у порту, але водночас редагував журнал "Пороги", був співробітником журналів "Овид", "Мітла", "Новий дім". У 1963–1964 рр. був викладачем давньої української літератури в Католицькому університеті, у 1968 р. викладав російську мову в університеті EL Salvador (Буенос-Айрес). Від 1973 р. – в Українському вільному університеті на філософському факультеті викладав віршознавство, стилістику, теорію літературних жанрів та історію української літератури. В Українському вільному університеті захистив докторську дисертацію з філософії "Давні слов'янські вірування та їх зв'язок з індоіранськими релігіями". Від 1982 р. – професор.

Ігор Качуровський став відомим як поет численних збірок поезії неокласичного стилю, як плідний перекладач віршів із багатьох мов, зокрема вибраних творів Франческо Петрарки, антології з ібероіспанської мови "Золота галузка", а 2007 р. у Києві видано зібрання перекладів 650 поезій понад 350 авторів під назвою "Круг понадземний". І. Качуровський створив також низку прозових творів, серед них роман "Дім над кручею" і повість "Залізний куркуль" та інші. Крім того, І. Качуровський – автор низки дуже цінних підручників із віршознавства та стилістики, у яких він виявив себе справжнім ерудитом та літературним енциклопедистом із витонченим естетичним відчуттям. Свої невичерпні знання з літературної майстерності він щедро передавав студентам на курсах УВУ в Мюнхені. І. Качуровський є упорядником та укладачем кількох хрестоматій та антологій.

Пр.: Фоніка. Мюнхен, 1984; Строфіка. Мюнхен, 1967; Нарис компаративної метрики. Мюнхен, 1985; Фігури і тропи. Мюнхен, 1995; Література європейського Середньовіччя. Київ, 2005; Жанри нового письменства. Київ, 2008; Променисті силвети. Мюнхен, 2002; Київ, 2008.

КИРИЧЕНКО ІЛЛЯ МИКИТОВИЧ (31. 07. 1889, с. Рябухи Дмитрівської волості Конотопського повіту (тепер Талалаївського р-ну Чернігівської обл.) – 13. 07. 1955, м. Київ) – український мовознавець, кандидат філологічних наук (із 1945), член-кореспондент АН УРСР (із 1951).

Закінчив у 1914 р. Ніжинський історико-філологічний інститут. Під час Першої світової війни викладав латинську, грецьку й російську мови в гімназіях Іваново-Вознесенська (1914–1918), а 1918 р. виїжджає до УНР, викладає українську та класичні мови в школах і вишах України (Лубни, Київ). У радянські часи зміг уникнути арешту та займався професійною діяльністю. Із 1931 р. працював в Інституті мовознавства АН УРСР (із 1946 р. – завідувач відділу словників) та з 1936 р. водночас викладав латинську мову в Київському університеті (із 1952 р. – завідувач кафедри класичної філології).

Сфера наукових інтересів: проблеми української лексикографії, правопису, стилістики в умовах сталінського терору. Перша значна праця – "Словник медичної термінології" (1936). Один з авторів "Російсько-українського словника" (1948; 2-е вид. – 1955), брав участь у створенні "Українсько-російського словника" (т. 1–6, 1953, 1963), є автором "Орфографічного словника" (1955, кілька видань).

Під керівництвом І. Кириченка створено перший в українській лексикографії перекладний "Українсько-російський та російсько-український словник власних імен людей" (1954, кілька видань). Фундатор і головний редактор "Лексикографічного бюлетня" АН УРСР (в. 1–5, 1951–1955).

Пр.: Про мову творів І. Ле. *Мовознавство*. 1936. № 7; Словник медичної термінології. Київ. Дніпропетровськ, 1936; Російсько-український словник. Київ, 1937 (співукладач); Особливості нового українського правопису. Київ, 1947; Словник-показчик до Українського правопису. Київ, 1947 (у співавт.); Орфографічний словник для середньої школи. Київ, 1948; Принципи створення українсько-російського словника. *Наукові записки Київського університету*. Т. 7. Вип. 3. Філологічний збірник. 1948. № 2; Російсько-український словник. Москва, 1948. (3-є вид. Київ, 1961) (співукладач); Українсько-російський словник: у 6-и т. Київ, 1953–1963; Українська лексикографія радянського періоду. *Вісник АН УРСР*. 1954. № 10; Орфографічний словник. Київ, 1955. (2-є вид. Київ, 1961).

КЛИПА НАТАЛІЯ ІВАНІВНА (04. 11. 1964, с. Гайворон Бахмацького району Чернігівської області) – кандидат філологічних наук, доцент.

Закінчила Дмитрівську середню школу. Із 1982 до 1986 р. навчалася на філологічному факультеті НДП ім. М. В. Гоголя (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя), після закінчення якого, отримавши спеціальність «учитель російської мови і літератури», працювала асистентом кафедри російської мови.

У 1993–1996 рр. навчалася в аспірантурі Київського педагогічного інституту імені Максима Горького (нині – Київський національний університет імені М. П. Драгоманова). Паралельно навчалася на філологічному факультеті НДУ імені Миколи Гоголя за спеціальністю «учитель української мови і літератури».

З 01. 09. 1997 р. працювала асистентом кафедри української мови.

У 1998 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Лексика сільсько-хозяйственной промисленности в русском языке XVII века» (науковий керівник – проф. Брицин М. Я.).

У 2004 р. отримала диплом доцента. З 01. 09. 2012 р. працювала доцентом кафедри російської мови і перекладу (із 2016 року – кафедри слов'янської філології, компаративістики та перекладу). Викладала такі дисципліни: вступ до мовознавства, загальне мовознавство, порівняльна граматика східнослов'янських мов, сучасна російська мова (лексикологія, фразеологія, лексикографія; синтаксис), історія лінгвістичних учень, когнітивна лінгвістика, лінгвокультурологія. Із жовтня 2018 року – декан філологічного факультету НДУ імені Миколи Гоголя. Із листопада 2019 року до вересня 2022 р. – директор Навчально-наукового інституту філології, перекладу та журналістики.

Сфера наукових інтересів: лексична семантика, лексико-семантичні явища в художньому мовленні, функціональний синтаксис. Має більше 60 наукових публікацій.

Пр.: Методы и приёмы изучения синтаксических отношений слов в словосочетании. *Актуальные вопросы изучения в вузе курса методики преподавания языка и литературы в школе: сборник докладов и выступлений республиканской научно-практической конференции.* Нежин, 1990. С. 69–70; Изобразительные функции сложных субстантивных словосочетаний в поэме Н. В. Гоголя «Мёртвые души». *Література та культура Полісся. Ніжинська вища школа.* Випуск 1. Ніжин: НДПІ, 1990. С. 133–135; До питання про прості й складні словосполучення в лінгвістичній літературі. *Методика. Досвід. Пошук: науково-методичний збірник.* Випуск 1. Ніжин, 1994. С. 89–90; Із спостережень над найменуваннями працівників млинарського виробництва в російській мові XVII ст. *Актуальні питання мовознавства у світлі праць О. О. Шахматова:* тези наукової конференції мовознавців України (13–14 грудня 1994 р.). Київ: УДПУ, 1994.

С. 37–38; Историческое развитие мукомольной терминологии (на примере наименований мельничных строений в русском языке XVII века). *Наукові записки Ніжинського державного педагогічного інституту імені М. В. Гоголя*. Ніжин, 1997. Т. XVII, кн. 1. С. 9–13; Из истории наименований продукции мельничного производства в русском языке XVII в. *Язык и культура: материалы V Международной научной конференции (25–30 июня 1996 г.)*. Т. 3. Київ, 1997. С. 91–92; Исторические взаимосвязи терминологической лексики в русском, белорусском и польском языках (на примере наименований продукции винокуренного производства). *Белорусско-русско-польское сопоставительное языкознание и литературоведение: материалы V Международной научной конференции (22–24 апреля 1997 г.)*. Ч. 2. Витебск, 1997. С. 239–242; О семантике и функционировании лексемы «барда». *Функциональный аспект семантики языковых единиц: материалы VIII Международной конференции по актуальным проблемам семантических исследований (13–15 мая 1997 г.)*. Харьков, 1997. С. 19–22; Тематическая группа наименований мельничных строений в русском языке XVII века. *Язык, слово, действительность: тезисы докладов Международной научной конференции (22–23 мая 1997 г.)*. Москва – Симферополь, 1997. С. 134–136; Функционально-семантический анализ терминологической лексики в русском языке XVII века (на примере наименований технологических процессов винокуренного производства). *Принципы и методы функционально-семантического описания языка: итоги, направления, перспективы: материалы конференции (9–12 сентября 1997 г.)*. Москва–Симферополь, 1997. С. 136–138; Про функціонування винокурної термінології в пам'ятках російської ділової писемності XII ст. *Система та структура східнослов'янських мов: міжкафедральний збірник*

наукових праць. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 1998. С. 139–143; К вопросу о лексико-семантической характеристике винокуренной терминологии в русском языке XVII века. *Адам Міцкевич і Україна*: матеріали міжнародної конференції, присвяченої 200-річчю від дня народження видатного польського поета. Дрогобич: Вимір, 1998. С. 140–144; Навчальна програма з сучасної української мови з практикумом (для спеціальності «дошкільне виховання, практична психологія»). Ніжин: НДУ імені М. Гоголя, 2004. 27 с.; Використання військової термінології у романах Олеся Гончара. *Мова і культура*. Випуск 7. Т. 4. Київ, 2005. С. 67–71; Використання омонімії та полісемії в газетних текстах. *Збірник наукових праць НДІУ*. Т. 10. Київ, 2006. С. 248–255; Умови обов'язкового та факультативного функціонування обставинних поширювачів місця у структурі простого речення. *Методика. Досвід. Пошук*: науково-методичний збірник. Випуск 4. Ніжин, 2006. С. 103–106 (у співавт.); Функціонування явищ полісемії та омонімії в публіцистичному стилі. *Українознавство*. 2006; Факультативна позиція обставин місця в художньому мовленні Юрія Клена. *Український вимір*: збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції. Випуск 6. Ніжин, 2007. С. 204–206 (у співавт.); Семантико-синтаксичні особливості прикметникових словосполучень в українській мові. *Матеріали XI Міжнародних Карських читань*. Ніжин–Гродно, 2007. С. 46–48; Сленг у мовленні школярів та студентів. *Матеріали II Міжнародного конгресу «Українська освіта у світовому часопросторі»*. Київ, 2007. С. 72–73 (у співавт.); Українська мова. Синтаксис. Пунктуація: навчальний посібник. Ніжин, 2007. 160 с. (у співавт.); Інноваційні процеси в українській лексичній системі. *Лінгвоукраїністика у вищих навчальних закладах*. Ніжин, 2008. С. 98–102; Лексика млинарства в російській та українській мовах. *Українсько-білоруські*

культурні зв'язки: історія і сучасність. Ніжин, 2008. С. 37–41; Відображення лексики сільського господарства у «Словарі української мови» за ред. Б. Грінченка. *Наукові записки НДУ імені Миколи Гоголя. Філологічні науки*. Кн. 1. Ніжин, 2009. С. 50–52; Проблеми мовної норми в науковому доробку Олени Курило. *Репресовані мовознавці*. Ніжин, 2010. С. 48–54; Прикметникова синоніміка в художньому мовленні П. Куліша. *Література та культура Полісся*. Випуск 59. Ніжин, 2010. С. 128–136; Локативний компонент у ролі облігаторного поширювача в ідіолекті Миколи Хвильового. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови: збірник наукових праць*. Випуск 8. Київ, 2011. С. 100–104 (у співавт.); Стилiстично маркована лексика в мові сучасної української прози. *Язык и социум: материалы XI Международной конференции*. Ч. 2. Минск, 2011. С. 81–91; Конфесійна лексика в духовній прозі Миколи Гоголя. *Гоголезнавчі студії*. Випуск 20. Ніжин, 2012. С. 185–192; Експлікація обов'язкової локативної синтаксеми приєменниково-відмінковою формою знахідного. *Наукові записки НДУ імені Миколи Гоголя. Філологічні науки*. Ніжин, 2012. С. 23–25 (у співавт.); Функционирование лексики «мука» в русском языке XVII века: *Материалы Международной конференции «Вторые Арватовские чтения»*. Нежин, 2013. С. 87–95; Реалізація грамеми «напрямок руху: кінцевий пункт руху» приєменниково-відмінковою формою знахідного (на матеріалі художнього мовлення Т. Г. Шевченка). *Література та культура Полісся*. Випуск 74. Серія «Філологічні науки» № 1. Ніжин, 2014. С. 231–237 (у співавт.); Лексика релігійної семантики в «Розмислах про Божественну літургію» Миколи Гоголя. *Література та культура Полісся*. Випуск 75. Серія «Філологічні науки» № 2. Ніжин, 2014. С. 260–264; Українська мова. Практикум.

Модульний курс: навчально-методичний посібник. Ніжин, 2014. 244 с. (у співат.); Глагольная синонимия в «Повести о том, как поссорились Иван Иванович с Иваном Никифоровичем» Н. В. Гоголя. «Повесть о том, как поссорились Иван Иванович с Иваном Никифоровичем» Н. В. Гоголя: лингвостилистический аспект: сборник научных статей. Нежин, 2015. С. 83–87; Функции синонимов в идиолекте Н. В. Гоголя. *Материалы Международной научно-практической конференции «Третьи Арватовские чтения»*. Нежин, 2015. С. 38–40; Использование колоративов в лирике Анны Ахматовой. *Материалы Международной научно-практической конференции «Третьи Арватовские чтения»*. Нежин, 2015. С. 41–44 (у співавт.); Из истории исследования славистики в Нежинском историко-филологическом институте (наследие А. С. Будиловича). *Литература та культура Полісся*. Випуск 80. Ніжин, 2015. С. 194–202; Фразеологические обороты с компонентом «чёрт» как отображение особенностей славянской мифологии. *Філологічна наука: проблеми та перспективи*: матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції. Ніжин, 2016. С. 65–67 (у співавт.); Использование изобразительно-выразительных средств в поэзии Сергея Есенина. *Філологічна наука: проблеми та перспективи*: матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції. Ніжин, 2016. С. 36–39 (у співавт.); Семантико-синтаксические особенности главных членов предложения в повести Н. В. Гоголя «Сорочинская ярмарка». «Сорочинская ярмарка» Н. В. Гоголя: лингвостилистический аспект: сборник научных статей. Нежин, 2016. С. 36–42 (в соавт.); Семантико-стилистические особенности литературных антропонимов в художественной речи Н. Гоголя. *Текст. Язык. Человек*: сборник научных трудов. В 2 ч. / УО МГПУ имени И. П. Шамякина. Мозырь, 2017. Ч. 2. С. 126–129 (в

соавт.); Функціональні можливості звертань у «Вечорах на хуторі поблизу Диканьки» М. В. Гоголя. *Материалы XVI Международного научного семинара «Украинцы в государственном аппарате России XVIII – начала XX века»*. Санкт-Петербург – Нежин, 2017. С. 101–105 (в соавт.); Звертання як засіб мовної експресії в художньому мовленні Миколи Гоголя. *Література та культура Полісся*. Випуск 86. Ніжин, 2017. С. 237–242 (у співавт.); К вопросу об исследовании эмотивности и эмотивной лексики. *Література та культура Полісся*. Випуск 89. Ніжин, 2017. С. 82–88; Особенности использования эмотивной лексики в поэтической речи Марины Цветаевой. *Наукові записки НДУ імені Миколи Гоголя. Серія «Філологічні науки»*. Кн. 2. Ніжин, 2017. С. 21–24 (у співавт.); Українська мова. Практикум. Модульний курс. Ч.2: Синтаксис і пунктуація: навчальний посібник. Ніжин, 2018. 202 с. (у співавт.); С любовью и благодарностью. *Профессор Нинель Арват. Учёный, педагог, человек: воспоминания и публикации*. Нежин, 2018. С. 20–21; Слово об учителе. *Итак, она звалась Людмилой...* Нежин, 2019. С. 13–14; Лінгвопсихологічна міжпредметність у визначенні проблематики мовної діяльності в курсі загального мовознавства. *Література та культура Полісся*. Випуск 95. Серія «Філологічні науки» № 12. Ніжин, 2019. С. 124–132; Стилистические функции вокатива в «Вечерах на хуторе близ Диканьки» Н. В. Гоголя. *«Ночь перед Рождеством» Николая Гоголя: лингвостилистический аспект: сборник научных статей*. Нежин, 2019; Історія лінгвістичних учень: методичні поради для студентів 1 курсу магістратури спеціальності 014 Середня освіта (мова та література (російська)) філологічного факультету (за вимогами кредитно-модульної системи) (електронний посібник). Ніжин, 2019. 34 с.; О функционировании сельскохозяйственной терминологии в русском языке XVII в.

Славянские лингвокультуры в пространственном и временном континууме: сборник научных статей. Гомель, 2019. С. 28–31; Лінгвістичний доробок професора А. С. Зеленька (до 85-річчя з дня народження). *Література та культура Полісся*. Випуск 98. Серія «Філологічні науки» № 14. Ніжин, 2020. С. 31–40; Репрезентация языковой картины мира восточных славян в книге Е. Ф. Карского «Белорусы». *Сборник научных статей XV Международных Карских чтений «Славянский мир и национальная речевая культура в современной коммуникации»*. Гродно, 2020. Ч. 1. С. 207–213; Із когорти славетних випускників Ніжинської вищої школи. *Анатолій Степанович Зеленько: до 85-ліття від дня народження*: бібліографічний покажчик. Ніжин, 2020. С. 9–13; Стилистические функции обращений в «Вечерах на хуторе близ Диканьки» Н. В. Гоголя. «Вечера на хуторе близ Диканьки» Н. В. Гоголя: лингвостилистический аспект : монографія / сост. Н. А. Бондарь, Е. М. Петрик, В. А. Сидоренко. Нежин, 2020. С. 25–30; Семантико-синтаксические особенности главных членов предложения в повести «Сорочинская ярмарка» Н.В. Гоголя. «Вечера на хуторе близ Диканьки» Н. В. Гоголя: лингвостилистический аспект: монографія / сост. Н. А. Бондарь, Е. М. Петрик, В. А. Сидоренко. Нежин, 2020. С. 66–73; Исследования Е. Ф. Карского о языке восточных славян. *Література та культура Полісся*. Випуск 101. Серія «Філологічні науки» № 16. Ніжин, 2021. С. 98–106; Українська мова. Практикум. Синтаксис. Пунктуація. Модульний курс. Частина II: навч. посіб. Вид. 2, випр. і доп. Ніжин, НДУ імені М. Гоголя, 2021. 237 с.; Явище однорідності в ідіолекті Івана Багряного. *Література та культура Полісся*. Випуск 103. Серія «Філологічні науки» № 18. Ніжин, 2021. С. 83–94.

КОВАЛЕНКО ВІРА ГРИГОРІВНА (САМОЙЛЕНКО В. Г.)

(14. 07. 1947, м. Прилуки Чернігівської обл.) – учений-філолог, кандидат філологічних наук (1980), доцент (1989).

Закінчила СШ № 10 м. Прилук (1965), філологічний факультет Дніпропетровського ордена Трудового Червоного Прапора державного університету (нині – Дніпропетровський державний університет імені Олеся Гончара), аспірантуру при кафедрі російської мови цього ж університету (1970–1973). Працювала викладачем кафедри російської мови Пржевальського педагогічного інституту Киргизької СРСР (нині – Іссик-Кульський державний університет імені Касима Тинистанова) (1973–1975), викладачем кафедри російської мови Дніпропетровського державного університету (1975–1976), асистентом, старшим викладачем, доцентом кафедри російської мови Ніжинського державного педагогічного інституту ім. М. В. Гоголя (1980–1994), доцентом кафедри української мови Ніжинського державного педагогічного інституту ім. М. В. Гоголя (пізніше – Ніжинський державний педагогічний університет імені Миколи Гоголя (1998), потім – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя (2004) (1994–2011)).

Сфера наукових інтересів: проблеми аналізу художнього тексту, історія мови.

Пр.: Некоторые статистические характеристики зависимости между объемом текста и степенью его лексического разнообразия. *Применение новых методов в изучении языка*. Днепропетровск: ДГУ. 1969; Модель контаминированных образов в жанрово-стилистических исследованиях. *Вопросы прикладной лингвистики*. Вып. II. Днепропетровск, 1971; Атрибутивные конструкции с несогласованными определениями в современном русском литературном языке. *Вопросы прикладной лингвистики*. Вып. IV. Днепропетровск, 1973; Отражение концептуального подхода в трактовке лингвистических

терминов : [тези доповідей Республіканської конференції]. – Київ, 1980 (у співавт.); Про лексичну своєрідність по-вісті М. В. Гоголя "Старосвітський поміщик". *Література та культура Полісся*. Вип. III. Ніжин, 1992; Про стилістичну своєрідність оповідання А. П. Чехова "Хірург". *Актуальні питання мовознавства у світлі праць Б. О. Ларіна і Ф. П. Філіна* : [тези Наукової конференції мовознавців України (21–23 вересня 1993 р.)]. Київ, 1993; Твори М. В. Гоголя – джерело народознавства. *Література та культура Полісся*. Вип. VII. Ніжин, 1996.

КОЛІБАБА ЛАРИСА МИКОЛАЇВНА (САР-ДАК Л. М.) (03. 02. 1979, м. Носівка Чернігівської обл.) – учений-мовознавець, кандидат філологічних наук (2005). Закінчила Червонопартизанську середню школу № 1 (1993), Прилуцьке педагогічне училище ім. І. Я. Франка (нині – Прилуцький гуманітарно-педагогічний коледж ім. І. Я. Франка) (1997), Ніжинський державний педагогічний університет імені Миколи Гоголя (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) (2000), аспірантуру Інституту української мови НАН України (2004). Від 2004 р. працює в Інституті української мови НАН України: молодший науковий співробітник (2004–2010), науковий співробітник (2010–2013), старший науковий співробітник (із 2013).

Сфера наукових інтересів: проблеми морфології, словотвору, культури сучасної української літературної мови та граматичної лексикографії.

Пр.: Асиметрія словотвірних співвідношень багатозначних дієслів та іменникових девербативів. Київ : Інститут української мови НАН України, 2005. 349 с.; Семантико-функціональна характеристика суфіксів іменників дії в аспекті дивергенції. *Українська мова*. 2005. № 3; Проблема зв'язку родів дії та словотвірних категорій дієслів. *Науковий вісник*

Херсонського державного університету. Серія “Лінгвістика»: зб. наук. пр. Херсон: Видавництво ХДУ, 2006. Випуск III; Словотвірний потенціал багатозначного дієслова та умови його реалізації в іменникових девербативах. *Ucrainica II. Současná ukrajinistika. Problémy jazyka, literatury a kultury. Sborník článků*. 1. Část. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006; Теоретичні засади та принципи укладання “Словника граматичного керування дієслів”. *Українська мова*. 2011. № 1; Типи синкретичних семантико-синтаксичних функцій валентно залежних іменників. *Семантика мови і тексту*: матеріали XI Міжнародної наукової конференції (Івано-Франківськ, 26–28 вересня 2012 р.). Івано-Франківськ, 2012; Функціонально-семантичне розмежування віддієслівних спільнокореневих різносукфіксальних іменників у сучасній українській літературній мові. *Наукові записки. Серія „Філологічні науки”*. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2013. Кн. 2; Варіантність відмінкових закінчень іменників на тлі морфологічних норм української літературної мови кінця ХХ – початку ХХІ сторіч. *Українська мова*. 2014. № 1; Друга форма знахідного відмінка іменників як самотня риса української мови. *Дивослово*. 2014. № 6; Актуалізація відмінкових форм як одна з новітніх тенденцій розвитку граматичного ладу української літературної мови кінця ХХ – початку ХХІ сторіч. *Тенденції розвитку української лексики та граматики*. Ч. II. Варшава – Івано-Франківськ, 2015; Актуалізовані прийменники в українській літературній мові початку ХХІ сторіччя. *Українська мова*. 2015. № 4; Культура мови сучасних підручників для початкової школи. *Культура слова*. 2015. Вип. 82; До проблеми функціонування давального відмінка іменників на -ові (-еві, -єві) в сучасній українській літературній мові. *Матеріали V Міжнародної наукової Інтернет-конференції з україністики “Діалог мов – діалог культур. Україна і*

світ”, 30 жовтня – 2 листопада 2014 р. München – Berlin – Leibzig – Washington, D. C., 2015; Словник дієслівного керування. Київ : Либідь, 2016. 656 с. (у співавт.); Актуалізовані сполучники української мови в текстах різних функціональних стилів. *Українська мова*. 2017. № 2; „Призабуті” прийменники та сполучники в мовній практиці початку ХХІ століття. *Культура слова*. 2017. Вип. 86; Морфологічні форми іменників у контексті теорії мовної норми. *Українська мова*. 2018. № 2; Актуалізовані граматичні форми дієслів в українській літературній мові початку ХХІ сторіччя. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів та природокористування України. Серія: Філологічні науки*. Вип. 292. Київ : Міленіум, 2018; Реактуалізація префіксально-суфіксальних дієслів в українських наукових та публіцистичних текстах. *Українська мова*. 2019. № 3; Вивчаймо норми дієслівного керування з новим словником. *Українська мова і література в школах України*. 2019. № 3 (у співавт.); Сучасні тенденції видотворення дієслів в українській літературній мові. *Language: Codification. Competence. Communication*. 2020. № 2 (3); Форми знахідного відмінка іменників в українській народній мові. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія: «Філологічні науки» (мовознавство)*. 2020. № 13; Закінчення знахідного відмінка іменників в історії українського правопису. *Українська мова*. 2020. № 3; Форми знахідного відмінка множини іменників – назв істот в українській народній і літературній мові. *Studia Ucrainica Varsoviensia*. Том 9. Warszawa : Wydawnictwa UW, 2021; Зміни в унормуванні відмінкових закінчень іменників на тлі сучасної мовної практики української професійної спільноти. *Лінгвістичні студії*. Вінниця : ДонНУ ім. Василя Стуса, 2021. Вип. 41.

КОЛОМІЄЦЬ ЛІДІЯ ІВАНІВНА (17. 03. 1929, с. Рябухине (тепер Нововодолазького р-ну Харківської обл.) – 18. 08. 2015, м. Харків) – український мовознавець, доктор філологічних наук (із 1979), професор (із 1981).

Закінчила Рябушанську НСШ (1944). 1944–1946 рр. – проходила навчання на підготовчих курсах у Харківському педагогічному інституті імені Г. С. Сковороди. У тому ж 1946 р. екстерном склала екзамени за середню школу (у СШ № 6 м. Харкова). Із вересня 1946–1950-х рр. навчалася на філологічному факультеті Харківського педагогічного інституту імені Г. С. Сковороди. Від 1950 р. до січня 1954 р. навчалася в аспірантурі на кафедрі української мови Харківського державного університету. 1954–1955 рр. працювала в Ужгородському державному університеті. 1956–1964 рр. – на кафедрі української мови в Харківському державному університеті. 1964–1994 рр. була доцентом, потім – професором кафедри української мови Ніжинського державного педагогічного інституту ім. М. В. Гоголя. 1978–1994 – завідувала кафедрою української мови Ніжинського державного педагогічного інституту ім. М. В. Гоголя. 1993–1995 – завідувала кафедрою українознавства Інституту фізкультури і спорту (м. Харків). 1993–2000 рр. – була професором кафедри українознавства Харківського обласного інституту вдосконалення кваліфікації вчителів. Із 2000 р. і до літа 2015 р. була професором кафедри українознавства Харківського національного економічного університету та за сумісництвом (із 2003 р.) працювала професором кафедри української мови філологічного факультету ХНУ імені В. Н. Каразіна.

Пр.: О фразеологических сочетаниях языка украинских актов XIV–XVI веков. Начальный этап формирования русского национального языка. Ленинград, 1961; Дієслівно-іменні звороти у творі М. Стельмаха "Кров людська – не водиця" : [тези і рефер. доп. з мови і літ. на XVIII звітній наук. конф. Харк. педін-ту]. Харків, 1963; До питання про формування категорії дієприслівника в

українській мові. *Уч. зап. Харк. ун-та*. Т. 6. 1958; Синтаксичне функціонування дієприслівників і дієприслівникових конструкцій в українських поезіях Т. Г. Шевченка. *Праці Одеського держ. ун-ту ім. І. І. Мечникова*. – Т. 152 : Серія філологічних наук. Вип. 15; Методичні рекомендації з питань вивчення фразеології української мови в середній школі. Ніжин, 1989; Залишки язичництва, відбиті у фразеологічних одиницях твору М. В. Гоголя "Вечори на хуторі поблизу Диканьки". *Творчество Н. В. Гоголя и современность*. Ніжин, 1989; 3 історії розвитку методичної думки. *Буквар Івана Федорова – перша граматики східних слов'ян*. Ніжин, 1990; Проблеми удосконалення вивчення стилістики в педвузі : [тези доп. міжвуз. наук.- практич. конф.]. Ніжин, 1990; Поетичний образ "Слова о полку Ігоревім" у творі М. Стельмаха. *Українська мова і література у школі*. 1981. № 10; Історична граматики української мови : [зб. вправ]. Київ : Вища школа, 1988 (у співавт.).

КОНОВАЛОВА ТЕТЯНА ІВАНІВНА (10. 01. 1949, м. Борщів Тернопільської обл.) – кандидат філологічних наук (1983), доцент (2000).

Закінчила СШ № 1 у м. Чернівцях (1966), Ленінградський державний університет (нині – Санкт-Петербурзький державний університет) (1972), аспірантуру при кафедрі російської мови Київського національного університету ім. Тараса Шевченка (1977–1980), спецфакультет Сімферопольського державного університету ім. В. Вернадського (2001).

Із 1972 р. до 1977 р. – викладач кафедри російської мови Харківського інженерно-економічного інституту, із 1980 р. до 1983 р. – викладач кафедри російської мови Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя, 1983–1984 рр. – старший викладач кафедри російської мови Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя, 1984–1992 рр. – старший викладач кафедри російської мови для іноземців Київського вищого ракетно-зенітного

училища, 1992–1994 рр. – секретар-референт СП "Трай-дент Реалті", 1994–1996 рр. – старший викладач кафедри російської мови Київського славистичного університету, 1996–2000 рр. – старший викладач кафедри слов'янської філології Київського славистичного університету, 2000–2003 рр. – доцент кафедри слов'янської філології Київського славистичного університету, 2003–2008 рр. – завідувач кафедри практики викладання слов'янських мов Київського славистичного університету, 2008–2012 рр. – завідувач кафедри російської філології Київського славистичного університету.

Сфера наукових інтересів: синтаксис російської та грецької мов у порівняльному аспекті.

Пр.: Простое предложение в новогреческом языке (в сопоставлении с русским). *Культура народов Причерноморья*. № 82. Т. 1, Симферополь, 2006; К вопросу о функционировании сложносочиненных предложений в художественных текстах новогреческого языка (в сопоставлении с русским). *Слово. Символ. Текст*. Київ : КНУ, 2006; Просте речення в синтаксисі новогрецької мови (в порівнянні з російською мовою). *Культура народов Причерноморья* : Межвузовский центр "Крым". Симферополь, 2007; К проблеме выражения модальности в греческой и русской лингвокультурах. *Наука та освіта в сучасному університеті в контексті міжнародного співробітництва* : [зб. мат. Міжнародної науково-практичної конференції]. Маріуполь, 2011; Функціонування простого поширеного речення в новогрецькому художньому мовленні (у порівнянні з українським). *Діалог культур: Україна – Греція* : [мат. III Міжнародної науково-практичної конференції]. Салоніки – Патри – Афіни – Одеса – Київ, 2012; Поширення еллінізму в Україні. *Науково-інформаційний журнал Греко-сербсько-українського товариства Трьох святителів і рівноапостольних Кирила і Мефодія*. Греція, Акрата, 2013 (у співавт.); Категорії часу та місця в простому реченні новогрецької мови (у

порівнянні з українською). *Поліфонія діалогу у постсучасній культурі*. Київ : НАККіМ, 2013 (у співавт.); Категорії часу та місця в складному реченні новогрецької мови (у порівнянні з українською). *Поліфонія діалогу у постсучасній культурі*. Київ : НАККіМ, 2014.

КОТКОВА ЛЮДМИЛА ІВАНІВНА (КОВОРОТНА Л. І.) (27. 10. 1974, м. Ніжин Чернігівської обл.) – учитель-методист, учений-мовознавець, кандидат філологічних наук (2017). Закінчила школу № 5 м. Ніжина Чернігівської області (1991), Ніжинський державний педагогічний інститут імені Миколи Гоголя (1996) (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя), аспірантуру при кафедрі української мови цього закладу вищої освіти (2007). Працювала в школі № 5 м. Ніжина, Ніжинському ліцеї Ніжинської міської ради Чернігівської області при Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя. Із 2021 року працює в Чернігівському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського (доцент кафедри філологічних дисциплін та методики їх викладання).

Сфера наукових інтересів: стилістика, лексикологія, фразеологія (у 2017 р. захищена кандидатська дисертація з теми «Ідіолект Володимира Винниченка: лексико-фразеологічні та стилістичні складники»).

Пр.: статті: Семантика відносних прикметників в архівній спадщині ніжинських греків. *Наукові записки*. Філолог. науки. Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2007; Епітетні сполуки в ідіолекті В. Винниченка. *Література та культура Полісся*. Зб. наук. пр. Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2008. Вип. 43; Реалізація концептів «життя» і «смерть» у художньому світі Володимира Винниченка. *Наукові записки*. Сер. Філолог. науки. Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2008; Концепти «добро» і «зло» в ідіолекті Володимира Винниченка.

Волинь–Житомирищина. Історико-філологічний збірник з регіональних проблем / відп. ред. В. Котвицький. Житомир, 2009. № 19; Метафора в ідіолекті Володимира Винниченка. *Український вимір*. Чернігів, 2009. Вип. 2 (7); Порівняльні конструкції в ідіолекті В. Винниченка. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 10. Проблеми граматики і лексикології української мови. Зб. наук. пр. / відп. ред. М. Я. Плющ. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. Вип. 5; Інтерпретація кольороназв в ідіолекті В. Винниченка. *Література та культура Полісся*. Зб. наук. пр. / відп. ред. Г. В. Самойленко. Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2009. Вип. 55; Лексико-семантичне наповнення Винниченкової метафори. *Культура слова*. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. Вип. 72; Стійкі словесні комплекси у драмах В. Винниченка. *Винниченкознавчі зошити*. Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2011. Вип. 4; Константи і доміанти ідіолекту В. Винниченка. *Українське мовознавство*. Міжвідомчий наук. зб. Київ: Вид-во КНУ імені Т. Шевченка, 2012. Вип. 42/1; Ідіостиль, індивідуальний стиль і ідіолект: проблеми розмежування. *Наукові записки*. Сер. Філол. науки. Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2012. Кн. 2; Поняття концепта в сучасному мовознавстві. *Сборник научных трудов Телавского государственного университета им. Якова Гогешвили*. Тбілісі, 2013. № 1 (26); Специфіка хронотопу й мовні стратегії в ліриці Павла Тичини (на матеріалі збірки «Сонячні кларнети»). *Література та культура Полісся*. Сер. Філолог. науки. 2016. Вип. 82; Творча лабораторія щоденникових записів Володимира Винниченка. *Science of the XXI century: problems and prospects of researches*. Proceedings of the II International Scientific and Practical Conference: Topical Problems of Modern Science. Warsaw, 2017. Vol. 4; Мовні засоби

відтворення концептів українець та Україна в публіцистиці Джеймса Мейса. *World Science: Multidisciplinary Scientific Edition*. 2017. Vol. 3. № 12 (28); «То була краса, що виховується тільки на Україні»: Винниченкове бачення жіночої краси: матеріали другої Міжнародної наукової конференції «Аргументи сучасної філології. Образ Жінки: “жіноче”, “феміністське”, “фемінне”» (Харків, 7–8 квітня) / відп. ред. С. К. Криворучко. Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2022 (у співавт.);

монографія: Експресивний потенціал ідіолекту Володимира Винниченка: лексичні та фразеологічні складники. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 284 с. (у співавт.)

КРИГА ТАМАРА ІВАНІВНА (11.01.1948, м. Лохвиця Полтавської обл.) – кандидат філологічних наук (1993), доцент (1998).

Закінчила Лучанську середню школу Лохвицького р-ну (1966), навчалася на філологічному факультеті Ніжинського державного педагогічного інституту ім. М. В. Гоголя (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) (1966–1970).

Розпочала педагогічну діяльність учителем російської мови та літератури в с. Піски Лохвицького р-ну Полтавської обл. (1970–1971), із 1971 р. до 1972 р. – завідувач відділу студентської і шкільної молоді Лохвицького райкому комсомолу, із 1972 р. до 1974 р. – учитель російської мови та літератури та німецької мови восьмирічної школи с. Омбиш Борзнянського р-ну Чернігівської обл. Із 1974 р. – асистент кафедри російської мови Ніжинського державного педагогічного інституту ім. М. В. Гоголя, із 1984 р. – старший викладач цієї ж кафедри, із 1996 р. працювала на посаді доцента, із 1998 р. – доцентом кафедри

російської мови, із 2001 р. – доцентом кафедри педагогічної майстерності, пізніше – доцентом кафедри дошкільної освіти. Звільнилася за власним бажанням у 2008 р.

Пр.: Структура ЛСГ глаголов трудового договора. Кировоград, 1987; Синтаксические выразительные средства в баснях Л. И. Глебова. Нежин, 1987; Особенности употребления глаголов трудового договора в поэме Н. В. Гоголя "Мертвые души". Нежин, 1989; Подготовка студентов к изучению в школе системы членов предложения. Нежин, 1990; Валентная характеристика глаголов трудового договора. Могилев, 1991; Поэтические возможности инфинитива в лирике С. Есенина. Херсон, 1996; Речевой субъект и адресат в лирике А. Блока и В. Симоненко. Херсон, 1996 (в соавт.); Роль субстантивных словоформ в структурно-смысловой организации предложения. Ив.-Франковск, 1996; Синонимика русско-польских предложно-падежных именных конструкций с темпоральным значением. Витебск, 1997; Синонимика русско-польских глагольных словосочетаний с объективным значением. Луцк, 1997; Функциональные особенности субъекта как компонента семантической структуры предложения. Харьков, 1997; Конструкции экспрессивного синтаксиса в повестях Н. В. Гоголя "Записки сумасшедшего" и "Невский проспект" (к анализу образных средств языка в художественном произведении). Нежин, 1997; Предикация в лирическом тексте как один из способов моделирования внутренней речи. Москва, 1997; Пропозиція як інваріант речення. Чернівці, 1997; Импликация смысла в простом предложении. Київ, 1997; Взгляды Е. Ф. Карского и современные подходы к изучению синтаксиса простого предложения. Нежин, 1997; Структурно-семантические особенности препозитивных конструкций. Москва, 1998; Национальное своеобразие фразеологизмов (на материале русского и немецкого языков). Київ, 1998 (в соавт.); Синтаксис лірики В. Сосюри. Донецьк, 1998 (у співавт.); Метафорическое

употребление зоонимов как проявление национально-культурной специфики слова (на материале русского и немецкого языков). Минск, 1998 (в соавт.); Фразеологизированные сложные предложения как особый тип сложного предложения. Нежин, 1998; Технологія формування лінгвістичного мислення в процесі підготовки вчителів-філологів. *Современный образовательный процесс: опыт, проблемы, перспективы* : Материалы научно-практической конференции. Уфа, 2003; Асоціативне поле як форма узовнішення моральної свідомості : Материалы XIV Международного симпозиума по психолінгвистике и теории коммуникации. Москва, 2003.

ЛАВРІНЕЦЬ ОЛЕНА ЯКІВНА (21. 04. 1976, м. Ніжин Чернігівської обл.) – філолог, мовознавець, кандидат філологічних наук (2002), доцент (2008).

Закінчила СШ № 15 м. Ніжина (1993), Ніжинський державний педагогічний інститут імені Миколи Гоголя (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) (1998), аспірантуру при кафедрі сучасної української мови Київського національного університету імені Тараса Шевченка (2001).

Від 2001 до 2002 року працювала викладачем кафедри суспільних наук Коледжу Української академії зовнішньої торгівлі (м. Київ). Із 2002 – у Національному університеті «Києво-Могилянська академія» на кафедрі української мови: старший викладач (2002–2003), старший викладач, кандидат філологічних наук (2003–2005), доцент (із 2005).

Сфера наукових інтересів: правописні норми та синтаксичний лад сучасної української мови.

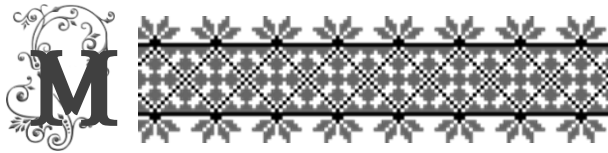
Пр.: Багатокомпонентне складне речення зі спільною предикативною одиницею, особливості його членування. *Філологічні студії*. Луцьк, 2002. № 1. С. 78–84; До питання визначення спільних слів у складносурядному реченні. *Українське мовознавство*. 2001. Вип. 23. С. 81–87; Неповне ускладнене речення зі «спільною предикативною одиницею». *Південний архів. Філологічні науки* : зб. наук. пр. Херсон, 2001. Вип. IX. С. 68–72; Спільні слова у «злитих реченнях». *Вісник КНУ імені Т. Шевченка: Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика*. 2001. Вип. 10. С. 55–58; Спільні слова у складносурядному реченні. *Дивослово*. 2002. № 2. С. 21–23; Складносурядне речення зі «спільним підметом» та «спільним присудком». *Наукова*

спадщина проф. С. В. Семчинського і сучасна філологія : зб. наук. пр. : у 2 ч. / упоряд. В. Ф. Чемес. Київ, 2001. Ч. 2. С. 36–43; Спільний компонент у структурі речення української мови. *Українське мовознавство*. 2003. Вип. 27–28. С. 69–73; Структурна варіантність речень зі спільним підметом. *Мовні і концептуальні картини світу* : зб. наук. пр. Київ, 2004. Вип. 14. Кн. 1. С. 241–245; Граматичний статус речень зі спільним присудком. *Мовні і концептуальні картини світу* : зб. наук. пр. Київ, 2005. Вип. 16. Кн. 1. С. 229–233; Особливості членування багатокомпонентних складних речень зі спільною предикативною частиною. *Наукові записки Національного університету «Києво-Могиллянська академія»*. Філологічні науки. 2006. Т. 60. С. 85–89; Статус пасивних конструкцій у сучасній українській мові. *Наукові записки Національного університету «Києво-Могиллянська академія»*. Філологічні науки. 2008. Т. 85. С. 40–45; Активні і пасивні конструкції в сучасній українській науковій мові. *Наукові записки Національного університету «Києво-Могиллянська академія»*. Філологічні науки. 2010. Т. 111. С. 11–16; Ще раз про «Український правопис». *Дивослово*. 2011. № 1. С. 40–43; 3 історії вивчення предикативних форм на *-но, -то* в українській мові. *Українська мова*. 2012. № 2. С. 45–58; Пасивні конструкції з предикативними формами на *-но, -то* та предикативними пасивними дієприкметниками на *-ний, -тий* у сучасній українській науковій мові. *Українська мова*. 2013. № 1. С. 24–39; Пасивні конструкції з дієсловами на *-ся* в сучасній українській науковій мові : питання нормативності. *Наукові записки*. Серія «Філологічні науки» / відп. ред. проф. Г. В. Самойленко. Ніжин, 2013. Кн. 2. С. 90–98; Суб'єктна синтаксема в пасивних конструкціях сучасної наукової мови. *Мовні і концептуальні картини світу* : зб. наук. пр. Київ, 2013. Вип. 46. Част. 2. С. 301–315; Пасивні конструкції з дієсловами на *-ся* в сучасній

науковій мові: синонімія та паралелізм функціонування. *Українська мова*. 2014. № 1. С. 61–76; Статус конструкцій із дієсловами на *-ся* в сучасній українській науковій мові. *Мова: класичне – модерне – постмодерне*: зб. наук. ст. 2014. Вип. 1. С. 173–185; Пасивні конструкції з дієсловами на *-ся* та предикативними формами на *-но, -то* в сучасній українській науковій мові: структура, семантика, статус. *Мовні і концептуальні картини світу*: зб. наук. пр. Київ, 2014. Вип. 50. Ч. I. С. 332–342; Парадигма пасиву в сучасному офіційно-діловому стилі. *Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська академія». Філологічні науки (Мовознавство)*. 2016. Т. 189. С. 46–51; Пасивні конструкції в сучасному адміністративно-канцелярському підстилі: парадигма, синонімія, нормативність. *Література та культура Полісся*. Вип. 84. Серія «Філологічні науки». № 7 / відп. ред. і упоряд. Г. В. Самойленко. Ніжин, 2016. С. 157–166; Конструкції з предикативними формами на *-но, -то* в сучасному адміністративно-канцелярському підстилі. *Мова: класичне – модерне – постмодерне*: зб. наук. пр. Київ, 2017. Вип. 3. С. 191–201; Структурно-семантична специфіка та динаміка функціонування пасивних конструкцій у сучасному адміністративно-канцелярському підстилі. *Українське мовознавство*. 2018. Вип. 1 (48). С. 152–167; Суб'єкт у пасивних конструкціях сучасного адміністративно-канцелярського мовлення. *Мова: класичне – модерне – постмодерне*: зб. наук. пр. Київ, 2018. Вип. 4. С. 48–67; Типи складених головних предикативних членів у синтаксичних конструкціях сучасного адміністративно-канцелярського підстилю. *Українська мова*. 2020. № 1 (73). С. 65–80; Парадигма пасивних конструкцій в українському перекладі Біблії Філаретом (М. Денисенком). *Українська мова*. 2021. № 2 (78). С. 48–64; Читай і знай! Довідник-практикум з граматики та стилістики сучасної української мови.

Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 197 с. (у співавт); *Читай і знай! Довідник-практикум з фонетики, орфоєпії, орфографії, фразеології сучасної української мови.* Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. 206 с. (у співавт); *Читай і знай! Довідник-практикум із сучасної української літературної мови.* Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2018. 415 с. (у співавт); *Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія : підручник.* Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2019. 524 с.

МАЙБОРОДА АНАТОЛІЙ ВАСИЛЬОВИЧ (01. 09. 1922, м. Суми – 23. 06. 1993, м. Харків) – викладач-мовознавець, кандидат філологічних наук (1957), доцент (1966).

Навчався в СШ № 10 м. Харкова (із 1930 р. до 1941 р.). У березні 1943 р. добровольцем пішов на фронт, брав участь у визволенні України, Румунії, Польщі, Німеччини, Чехословачії від німецько-фашистських військ. Нагороджений бойовими відзнаками. Демобілізувався в 1945 р.

Розпочав педагогічну діяльність учителем української мови та літератури 5–7 класів СШ № 3 м. Харкова (1946–1951 рр.). Із 1950 р. до 1951 р. працював директором цієї ж школи. Паралельно навчався на заочному відділенні філологічного факультету Харківського державного університету ім. О. М. Горького (нині – Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна) (із 1946 р. до 1951 р.). Навчався на курсах мовознавців у Київському державному університеті ім. Т. Г. Шевченка (нині – Київський національний університет імені Тараса Шевченка) (1951–1952). Працював викладачем кафедри української мови

Харківського державного педагогічного інституту ім. Г. С. Сковороди (нині – Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди) (1952–1958). У жовтні 1957 р. захистив кандидатську дисертацію з теми "Із історії українського словотвору (суфіксальне творення іменників на матеріалі українських грамот XVI ст.)". Із 1958 р. до 1964 р. – старший викладач кафедри української мови Харківського державного університету ім. О. М. Горького (1958–1964). 1 вересня 1964 р. призначений на посаду в.о.доцента кафедри української мови Ніжинського державного педагогічного інституту ім. М. В. Гоголя (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя). Із 1967 р. до 1971 р. та з 1972 р. до 1976 р. – завідувач кафедри української мови цього ж інституту. Був обраний деканом філологічного факультету (1971–1972), але за станом здоров'я змушений залишити цю посаду. Із 1979 р. до 1984 р. працював в.о. професора кафедри української мови, із 1984 р. до 1991 р. – доцентом цієї ж кафедри.

Пр.: Рецензія на підручник А. О. Загородського "Грамматика української мови. Вступ. Фонетика. Морфологія", (Ч. I. Київ : Рад. школа, 1952). *Українська мова в школі*. 1953. № 1 (у співавт.); Рецензія на підручник В. М. Кулика і А. М. Кулик "Українська мова. Фонетика і морфологія", (Ч. I. Київ : Рад. школа, 1955). *Українська мова в школі*. 1956. № 5 (у співавт.); Словотвір українських грамот XVI ст. (іменниковий суфікс -ець) : Тези доповідей XI звітної-наукової сесії. Харків, 1956; Із історії іменникових суфіксів -ання, -ення, -ств/о/, -ише за українськими грамотами XVI ст. *Наукові записки Харківського педінституту ім. Г. С. Сковороди*. Харків, 1957; Матеріали для історичного словника (з неопублікованих робіт О. О. Потебні). *XVIII звітна науково-практична конференція Харківського педінституту* : [тези і реферати доповідей із мови та літератури]. Харків, 1963; Спостереження над словотвірними моделями іменників у

актових документах мови білоруської і української народностей XVI ст. : *Тезісы дакладау наукавай канферэнциі лексікалогіі і лексікаграфіі*. Мінск, 1963; Писаний документ XVII ст. як джерело історичної діалектології. *Тези XIII Республіканської діалектологічної наради*. Київ, 1969; Из истории терминологической лексики. *Актуальные проблемы лексикологии* : [тезисы докладов лингвистической конференции]. Вып. 2. Ч. II. Новосибирск, 1969; Збірник вправ і завдань із старослов'янської мови. Київ, 1969 (у співавт.); 3 історії одного фразеологізму. *Мовознавство*. 1970. № 2; Старослов'янська мова. Програма для педагогічних інститутів. Київ, 1971; Старослов'янська мова : [навч. посіб.]. Київ : Вища школа, 1975; Староукраїнська лексика в її зв'язках з іншими слов'янськими мовами. *Лексика української мови в її зв'язках з сусідніми слов'янськими і неслов'янськими мовами* : [тези доповідей]. Ужгород, 1982; До питання про архаїчну лексику на Чернігівщині. *Структура і розвиток українських говорів на сучасному етапі* : [тези доповідей і повідомлень]. Житомир, 1983; Матеріали до Словника буковинських говорів. Вип. VII. Чернівці, 1984.

МІЩЕНКО ТЕТЯНА ВІТАЛІЇВНА (20. 04. 1984 р., м. Ніжин Чернігівської обл.) – старший викладач, філолог, кандидат філологічних наук (2017).

Закінчила Ніжинську середню загальноосвітню школу № 15 (2002), факультет іноземних мов Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (2008). З 2008 р. працює в Ніжинській вищій школі: 2008–2012 – викладачем кафедри германської філології, 2012–2015 – навчання в аспірантурі Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, із 2017 р. – кандидат філологічних наук, старший викладач. Із 2020 р. працює старшим викладачем кафедри германської філології та методики викладання іноземних мов.

Сфера наукових інтересів: медіатексти різних жанрів, публічні промови, англійська фразеологія, конструкції як єдність форми, функції та значення. Опубліковано понад 24 наукові праці.

Публікації: Трансформації фразеологічних одиниць у сучасному англomовному журнальному дискурсі: функціональний аспект. *Наукові записки. Серія. "Філологічні науки"* Ніжин, 2010. Книга 1; Функції фразеологічних одиниць у заголовках журнальних статей: лінгвокогнітивний аспект. *Наукові записки. Серія. Філологічні науки (мовознавство): У 2 ч.* Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2011. Вип. 96 (1); Фразеологічні одиниці в англomовних журнальних статтях мистецької тематики: лінгвокогнітивний аспект. *Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції "Пріоритетні напрями підготовки вчителя іноземної мови у контексті вимог Болонського процесу"*. Ніжин, 2011; Семантика фразеологічних одиниць в журнальних статтях політичного змісту: лінгвокогнітивний аспект. *Наукові записки. Серія. "Філологічні науки"* Ніжин, 2012. Книга 1; Семантика фразеологічних одиниць в англomовних журнальних статтях науково-технічної тематики: лінгвокогнітивний аспект. *Мовні і концептуальні картини світу*. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2012. Вип. 43, част. 2; Семантика фразеологічних одиниць в англomовних журнальних статтях ділової тематики: когнітивно-риторичний аспект. *Наукові записки. Серія "Філологічна"*. Острого : Вид-во Нац. ун-ту "Острозька академія", 2013. Вип. 34; Функції фразеологічних одиниць у композиції англomовних журнальних статей. *Мовні і концептуальні картини світу*. Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2014. Вип. 50, част. 1; Функції фразеологічних одиниць в англomовних журнальних статтях: когнітивно-риторична методика виокремлення. *Науковий вісник*

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич, 2015. Серія "Філологічні науки". № 4; Фразеологічні одиниці як засоби впливу в англomовному новинному журнальному дискурсі. I Всеукраїнська науково-практична конференція Одеські діалоги культур: творчість, людина, мова & Круглий стіл Риторика медійного дискурсу. 2021; Rhetorical devices of persuasion in Joe Biden's speeches. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. Том 33 (72) № 1. Ч. 1. 2022.

МОІСЄЄВА ЛІЛІЯ ФЕДОРІВНА (01. 05. 1941, м. Кіровськ Мурманської обл.) – учитель російської мови, літератури й англійської мови (1965), кандидат філологічних наук (1974).

Закінчила семирічну школу м. Аніви Сахалінської обл. (1955); СШ № 39 м. Оренбурга (1965); аспірантуру при Київському педагогічному інституті імені О. М. Горького (нині – Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова) (1974).

Від 1967 р. працювала асистентом кафедри російської мови Ніжинського державного педагогічного інституту ім. М. В. Гоголя (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя); 1971 р. – звільнена; у 1974 р. – викладач кафедри російської мови, пізніше – старший викладач кафедри російської мови НДПІ ім. М. В. Гоголя; із 1976 р. – декан факультету іноземних мов; із 1979 р. – доцент кафедри російської мови; 1980 р. – звільнена.

Сфера наукових інтересів: дієслова фізичної дії, назви птахів російської мови в зіставленні з українською.

Пр.: Некоторые вопросы изучения фонетики русского языка студентами-узбеками. *Межвузовская научно-методическая конференция по вопросам преподавания русского языка в нерусской аудитории.* Алма-Ата, 1968; Названия птиц в русском языке (принципы образования

синонимических рядов). *Вопросы теории и методики словарного состава русского языка*. Київ, 1972; Отадъективные образования наименований птиц. *Мовознавство*. 1973. № 6; Метафорические образования наименований птиц в русском языке в сопоставлении с украинским. *Русский язык в его связях с украинским и другими славянскими языками*. Симферополь, 1973; О чем говорят названия птиц. *Русская речь*. 1974. №4.

МОЙСІЄНКО АНАТОЛІЙ КИРИЛОВИЧ

(09.07.1948, с. Бурівка, Городнянський р-н, Чернігівська обл.) – доктор філологічних наук (1998), професор (2001), член Національної спілки письменників України (1988), Наукового товариства ім. Шевченка (2013).

Закінчив Ніжинський державний педагогічний інститут ім. М. В. Гоголя (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) (1971), у якому з вересня 1976 р. до листопада 1979 р. (до вступу в аспірантуру) працював асистентом кафедри української мови. Від 1993 р. – у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка: старший науковий співробітник, завідувач відділу мови Інституту українознавства, професор, завідувач кафедри сучасної української мови філологічного факультету (завідувач кафедри української мови та прикладної лінгвістики Навчально-наукового інституту філології).

Сфера наукових інтересів: поетика та граматики української мови.

Автор низки досліджень із філології, зокрема книг: «Слово в аперцепційній системі поетичного тексту: декодування Шевченкового вірша» (1997, 2006, 2013), «Традиції модерну і модерн традицій» (2001), «Динамічний аспект номінації» (2004),

«Структурно-семантична організація простого ускладненого речення» (2006), «Сучасна українська мова. Синтаксис простого ускладненого речення» (2009), «Традиції модерну і модерн традицій. Книга друга» (2007), «Мова як світ світів: поетика текстових структур» (2008), «Слово в системі Шевченкового тексту» (2013), «Філологічні студії» (2015), «Народна загадка в текстово-дискурсивному вимірі» (2016), «Текст як мистецька даність. Проблеми поетичної мови» (2018) тощо;

поетичних книг «Приємлю» (1986), «Сонети і верлібри» (1996, 1998), «Шахопоезія» (1997), «Сім струн» (1998, 1999), «Віче мечів» (1999), «Нові поезії» (2000), «Спалені камені» (2003), «Мене любов'ю засвітили скрипки» (2006), «Вибране» (2006), «3 чернігівських садів» (2008), «Поезії. Стихотворения. Gedichte» (2013), «66 сонетів» (2014), «Леза зел: Книга верлібрів» (2016), «Синьоліт ліхтарів синьоирій: Книга сонетів» (2018);

упорядник антологічних видань «Золотий гомін: українська поезія світу» (у двох кн., 1991, 1997), «На нашій, на своїй землі» (різномовна поезія України, у трьох кн., 1995, 1996), «Сто сонетів білоруських поетів» (у власних перекладах, 2019).

Окремі твори перекладені англ., білорус., груз., нім., польсь., рос., румун., угор., франц. мовами.

Лауреат літературних премій: ім. Бориса Нечерди (2000), «Благовіст» (2001), ім. Івана Кошелівця (2004), ім. Михайла Коцюбинського (2017), ім. Ярослава Дорошенка (2019).

НЕДІЛЬКО ОКСАНА ДАНИЛІВНА (НАГОРСЬКА О. Д.)
(10. 03. 1927, с. Косачівці Остерського р-ну Чернігівської обл. – 06. 04. 1999, м. Ніжин) – учений-мовознавець, кандидат філологічних наук (1969), доцент (1972).

Закінчила Остерську СШ № 1 (1946). У зв'язку з тимчасовою окупацією навчання в школі було перерване (із 1941 р. до 1943 р.). Навчалася на філологічному факультеті Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка (нині – Київський національний університет імені Тараса Шевченка) (1946–1951). Продовжила навчання в аспірантурі цього ж університету (1951–1954).

Працювала викладачем кафедри української мови Мелітопольського педагогічного інституту (нині – Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Б. Хмельницького (1954–1955)), у зв'язку з реорганізацією якого була переведена на посаду викладача української мови Кримського педагогічного інституту (до анексії Криму – Кримський інженерно-педагогічний університет) (із 1955 р. до 1958 р.). У 1958 р. сім'я переїздить до Ніжина. Із 1959 р. до 1961 р. – учитель української мови СШ № 1 м. Ніжина. Продовжила викладацьку діяльність на кафедрі української мови Ніжинського державного педагогічного інституту ім. М. В. Гоголя (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) (спочатку з погодинним навантаженням, потім – на постійній основі (із 1961 р.) (1960–1999). Працювала асистентом кафедри української мови (1961–1969), старшим викладачем цієї ж кафедри (1969–1970), в. о. доцента (1970–1972), доцентом кафедри української мови (1972–1999). У 1972 р. та 1977 р. виконувала обов'язки завідувача кафедри української мови.

Пр.: Про утворення українських прізвищ. *Українська мова і література в школі*. 1967. № 9; Архіви – важливе джерело антропоніміки. *Архіви України*. 1968. № 4; Про що говорять наші прізвища. *Знання та праця*. 1968. № 8; Етимологія деяких прізвищ. *Українська мова і література в школі*. 1969. № 5; Із історії формування прізвищ із суфіксами -ич, -ович, -евич. *Вопросы словообразования восточнославянских языков*. Київ: Наук. думка, 1969; Антропонімні словосполучення в документах Північно-українського Лівобережжя XVII ст. *Республіканська наукова конференція*: [тези доповідей]. Київ: Наук. думка, 1969; Із історії прізвищ. *Радянська жінка*. 1970. №5; Украинско-белорусские взаимосвязи в антропонимии. *Актуальные проблемы лексикографии*. Минск: Из-во БГУ. 1970; Виберіть ім'я. *Радянська жінка*. 1970. № 11; Роль логіки при читанні курсу "Введение в языкознание". *Роль логіки в профессиональной подготовке учителя*. Москва-Могилев. 1981; Особові назви у байках Леоніда Глібова. *Українська мова і література в школі*. 1981. № 11; Вертиевка. *История городов и сел УССР. Черниговская обл.* Київ: Головна редакція УРЕ. 1982 (у співавт.); Назви одягу і взуття в говірках Чернігівщини. *Структура і розвиток українських говорів на сучасному етапі*. Житомир, 1983; Звертання у байках Л.Глібова. *Глібовські читання, присвячені 160-річчю з дня народження поета*. Ніжин, 1987; Із історії становлення українських прізвищ. *Актуальные проблемы исторической лексикологии восточнославянских языков*. Днепропетровск, 1988; Мовознавство кінця XIX – поч. XX ст.: [методрозробка для студентів денного та заочного відділення філологічного факультету з мовознавства]. Ніжин, 1988; Питання мови і мовознавства в епістолярній спадщині І. Нечуя-Левицького. *Творча індивідуальність І. С. Нечуя-Левицького – літературний процес*. Черкаси, 1988; Антропонімія у творах О. Кобилянської з життя селян. *Творчість Ольги Кобилянської у контексті української та світової літератури. До 125-річчя з дня*

народження письменниці. Чернівці, 1988; Звертання у поетичних творах Т. Шевченка. *Т. Г. Шевченко і загальнолюдські ідеали*. Одеса, 1989; Т. Г. Шевченко про мову та її роль у житті суспільства. *Зб. науково-методичної конференції, присвяченої 175-річчю з дня народження Т. Г. Шевченка*. Чернігів, 1989; Відображення російсько-українських міжмовних контактів у говірці м. Остер Чернігівської обл. *Республіканська конференція "Науково-технічна революція і сучасні процеси розвитку лексики української народнорозмовної мови"* : [тези доповідей]. Ужгород, 1989; Лексико-семантичні особливості мови байок Л. Глібова. *Література та культура Полісся*. Вип. I. Ніжинська вища школа (1820–1890). Ніжин, 1990; Емоційно-забарвлена лексика в ранніх поезіях П. Тичини. *Літературно-громадська діяльність П. Тичини і сучасність*. Чернігів, 1991; Власні імена людей у поетичних творах Т. Г. Шевченка та їх сучасне вживання. *Науково-практична конференція "Т. Шевченко і сучасність"* : [тези доповідей]. Чернігів, 1992; Роль "Вступу до мовознавства" у підготовці студентів до сприйняття вузівського курсу граматики української мови. *Сучасні аспекти дослідження граматики української мови і лінгвометодичні основи викладання шкільного курсу*. Полтава, 1992; Вироблення у п'ятикласників правильної вимови звуків в умовах лівобережнополіських говорів. *Методика. Досвід. Пошук*. Ніжин, 1996.

НЕЩЕРЕТ ОЛЕНА ІВАНІВНА (24. 06. 1960, м. Ніжин Чернігівської обл.) – філолог, кандидат філологічних наук (1990), доцент (1994).

Закінчила Борзнянську середню школу-інтернат (1977), Ніжинський ордена Трудового Червоного Прапора державний педагогічний інститут ім. М. В. Гоголя (1981), захистила кандидатську дисертацію при Інституті мовознавства ім. О. О. Потебні АН УРСР (1990).

1981–1982 рр. – учитель російської мови та літератури Дуболугівської восьмирічної школи, 1983–1986 рр. – учитель російської мови та літератури Черняхівської середньої школи, із 1986 р. – у НДПІ імені М. В. Гоголя: 1986–1991 рр. – асистент кафедри російської мови, 1991–1994 рр. – старший викладач кафедри російської мови, 1994–2000 рр. – доцент кафедри російської мови, із 2000–2020 рр. – доцент кафедри психології.

О. І. Нецерет є дійсним членом УАП – Української асоціації психолінгвістів.

Сфера наукових інтересів: семантика та стилістика художнього тексту, психолінгвістика, педагогічна психологія.

Пр.: К вопросу о соответствии суффиксов субъективной оценки в русском и украинском языках. *Двуязычие в советском обществе* : [тезисы республиканской конференции]. Винница, 1988; Стилистическая роль суффиксов субъективной оценки в "Вечерах на хуторе близ Диканьки" Н. В. Гоголя. *Наследие Гоголя и современность*: [тезисы докладов и сообщений]. Ч. 2. Нежин : Борзнянская районная типография Черниговского облполиграфиздату, 1988; К вопросу о характере сочетаемости основы и аффикса в производных наименованиях с ССО (суффиксами субъективной оценки). *175-річчю від дня народження Т. Г. Шевченка присвячується*. Збірник наукових праць викладачів і аспірантів. Київ, 1989; О предупреждении ошибок в анализе морфемной структуры слова. *Учитель и общество : опыт, проблемы, поиски*. К 50-летию Измаильского педаг. института. Измаил, 1990; Гиперболизация как способ создания экспрессивности в повести Н. В. Гоголя "Пропавшая грамота". *Література та культура Полісся*. Вип. 11. Ніжинська вища школа (1820–1990). Ніжин : НДПІ, 1990; О языке сказок В. И. Даля (лингвометодический аспект). *Твори для дітей і про дітей у вітчизняній і зарубіжній літературі* : [тези і матеріали

науково-методичної конференції]. Одеса, 1991; Словообразование как средство создания лиризма в стихотворениях В. Высоцкого. *Фольклор та професійне мистецтво* : [матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції]. Ніжин : НДП імені М. В. Гоголя, 1992; Интенсивность в семантической структуре слов с суффиксами субъективной оценки. *Единицы языка: структура, семантика, функция*. Межвузовский сборник научных трудов. Тула : ИНИОН РАН, 1993; Языковые средства выражения экспрессивности в комедии Н. В. Гоголя "Женитьба". *Микола Гоголь і світова культура*. Міжнародна наукова конференція, присвячена 185-річчю з дня народження письменника. Ніжин : НДП імені М. В. Гоголя, 1994; Интенсивность и семантическая структура повестей Н. В. Гоголя (на примере сборника "Миргород"). *Література та культура Полісся*. Ніжин : НДП ім. М. В. Гоголя, 1996; Категория интенсивности в художественном тексте (на материале повестей Н. В. Гоголя). *5-я Международная научная конференция "Язык и культура"*. Т. 4. Язык и художественное творчество. Київ : Collegium, 1997; "Одно хорошее слово лучше тысячи слов". Речевой этикет на уроках русского языка. *Русская словесность*. 1998. № 1; Суффиксы субъективной оценки как маркеры субъективной оценочности в языке. *Антропологічний підхід у дослідженнях мови*. Матеріали VII Карських читань. Ніжин-Гродно : НДП, 1998; Сравнение как семантико-стилистический приём номинации лиц в повести Н. В. Гоголя "Тарас Бульба". *Література та культура Полісся*. Ніжин : НДПУ імені М. Гоголя, 1999; Семантико-стилистические особенности интенсивов в повести Н. В. Гоголя "Вий". *Наукові записки*. Філологічні науки. Ніжин : НДПУ імені М. В. Гоголя, 2000; Семантико-стилистические особенности производных структур с суффиксами субъективной оценки (на материале "Исторического Очерка словообразования и словоизменения в белорусск-

ом наречии Е. Ф. Карского). *Веснік Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы*. Спецыяльны выпуск. Да 140-годдзя з дня нараджэння акадэміка Я. Ф. Карскага. Серія 1. № 3(5). Гродно : ГДУ імя Янкі Купалы, 2000; Украинизмы на страницах русскоязычной печати. *Славянский мир на пороге третьего тысячелетия* : [материалы Международной научной конференции]. Гомель : БелГУТ, 2001; Концептуалізація "розуму" в мовній картині світу українця. *Український вимір* : [зб. мат. Міжнародної наук.-практ. конференції "Українсько-білоруські культурні зв'язки : історія і сучасність"]. Вип. 2(7). Чернігів : КП "Видавництво "Чернігівські обереги", 2009; Психолінгвістические аспекты восприятия семантики интенсивов в повести Н. В. Гоголя "Вий". *"Вий" Н. В. Гоголя: лингвостилистический аспект* : [сб. науч. ст.]. Ніжин : Издательство НГУ им. Н. Гоголя, 2009; О специфике компонента оценочности в семантической структуре слов с суффиксами субъективной оценки. *III Международные Севастопольские Кирилло-Методиевские чтения* : [сб. науч. работ]. Т. II. Севастополь : "Гит пак", 2009; Роль сравнений в выражении имплицитного смысла текста (на примере номинативов повести Н. В. Гоголя "Тарас Бульба"). *"Тарас Бульба" Н. В. Гоголя: лингвостилистический аспект* : [сб. науч. ст.]. Нежин : НГУ им. Н. Гоголя, 2012; Психолінгвістический комментарий интенсификаторов речи в "Повести о том, как поссорился Иван Иванович с Иваном Никифоровичем" Н. В. Гоголя. *"Повесть о том, как поссорился Иван Иванович с Иваном Никифоровичем" Н. В. Гоголя: лингвостилистический аспект* : [сб. науч. ст.]. Нежин : Издатель ЧП Лысенко Н. М., 2015.

ОДАРЧЕНКО ПЕТРО ВАСИЛЬОВИЧ (20. 08. 1903, с. Римарівка Гадяцького повіту Полтавської губернії (нині – Гадяцький р-н Полтавської обл.) – 12. 03. 2006, Вашингтон (США)) – учений-мовознавець, літературознавець, фольклорист, кандидат філологічних наук, доцент (1929), публіцист, біограф у США, дійсний член УВАН та НТШ, член Національної спілки письменників України.

Закінчив СШ с. Римарівці (1913), Гадяцьку гімназію (1920), Ніжинський інститут народної освіти (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) (1923), аспірантуру при кафедрі української мови та літератури цього закладу вищої освіти.

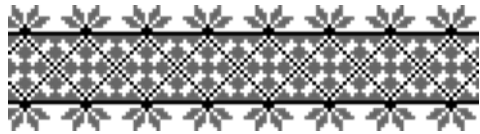
Із 1928 р. почав викладати курси в Ніжинському інституті народної освіти, працював на посаді доцента (1929). 1937 р. – працював у Курській обласній бібліотеці. 1938 р. влаштувався на посаду доцента Курського педагогічного інституту, викладав курс сучасної російської мови. 1942 р. виїхав до Польщі. Викладав мову в православної духовній академії. 1952–1954 рр. працював у Бібліотеці Конгресу США. 1955–1973 рр. – був перекладачем і редактором на радіостанції "Голос Америки".

Сфера наукових інтересів: життя та творчість Лесі Українки. Учений є автором дисертації "Стиль Лесі Українки". Досліджував мову українського фольклору, записував народні пісні, етнографічні матеріали за спеціальними темами.

Пр.: "Die Weber" Г. Гайне у перекладі Лесі Українки. *Записки Ніжинського ІНО*. 1927. Кн. 7 (у співавт.); Нові матеріали до творчості Лесі Українки. "Poesie". *Записки*

Ніжинського ІНО. 1928. Кн. 8 (у співавт.); Нові не надруковані поезії Лесі Українки. Життя і революція. 1928. № 2 (у співавт.); До генези "Блакитної троянди" Лесі Українки. Записки Ніжинського ІНО. 1929. Кн. 9 (у співавт.); Переклади Лесі Українки з Біблії. Наша культура. 1951. Ч. 2; Леся Українка в радянській літературній критиці. Сучасність. 1963. Ч. 4; Леся Українка і Шекспір. Відродження. 1996. № 2; Світова слава Шевченка. Чикаго, 1964; Тарас Шевченко і українська література : [зб. ст.]. 1994; Псування і засмічення української мови в Америці. Сучасність. 1977. Ч. 7–8; Літературна критика в журналі "Дзвони". Визвольний шлях. 1983. № 4; Пісні у тюрмі. Молода Україна. 1994.

ПАВЛОВСЬКИЙ ІВАН ЯКОВИЧ (1875, с. Дорогінка Ніжинського р-ну – 1975, м. Ніжин).

Закінчив Ніжинське міське чотирикласне училище (1897–1901), склав екзамени на звання народного вчителя (1902).

Із 1904 р. працював учителем на Київщині, а в 1906 р. його призвали до армії (у кавалерійські частини), де він прослужив 3 роки.

1920 р. вступив до Ніжинського інституту народної освіти. Після завершення навчання залишився працювати в інституті при Ніжинській науково-дослідній кафедрі викладачем української та російської мов на секції українського й російського письменства. 1927 р. став аспірантом. Наукову роботу здійснював під керівництвом професорів

В. І. Резанова, Є. А. Рихлика й О. С. Грузинського. У 1930 р. завершив навчання в аспірантурі, і його обрали на посаду викладача методики російської та української мови. Із січня 1931 р. очолив кафедру мовознавства. 23 квітня 1931 р. кваліфікаційною комісією Народного комісаріату освіти йому було присвоєно вчене звання доцента.

Із 1933 р. почалося масове цькування його як керівника кафедри мовознавства. Незабаром учений подав заяву про звільнення із цієї посади. Але його не звільнили та продовжували безпідставне знущання аж до кінця 1933 р. На основі перевірок різноманітних комісій директор інституту видав наказ № 324 від 26 грудня 1933 р., згідно з яким І. Я. Павловського звільнили з роботи в Ніжинській вищій школі як "буржуазного націоналіста".

1934 р. був репресований і висланий на проживання в Узбекистан. У повоєнні роки був звільнений, пізніше почав працювати в педінституті у Фергані. У 60-ті роки вийшов на пенсію й поселився в Ніжині.

Пр.: Слово о полку Ігоревім і народна словесність. Ніжин, 1920; Польсько-українські взаємовідносини XVII ст. в польській літературі. Ніжин, 1920; Питання про початок української мови і про становище її в слов'янській родині. Ніжин, 1920; З життя і творчості В. Чумака. *Наукові записки Ніжинського ІНО*. Ніжин, 1932; Ще один з ненадрукованих творів В. Чумака. *Наукові записки Ніжинського ІНО*. Ніжин, 1932; Зміни у весільних обрядах Ніжинщини у XX ст. *Наукові записки Ніжинського ІНО*. Ніжин, 1932; Л. М. Толстой на Ніжинщині. *Наукові записки Ніжинського ІНО*. Ніжин, 1932; Спроба вивчення стану орфографічної граматики учнів 21 Ніжинської трудової школи. *Наукові записки Ніжинського ІНО*. Ніжин, 1933.

ПАСІК НАДІЯ МИХАЙЛІВНА (ОЛІФІРЕНКО Н. М.) (25. 01.1967, м. Бобровиця Чернігівської обл.) – мовознавець, кандидат філологічних наук (2000), доцент (2002).

Закінчила середню школу № 2 м. Бобровиці Чернігівської обл. (1984), Ніжинський ордена Трудового Червоного Прапора державний педагогічний інститут ім. М. В. Гоголя (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) (1988), аспірантуру при кафедрі української мови Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя (1999).

Від 1988 до 1991 р. працювала вчителем української мови та літератури в середній загальноосвітній школі с. Нова Басань Бобровицького району Чернігівської області. Від 1991 до 1996 р. – асистент кафедри української мови Ніжинського державного педагогічного інституту, а потім університету; від 1996 до 1999 р. навчалася в аспірантурі. Від 1999 до 2002 – асистент, а з 2002 – доцент кафедри української мови; української мови та методики її навчання; української мови, методики її навчання та перекладу Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Тема дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук – «Власні назви в українській фразеології та пареміології» (2000), науковий керівник – д. філол. н., проф. Тараненко О. О.

Сфера наукових інтересів: лінгвоестетичні особливості українського художнього та фольклорного мовлення, фразеологія, редагування.

Пр.: Лінгвістичний аналіз художнього тексту : навч. посіб. Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2003. 206 с.; Вступ до мовознавства: Словник-довідник лінгвістичних термінів : навч. посіб. Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2004. 151 с. (у спіавт.); Лінгвістичний аналіз художнього тексту : хрестоматія. Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2007. 319 с.; Вступ до мовознавства: На допомогу першокурсникові : навч. посіб. Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2007. 107 с. (у спіавт.); Текстознавство: робочий зошит : навч.-метод. посіб.

Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2009. 62 с.; Текстознавство: робочий зошит : навч. посіб. 2-ге вид., випр. і доп. Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2011. 65 с.; Державний екзамен з української мови : навч.-метод. посіб. для студ. філол. ф-ту. 3-тє вид., зі зм. і доп. Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2012. 95 с. (у співавт.); Сучасна українська літературна мова : зб. вправ для лабораторних робіт. 2-ге вид., зі зм. і доп. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2013. 224 с. (у співавт.); Державний екзамен з української мови : навч.-метод. посіб. для студ. філол. ф-ту. 4-те вид., зі зм. і доп. Ніжин, 2014. 107 с. (у співавт.); Наскрізна програма практики : навч. посіб. для студ. філолог. ф-ту. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2015. 74 с. (у співавт.); Сучасна українська літературна мова : зб. вправ для лабораторних робіт. 3-тє вид., доп. і перероб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 273 с. (у співавт.); Типологія помилок : робочий зошит : навч. посіб. Ніжин : ФОП Лук'яненко В. В. ТПК «Орхідея», 2017. 80 с.; Сучасна українська літературна мова. Синтаксис. Пунктуація: практичний курс : навч. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2019. 202 с. (у співавт.); Помилкознавство : робочий зошит : навч. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2020. 103 с.; Арватівські читання–2020 : зб. тез. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2020. 223 с. (упор.); Арватівські читання–2021 : зб. тез. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2021. 221 с. (упор.); Компаративні фразеологічні та паремійні одиниці з ономастичними компонентами. *Наукові записки* [Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя]. Філологічні науки. Ніжин, 1998. С. 117–123; Роль ономастичних компонентів у формуванні фразеологічного та пареміологічного значення. *Мовознавство*. 1999. № 2–3. С. 21–30; «Чи ти, кума, не з Глухова?» *Культура слова*. 1999. Вип. 52. С. 33–37; Метафора і метонімія як образно-семантичні чинники фразеологізації ономастичних компонентів. *Наукові*

записки [Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя]. Філологічні науки. Ніжин, 2001. С. 51–55; Індетерміновані власні назви у структурі фразеологічних одиниць. *Наукові записки* [Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя]. Філологічні науки. Ніжин, 2004. С. 19–22; Кореляція слова й образу в художньому мовленні Є. Гуцала. *Література та культура Полісся*. Вип. 33. Ніжин, 2006. С. 13–19; Гіпо- та гіперсемантизація ономастичних компонентів у структурі фразеологічних одиниць. *Література та культура Полісся*. Вип. 43. Ніжин, 2008. С. 137–144; Розмовна лексика в ідіостилі Ю. Мушкетика. *Література та культура Полісся*. Вип. 56 : Проблеми філології, історії та культури XIX–XX ст. в сучасному науковому контексті. Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2009. С. 99–107; Народнорозмовні елементи в художньому мовленні П. Куліша. *Література та культура Полісся*. Вип. 59 : Спадщина П. Куліша і її роль у розвитку української мови, літератури та культури. Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2010. С. 87–95; Естетика моделювання візуальних образів у художньому мовленні Євгена Гуцала. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова*. Серія 10. Проблеми граматики і лексикології української мови. Вип. 8. Київ, 2011. С. 360–364; Експлікація суб'єктивно-оцінної семантики в синтаксичних структурах художнього мовлення Михайла Коцюбинського. *Українське мовознавство : міжвідомчий наук. зб.* Київ : Вид-во КНУ імені Тараса Шевченка, 2012. Вип. 42/1. С. 331–336; Метафоричне мовомислення Василя Голобородька. *Наукові записки* [Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя]. Серія «Філологічні науки» / відп. ред. проф. Г. В. Самойленко. Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2012. Кн. 2. С. 51–55; Комунікативно-синтаксична

деструкція в художньому мовленні Марії Матіос. *Наукові записки* [Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя]. Серія «Філологічні науки» / відп. ред. проф. Г. В. Самойленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2013. Кн. 2. С. 132–137 (у співавт.); Редуковані синтаксичні структури в художньому мовленні Тараса Шевченка. *Література та культура Полісся*. Вип. 74. Серія «Філологічні науки» / відп. ред. і упоряд. Г. В. Самойленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2013. С. 237–245 (у співавт.); Подвійна актуалізація і розгорнута фразеологічна метафора в химерній прозі Володимира Дрозда. *Література та культура Полісся*. Вип. 77. Серія «Філологічні науки». № 2 / відп. ред. і упоряд. Г. В. Самойленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2015. С. 157–167 (у співавт.); Фразеологічна репрезентація стильової домінанти химерності в художньому мовленні Євгена Гуцала. *Література та культура Полісся*. Вип. 84. Серія «Філологічні науки». № 7 / відп. ред. і упоряд. Г. В. Самойленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2016. С. 139–149; Семантична транспозиція густативних номінацій у мовно-естетичному просторі Євгена Гуцала. *Література та культура Полісся*. Вип. 86. Серія «Філологічні науки». № 8 / відп. ред. і упоряд. Г. В. Самойленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. С. 226–237; Прагматика односкладних особових речень у контексті лірико-психологічної прози Євгена Гуцала. *Література та культура Полісся*. Вип. 91. Серія «Філологічні науки». № 10 / відп. ред. і упоряд. Г. В. Самойленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. С. 203–212; Лексическая экспликация категории разговорности в малой прозе Юрия Мушкетика. *TRANSACTION* : сб. науч. трудов Телавского гос. университета им. Якова Гогешавили. 2017. № 1 (30). С. 76–83; Експлікація міфологічних уявлень про долю в українській фразеології. *Пріоритети сучасної філології: теорія і практика* : зб. наук. праць. Херсон : Вид-во

«Молодий вчений», 2018. С. 27–33; Ритміко-синтаксична організація оповідання Пантелеймона Куліша «Гордовита пара». *Література та культура Полісся*. Вип. 96. Серія «Філологічні науки». № 13 / відп. ред. і упор. Г. В. Самойленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2019. С. 52–63; Прагматика односкладних безособових речень із прислівниковими предикатами стану в малій прозі Євгена Гуцала. *Література та культура Полісся* : зб. наук. праць. Вип. 101. Серія «Філологічні науки». № 16 / відп. ред. і упоряд. Г. В. Самойленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2021. С. 133–142; Роль складних сполучникових речень у формуванні сугестії в текстах українських замовлянь. *Science, Theory and Practice : Abstracts of XXIX International Scientific and Practical Conference*. Токуо, Japan. 2021. June 08–11. С. 474–478; Асоціативно-образна природа українських фразеологізмів із компонентами *сніг* і *дощ*. *Література та культура Полісся*. Вип. 104. Серія «Філологічні науки». № 19 / відп. ред. і упоряд. Г. В. Самойленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2021. С. 107–116; Функційно-стилістичні особливості односкладних номінативних речень у малій прозі Євгена Гуцала. *Modern research in world science*. Proceedings of the 1st International scientific and practical conference. SPC «Sci-conf.com.ua». Lviv, Ukraine. 2022. Pp. 1031–1036.

ПЕТРИК ОЛЕНА МИХАЙЛІВНА (05. 11. 1976, м. Ніжин Чернігівської обл.) – філолог, кандидат філологічних наук (2013), в. о. доцента (2015), доцент (2022).

Закінчила ЗОШ № 10 м. Ніжина Чернігівської обл. (1994), Ніжинський державний педагогічний університет імені Миколи Гоголя (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) (1999), аспірантуру при кафедрі української мови цього закладу вищої освіти.

1999–2004 – старший лаборант кафедри української мови Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя; 2004–2007 – аспірантка Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя; 2007–2009 – фахівець Центру гуманітарної співпраці з українською діаспорою Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя; 2009–2014 – асистент кафедри російської мови та перекладу Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя; 2014–2015 – старший викладач кафедри російської мови та перекладу Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя; 2015–2016 – доцент кафедри російської мови та перекладу Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (2016–2021 – кафедри слов'янської філології, компаративістики та перекладу; від 2022 – кафедри української мови, методики її навчання та перекладу).

Об'єктом наукового інтересу є: актуальні питання сучасного перекладознавства, особливості художнього перекладу, зіставні дослідження граматичної та лексичної будови української та російської мов.

Пр.: Імплікативність дієслівних граматичних категорій у семантичній структурі українських та російських *nomina actionis*. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія: Філологія (мовознавство) : збірник наукових праць / гол. ред. Н. Л. Іваницька. Вінниця : ТОВ «фірма «Планер», 2015. Вип. 21. С. 373–377; Діеприкетник як перекладацька проблема. *Молодий вчений*. № 12.1 (40), грудень, 2016. С. 359–363; Варіативний лексичний повтор в аспекті перекладу. *Молодий вчений*. № 4.3 (44.3), квітень, 2017. С. 195–199; Реалізація естетичної функції прикетників у перекладному тексті. *Література та культура Полісся*.

Вип. 89. Серія «Філологічні науки». № 9 / відп. ред. і упоряд. Г. В. Самойленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. С. 181–188; Прийом граматичних заміни як особливий вид перекладацьких трансформацій у поетичному тексті. *Література та культура Полісся*. Вип. 93. Серія «Філологічні науки». № 11 / відп. ред. і упоряд. Г. В. Самойленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. С. 200–207; Психологічне обґрунтування використання зіставного аналізу в теорії і практиці українсько-російського перекладу. *Література та культура Полісся*. Вип. 94. Серія «Філологічні науки». № 12 / відп. ред. і упоряд. Г. В. Самойленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2019. С. 222–236; Специфіка перекладу порівнянь у поемі М. Лермонтова «Демон». *Література та культура Полісся*. Вип. 95. Серія «Філологічні науки». № 13 / відп. ред. і упоряд. Г. В. Самойленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2019. С. 254–266; Національно-культурна специфіка фразеологізмів з компонентом «плоди рослин» у зіставному аспекті. *Organization of scientific research in modern conditions '2020 (США и Украина) (14–15 мая): conference proceedings*. Seattle: KindleDP, 2020. Рр. 505–509; Фольклорні засоби образності в поезії О. С. Афанасьєва-Чужбинського. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантук, А. Душний, І. Зимомря]*. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 29. Том 1. С. 28–35; До проблеми перекладу поезій В. Стуса. *Specialized and multidisciplinary scientific researches : Collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with Proceedings of the International Scientific and Practical Conference (Vol. 6), December 11, 2020. Amsterdam, The Netherland: European Scientific Platform; Творча дуель перекладача з автором. Література та культура Полісся. № 102. Серія*

«Філологічні науки» № 17, 2021. С. 131–140; Літературна казка в аспекті перекладу. *Нова філологія*. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2021. №84. С. 69–75; Програма комплексного кваліфікаційного екзамену із сучасної української мови, сучасної російської мови та теорії і практики перекладу підготовки бакалавра. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2021. 65 с.; «Вечера на хуторі близ Диканьки» Н. В. Гоголя: лингвостилистический аспект: монографія / сост. : Н. А. Бондарь, Е. М. Петрик, В. А. Сидоренко. Нежин: Издатель ЧП Лысенко Н. М., 2020. 173 с.; Профессор Нинель Арват. Ученый, педагог, человек: воспоминания и публикации / сост. : Елена Петрик, Людмила Гетман. Нежин: Издатель ЧП Лысенко Н.М., 2018. 272 с.; Методичні рекомендації для проходження практик зі спеціальності 035.03 слов'янські мови та літератури (переклад включно). Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2018. 85 с.; Основи перекладацького аналізу тексту. Навчально-методичний посібник з дисциплін перекладознавчого циклу. Ч. II / укл.: Арват Н. М., Бондар Н. О., Гетман Л. І., Петрик О. М. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2015. 59 с.

ПОТАПЕНКО СЕРГІЙ ІВАНОВИЧ (11. 01. 1959, м. Городня Чернігівської обл.) – дослідник-германіст, доктор філологічних наук (2008), професор (2010).

Закінчив Городнянську середню школу № 2 (1976), Ніжинський орден Трудового Червоного Прапора державний педагогічний інститут ім. М. В. Гоголя (1981) (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя), аспірантуру при кафедрі граматики Київського державного педагогічного інституту іноземних мов (1991), докторантуру при кафедрі лексикології і стилістики англійської мови Київського національного лінгвістичного університету (2004).

Від 1981 р. до 1984 р. працював учителем Макишинської середньої школи Чернігівської обл. Із 1984 р. – у

Ніжинській вищій школі: викладач (1984–1988), доцент (1991–2001), доцент, завідувач кафедри англійської філології (2004–2008), професор, завідувач кафедри германської філології (2009 – 2019). З вересня 2019 р. працює професором кафедри англійської філології і філософії мови Київського національного лінгвістичного університету.

Сфера наукових інтересів: граматики англійської мови, когнітивна лінгвістика, когнітивна риторика, медійна лінгвістика, дискурсознавство. Автор понад 190 наукових і навчально-методичних публікацій.

Пр.: Безартиклевое употребление существительных в английском языке. *Иностранные языки в школе*. Москва, 1996. № 5; Безартиклевые ориентирующие словосочетания в современном английском языке. *Филологические науки*. Москва, 1998. № 5–6; Употребление артиклей с именами собственными в английском языке. *Иностранные языки в школе*. Москва, 2000. № 2; Мовна особистість у просторі медійного дискурсу (досвід лінгвокогнітивного аналізу): [монографія]. Київ: Вид. центр. КНЛУ, 2004; Reference-point and image-schematic structure of newspaper headlines. *Imagery in Language: Festschrift in Honour of Professor R. W. Langacker*. Frankfurt am Main; etc.: Peter Lang, 2004; Orientational semantics: A case of newspaper texts. *Further Insights into Semantics and Lexicography*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Sklodowskiej, 2007; Cognitive functions of the English articles: An orientational application of image schemas. *From Gram to Mind: Grammar as Cognition*. Bordeaux: Presses Universitaires de Bordeaux, 2008; Сучасний англomовний медіа-дискурс: лінгвокогнітивний і мотиваційний аспекти: [монографія]. Ніжин: Вид-во НДУ імені Миколи Гоголя, 2009; Сучасна англomовна публіцистика: лінгвістичний вимір: [колективна монографія]. Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2010 (редактор); Язык и пространство: проблемы

онтологии и эпистемологии : [коллективная монография]. Нежин : Изд-во Нежинск. ун-та, 2011. (редактор); Modest or determined? Cognitive rhetorical analysis of the effects of President Obama's inaugural and congressional speech. *Texts and Minds: Papers in Cognitive Poetics and Rhetoric*. Frankfurt am Main, etc. : Peter Lang, 2012; Организация англоязычного новостного дискурса: взаимодействие мотивационных и текстовых стратегий. *Вестник Московского государственного лингвистического университета*. Серия "Языкознание". Дискурс как социальная деятельность: приоритеты и перспективы. Москва : Рема, 2012. Вып. 6 (639). Ч. 2; Сопоставительная медиалингвистика: контрастивное изучение средств ориентирования адресата в СМИ. *Вестник Московского университета*. Серия 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. 2013. № 1; Лингвоконцептология: перспективные направления : [коллективная монография]. Луганск : Изд-во ГУ "ЛНУ имени Тараса Шевченко", 2013. (редактор); Вступ до когнітивної лінгвістики : [навч. посіб.]. Ніжин : Вид-во НДУ імені Миколи Гоголя, 2013; Номінація українських подій крізь призму розширеної теорії категоризації (на матеріалі англomовного новинного дискурсу). *Вісник Київського національного лінгвістичного університету*. Серія "Філологія". 2014. Т. 17. № 2; Сопоставительная когнитивная риторика: в поисках TERTIUM COMPARATIONIS. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2015. Вип. 5, Том 1. С. 118–123; Непредвзятость или война слов? *Записки з романо-германської філології*. Одеса, 2015. Вип. 1 (34). С. 126–132; Modesty idea in American presidential inaugurals: explicit and implicit means of expression. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя*. 2015. Кн. 3. С. 132–136. (у співавт.); Почему спор – это не война: как украинские события обогащают когнитивную лингвистику. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені*

Володимира Винниченка. Серія Філологічні науки. 2016. Вип. 146. С. 36–40; Номинация участников восточноукраинских событий в англоязычных интернет-новостях: категоризационный аспект. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*: збірник наукових праць. Вип. 10. Хмельницький: Хмельницький національний університет. 2016. Т. 2. С. 291–296; Воссоздание украинского кризиса в англоязычных новостях: вербализация принуждения. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія Філологія. 2016. Вип. 21. С. 144–147; Медийное бытование украинского кризиса: вербализация деструкции и содействия (на материале англоязычных новостей Би-Би-Си). *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Серія «Філологічні науки» Мовознавство. 2016. № 5. Ч. 1. С. 6–10; Rethinking pathos: Media rhetoric of needs. *Deeds and Days*. 2016. Kaunas. № 66. Р. 155–166. Режим доступу: <https://eltalpykla.vdu.lt/handle/1/33191>; Cognitive rhetoric of effect: energy flow as a means of persuasion in inaugurals. *Topics in Linguistics*. 2016. Vol. 17, № 2. Р. 12–25. Режим доступу: <https://sciendo.com/article/10.1515/topling-2016-0010#>; Когнитивная риторика потребностей: как королева Елизавета II говорит о примирении. *Studia Philologica* (Філологічні студії): зб. наук. пр. 2016. Вип. 7. С. 11–17; Лингвориторические стратегии: дискурсивная и жанровая дифференциация. *Теоретична і дидактична філологія*: зб. наук. пр. Переяслав-Хмельницький, Кременчук: Видавець ПП Щербатих О.В., 2017. Вип. 25. С. 314–322; Advanced teaching: using the BBC website instead of coursebooks. *Modern English Teacher*. 2017. Vol. 26, № 3. Р. 49–51. (у співавт.); Синхронная реконструкция концептов в англоязычном масс-медийном дискурсе: между концептуализацией и

категоризацией. Концепты и контрасты : [коллективная монография] / под ред. Н. В. Петлюченко. Одесса : Издательский дом «Гельветика», 2017. С. 331–338; Медиапафос: не только эмоции. *Лингвориторическая парадигма: теоретические и прикладные аспекты*. Сочи, 2017. № 22, Ч. 1. С. 26–30; Номинативное пространство англоязычного новостного дискурса в эпоху послеправды: аргументативные тенденции. *Вісник Житомирського державного університету*. Серія Філологічні науки. 2017. № 2 (86). С. 105–109; Constructions in English: From paradigmatic to syntagmatic relations. *Література та культура Полісся*. Вип. 89. Серія Філологічні науки. Ніжин : НДУ ім. Миколи Гоголя, 2017. С. 172–180; Контури дискурс-аналізу: методичні рекомендації для студентів факультетів іноземних мов. Ніжин : НДУ імені Миколи Гоголя, 2018; Медийный заголовок как рамочный знак (на материале англоязычных текстов новостей). *Любовь к слову: филологические заметки в честь юбилея В. А. Кухаренко* : сб. науч. ст. / под ред. И. М. Колегаевой. Одесса : КП ОГТ, 2018. С. 204–215; Композиция англоязычного новостного текста: стратегии или схемы? *Вісник Житомирського державного університету*. Серія Філологічні науки. 2018. № 2 (88). С. 54–61; Лингвоконцептология: что дальше? *Doctrina multiplex, veritas una. Учень багато, істина одна* : збірник праць до ювілею Ізабелли Рафаїлівни Буніятової / Київський ун-т ім. Б. Грінченка. Київ : Київськ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2018. Р. 242–259; Manipulating categories in public speeches and their translations: Cognitive rhetorical application of vantage theory. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2018. № 12. С. 81–88; Медийная риторика: от устного к технологизированному воздействию. *Лингвокогнитивная парадигма: теоретические и прикладные аспекты*. 2018. № 23. С. 55–60; Тексти англомовних новин: руйнування жанрового канону?

Вісник Львівського університету. Серія філологічна. 2019. Вип. 70. С. 64–77; Вітчизняна когнітивна лінгвістика: від аналітичного до інтеграційного вивчення мови. *Людино- й культурознавчі пріоритети сучасного мовознавства: напрями, тенденції та міждисциплінарна методологія*: колективна монографія. Переяслав-Хмельницький, Кременчук: ПП Щербатих О. В., 2019. С. 159–170; Відтворення українського конфлікту-кризи в англомовних новинах: вербалізація комунікативного складника. *Література та культура Полісся.* 2019. 95. Серія "Філологічні науки" № 12. С. 157–168. Режим доступу: <http://lkr.ndu.edu.ua/index.php/polissia/>; The English article from cognitive perspective: towards a unified approach. *Development trends of philological sciences*: collective monograph. Lviv-Toruń: Liha-Pres, 2019. P. 238–256; Discourse of Communism and Socialist linguistic personality: Rhetorical perspective. *Amazonia Investiga.* 2019. 8 (23). P. 739–748. (у співавт.). Режим доступу: <https://www.amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/929>; Linguistic rhetoric of Soviet discourse: official vs personal register (J. Stalin – A. Dovzhenko). *Amazonia Investiga.* 2020. Vol. 9. Issue 29. P. 224–233. (у співавторстві). <https://www.amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/1388/1239>; Linguistic means of authorization in modern English magazine discourse: constructionist rhetorical approach. *Cognition, Communication, Discourse.* 2020. 20. P. 62–72. (у співавт.). Режим доступу <https://sites.google.com/site/cognitiondiscourse/issue-20-2020/potapenko-s-i-andriishyna-k-i>; Communicative strategies as a two-faceted phenomenon: a cross-linguistic study of inaugural addresses. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету.* 2020. Т. 23 (1) С. 71–83; Complex cognitive study of English idioms: a

case of eye-units. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія Філологія. 2020. № 20 (44). С. 276–281; Артikleві конструкції в сучасній англійській мові: теорія і практика: навч. посіб. для факультетів іноземних мов вищих навч. закладів. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2020. (у співавт.); Conflict – Crisis Hierarchy in English News Discourse: Cognitive Rhetorical Perspective. *Research in Language*. 2020. 18(1). P. 53–67. (у співавт.) Режим доступу: <https://doi.org/10.18778/1731-7533.18.1.04> = 9950; Preface to the Proceedings of the International Conference "Translation Industry: Theory in Action". *SHS Web Conf. International Research-to-Practice Conference for Translators, Young Scholars and Students "Translation Industry: Theory in Action"*. 2021. Volume 105 (у співавт.). Режим доступу: <https://doi.org/10.1051/shsconf/202110500001>; Globalising and localising translation strategies from rhetorical perspective: Rendering English headlines into Ukrainian. *SHS Web Conf. International Research-to-Practice Conference for Translators, Young Scholars and Students "Translation Industry: Theory in Action" (TITA 2020)*. 2021. Volume 105. Режим доступу: <https://doi.org/10.1051/shsconf/202110502001>; Публікація «Про історичну єдність росіян та українців» у лінгвориторичному ракурсі. *Нова філологія*. 2021. 83. С. 213–221; Cognitive rhetoric of effect: Responsibility impression in Russian and Ukrainian presidents' inaugurals. *Lege artis. Language yesterday, today, tomorrow*. The journal of University of SS Cyril and Methodius in Trnava. Trnava: University of SS Cyril and Methodius in Trnava, 2021, VI (2), December 2021. P. 165–201. (у співавт.); Риторично-елокутивні прийоми епохи післяправди. *Одеські діалоги культур: творчість, людина, мова & риторика медійного дискурсу*: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції та круглого столу. Одеса, 26–27 листопада

2021 р. С. 133–135; Когнитивная медиа-риторика: бытование конфликта-кризиса в англоязычных интернет-новостях [монография]. Киев : Изд. центр КНЛУ, 2021. 299 с.

ПРИМУШКО НАТАЛІЯ ОЛЕКСІЇВНА (ДАНИЛЕВ-СЬКА Н. О.) (20. 08. 1976, м. Ніжин Чернігівської обл.) – кандидат філологічних наук (2012).

Закінчила ЗОШ № 9 м. Ніжина Чернігівської обл. (1991), Прилуцьке педагогічне училище ім. І. Я. Франка (1995), Ніжинський державний педагогічний інститут ім. М. В. Гоголя (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) (1997), аспірантуру при Інституті української мови НАН України.

Від 1997 р. до 2011р. працювала вчителем української мови та літератури ЗОШ № 17 м. Ніжина; 2011–2012 рр. – у Ніжинському агротехнічному інституті – викладач; із 2012 р. – науковий співробітник Меморіального комплексу "Пам'яті героїв Крут".

Сфера наукових інтересів: історія української мови, українська революція 1917–1921 рр.

Пр.: Система словозміни іменників жіночого роду у Волинських грамотах XVI ст. *Волинь-Житомирщина* : Історико-філологічний збірник з регіональних проблем. Житомир, 2001. Вип. 7; Дієслівні флексії теперішнього часу в універсалах Івана Мазепи (1687–1709 рр.) . *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя*. Ніжин : Вид-во НДУ імені Миколи Гоголя, 2004 (Серія "Філологічні науки"); Морфологія інфінітива з основами на гортанний і задньоязиковий за пам'ятками староукраїнської мови. *Українська мова*. 2009. № 2; Форми минулого часу в пам'ятках Середньої Наддніпрянщини. *Волинь-Житомирщина* : Історико-філологічний збірник з регіональних проблем. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. Вип. 22 (1); 3 історії форм майбутнього

часу (на матеріалі універсалів українських гетьманів). *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя*. Ніжин: Видавництво НДУ імені Миколи Гоголя, 2010 (Серія "Філологічні науки"); *Форми наказового способу дієслова в пам'ятках XVI–XVIII ст. Середньої Наддніпрянщини. Рідний край*. Полтава, 2010. № 2 (23); *Форми умовного способу дієслова середньонаддніпрянського ареалу XVII–XVIII ст. Мовознавчий вісник*: [зб. наук. пр.]. Черкаси, 2011. Вип. 12–13; Меморіальний комплекс "Пам'яті героїв Крут" (історія створення і сьогодення). *Український військовий музей*. Київ: НВМУ. 2012. № 4; Аверкій Гончаренко – сотник армії Української Народної Республіки, командир бою під Крутами. *Воєнна історія України. Волинь та Полісся*: [наук. зб.: матеріали Всеукраїнської наукової військово-історичної конференції]. Рівне; Військові події Кримської війни 1853–1856 рр. у творах російського живопису XIX – поч. XX ст. *Кримська війна: історія та уроки. 1853–1856 рр.*: [наук. зб.: матер. Міжнародної наукової військово-історичної конференції]. Севастополь (у співавт.); Гімназист-галичанин Григорій Пипський – герой крутянського чину. *Воєнна історія України. Галичина та Закарпаття*: [зб. наук. пр. за матеріалами Всеукр. наук. військово-історичної заочної конф. 5–6 червня 2014 р. / Нац. військово-історичний муз. України]. Київ, 2014 (у співавт.).

ПУГАЧ ВАЛЕНТИНА МИКОЛАЇВНА (20. 07. 1960 р., селище міського типу Талалаївка Чернігівської обл.) – учений-філолог, кандидат філологічних наук (1997), доцент (2002).

Закінчила із золотою медаллю середню школу селища міського типу Талалаївки Чернігівської обл. (1977), із відзнакою – Ніжинський державний педагогічний інститут ім. М. В. Гоголя (1981) (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) за фахом «учитель української мови та

літератури», 1996 – аспірантуру на кафедрі української мови Українського державного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (нині – Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова). Захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук на тему «Історія формування та функціонування предикативних форм на -но, -то в українській мові» (1997). Науковим керівником першого року навчання в аспірантурі був професор А. П. Грищенко, далі – професор С. П. Бевзенко. Протягом 1981–1985 рр. працювала вчителькою української мови та літератури в середній школі с. Стара Талалаївка (стара назва – Сильченкове) Талалаївського району Чернігівської області, із серпня 1985 – учителькою української мови та літератури Мирненської середньої школи Мелітопольського району Запорізької області. З 1989 – асистент кафедри української мови Ніжинського державного педінституту ім. М. В. Гоголя; із 1998 – старший викладач, далі – доцент кафедри української мови, нині – кафедри української мови, методики її навчання та перекладу Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Об'єктом наукових інтересів є актуальні проблеми етнолінгвістики, лінгвокультурології, ономастики, термінознавства, історії української мови, лінгвістичного краєзнавства, зіставно-типологічні студії української та польської мов.

Авторка понад 90 наукових публікацій.

Екзаменатор Національної комісії зі стандартів державної мови іспиту на рівень володіння державною мовою та застосування її під час виконання службових обов'язків (2021–2022 рр.).

Протягом 2019–2022 рр. у складі робочої групи лабораторії з лінгвокультурології кафедри української мови, методики її навчання та перекладу НДУ імені

Миколи Гоголя брала участь у підготовці матеріалів до грантових програм Українського культурного фонду «Аналітика культури» та «Дослідження. Освіта. Резиденції. Стипендії».

Участь у діяльності ВУТ «Просвіти» м. Ніжина (філологічні консультації). Член ради культурно-просвітницької спілки поляків м. Ніжина «Aster» від 1999 р. Науковий редактор десяти випусків (протягом 2002–2022 рр.) збірника статей та матеріалів «Поляки в Ніжині». 2018 року взяла участь у громадському обговоренні проєкту Українського правопису на офіційному веб-сайті МОН <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2018/12/07/pro-gromadske-obgovorennya.pdf>. Запропонувала 67 змін до проєкту, 6 із яких було схвалено 24.10.2018 (рішення колегії МОН No10/4-13/постанова Президії НАН України No22/10/.

Неодноразово підвищувала свій кваліфікаційний рівень, беручи участь у міжнародних науково-методичних стажуваннях. У 2004 р. здобула двомісячний науковий грант Фундації підтримки науки Каси імені Ю. Мянзовського (Kasa im. Józefa Mianowskiego) Республіки Польща та наукове стажування з вивчення актуальних проблем етнолінгвістики на кафедрі української філології Варшавського університету. У липні 2007 р. здобула посвідчення про закінчення навчально-методичного курсу «Актуальні методи вивчення польської мови та історії» (Варшавський університет, Zaświadczenie PCN-4015-6/07 від 21.07.2007), взяла участь у лінгводидактичному проєкті «Teraz Wrocław» (Вроцлав, 2008). У 2013 р. – член робочої групи науковців від Громадської ради Ніжинської міської ради з вироблення рекомендацій щодо перейменування урбанонімів м. Ніжина.

Координатор Всеукраїнських наукових конференцій кафедри (Грищенківські читання, студентські Арватівські читання) у 2013–2019 рр. та Всеукраїнських студентських олімпіад з української мови 2010–2012 рр., що відбувалися в Ніжинському державному університеті.

Нагороджена Почесною відзнакою Міністра культури й національної спадщини Республіки Польща «Заслужений діяч культури Польщі» (odznaka honorowa «Zasłużony dla Kultury Polskiej») (2018), Почесною грамотою Департаменту культури і туризму, національностей та релігій Чернігівської обласної державної адміністрації (2014), Подякою Консульського відділу Посольства Республіки Польща в Україні (Київ, 2011), Подякою Спільки поляків України (Київ, 2013), Подякою Посольства Республіки Польща в Києві (Київ, 2014), Подякою Посольства Республіки Польща в Києві (Київ, 2015), Подякою Посольства Республіки Польща в Києві (Київ, 2018), Подякою голови Чернігівської обласної адміністрації (2020), Грамотами Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (2011, 2013, 2016), почесними грамотами та дипломами культурно-просвітницької спільки громадян польського походження «Астер» міста Ніжина (2007, 2008, 2009, 2010, 2012, 2016, 2017, 2021 рр.).

Пр.: Українські методики дослідження мовної картини світу в контексті польських етнокогнітивних студій. *Література та культура Полісся*: збірник наукових праць. Вип. 102. Серія «Філологічні науки». № 17. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2021; Від «Граматки» П. Куліша до «Українського правопису» 2019 року: соціокультурний контекст кодифікації. *Література та культура Полісся* : збірник наукових праць. Вип. № 96. Серія «Філологічні науки». № 13. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2019; «Хто ж, окрім нас, явить істинний лик наших предків, якщо ми не збережемо справжнього

способу їхніх думок і мовлення?»: до 200-річчя граматики Олексія Павловського. *Література та культура Полісся*: збірник наукових праць. Вип. 93. Серія «Філологічні науки». № 11. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2018; Проблеми викладання польської мови в Ніжинській вищій школі 20–30-х рр. ХХ ст. Поляки в Ніжині. *Історія та сучасність*. Кам'янець-Подільський: ТОВ Друкарня Рута, 2018; Укрен vs українець: проблеми стереотипізації. *Мова і міжкультурна комунікація*. Збірник наукових праць. Випуск 1. Полтава: ПУЕТ, 2017; Дискурсивний аналіз художнього тексту. *Українська мова та культура в сучасному гуманітарному часопросторі: аспекти формування комунікативної компетентності фахівця*. Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 19 лютого 2016 року. Ірпінь, 2016; Історія кафедри української мови НДПІ 40–50-х рр. ХХ ст. *Література та культура Полісся*: збірник наукових праць. Випуск 84. Серія «Філологічні науки». № 7. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2016; Українська мовознавча кафедра Ніжинського вишу кінця 20–30-х рр. ХХ ст.: трагічні сторінки історії. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. Філологічні науки. Книга 3. Ніжин, 2015; Віталій Боровик: ніжинське ім'я з плеяди відомих українців. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. Філологічні науки. Ніжин: НДУ, 2014; Віталій Боровик та його листування з Михайлом Коцюбинським *Михайло Коцюбинський: погляд з ХХІ століття*. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції 18–19 вересня 2014 р. Чернівці, 2014; Святе Письмо в інтерпретації Пилипа Морачевського: формування дискурсу української національної культури. *Науково-методичний збірник Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського*. Спецвипуск за матеріалами міжрегіональної науково-практичної

конференції «Українська мова як чинник національної державності» до Дня української писемності і мови. Чернігів, 2015. URL: <http://choippo.edu.ua/>; Пилип Морачевський і український культурний контекст. *Поляки в Ніжині. Історія. Культура. Освіта*. Вип. 6. Ніжин, 2014; Українсько-польські мовні паралелі засвоєння чужомовних слів. *Поляки в Ніжині. Історія. Культура. Освіта*. Ніжин, 2012; Євген Гребінка VS Евгений Гребёнкин в епістолярії. *Література та культура Полісся*. Вип. 68. Спадщина Євгена Гребінки в соціокультурному контексті (до 200-річчя від дня народження письменника). Ніжин, 2012; Орудний відмінок та його еквіваленти на позначення суб'єкта дії при -но, -то -формах в історії української мови. *Граматичні та семантичні аспекти функціонування мовних одиниць*. Ніжин, 2012; Предикативні форми на -но, -то в історії української мови: явище неузгоджених конструкцій. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова*. Серія 10. Проблеми граматики і лексикології української мови. [зб. наук. пр.]. Київ, 2011. Вип. 8; Українці: ми того варті? (До проблеми самототожності). *Наш український дім*. Матеріали V наукової конференції «Українська діаспора: історичний і культурний контекст» 29–30 вересня 2011 р. № 2. Ніжин, 2011; З історії дослідження предикативних форм на -но, -то в українській мові: етап 20–30-х рр. ХХ ст. *Репресовані мовознавці*. Ніжин, 2010; Фонетичні східнослов'янсько-польські мовні типології. *Поляки в Ніжині. Культура. Освіта. Наука*. Вип. 4. Ніжин, 2010; Традиції українського термінотворення в науковому доробку І. Качуровського. *Ігор Качуровський: від Крут до Старої Європи*. Ніжин, 2009; Українське мовне питання на початку ХХ ст. в оцінці Ю. Карського. XI Міжнародні Карські читання «Ю. Карський і сучасне

мовознавство». Ніжин, 2008; Українська етнолінгвістика: структурно-функціональний аспект : [навч.-метод. посіб.]. Ніжин, 2002. 112 с.

РИХЛИК ЄВГЕН АНТОНОВИЧ (16.11.1888, с. Вільшанка (ст. Чуднів-Волинський) Чуднівського р-ну Житомирського повіту Волинської губ. (нині – Житомирська обл.) – 1937, концтабір ГУЛАГ СРСР (помертньо реабілітовано в 1958 р.) – учений-мовознавець, етнограф, культурно-освітній діяч, славіст, доктор філологічних наук, доцент кафедри слов'янської філології, професор кафедри Ніжинського інституту народної освіти (1925).

Трирічну початкову освіту здобув у Чехії, потім продовжив навчання в Київській п'ятій гімназії (1909), на початку ХХ ст. навчався на історико-філологічному факультеті в Київському університеті Св. Володимира (1909–1913), після закінчення університету його залишають на кафедрі слов'янської філології стипендіатом для підготовки професорського звання. Улітку 1917 р. Є. А. Рихлик успішно складає магістерський іспит й обирається приват-доцентом кафедри слов'янської філології Київського університету. Із 1917 р. – приват-доцент кафедри слов'янської філології Київського університету, лектор історії польського письменства Київського народного університету, із 1918 р. – професор кафедри слов'янської філології Самарського педагогічного інституту, із 1919 р. – доцент кафедри слов'янської філології Першого українського державного університету. Із травня 1920 р. – член Етнографічної комісії ВУАН. Із листопада

1925 р. – професор кафедри Ніжинського інституту народної освіти. Виступив одним з ініціаторів відкриття в Ніжині вечірнього робітничого університету й упродовж 1927–1929 рр. був у ньому деканом. Із 1927 р. до 1929 р. – заступник голови бюро Ніжинського наукового товариства краєзнавців.

Досліджував на Волині побут і культуру чеських колоністів. Вивчав чеську та польську мову й культуру, займався вивченням національних меншин на території України. Проводив дослідницькі роботи в галузі етнографії. Є. А. Рихлик був дуже ерудованою людиною, знав усі слов'янські мови, читав і писав французькою, німецькою, англійською, почав вивчати в Ніжині єврейську мову. У Ніжині вчений працював над дисертацією "Українські мотиви в польському письменстві ХІХ століття".

Пр.: 3 нової літератури про "польсько-українську школу (1927), Про деякі польські переклади українських народних дум (1929), Українські мотиви в поезії Юлія Словацького (1928–1929).

РОЗОВ ВОЛОДИМИР ОЛЕКСІЙОВИЧ (15 (27). 07. 187-6, м. Київ – 21. 05. 1940, Загреб, Югославія) – український мовознавець.

Закінчив Київський університет (1902), працював у ньому приват-доцентом (до 1916 р.). За фахом філолог, викладач Київського університету й Ніжинського Історико-філологічного інституту князя Безбородька. 1918 р. виїхав до Болгарії, згодом жив у Югославії. Працював викладачем російської мови в університетах у Скоп'ї та Загребі.

Підготував до друку українські грамоти ХІV–ХV ст., статті про мову цих грамот.

Досліджував історію розвитку української шкільної драми, староболгарські та старосербські писемні пам'ятки.

Пр.: Значення грамот ХІV і ХV ст. для історії малоруської мови (1907); Дослідження мови південноруських

грамот XIV і першої половини XV ст. (1913); Мова південноруських грамот XIV–XV ст. (1929); До староруської діалектології (І ще до питання про галицько-волинське наріччя) (1907); Південноруські грамоти (1917); Українські грамоти. Т. 1. XIV ст. і перша половина XV ст. (1928).

РОЛІК АНАТОЛІЙ ВАСИЛЬОВИЧ (23. 06. 1957, с. Вільшана Ічнянського р-ну Чернігівської обл.) – учений-германіст та перекладознавець, кандидат філологічних наук (1989), доцент (1991), відмінник освіти України (1998), лауреат Чернігівської літературної премії імені Леоніда Глібова (2021).

Закінчив із золотою медаллю СШ с. Крупичполе Ічнянського р-ну (1973), з відзнакою Київський державний педагогічний інститут іноземних мов (нині – Київський Національний лінгвістичний університет) (1979).

З 08. 1979 до 10. 1979 – викладач Попаснянського СПТУ-2 Дніпропетровської обл., з 27. 10. 1979 до 27. 05. 1981 – служба в Збройних силах, з 08. 1981 – у Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя: лаборант факультету іноземних мов (1981–1983), викладач німецької мови (1983–1988), старший викладач (1988–1991), доцент (1991), завідувач кафедри німецької мови (1988–2004), доцент кафедри германської філології (із 2013 року), доцент кафедри німецької мови (з 2019 року).

Сфера наукових інтересів: питання соціальної стратифікації сучасної німецької мови та актуальні напрямки сучасного перекладознавства, зокрема проблема перекладу творів М. В. Гоголя німецькою мовою. Окрім наукової діяльності, займається також перекладом наукових статей, зокрема тих, що присвячені розгляду творчості Миколи Гоголя, які регулярно публікуються в «Гоголезнавчих студіях», часописах «Літературний Чернігів», «Наш український

дім», і художнім перекладом з англійської та німецької мов. Член літературної спілки «Чернігів», неодноразово публікувався в журналі іноземної літератури «Всесвіт», увійшов до довідника-хрестоматії «Літератори Ічнянщини. 100 імен; 700 відомих ічнянців: митці, науковці, діячі культури»/упорядник Т. Чумак. Київ : Гнозис, 2012.

Загальна кількість публікацій – близько 250, серед яких наукові статті, методичні та навчальні посібники для студентів, переклади. Серед останніх публікацій можна, зокрема, виокремити такі: Лінгвістика перекладу в текстах і завданнях. Навчальний посібник. Київ : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2005. 287 с. (у співавт.); Німецька мова. Вступний курс: (навчальний посібник для студентів 2 курсу факультету іноземних мов) /укл.: А. В. Ролік, Н. К. Удовиченко, О. М. Щербак. Ніжин: Вид. НДУ ім. М. Гоголя, 2011. 185 с.; Зігрід Ріхтер. Рим і Гоголь. *Гоголезнавчі студії*: Вип. 20. Ніжин: НДУ імені М. Гоголя, 2013. С. 355–372 (переклад з німецької); Дмитро Чижевський. Сковорода – Гоголь. *Гоголезнавчі студії*: Вип. 22. Ніжин: ФОП Лук'яненко В. В., 2015. С. 342–355 (переклад з німецької); Німецькі оповідання. *Всесвіт*, 2013, № 3–4. С. 145–157; 3 історії англійської новели. *Всесвіт*, 2014, № 5–6. С. 151–163; Сучасний німецький детектив. *Всесвіт*, 2015, № 5–6. С.133–153; “Вибуховий ефект” та інші оповідання: переклади з англійської та німецької. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2015. 268 с.

На думку рецензентів, книгу «“Вибуховий ефект” та інші оповідання: переклади з англійської та німецької» характеризує вміння передати тонку психологічну організацію внутрішнього світу героїв, побачити й виокремити найменші художні деталі, зберегти й відтворити особливості художнього тексту, колорит мовного багатства.

У 2016 році світ побачили дві нові книги А. В. Роліка: Німецькомовний гоголезнавчий дискурс другої половини ХХ століття: антологія / А. В. Ролік. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2016. 215 с., де окреслено основні напрями німецького гоголезнавства 60-80-х років ХХ століття, представлено ґрунтовний аналіз трактування творчості письменника представниками різних літературних шкіл та напрямків, розглянуто питання релігійності М. Гоголя, висвітлено проблеми, пов'язані з перекладом його творів німецькою мовою; другий том антології “THE ROLLICK” (“Кубатура кохання (SA PAGIGUGMA, UPENDO, RAKKAUS)”: переклади та оповідання/ А. В. Ролік. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2016. 210 с.), до якого увійшли оповідання Анатолія Роліка та його переклади творів німецьких авторів.

У 2017 році вийшла “Помста”, третя книга серії “THE ROLLICK”.

2018 рік ознаменувався появою “Німецькомовного гоголезнавчого дискурсу другої половини ХХ – початку ХХІ століття” (Ніжин: НДУ імені Миколи Гоголя, 298 с.) та публікацією в журналі іноземної літератури “Всесвіт” перекладу роману шведського письменника К'єлля Йогансона “Світ Гоголя”.

У 2020 році була опублікована фундаментальна праця “Микола Гоголь в німецькій художній та науковій літературі. Антологія” (Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2020. 440 с.), за яку автор був удостоєний Чернігівської літературної премії імені Леоніда Глібова за 2021 рік.

У 2021 році, окрім низки навчальних посібників, вийшла книга “Сучасне німецьке оповідання /переклад А. В. Роліка” (Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2021. 143 с.).

РУДЮК ТЕТЯНА ВІКТОРІВНА (23.10.1982, с. Червоні Партизани (нині – с. Володькова Дівиця)

Носівського р-ну Чернігівської обл.) – філолог, кандидат філологічних наук, доктор педагогічних наук.

Закінчила Червонопартизанську середню школу № 1 Носівського р-ну (2000), Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя (2005), магістратуру (2006), аспірантуру при кафедрі української мови Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (2009); докторантуру в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова (2021).

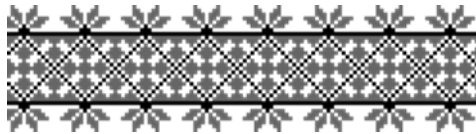
Від 2012 до 2014 р. працювала асистентом кафедри методики викладання української мови і літератури Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Від 2014 до 2015 р. – старшим викладачем. Від 2015 до 2019 р. – доцентом цієї ж кафедри. Від 2021 р. – до цього часу – доцент кафедри української мови, методики її навчання та перекладу Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Сфера наукових інтересів: фразеологія, граматики, поезика, МНУМ.

Пр.: Самостійна робота як вид навчальної діяльності на уроках української мови. *Вісник Глухівського НПУ ім. О. Довженка*. 2018. Вип. 2 (37). Т. 1. С. 143–149; Біоенергетична взаємодія в контексті вивчення родинної лексики (комунікативно-діяльнісний аспект). *Актуальні питання гуманітарних наук*. Міжвузівський збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2020. № 30. С. 185–192; Вивчення родинної лексики в контексті виховного потенціалу християнства (комунікативно-діяльнісний аспект). *Актуальні питання гуманітарних наук*. Міжвузівський збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2020. № 29. С. 250–255; Вивчення родинної лексики в контексті

знаків української етнокультури (комунікативно-діяльнісний аспект). *Актуальні питання гуманітарних наук*. Міжвузівський збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2020. № 31. С. 117–123; Дослідження проблеми формування лексико-фразеологічної компетентності старшокласників на засадах комунікативно-діяльнісного підходу. *Наука і освіта*. 2018. Вип. 4. С. 73–79; Методика дослідження явища синонімії родинних лексем на засадах комунікативно-діяльнісного підходу. *ScienceRise: Pedagogical Education*. Volume 2 (35). 2020. С. 42–45; Місце родинної лексики в життєвому циклі сім'ї (комунікативно-діяльнісний підхід). *Інноваційна педагогіка*. 2020. № 27. С. 78–81; Осмислення родинної лексики в системі педагогічних поглядів В. О. Сухомлинського (комунікативно-діяльнісний аспект). *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 72. С. 89–93; Родинна лексика в контексті ННС (комунікативно-діяльнісний підхід). *Інноваційна педагогіка*. 2020. № 30. С. 85–89; Родинна лексика в культурних традиціях весільних ювілеїв (комунікативно-діяльнісний підхід). *Інноваційна педагогіка*. 2020. № 29. С. 23–29; Родинна лексика та генеалогія (комунікативно-діяльнісний аспект). *Інноваційна педагогіка*. 2020. № 28. С. 89–92; Теоретико-методичні засади формування ключових компетентностей старшокласників на уроках мови *Інноваційна педагогіка*. 2021. № 36. С. 76–79.

СЕЛІВАНОВА ОЛЕНА ОЛЕКСАНДРІВНА

(05. 12. 1961, м. Генічеськ Херсонської області) – учений-мовознавець, доцент (1990), доктор філологічних наук (1997), професор (2000), заслужений працівник освіти України (2004).

Закінчила Генічеську СШ № 2 із золотою медаллю (1978). У 1983 р. з відзнакою закінчила філологічний факультет Київського університету імені Тараса Шевченка. Закінчила аспірантуру Київського університету імені Тараса Шевченка (1988).

З 1983 р. до 1985 р. – викладач Ніжинського педагогічного інституту імені Миколи Гоголя (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя). У 1988 р. була обрана на посаду викладача Черкаського педагогічного інституту й заступника декана філологічного факультету. У 1990 р. отримала звання доцента. З 1991 до 2001 р. працювала деканом факультету російської філології. З 1998 р. – професор кафедри загального та російського мовознавства Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (у 2000 р. здобула звання професора). Нагороджена такими відзнаками: «Відмінник освіти України» (1996), «Заслужений працівник освіти України» (2004), нагрудний знак «За наукові досягнення» (2005), Почесна грамота Кабінету Міністрів України (2016).

Автор понад 300 наукових праць, 9 монографій, 7 підручників й одноосібної лінгвістичної енциклопедії. Під керівництвом О. О. Селіванової захищено 11 кандидатських та 3 докторські дисертації з чотирьох спеціальностей.

Сфера наукових інтересів: лінгвометодологія, когнітивна лінгвістика, ономасіологія, словотвір, граматики, зіставне мовознавство, перекладознавство, теорія тексту, дискурсіологія, етнолінгвістика, лінгвокультурологія, фразеологія тощо.

Пр.: Основы лингвистической теории текста и коммуникации. Киев : Фитосоцицентр, 2002. 336 с.; Дискурсивная природа фразеологизмов. *Учені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Серія «Філологія. Соціальні комунікації»*. 2011. Т. 24 (63). № 1. Ч. 2. С. 130–134; Когнитивная ономасіологія. Киев: Фитосоцицентр, 2000. 248 с.; Когнитивные модели синтаксических структур с образно-метафорическим компонентом. *Межкультурные коммуникации: пространство и время*. Москва, 2004. С. 55–59; Номинация и когниция: новая типология мотивации языковых единиц дискурса. *Когниция, комунікация, дискурс*. 2011. № 3. С. 64–86; Фразеосистема языка как «осадочный» дискурс: параметры самоорганизации. *Национально-культурный компонент в тексте и языке : материалы докладов 3 Международной науч. конф.: в 3-х ч.* Минск, 2005. Ч. 2. С. 133–132; Синергетика дискурса фразем и паремий. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. Херсон : Вид-во ХДУ, 2010. Вип. 12. С. 417–421; Энигматический дискурс: вербализация и когниция. Черкасы: Издатель Ю. Чабаненко, 2014. 214 с.; Современный русский язык. Морфология. Учебник. Черкасы : Видавництво Чабаненко Ю. А., 2015. 288 с.; Современный русский язык. Словообразование. Учебник. Черкасы : Видавництво Чабаненко Ю. А., 2015. 240 с.; Концептуальне моделювання і когнітивно-ономасіологічний аналіз. *Вісник Черкаського університету. Серія: Філологічні науки*. Черкасы, 2017. № 2. С. 3–12.; Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля-К., 2010. 844 с.;

Нариси з української фразеології (психокогнітивний та етнокультурний аспекти). Київ; Черкаси: Брама, 2004. 275 с.; Основи теорії мовної комунікації. Черкаси: Видавництво Чабаненко Ю. А., 2011. 350 с.; Поетичний синтаксис у когнітивному висвітленні (на матеріалі творчості Л. Костенко). *Мова. Людина. Світ. До 70-річчя проф. М. П. Кочергана*. Київ: Вид. центр КНЛУ, 2006. С. 309–314; Світ свідомості в мові. Черкаси: Ю. Чабаненко, 2012. 488 с.; Сенсорні механізми українського фразотворення. *Мова і культура*. Київ: Вид Дім Дм. Бурого, 2005. С. 45–56; Складне слово: мовні моделі світу (основи зіставної композитології російської та української мов). Черкаси: ЦНТІ, 1996. 297 с.; Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Черкаси, 2017. 890 с.; Фразеологічний синтаксис у когнітивному висвітленні (на матеріалі української мови). *Мовознавчий вісник*. Черкаси: Брама-Україна, 2006. Вип. 3. С. 16–24.

СЕНЧУК ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ (25. 04. 1920, с. Мацащино Жовківського повіту Львівського воєводства (нині – с. Мацащино Красівського р-ну Львівської обл.)) – учитель, доцент (1952), кандидат філологічних наук (1962).

Закінчив СШ в с. Мацащино (1938), Глухівський державний педагогічний інститут (нині – Глухівський національний педагогічний університет імені О. Довженка) (1948), заочно закінчив повний курс мовно-літературного факультету Сумського державного педагогічного інституту (нині – Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка) (1951), курси з підготовки викладачів мовних дисциплін при Київському державному університеті ім. Т. Г. Шевченка (нині – Київський національний університет ім. Тараса Шевченка) (1952).

Від 1952 р. до 1972 р. працював у Ніжинському державному педагогічному інституті імені М. В. Гоголя (нині –

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя): асистент кафедри української мови (1952), викладач кафедри української мови (1953), старший викладач цієї ж кафедри (із 1955).

Сфера наукових інтересів: творчість Олекси Десняка.

Пр.: Функції боталізмів у творах Олекси Десняка. *Наукові записки Ніжинського педінституту*. Т. 10. № 1. 1957; Фразеологічні вирази у творах Олекси Десняка. *Українська мова в школі*. 1958. № 2; Лексико-фразеологічні засоби творів Олекси Десняка. *Наукові записки Ніжинського педінституту*. 1958. № 1. Т. 6; Виробничо-термінологічна лексика в творах О. Десняка. *Збірник тез доповідей на науковій конференції, присвяченій підсумкам науково-дослідної роботи за 1957*; Мова творів Олекси Десняка. *Деснянська правда*. 1959 р; Дієслівна синоніміка творів Олекси Десняка. *Наукові записки Ніжинського педінституту*. 1959. № 1. Т. 11.

СЕРЕДА ФЕОДОСІЙ ЯКОВИЧ (29. 05. 1917, с. Христинівці Христинівського р-ну Київської обл. (нині – містечко Христинівці Черкаської обл.)) – викладач мови, доцент (1960), кандидат філологічних наук, германіст.

Закінчив Христинівську СШ (1935), Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка (нині – Київський національний університет імені Тараса Шевченка) (1940).

Від 01 вересня 1953 р. працював у Ніжинському державному педагогічному інституті (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) на посаді завідувача кафедри української мови.

Сфера наукових інтересів: порівняльний словотвір іменників східнослов'янських мов, порівняльний словотвір прикметників східнослов'янських мов.

Пр.: Зіставлення порівняння при вивченні теми "Числівник" у 5 класі середньої школи. *Українська мова в школі*. 1953. № 1; Вплив російської мови на суфіксальне творення

іменників української мови. *Українська мова в школі*. 1954. № 5; Вступні екзамени з української мови до Ніжинського педінституту в 1955 р. *Українська мова в школі*. 1955. № 6; Суфікс -ик і похідні від нього на означення особи в українській мові та їх відповідники в російській і білоруській мовах. *Збірник Ніжинського педінституту "Доповіді та повідомлення на науковій конференції, присвяченій підсумкам науково-дослідної роботи за 1956 рік"*. Ніжин, 1956; Суфікси -ч, -ач у сучасній українській мові і їх відповідники в російській і білоруській мовах. *Українська мова в школі*. 1957. № 2; Збагачення технічної та близької до неї спеціальної термінології української мови після Жовтня. *Наукові записки Ніжинського педінституту*. Т. 10. Ніжин, 1957; До питання про покращення стилістичної грамотності учнів 8–10 класів. *Українська мова в школі*. 1958. № 3; Суфікс -тель в сучасній російській мові і його відповідники в українській та білоруській мовах. *Наукові записки Ніжинського педінституту*. Т. 9. 1958; Деякі особливості мови повісті М. Минка "Ясні зорі". *Наукові записки Ніжинського педінституту*. Т. 9. 1958; Суфікс -ик і похідні від нього переважно на означення предметів у сучасній українській мові та їх відповідники в російській, білоруській мовах. *Філологічний збірник, присвячений IV з'їздові славістів*. М., 1958.

СИДОРЕНКО ВАЛЕНТИНА ОЛЕКСАНДРІВНА
(03. 02. 1957, м. Єнакієве Донецької обл.).

Закінчила СШ № 1 м. Єнакієве Донецької обл. (1974), Ніжинський державний ордена Трудового Червоного Прапора педагогічний інститут ім. М. В. Гоголя (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) (1980), аспірантуру при кафедрі російської мови Київського державного педагогічного інституту ім. О.М. Горького (нині – Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова) (1990).

Педагогічну діяльність розпочала вчителем російської мови та літератури Миколаївської восьмирічної школи Тельманівського району Донецької області (1980–1983); учитель російської мови та літератури, заступник директора з виховної роботи Заможненської СШ Тельманівського району Донецької області (1983–1984); інструктор оргвідділу Тельманівської районної ради Донецької області (1984–1985).

Від 1985 до 1987 – асистент кафедри російської мови Ніжинського державного ордена Трудового Червоного Прапора педагогічного інституту ім. М. В. Гоголя; 1987–1990 – навчання в аспірантурі; 1990–1994 – асистент кафедри російської мови Ніжинського педагогічного університету імені Миколи Гоголя; 1995–1999 – старший викладач кафедри російської мови; 2000–2016 – доцент кафедри російської мови, доцент кафедри російської мови та перекладу; 2016–2021 – доцент кафедри слов'янської філології, компаративістики та перекладу; з 1. 01. 2022 р. – доцент кафедри української мови, методики її навчання та перекладу.

Від 2003 до 2016 викладала зарубіжну літературу в Ніжинському обласному педагогічному ліцеї Чернігівської обласної ради, учитель вищої категорії.

Від 2006 до 2010 виконувала обов'язки директора Центру гуманітарної співпраці з українською діаспорою Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Тема кандидатської дисертації – «Художній час як текстоутворююча категорія (на матеріалі «Петербурзьких повістей» М. В. Гоголя)», яка була захищена 20. 01. 1995 р. у Національному педагогічному університеті ім. М. П. Драгоманова

Об'єкт наукових інтересів: лінгвістика тексту, особливості реалізації текстових категорій, мова та

стиль творів М. Гоголя, оказіональне словотворення, проблеми викладання зарубіжної літератури в школі, історія Ніжинської вищої школи.

Від 1986 до 2021 р. опубліковано 112 наукових праць. Серед них 32 присвячені творчості М. В. Гоголя. Деякі з них: Художественное время в повести «Нос» Н. В. Гоголя. *Література та культура Полісся*. Вип. 3. 1992. С. 110–113; Художній час як текстоутворююча категорія (на матеріалі «Петербурзьких повістей» М. В. Гоголя): автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 1995. 20 с.; Лінгвістичний коментар і шкільний урок літератури (на матеріалі «Повести о том, как поспорился Иван Иванович с Иваном Никифоровичем» М. В. Гоголя). *Наук. зап. Ніжинського держ. пед. інст.* Т. XVII, кн. 1. 1997. С. 39–41; Средства выражения художественного времени и их роль в формировании образа персонажа в повести Н. В. Гоголя «Портрет». *Література та культура Полісся*. Вип. 9. 1997. С. 51–59; Словарная работа в процессе изучения повести «Тарас Бульба» Н. В. Гоголя. *Література та культура Полісся*. Вип. 12. 1999. С. 99–102; Цветообозначения в повести «Вий» Н. В. Гоголя как средство реализации концептуальной информации. *Наук. зап. Ніжинського держ. пед. унів.* Сер. філ. та іст. науки. 2000. С. 47–49; Художественное время в повести Н. В. Гоголя «Шинель». *Література та культура Полісся*. Вип. 16. 2002. С. 89–92; «... есть Дом с большой буквы». «Старосветские помещики» Н. В. Гоголя: лингвостилистический аспект. Нежин, 2016. С. 47–51 (у співавт.); «Заколдованное место»: топос или символ? «Вечера на хуторе близ Диканьки»: лингвостилистический аспект. Нежин, 2020. С. 158–163.

У межах наукових інтересів опубліковані такі праці: М. П. Драгоманов о языковой ситуации в Украине во II-й половине XIX в. *Історія української лінгвістики* : 36. наук. праць. Київ–Ніжин, 2001. С. 84–87;

І. Качуровський про поезію «срібної доби»: методичний аспект. *Ігор Качуровський: від Крут до «Старої Європи»*. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції. Ніжин, 2009. С. 68–69; Антропоним как ключевая единица художественного текста (на материале повести М. Булгакова «Собачье сердце»). *III Международные Севастопольские Кирилло-Методиевские чтения* : Сбор. научн. работ: В 2 томах. Севастополь, 2009. Т. I. С. 216–225 (у співавт.); Художественное время в повести А. С. Пушкина «Капитанская дочка». *Наук. зап. Ніжинського держ. унів. Серія «Філологічні науки»*. Ніжин, 2011. С. 40–43 (у співавт.); Трансформация мифа о Медее в романе Л. Улицкой «Медея и ее дети». *Наука та освіта в сучасному університеті в контексті міжнародного співробітництва* : Зб. матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції. Маріуполь, 2011. С. 428–430; Оказиональный эпитет в поэтической системе А. Блока. *Християнський гуманізм і його традиції в славянській культурі* : Сбор. науч. статей. Вып. 4. Гомель, 2011. С. 162–166; Безэквивалентная лексика в художественном тексте. *Наук. зап. Ніжинського держ. унів. Серія «Філологічні науки»*. Ніжин, 2012. С. 34–38 (у співавт.); «Є цілий світ ... це я сам» (Уолт Уйтмен (1819–1892) – американський поет-новатор). *Торіс: Books and Writers. Наук.-мет. вісник Ніжинського обл. пед. ліцею Черн. обл. ради*. Вип. 1(3). Ніжин, 2013. С. 50–57 (у співавт.); «Кобзарь» Т. Г. Шевченко в бібліотеке Нежинського державного університету імені Ніколая Гоголя. *Матеріали XIV Міжнародного наукового семінара «Тарас Шевченко і його петербургське оточення» (к 200-літтю со дня народження)*. С.-Петербург, 2014. С. 138–142 (у співавт.); Оказионалізми в поетическій системі Анни Ахматової. *Література та культура Полісся*. Вип. 89. Серія «Філологічні науки». № 9. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. С. 164–171 (у співавт.);

Функционирование антропонимов в романе Л. Улицкой «Медея и ее дети». *Наук. зап. Ніжинського держ. унів. Серія «Філологічні науки»*. Книга 2. Ніжин, 2017. С. 25–29; К вопросу о заимствованиях: грецизмы в русском языке. *Література та культура Полісся*. Вип. 90. Серія «Філологічні науки». № 9. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. С. 97–104 (у співавт.); Т.Г. Шевченко о писателях-современниках (на материале его «Дневника»). *Материалы XVIII Международного научного семинара «Шевченковская мозаика Северной Венеции (XIX в. – пер. пол. XX в.): к 180-летию освобождения Т. Г. Шевченко из крепостной зависимости»*. С.-Петербург, 2018. С. 121–125; «Мне дали имя при крещенье – Анна» (к 130-летию со дня рождения Анны Ахматовой). *Материалы XIX Международного научного семинара «Киев в жизни и творчестве деятелей науки и культуры (XVIII – пер. пол. XX вв.)»*. С.-Петербург, 2019. С. 122–134; «Теперь меня позабудут...», або декілька зауваг стосовно вивчення творчості Анни Ахматової. *Наук.-мет. вісник Ніжинського обл. пед. ліцею Черн. обл. ради*. Вип. 2 (4). Ніжин, 2019. С. 41–44; К вопросу о реализации категории окказиональности в поэтическом тексте. *Література та культура Полісся*. Вип. 96. Серія «Філологічні науки». № 13. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2019. С. 169–180; Заголовок как сильная текстовая позиция (на материале рассказов Л. Улицкой). *Научные исследования в условиях глобализации современного мира*. Книга 1. Часть 2: Серія монографій. Одесса : КУПРИЕНКО СВ, 2020. 194 с. Глава 16. С. 170–177 (у співавт.); «Стихи не пишутся – случаются» (авторские новообразования в идиостиле А. Вознесенского). *Література та культура Полісся*. Вип. 103. Серія «Філологічні науки». № 18. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2021. С. 72–82 (у співавт.)

СИДОРЕНКО ТЕТЯНА МИХАЙЛІВНА

(19. 12. 1976, смт. Драбів Черкаської обл.) – кандидат філологічних наук (2005), доцент (2012).

Закінчила ЗОШ № 1 смт. Драбова (1992), Прилуцьке педагогічне училище ім. І. Я. Франка (нині – Прилуцький гуманітарно-педагогічний коледж ім. І. Я. Франка) (1996), Ніжинський державний педагогічний університет імені Миколи Гоголя (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) (1999), аспірантуру при кафедрі української мови цього закладу вищої освіти (2002), докторантуру при кафедрі української мови Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (2016). 2021 р. вступила в магістратуру при кафедрі документознавства та інформаційної діяльності Державного університету телекомунікацій.

Від 2002 до 2006 р. працювала на посаді фахівця першої категорії Центру гуманітарної співпраці з українською діаспорою. Від 2007 до 2012 – на посадах асистента, доцента кафедр фізики та української мови (за сумісництвом) Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Від 2016 до 2021 р. обіймала посаду доцента кафедри документознавства та інформаційної діяльності Державного університету телекомунікацій, а від 2021 р. – завідувачка цієї кафедри.

Сфера наукових інтересів: функційно-семантична категорія фазовості в українській мові, документаційно-інформаційні процеси, розвиток спічрайтингу в Україні.

Пр.: Узагальнюємо знання з теми «Дієслово» (на прикладі фазових дієслів). *Урок української*. 2007. № 11–12; Електронні тести успішності як засіб підвищення ефективності навчального процесу. *Комп'ютер у сім'ї та школі*. 2009. № 6 (у співавт.); Семантична взаємодія префіксально-суфіксальної

конструкції *роз-...-ся* з дієслівними основами на позначення мовленнєвих актів (на матеріалі творів П. Куліша). *Література та культура Полісся* [відп. ред. проф. Г. В. Самойленко]. Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2010. Вип. 59 (у співавт.); Проблема лінгвокатегорії фазовості в науковій літературі. *Наукові записки*. Серія: Філологічні науки [відп. ред. проф. Г. В. Самойленко]. Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2012. Кн. 2; Конструкції з фазовими дієсловами в українській мові. *Совершенствование изучения предметов украиноведческого цикла в образовательных учреждениях Российской Федерации*: матер. Международного семинара. Уфа: Башкир. гос. ун-т, 2013; Лексико-граматичні й контекстні засоби вираження фази завершення дії в сучасній українській мові. *Проблеми граматики і лексикології української мови*. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014. Вип. 11; Ділові комунікації [Електронний ресурс]: Матеріали для організації дистанційного навчання студентів в системі Moodle (для студ. ден. та заоч. форм навчання). Київ: ДУТ, 2018 (у співавт.); Структуризація тексту [Електронний ресурс]: навч. посіб. Київ: ДУТ, 2018 (у співавт.); П. Отле й документознавча наука. *Інформаційно-документаційна освіта: проблеми та перспективи*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2018; Ознаки та функції PR-текстів у сучасному інформаційному просторі. *Інформаційно-документаційна освіта: проблеми та перспективи*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2019; Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Спічрайтинг та риторика». Київ: ДУТ, 2021 (у співавт.); Інформаційна освіта в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Інформація та соціальні комунікації сучасного світу: тренди глобалізації*. Збірник матеріалів міжнародного

круглого столу. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2021 (у співавт.); *New technologies and pedagogical profession: analysis of best practices (on the example of a group of universities)*. *Laplage Em Revista*, 7, 2021; Дистанційна освіта: проблеми та перспективи. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 35 (у співавт.); Консолідація інформації як основа розвитку інформаційного суспільства XXI століття. *Соціум. Документ. Комунікація*. Серія «Історичні науки». Переяслав, 2021.

СИМОНЕНКО ІГОР ВОЛОДИМИРОВИЧ

(09.09.1988 р., с. Володькова Дівиця (Червоні Партизани) Чернігівської обл.) – викладач, філолог, мовознавець, кандидат філологічних наук (2019).

Закінчив Червонопартизанську загально-освітню школу I–III ст. № 1 (2006), магістратуру філологічного факультету Ніжинського державного університету ім. М. В. Гоголя (2011), аспірантуру Інституту української мови Національної академії наук України.

Працював викладачем української мови як іноземної та української мови за професійним спрямуванням в Національному університеті харчових технологій (2013–2015), молодшим науковим співробітником Інституту української мови Національної академії наук України (2014–2019).

Сфера наукових інтересів: граматики східно-поліського діалекту північного наріччя української мови.

Пр.: Східнополіські ад'єктиви у “Словнику поліських говорів” П. С. Лисенка. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія: “Філологічні науки”*. Книга 2. Ніжин, 2013. С. 242–244; Творення присвійних прикметників у східнополіському діалекті. *Діалекти у синхронії та*

діахронії: загальнослов'янський контекст. Київ, 2014. С. 438–441; Зі спостережень над динамікою ад'єктивної словозміни в українському східнополіському діалекті (на матеріалі говірки с. Червоні Партизани Чернігівської області). *Діалектологічні студії: традиції і новаторство*. Книга 10. Львів, 2015. С. 141–145; Говірка горюнів с. Линове Путивльського р-ну Сумської обл. *Діалекти в синхронії та діахронії*. Книга 3. Київ, 2017. С. 389–397; Займенники прикметникового типу відмінювання в східнополіському діалекті крізь призму діалектного тексту. *Мовознавчий вісник: збірник наукових праць*. 2018. Випуск 24–25. С. 160–167; Словозміна займенників прикметникового типу відмінювання в східнополіському діалекті. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. Збірник наукових праць. Випуск 38. Ізмаїл, 2018. С. 60–65; Словозміна прикметників жіночого роду в східнополіських говірках українсько-білоруського порубіжжя. *Мова і культура*. 2018. Випуск 21, том II (191). С. 84–88; Словозміна прикметників середнього роду в називному відмінку однини в східнополіському діалекті. *International Multidisciplinary Conference «Science and Technology of the Present Time: Priority Development Directions of Ukraine and Poland» Wolomin, Republic of Poland, 19–20 October 2018*. Volume 6. Wolomin, 2018. P. 175–180; Словозміна прикметників у говірках східнополісько-середньополіського порубіжжя. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Філологія»*. 2018. Випуск 32, том 1. С. 90–94; Словозміна прикметників чоловічого й середнього родів у східнополіських говірках українсько-білоруського порубіжжя. *Духоўная спадчына Усходняга Палесся: зборнік навуковых артыкулаў*. Гомель, 2018. С. 127–131; Словозміна прикметника у східнополіському діалекті [Текст]: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Симоненко

Ігор Володимирович; НАН України, Ін-т укр. мови. Київ, 2019. 23 с.

Упорядкував і підготував до друку: Грицак М. А. Матеріали до Словника українських говірок Закарпатської області. Вип. 1: А–Б / За ред. П. Ю. Гриценка. Київ : КММ, 2017. 380 с.

СИМОНОВ МАТВІЙ ТЕРЕНТІЙОВИЧ (НОМИС; БЛОКОПИТЕНКО ВАСИЛЬ) (17 (29).11.1823, с. Заріг (нині – Оржицький р-н Полтавської обл.)) – 26.12.1900 (08.01.1901), Лубни (тепер – Полтавська обл.) – український етнограф, фольклорист, письменник, філолог, педагог.

До 1832 р. навчався вдома, а після того – у Лубенському приходському училищі, у Полтавській гімназії, яку закінчив 1844 р., вступив до Київського університету на словесний факультет (закінчив у 1848 р.) (нині – Київський національний університет ім. Тараса Шевченка). Після закінчення університету певний час учителював у Ніжинській і Немирівській гімназіях, а потім перейшов на службу в Держконтроль, жив і працював у Петербурзі, Пскові, Катеринославі, Житомирі. З відкриттям у Лубнах гімназії на початку 70-х рр. став її першим директором. З 1890 р. він – мировий суддя Лубенського повіту й голова мирового з'їзду.

Діапазон творчої діяльності був надзвичайно широкий: він і фольклорист, і письменник, і діалектолог, і видавець, помічник П. Куліша у виданні українських книжок.

Пр.: Українські приказки, прислів'я і таке інше. *Збірники О. В. Марковича і других: [уклав М. Т. Номис].* С-Петербург., 1864; *Симонов (Номис) М. Т. Рассказы.* Київ, 1900.

ТАЛАВІРА НАТАЛІЯ МИХАЙЛІВНА
(10.07.1979 р. н., м. Ніжин Чернігівської області) – викладач, мовознавець, кандидат філологічних наук (2015), доцент (2019).

Навчалася в Ніжинській середній загальноосвітній школі № 10.

У 2001 року закінчила Ніжинський державний педагогічний університет імені Миколи Гоголя за спеціальністю «Педагогіка і методика середньої освіти. Мова і література (англійська, німецька)» та здобула кваліфікацію вчителя мови і літератури (англійської, німецької).

2001–2010 – викладач кафедри англійської філології Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Навчалась в аспірантурі Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя за спеціальністю 10.02.04 (германські мови). У 2015 році захистила дисертацію на тему «Безартиклеві прийменникові звороти сучасної англійської мови: когнітивно-дискурсивний аспект».

Із 2015 року – викладач, 2016 – старший викладач, із 2017 – доцент кафедри германської філології та методики викладання іноземних мов Ніжинського вишу.

Сфера наукових інтересів: когнітивна лінгвістика, конструктивна граматики, медійний дискурс, комунікативна лінгвістика.

Член Української асоціації когнітивної лінгвістики і поезики та міжнародної організації «Societas Linguistica Europaea».

Має понад 50 публікацій.

Пр.: Орієнтаційні звороти англійської мови на позначення способів осмислення діяльності. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2017. Спецвипуск. С. 207–210; Advanced teaching: using the BBC website instead of coursebooks. *Modernenglishteacher*. 2017. Vol. 26, № 3. P. 49–51 (у співавт.); Orientating locative constructions in English: Mental derivation and use. *International Conference on Construction Grammar(s): Methods, Concepts and Applications*: матеріали закордонної конференції. 2018. P. 360–361. URL: https://iccg10.sciencesconf.org/data/pages/ICCG10_BOA_final.pdf; English orientating constructions denoting location : classification and article use. *Lingua Posnaniensis*. 2017. Vol. 59, Issue 2. P. 101–120; Verbalization of love in modern English poetry: constructional approach. *Література та культура Полісся*. 2019. Випуск 95. С. 142–149; Computer games in the light of constructions. *Закарпатські філологічні студії*. 2019. № 12. С. 128–131; Конструкційна основа представлення інаугураційної промови в новинних текстах. *Південний архів (філологічні науки)*. 2020. № 81. С. 81–85; Constructionist basis of composing and translating political speeches: A case study of President Trump's inaugural address. *Translation Industry: Theory in Action (TITA 2020)*: матеріали конференції International Research-to-Practice Conference for Translators, Young Scholars and Students SHS Web Conf. Volume 105, 2021. URL: https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/abs/2021/16/shsconf_tita2020_03006/shsconf_tita2020_03006.html; Різдвяне звернення британської королеви у 2020 році в новинних статтях: моделі трансформації. *Нова філологія*. 2021. №83. С. 251–256; Новинне висвітлення інаугураційної промови Дж. Байдена: моделі впливу на адресата. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія.

Журналістика. Том 33 (72) № 1, 2022. С. 196–200;

основні навчально-методичні праці: Практичний курс англійської мови. Ч. 1: навч. посібник. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2015. 162 с. (у співавт.); Практичний курс англійської мови. Ч. 2: навч. посібник. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2016. Ч. 2. 112 с.; Домашнє читання: оповідання та романи: навч. посібник. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. 164 с.; Article constructions in modern English: Theory and practice: навч. посіб. для факультетів іноземних мов вищих навч. закладів. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2020. 97 с. (у співавт.).

Трибуханчик Анатолій Миколайович (16. 09. 1952, м. Прилуки Чернігівської обл.) – учений-германіст, кандидат філологічних наук (1990), доцент (1991).

Закінчив СШ № 1 м. Прилуки (1970), Київський державний педагогічний інститут іноземних мов (нині – Київський державний лінгвістичний університет) (1975), аспірантуру при кафедрі лексикології і стилістики цього вищого навчального закладу.

Від 1975 р. до 1977 р. працював учителем англійської мови Баштанської середньої школи (сmt. Баштанка Миколаївської обл.). Із 1980 р. – у Ніжинському державному педагогічному інституті ім. М. Гоголя: лаборант кафедри англійської мови (1980–1981), асистент цієї кафедри (1981–1983), викладач (1983–1986), аспірант Київського держпедінституту іноземних мов (1986–1989), викладач кафедри англійської філології (1989–1990), старший викладач (1990–1991), доцент (із 1991), в. о. завідувача кафедри англійської філології (2001–2002), доцент кафедри германської філології (із 2010).

Сфера наукових інтересів: фразеологія англійської мови, стилістика, семантика, порівняльна типологія, функціональна лінгвістика.

Пр.: Історія англійської мови : [метод. реком. для студ. III–IV курсів фак-ту ін. мов]. Ніжин : НДПУ, 1991; Особли-

вості структурування фразеосемантичного поля "багатство–бідність" та їх відображення в англо-українському фразеологічному словнику. *Актуальні аспекти порівняльного вивчення мов і літератур*. Київ : КДПІМ, 1991; *Стилістика англійської мови* : [метод. вказівки для студ. V курсу фак.-ту ін. мов]. Ніжин : НДПІ, 1994; *Довідник з корекції мовленнєвих помилок: Для студентів та учнів, що вивчають англійську мову*. Ніжин : НДПУ, 2001; *Стилістика англійської мови (для заочного відділення)*. Ніжин : НДПУ, 2001; *Практичні завдання до курсу стилістики англійської мови для денного відділення*. Ніжин : НДПУ, 2002; *Мовленнєві помилки на заняттях з англійської мови та шляхи їх подолання. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. № 2*. Ніжин : НДУ, 2006; *Роль структурного фактора у формуванні англійської фразеології. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя. Серія "Філологічні науки"*. 2007; *Вплив суспільної свідомості на розвиток фразеологічного поля. Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія "Філологічні науки"*. Кн. 2. 2009; *Американська література у ретроспективі. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Серія "Філологічні науки"*. Кн. 2. Ніжин, 2012; *Фразеологія англійської мови: походження і функціонування*. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2012; *Особливості функціонування евфонічної фразеології в англійській художній прозі початку XXI ст. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Серія "Філологічні науки"*. Кн. 4. Ніжин, 2013 (у співавт.); *Англійська без помилок* : [навч. пос. для студ.]. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2014; *Еволюція неофіційних форм звертання в британській і американській прозі XIX–XXI ст. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Серія "Філологічні науки"*. Ніжин, 2014 (у співавт., англійською мовою).

ФУРСА ВАЛЕНТИНА МИКОЛАЇВНА
(ЗАБАРНА В. М.) (26. 12. 1969, с. Монастирище Ічнянського району Чернігівської області) – учений-мовознавець, кандидат філологічних наук (2005). Закінчила Монастирищенську середню школу Ічнянського району (1987), Ніжинський державний педагогічний інститут ім. М. В. Гоголя (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) (1992), аспірантуру Інституту української мови НАН України (2003). Від 1993 р. працює в Інституті української мови НАН України: старший лаборант відділу лексикології та лексикографії (1993–2000), молодший науковий співробітник відділу граматики (2003–2006), науковий співробітник відділу граматики (2006–2017), старший науковий співробітник відділу граматики та наукової термінології (із 2017 року).

Сфера наукових інтересів: проблеми морфології, словотвору, культури сучасної української літературної мови та граматичної лексикографії.

Пр: Семантико-граматичне та словотвірне освоєння невідмінюваних імен. Київ: Інститут української мови НАН України, 2005. 252 с.; “Невідмінюваність” іменників іншомовного походження на тлі відмінкової системи української мови. *Ucrainica II. Současná ukrainistika. Problémy jazyka, literatury a kultury. Sborník článků*. 1. Část. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006; Особливості входження невідмінюваних імен іншомовного походження до словотвірної системи української мови. *Лінгвістика* : зб. наук. пр. Вип. 1. Херсон, 2005; Диференціація нових іншомовних невідмінюваних іменників за родами в сучасній

українській мові. *Наукові записки*. Серія „Філологічні науки”. Ніжин : НДУ імені Миколи Гоголя, 2013. Кн. 2; Новітні тенденції родового розмежування іншомовних невідмінюваних іменників. *Дивослово*. 2014. № 9; Граматичне освоєння іншомовних невідмінюваних іменників в українській мові кінця ХХ – початку ХХІ сторіч. *Тенденції розвитку української лексики та граматики*. Ч. II. Варшава – Івано-Франківськ, 2015; Словозмінна парадигматика іншомовних невідмінюваних іменників. *Типологія та функції мовних одиниць* : наук. журн. на пошану чл.-кор. НАНУ Івана Романовича Вихованця. Луцьк : Східноєвропейський нац. університет імені Лесі Українки, 2015. № 2 (4); Словник дієслівного керування. Київ : Либідь, 2016. 656 с. (у співавт.); Проблема невідмінюваних прикметників у сучасному мовознавстві. *Граматичні студії* : зб. наук. праць. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. Вип. 3; Родова диференціація іншомовних невідмінюваних іменників у лінгвістичній концепції Івана Огієнка. *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта*. Серія філологічна. Кам'янець-Подільський, 2017. Вип. XIV; Лексико-семантична типологія дієслівного керування в українській мові. *Українська мова*. 2017. № 3; Вивчаймо норми дієслівного керування з новим словником. *Українська мова і література в школах України*. 2019. № 3 (у співавт.); Дієслівне керування на тлі граматичних норм української літературної мови початку ХХІ сторіччя. *Граматичні читання – Х* : Матеріали Міжнародної науково-теоретичної конференції 16–17 травня 2019 року. Вінниця, 2019; Зміни в нормах дієслівного керування в українській літературній мові початку ХХІ сторіччя. *Граматичний простір сучасної лінгвоукраїністики*. Катерині Григорівні Городенській. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2019; Прескриптивні та дескриптивні граматичні норми у словниках (на матеріалі “Словника

дієслівного керування”). *Галактика Слова. Галині Макарівні Гнатюк*. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2020 (у співавт.); Ієрархія керованих форм дієслів руху / переміщення в українській літературній мові. У *ПОШУКАХ ГАРМОНІЇ МОВИ. До 80-ліття від дня народження члена-кореспондента Національної академії наук України, доктора філологічних наук, професора Ніни Федорівни Клименко*. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2020; Синтаксичні норми дієслівного керування в словниках української мови. *Граматичні читання – XI: матеріали Міжнародної науково-теоретичної конференції*. Вінниця : ТОВ «Твори», 2021; Типові керовані форми дієслів руху / переміщення в українській літературній мові. *Studia Ucrainica Varsoviensia*. Red. I. Kononenko. Tom 9. Warszawa : Wydawnictwa UW, 2021.

ХАРИТОНОВ ІВАН КИРИЛОВИЧ (09. 02. 1939, с. Клепали Сумської обл.) – учений-філолог, кандидат філологічних наук (1984), доцент. Працював у Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя на кафедрі германської філології (у минулому – англійської філології) 50 років.

Закінчив факультет іноземних мов Київського державного університету (нині – Національний університет ім. Т. Г. Шевченка) (1964), Вищі дворічні курси іноземних мов (1968) при Київському державному інституті іноземних мов (нині – Київський національний лінгвістичний університет), аспірантуру при кафедрі історії мови і граматики цього ж університету (1977).

Із 1964 р. працював викладачем англійської та французької мови в Путивльському педагогічному училищі Сумської обл.

Сфера наукових інтересів: теоретична граматики англійської мови (категоріальна семантика); перекладознавство.

Пр.: Теоретична граматики сучасної англійської мови. – Вінниця : Нова книга, 2008; Зіставні переклади поезій : [навч. посіб. до курсів стилістики та перекладу]. Тернопіль : Навч. книга – Богдан, 2012; Теоретична граматики сучасної англійської мови (для студентів-заочників). Тернопіль : Навч. книга. – Богдан, 2007; Зіставні переклади поезій : [навч. пос. до курсів стилістики та перекладу]. Тернопіль : Навч. книга – Богдан, 2012.

ХОМИЧ ВІКТОРІЯ ІВАНІВНА (РОСІЄЦЬ В.І.)
(14.10.1973, с. Леонідівка Ніжинського району Чернігівської обл.) – учений-мовознавець, кандидат філологічних наук (2007), доцент (2011).

Закінчила ЗОШ № 9 м. Ніжина Чернігівської обл. (1991), Ніжинський державний педагогічний університет імені Миколи Гоголя (1996) (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя), аспірантуру при кафедрі української мови цього закладу вищої освіти (2003). Від 2003 р. й понині працює викладачем української мови ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»). Із 2019 р. працює в Ніжинському обласному педагогічному лицейі Чернігівської обласної ради.

Сфера наукових інтересів: синтаксичні функції прийменниково-відмінкових форм у простому реченні (у 2007 р. захищена кандидатська дисертація з теми «Функціональна диференціація прийменниково-відмінкових форм у структурі простого речення», краєзнавство, культурологія, лінгвістичний аналіз тексту.

Пр.: статті: Проблема ідентифікації функцій прийменниково-іменникових форм в українській синтаксичній традиції 2-ої половини ХХ століття. *Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя*. Філологічні науки. Ніжин, 2001. № 5. С. 56–60; Омонімія атрибутивної й обставинної функцій прийменниково-відмінкових форм. *Сіверянський літопис*. Чернігів, 2002. № 1. С. 75–80; Ступені ад'єктивації прийменниково-відмінкових форм (на матеріалі творів письменників Полісся). *Література та культура Полісся*. Особливості розвитку історії та культури на Поліссі та в Лівобережній Україні. Ніжин. 2002. Вип. 18. С. 7–12; Функціональна трансляція обставинних синтаксем, виражених прийменниково-відмінковими формами. *Сіверянський літопис*. Чернігів, 2003. № 1. С. 182–186; Функціональна транспозиція каузальних синтаксем, виражених прийменниково-відмінковими формами. *Література та культура Полісся*. *Культура Полісся та України в історичному, філологічно-мистецькому контексті*. Ніжин. 2005. Вип. 30. С. 12–21; Теоретичні дискусії щодо позначення терміном функціональних переходів у системі другорядних членів речення, виражених прийменниково-відмінковими формами. *Література та культура Полісся*. *Спадщина М. Гоголя та проблеми вітчизняної і світової історії, філології та культури у сучасній інтерпретації*. Ніжин, 2008. Вип. 42. С. 83–89; Тракткування поняття синтаксеми у наукових дослідженнях. *Література та культура Полісся*. *Проблеми вивчення історії та культури ХХ ст. в сучасних дослідженнях*. Ніжин, 2009. Вип. 49. С. 3–7; Наукові погляди Олекси Наумовича Синявського про другорядні члени речення. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя*. Філологічні науки. Ніжин, 2009. Книга 2. С. 58–61; Краєзнавчі матеріали на уроках української

літератури (відтворення сюрреалістичної дійсності у творчості ніжинського поета С. Коноваленка). *Мова і культура* : зб. наук. праць. Київ, 2009. Вип. 11. Том I (113). С. 328–332; Транспонування приємниково-відмінкових форм “ргаен + N_{gen}” з вихідною семою вираження місця, неподалік якого знаходиться предмет у нетипову позицію, зокрема атрибута. *Література та культура Полісся. Регіональна історія та культура в сучасних дослідженнях*. Ніжин, 2009. Вип. 48. С. 10–16; Семантична взаємодія префіксально-суфіксальної конструкції роз-...-ся з дієслівними основами на позначення мовленнєвих актів (на матеріалі творів П.Куліша). *Література та культура Полісся. Спадщина П. Куліша і її роль у розвитку української мови, літератури та культури*. Ніжин, 2010. Вип. 59. С. 136–142 (у співав.); Транспозиційні переходи синтаксеми «ргаен + N_{gen}» з вихідною семою дистантного вихідного пункту руху. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя*. Філологічні науки. Ніжин, 2010. Книга 2. С. 59–62. Підручник з української мови як модель між культурної комунікації : зб. наук. праць. Вип. 6. Львів, 2011. С. 77–82; Учення А. П. Грищенка про другорядні члени речення. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя*. Філологічні науки. Ніжин, 2011. С. 155–163. Каузальні синтаксеми як вихідні моделі для похідних атрибутивних. *Наукові записки*. Серія «Філологічні науки». Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2012. Кн. 1. С. 43–48; Темпоральні синтаксеми в атрибутивному значенні. *Наукові записки*. Серія «Філологічні науки». Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2013. Кн. 2. С. 178–183; Заголовковий комплекс у структурі медіа тексту (на матеріалі регіональної періодики). *Наукові записки НДУ імені Миколи Гоголя*. Філологічні науки. Книга III. Ніжин,

2015. С. 65–69 (у співавт.); Висвітлення проблеми диференціації прийменниково-відмінкових форм у роботах академіка А. П. Грищенка. *Література та культура Полісся*. Серія Філологічні науки. Ніжин, 2016. Вип. 84. С. 23–30 (у співавт.); Імена діячів культури в художньому мовленні Івана Драча. *Мова і культура*. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2016. Вип. 19. Т.3 (183). С. 116–122 (у співавт.); Стилiстико-функціональний аспект словообразу ДІМ у поетичному мовленні Ірини Жиленко. *Мова і культура*. Київ, 2017. Том IV (189). Вип. 20. С. 16–21 (у співавт.); Інноваційні технології в методиці викладання української мови за професійним спрямуванням в аграрних вищих навчальних закладах. *Література та культура Полісся*. Серія Філологічні науки. Ніжин, 2017. Вип. 85. С. 23–29 (у співавт.); Інноваційні технології в методиці викладання української мови за професійним спрямуванням в аграрних вищих навчальних закладах. *Наукові записки*. Серія «Психолого-педагогічні науки». Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. № 2. С. 119–126 (у співавт.); Діалектизми як етнокод духовного світу українців (на матеріалі роману Мирослава Дочинця «Горнянин»). *XXVII Міжнародна наукова конференція ім. проф. Сергія Бураго*. Київ, 2018. Вип. 21. Т. IV (190). С. 17–27 (у співавт.); Дієслова руху в магічному мовосвіті українських та англійських фантастичних творів. *XXVIII Міжнародна наукова конференція ім. проф. Сергія Бураго*. Київ, 2019. Вип. 22. Т. IV (198). С. 33–37 (у співавт.); Фемінітиви в малій прозі Пантелеймона Куліша. *Молодий вчений*. 2019. № 2 (66). С. 55–60 (у співавт.); Verbalization of magic concepts of modern Ukrainian and English fantasy. *Матеріали міжнародної конференції «International Scientific Conference Scientific Development of New Eastern Europe: Conference Proceedings»* : зб. наук. праць. Latvia, Riga : Baltiya Publishing, 2019. С. 4–7 (у співавт.);

Фауністичні образи в прозі Миколи Вінграновського: лінгвостилістичний аспект. *Література та культура Полісся*. Серія Філологічні науки. Ніжин, 2020. Вип. 98. С. 241–249 (у співавт.); Ландшафтний код мовосвіту Олександра Олесья. *Література та культура Полісся*. Серія Філологічні науки. 2021. № 16. Вип. 101. С. 143–149 (у співавт.);

доповіді: 30 доповідей у міжнародних конференціях та 25 доповідей у всеукраїнських конференціях;

монографії: Функціональна транспозиція прийменниково-відмінкових форм у структурі простого речення : монографія. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя. 2010. 153 с.; Сучасні технології з методики викладання української мови за професійним спрямуванням в аграрних вищих навчальних закладах. *Стратегія економічного розвитку суб'єктів аграрної сфери: актуальні питання науки й практики* : колективна монографія / за ред. В. С. Лукача. Ніжин : ВП НУБіП України «НАТІ», 2017. С. 197–215 (у співавт.); Ейдологічні засади сучасної української прози (мовний аналіз романів Дари Корній). *Теоретичні та практичні аспекти розвитку сучасної науки: досвід країн Європи та перспективи України* : колективна монографія. Рига, Латвія : «Publishing House «Baltija Pulishing», 2019. С. 238–257 (у співавт.);

посібники: Кредитно-модульний курс з дисципліни «Культура наукової мови»: навчально-методичний посібник для студентів стаціонарної та заочної форми навчання економічних спеціальностей. 3-тє вид., перероб. і допов. Ч. І. Ніжин : ФОП "Пилипенко Н. В.", 2012. 149 с. (у співавт.); Українська мова (за професійним спрямуванням): навчально-методичний посібник для студентів стаціонарної та заочної форми навчання економічних спеціальностей спеціальностей. Ніжин : ФОП "Пилипенко Н.В", 2012.

149 с.; Кредитно-модульний курс з дисципліни «Культура наукової мови»: навчально-методичний посібник для студентів стаціонарної та заочної форми навчання економічних спеціальностей (курс лекцій). 2-ге вид., перероб. і допов. Ч. II. Ніжин: ПП Лисенко М. М., 2013. 116 с.; Кредитно-модульний курс української мови (за професійним спрямуванням): навчально-методичний посібник для студентів стаціонарної та заочної форм навчання економічних та технічних спеціальностей. Ч. II. Ніжин: ПП Лисенко М. М., 2013. 164 с.; Інженерне діловодство: навчальний посібник. Ніжин: ПП Лисенко М. М., 2013. 100 с. (у співавт.); Кредитно-модульний курс української мови (за професійним спрямуванням): навчально-методичний посібник для студентів стаціонарної та заочної форм навчання економічних та технічних спеціальностей. 2-ге вид., перероб. і допов. Ч. II. Ніжин: Міланік, 2014. 184 с.; Українське професійне мовлення: навчально-методичний посібник для молодших спеціалістів. Ніжин: Міланік, 2015. 232 с.; Професійна діяльність і українська мова: навчальний посібник для студентів стаціонарної та заочної форми навчання спеціальності: 208 Агроінженерія. Ніжин: Міланік, 2017. 278 с.; Готуємося до ЗНО: навчальний посібник. Ніжин: Видавець ПП Лисенко, 2017. 196 с.; Українська мова (за професійним спрямуванням): навчальний посібник для студентів спеціальності 123 Комп'ютерна інженерія денної та заочної форм навчання. Ніжин: НДУ імені М. Гоголя, 2018. 305 с. (у співавт.); Готуймося до ЗНО: навчальний посібник. 2-ге вид., перероб. і допов. Ніжин: Міланік, 2018. 204 с.; ЗНО – це просто: навчальний посібник. Ніжин: Видавець ПП Лисенко, 2020. 224 с.; Мудрим ніхто не вродився, а розуму навчився: навчально-методичний посібник. Ніжин: Міланік, 2021. 168 с.; Академічне красномовство: навч. посіб. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2022. 298 с.;

Професійна мова на кожен день для студентів спеціальності 201 Агрономія денної та заочної форм навчання : навчальний посібник. Ніжин : Міланік, 2022. 222 с.;

навчально-методичні видання: Навчально-методичні рекомендації з дисципліни «Культурологія». Ніжин : ФОП "Пилипенко Н. В.", 2012. 199 с. (у співавт.); Довідник з української мови : навчальний посібник для абітурієнтів підготовчих курсів. 3-ге вид., перероб. і допов. Ніжин : Міланік, 2016. 144 с.; Методичні рекомендації до курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)» для студентів спеціальності: 208 Агроінженерія. Ніжин : Видавець ПП Лисенко, 2017. 170 с. (у співавт.); Методичні рекомендації до курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)» для студентів спеціальності: 27503 Транспортні технології (автомобільний транспорт) : навчальне видання. Ніжин : Видавець ПП Лисенко, 2017. 184 с. (у співавт.); Методичні рекомендації до курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)» для студентів спеціальності: 141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка : навчальне видання. Ніжин : Видавець ПП Лисенко, 2017. 170 с. (у співавт.); Методичні рекомендації до курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)» для студентів спеціальності: 141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка : навчальне видання. Ніжин : Видавець ПП Лисенко, 2017. 208 с. (у співавт.); Методичні рекомендації до курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)» для студентів спеціальності 123 Комп'ютерна інженерія : навчальне видання. Ніжин : Видавець ПП Лисенко, 2018. 234 с. (у співавт.); Методичні рекомендації до курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)» для студентів спеціальності 073 Менеджмент :

навчальне видання. Ніжин : Видавець ПП Лисенко, 2018. 341 с. (у співавт.); Методичні рекомендації до курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)» для студентів спеціальності 071 Облік і оподаткування : навчальне видання. Ніжин : Видавець ПП Лисенко, 2018. 302 с. (у співавт.); Творити – значить жити : навчально-методичні рекомендації. Ніжин : Міланік, 2018. 116 с.; Ніжин у людських долях. Збірник диктантів та методичних матеріалів щодо підготовки до занять з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» (для студентів, ліцеїстів, учнів шкіл та слухачів підготовчих курсів). Ніжин : Видавець Лисенко М. М., 2018. 136 с.; Термінологічний словник за спеціальностями: 071 «Облік і оподаткування», 073 «Менеджмент»: методичні рекомендації. Ніжин : Міланік, 2019. 120 с.; На допомогу студентові : навчально-методичні рекомендації для студентів денної та заочної форми навчання спеціальності 201 Агрономія. Ніжин : Міланік, 2021. 94 с. (у співавт.); Етнокультурологія : навчально-методичні рекомендації для студентів усіх спеціальностей денної та заочної форм навчання. Ніжин : Міланік, 2022. 48 с. (у співавт.).

ХОМИЧ ТЕТЯНА ЛЕОНІДІВНА (РЯБКО Т. Л.)

(20.07.1981, с. Пушкарі Новгород-Сіверського району Чернігівської області) – учений-мовознавець, лінгвіст-практик, кандидат філологічних наук (2011), доцент (2014).

Закінчила Новгород-Сіверську гімназію № 1 імені Б. Майстренка (1998), філологічний факультет Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) (2003), магістратуру й отримала диплом із відзнакою зі спеціальності «Педагогіка і методика середньої освіти. Українська мова і література» та здобула кваліфікацію магістра

педагогічної освіти, викладача української мови і літератури (2004). 2008 р. вступила до аспірантури Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (спеціальність 10.02.01 – українська мова), яку закінчила 2010 року. 21.09.2010 р. захистила дисертацію «Інтенсивний і параметричний компоненти в семантичній структурі конотованих лексичних одиниць».

Від 2007 до 2010 р. працювала викладачем кафедри української мови і літератури Чернігівського державного університету імені Т. Г. Шевченка; 2010 – 2011 навчального року перебувала на посаді старшого викладача кафедри української мови і літератури Чернігівського національного університету імені Т. Г. Шевченка; від 2011 р. й до цього часу працює на посаді доцента вищеназваної кафедри Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка.

Сфера наукових інтересів: структурна семантика, словотвір, морфологія сучасної української мови, мовна норма, українська діалектологія.

Пр.: Маркована лексика в ідіолекті Марії Матіос. *Література та культура Полісся*. Вип. 43. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2008. С. 94–103; Категорії інтенсивності й параметричності в об'єкті наукових досліджень. *Наукові записки*. Серія «Філологічні науки». Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2009. Кн. 2. С. 51–54; Місце та роль інтенсивного і параметричного компонентів у семантичній структурі слова. *Актуальні проблеми слов'янської філології* : [міжвуз. зб. наук. ст.]. Донецьк : ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2009. Вип. XX: Лінгвістика і літературознавство. С. 500–505; Інтенсивно-параметричний складник у значеннєвій структурі прикметників. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 10.

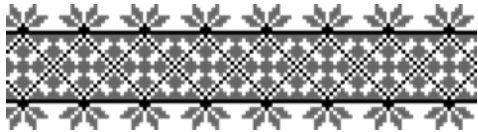

Проблеми граматики і лексикології української мови : [зб. наук. пр.]. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. Вип. 7. С. 374–378; Конотативна лексична семантика: інтенсивний і параметричний складники : монографія. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2011. 167 с. (у співавт.); Метафоризація як результат актуалізації семантичних компонентів інтенсивності та параметричності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 10. Проблеми граматики і лексикології української мови : Збірник наукових праць. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. Вип. 8. С. 375–382; Мовленнева неомакаронізація сучасного художнього дискурсу. *Наукові записки*. Серія «Філологічні науки (мовознавство)». Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2011. Випуск 100. С. 198–202; Сучасна українська літературна мова. Хрестоматія з фонетики : навч. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2012. 218 с. (у співавт.); Особливості формування аналітичних словотвірних умінь у школярів і студентів. *Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя*. Філологічні науки. Книга 2. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2013. С. 183–187; Павло Тичина – практик і теоретик української мовної норми. *Українська мова і література в школі*. Науково-методичний збірник Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського. 2016. № 52. С. 39–51; Інтенсивний і параметричний складники семантичної структури конотатив: спроба дефініції. *Komunikacja Specjalistyczna / [red. naczelny Ł. Karpiński]*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Instytutu Komunikacji Specjalistycznej i Interkulturowej, Uniwersytet Warszawski, 2017. Т. 14. С. 304–320 (у співавт.); Мова для Людини, чи людина для Мови? *Література та культура Полісся*. Вип. 89. Серія «Філологічні науки». № 9. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. С. 209–214;

Експресивна семантика: дискурсивна інтерпретація : монографія. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. 200 с. (у співавт.); Питання української лінгвістики XXI століття: студентська інтерпретація. *Сучасна філологія: теоретичні, практичні та інноваційні аспекти розвитку (досвід реалізації компетентнісного підходу)*: колективна монографія. Чернігів : Десна Поліграф, 2018. 240 с. С. 153–220; Реалізація мовної норми в мовленнєвому українському дискурсі другої половини ХХ ст. (На матеріалі «Листів до Олеся Гончара»). *Феномен Олеся Гончара в духовному просторі українства*: збірник наукових статей. Полтава : ПНПУ, 2018.. С.166–178; Є тисячі доріг, мільйон вузьких стежинок... (Словник прикметників поетичної мови Василя Симоненка) Укладачі: І. М. Баран, Т. Л. Хомич. Чернігів : НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2018. 132 с. Сучасна українська літературна мова: Фонетика, Фонологія, Фономорфологія, Орфоєпія, Графіка, Орфографія : Першокурсникам на допомогу. Чернігів : НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2019. 116 с.; Як написати курсову роботу з української філології: лінгвістичний аспект. Чернігів : НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2019. 24 с.; Сучасна українська літературна мова. Хрестоматія з фонетики : навч. посіб. / уклад.: Н. І. Бойко, Т. Л. Хомич. 2-ге вид., змінене і доп. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2020. 305 с.; Узаємодія літературної й діалектної мови в художній мовотворчості Михайла Коцюбинського. *Художній світ прози Михайла Коцюбинського*. Чернігів : Десна Поліграф, 2020. С.190–197; Мотивування експресивної семантики в мовній тканині «Енеїди» І. П. Котляревського. *Література та культура Полісся*. Вип. 98. Серія «Філологічні науки». № 14. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2020. С.196–206 (у співавт.); Уміння говорити – візитівка сучасного освітянина. *Формування мовної особистості в сучасному полікультурному суспільстві*: Матеріали II Міжрегіональної науково-

практичної конференції педагогічних, науково-педагогічних працівників та студентів (м. Чернігів, 21 лютого 2020 р.). Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2020. С. 158–160; Вияви аномативного слововживання в програмах і підручниках із української мови для закладів загальної середньої освіти. *Сучасні стратегії формування українськомовної особистості* : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції педагогічних, науково-педагогічних працівників та студентів (м. Чернігів, 18–19 лютого 2021 р.). Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2021. С. 241–244; *Feminine aspekts in Ukrainian language and speech. XI Internationale virtuelle Konferenz der Ukrainistik «Dialog der Sprachen – Dialog der Kulturen. Die Ukraine aus globaler Sicht»*. Reihe: Internationale virtuelle Konferenz der Ukrainistik. Bd. 2020. Herausgegeben von Olena Novikova und Ulrich Schweier. Verlag readbox unipress Open Access LMU, München, 2021. S. 188–194.

ЧАПЛЯ ІВАН КИРИЛОВИЧ (02. 11. 1903, с. Миколаївка Новомосковського р-ну Дніпропетровської обл. – 21. 01. 1972, м. Ніжин) – український мовознавець, літературознавець, педагог.

1921 р. закінчив сільську школу та вступив до Новомосковського педагогічного технікуму, який закінчив у 1925 р. Навчався в інституті професійної освіти, а потім – у Дніпропетровському університеті, який закінчив у 1939 р.

Працював учителем початкових та середніх шкіл. З 1937 р. – у вищій школі: на посаді викладача української

мови та літератури Ніжинського педагогічного інституту, а з 1939 р. – у Дніпропетровському університеті. З 1945 р. у Дніпропетровському університеті очолив кафедру української літератури. Захистив кандидатську дисертацію (1950), став доцентом (1954), керував аспірантурою, науковим гуртком. Із вересня 1962 р. – доцент, згодом – професор кафедри української мови Ніжинського педагогічного інституту. У 1966 р. захистив докторську дисертацію на тему "Українська літературно-демократична і літературна критика", у 1968 р. йому було присвоєно звання професора.

Сфера наукових інтересів: наукові проблеми української мови та літератури.

ЧИРВА ГАРІК МИХАЙЛОВИЧ (25.09.1940, м. Синельникове Дніпропетровської обл.) – учений-філолог, кандидат філологічних наук (1978), доцент (1983).

Закінчив Іларіонівську семирічну школу (1955), Дніпропетровський коксохімічний (хіміко-механічний) технікум (нині – Дніпропетровський політехнічний коледж) (1959), Дніпропетровський державний університет (1969) (нині – Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара).

Працював на Запорізькому коксохімічному заводі слюсарем, пізніше – конструктором, служив у війську (з 1963 р. до 1966 р.), продовжив працювати на тому ж заводі інженером-конструктором та вчитися заочно, працював учителем української мови СШ № 79 м. Запоріжжя (1969–1971 рр.), навчався в аспірантурі при кафедрі української мови Запорізького педагогічного інституту (нині – Запорізький національний університет) (1971–1975 рр.). Захистив кандидатську дисертацію "Синтаксична структура безособових речень української мови" (1977). Викладацьку роботу розпочав старшим викладачем кафедри української літератури Запорізького педагогічного інституту, потім перейшов на кафедру української

мови цього ж вишу. Із 1984 р. до 2007 р. працював доцентом кафедри української мови Ніжинського державного педагогічного інституту ім. М. В. Гоголя (нині – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя): з 1984 р. до 1987 р. – завідувач кафедри української мови, із 1987 р. до 1988 р. – декан філологічного факультету, з 1988 р. до 2007 р. – доцент кафедри української мови.

Пр.: Функціонування безособових речень в українському усному літературному мовленні. *Матеріали Республіканської наукової конференції з проблем синтаксису українського літературного мовлення*. Вінниця, 1974; Будова безособових речень із прислівниковою предикативною основою. *Дослідження з фонетики, граматики та фразеології української мови*. Київ, 1974; Предикативна основа безособового речення. *Студії з мовознавства*. Київ : Вища школа, 1975; Аналіз складних речень із різними видами зв'язку. *Професійна педагогічна підготовка вчителів-філологів*. Запоріжжя, 1984; Синтаксичний аналіз : [метод. реком. до держ. екз.]. – Ніжин, 1991; Особливості синтаксису авторського мовлення Гр. Тютюнника. *Григір Тютюнник* : [тези Республіканської науково-практичної конференції, присвяченої 60-річчю від дня народження письменника]. Луганськ, 1991.

КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
кінець 20–30-х рр. ХХ ст.:
УТРАЧЕНІ НАДІЇ ТА ЗРУЙНОВАНІ ЛЮДСЬКІ ДОЛІ

Кафедра української мови бере свої витoki з науково-дослідної кафедри історії культури й мови Ніжинського інституту народної освіти (НІНО), що офіційно була створена 1 лютого 1922 р. [14], за іншими даними, існувала вже наприкінці 1921 р. [39, с. 146]. Передумови її формування тривали протягом складного періоду суспільно-політичних та воєнних фрустрацій початку ХХ ст. Як повідомляє в доповідній записці 1920 року про матеріальний стан Ніжинського історико-філологічного інституту (НІФІ) його директор П. Тихомиров, у 1917 р. навчальний заклад мав «інтернат» для студентів на 100 місць, службові квартири для викладачів. За роки воєнного лихоліття заклад став руїною; службові помешкання було «ущільнено» підселенням «сторонніх осіб», а частина викладачів, повністю втративши своє майно, перебралася до приватних помешкань, як і всі студенти.

Будівля як одна з найбільших у Чернігівській губернії була облаштована 1917 р. під госпіталь на кількoсoт ліжок для поранених [15]. Наприкінці 1917 р. госпіталь передав будівлю в напівзруйнованому стані батареї важкого артилерійського дивізіону російської армії [15]. У наступні роки військові частини – німецькі, українські й російські, незважаючи на протести правління інституту, «іменем вищої влади» займали корпус (що давав прихисток, окрім alma mater НІФІ, ще й народному університетові, міським чоловічій та жіночій гімназіям), спалили рештки меблів, розібрали на дрова допоміжні будівлі, частину огорож; жодного разу не йшлося, підкреслює директор інституту, про повернення майна, коли військові полишали будівлю. Як пише П. Тихомиров, протягом лютого – серпня

1919 р. ситуацію зі збереженням майна вдавалося трохи стримувати від зазіхань військових та місцевої влади завдяки листуванню телеграмами-блискавками з Київським Наркомпросом, та восени 1919 р. вона стає катастрофічною.

На 1920 р., констатував директор, корпус був брудний, вікна з вибитими шибками, водогін не працював, печі були пошкоджені, паркет зруйнований, довколишня територія на вісім десятин була майже не обгороджена; зникли віденські стільці, студентські ліжка з інтернату. Корпус інституту зайняв штаб 12-ої армії РСЧА. На відновлення будівлі потрібно було, на думку директора, декілька десятків мільйонів карбованців. Надана Наркомпросом із Києва «сума 500 тис. карбованців пропала зовсім без жодної користі, оскільки замість інституту вона була передана в розпорядження повітового органу» (тут і надалі в цитатах правопис збережено. – В. Пугач) [16].

Окрім відновлення будівлі навчального закладу, надзвичайно важливим було завдання визначення статусу навчального закладу, яке розв'язувалося протягом кількох років (1919–1921). Конференція закладу 12 квітня 1920 р. у своєму зверненні до Чернігівського «губнарпросу» бачить після реформування замість Ніжинського історико-філологічного інституту «науковий інститут і наукову академію тільки з викладанням гуманітарних наук», «університет, хоч і з додаванням педагогічних дисциплін і педпрактики», а «перетворення НІФІ в педінститут за зразком Глухівського або Чернігівського буде деградацією його як вищого закладу», «рівноцінне знищенню в місті й краю вищого начального закладу, що існує вже 100 років» [17].

На чергову конференцію 16 червня 1920 р. з реформування навчального закладу були обрані П. Тихомиров (директор), І. Семенов, В. Резанов. Склад

професорів-гуманітаріїв (частина їх звільнилася через «обставини часу») у НІФІ на 1920 р. лишався кваліфікованим: П. Тихомиров (директор, магістр богослов'я), В. Резанов (доктор російської мови й словесності), І. Бінов (замісник директора, магістр римської словесності), Г. Максимович (доктор російської історії), Н. Новодворський (магістр всесвітньої історії), В. Ляскоронський (магістр російської історії), М. Бережков (магістр російської історії), У. Борков (магістр богослов'я), І. Турцевич («особа, відома вченими працями», зокрема автор статті «Водопостачання давнього Риму» (1884)), О. Грузинський (магістр російської мови й словесності, надалі дослідник Пересопницького Євангелія, працював ученим-консультантом разом із відомими науковцями О. Оглоблиним, Н. Полонською-Василенко, С. Драгомановим (1942 р.)).

На I та II курсах словесного відділу до навчального плану входили логіка, психологія, вступ до філософії, вступ до мовознавства, давньогрецька, церковнослов'янська, французька, німецька мови, латина, історія російської мови, методологія історії російської літератури, історія російської літератури, історія Греції та Риму, Росії, України, географія, а також історія української мови та історія української літератури [18].

Ще 1919 р. у «Додатку» до протоколу № 2 від 14 вересня наради з реформування Ніжинського вишу адміністрація запропонувала нові навчальні плани для реформованого закладу, у яких як навчальна дисципліна вперше фігурує українська мова: для педагогічного фаху – по 2 год. щотижнево, для гуманітарного – 4 год./тиждень, а також по 2 год. на тиждень для всіх інших факультетів на I та II курсах [19].

Оптимальний варіант гуманітарного навчального закладу з гуманітарним, природничим, фізико-

математичним і педагогічним факультетами та ретельно підготованим проектом статуту [20] не було підтримано в Харкові на з'їзді у справах вищої школи 20.05. – 9.06.1921 р., куди було делеговано проф. О. Грузинського [21], і НІФІ було трансформовано в НІНО.

Державну політику українізації початку 20-х рр. ХХ ст. студенти та деякі викладачі сприймають як перспективу національної самоідентифікації, у руслі якої ініціативна група – комісія з українізації (голова Борисенко, секретар – студент П. Одарченко, майбутній відомий літературознавець; члени комісії – студенти Кулинич, Кононенко, Лазаревський, Кобченко, Науменко й Литовченко) – протягом 1923–1924 рр. планує просвітницькі, наукові та навчально-методичні заходи, зокрема організацію літературних вечорів, присвячених Тарасові Шевченку, Панасові Мирному, Лесі Українці, Євгенові Гребінці. Зокрема, свято відбулося 11 березня 1924 р. за такою програмою: доповіді «Шевченко як поет-революціонер» (відповідальний С. Дроба), «Три літа» як апогей розвитку творчості Тараса Шевченка» (Одарченко), «Шевченко й діти» (Кулинич), постановка п'єси «Назар Стодоля» (відповідальні – Кононенко, Клементопуло, Кулинич). Комісія здійснювала анкетування студентів щодо рівня знання української мови; організує курси вивчення української мови («самокурси») на інститутському рівні за підтримки директора О. Карпеко (який, проте, на заяві українською мовою накладає резолюції російською). Комісія з українізації замовляє в Києві актуальні для вивчення української мови підручники та словники (О. Курило «Уваги до вивчення української літературної мови» (1923), «Російсько-український словник» (1923), анонсовано «придбання україно-московського словника Грінченка»). У 1924 р. створено кабінет рідної мови, до

облаштування якого комісія з українізації запрошує О. Грузинського [22].

Комісія з українізації ініціює викладання історії України, виділення каталогу україніки із загального фонду бібліотеки, перехід на викладання українською мовою всіх видів навчально-методичної роботи на факультетах (лекцій, семінарів, гуртків). Комісія, виявивши ініціативу, береться «вкраїнізувати адміністративно-технічний апарат НІНО» протягом 1 січня – 15 березня 1924 р., відрядивши студента Одарченка до інститутської канцелярії «для редагування різних ділових паперів» [23], а незабаром, 11 серпня 1924 р., згідно з офіційним наказом Чернігівського губвиконкому відбувається перехід усього справочинства на українську мову [24].

Цей період проукраїнських надій на державність та відчайдушних зусиль викладачів і студентів на цьому шляху, їхню віру в неситні традиції українського просвітництва вкотре засвідчив незламне прагнення українців до самоідентифікації, до відродження Української держави.

У 1922 р. керівником «Ніжинської науково-дослідчої катедри історії культури і мови» був професор В. Резанов, який очолював також одну з трьох секцій кафедри – історії української й російської мов і літератур; секцію античної літератури очолював професор П. Тихомиров (від 1923 р. він професор Одеського ІНО, новий очільник – І. Семенов), а керівником секції української та російської історії планувався професор В. Ляскоронський, який на час формування кафедри (із 1921 р.) уже мешкав і працював у Києві, тому на його місце після тривалого листування з НІНО було затверджено професора Г. Максимовича. Дійсними членами кафедри на час її створення були професори О. Покровський, М. Бережков, І. Турцевич, О. Грузинський, 1925 р. долучився

Є. Рихлик; секретарем був науковий співробітник К. Штепа.

На 1925 р. українську мову викладали О. Грузинський та М. Волинський [25]. У НІНО було створено 14 кабінетів – так званих навчальних структур, серед яких – кабінет українського мовознавства, очільником якого став О. Грузинський. Тут відбувалося читання лекцій з української мови та літератури, працювали гуртки з української мови та літератури, «літстудія «Плуг» та літстудія III курсу факультету соціального виховання (факсоцвиху)».

Напевно, у цей ранній період становлення майбутніх кафедр української мови та літератури найбільше зусиль доклав уже відомий Гоголезнавчими студіями, дослідженнями архіву М. Гоголя, історії України професор О. Грузинський. Він досліджує творчість М. Коцюбинського, українські історичні пам'ятки, укладає власну програму вивчення діалектів, рецензує «Синтаксис...» О. Пешковського, «Українську мову» С. Кульбакіна (1919), пише статтю «Ритміка й мелодика вірша Шевченка», готує та планує видати лекції з української мови, керує науковою роботою аспіранта Михальського [26], активно спілкується з науковцями, зокрема бере участь в обговоренні доповіді О. Курило про мовні особливості українських пісень у Харкові 1923 р. Як повідомляє в піврічному звіті за 1923 р. В. Резанов, студенти під керівництвом О. Грузинського виконали понад 100 робіт з української та російської мов. О. Грузинський організував семінари з української мови в першому, другому та третьому триместрах на факультеті соцвиху.

12 серпня 1925 р. на засіданні кафедри було заслухано ухвалу «Про науково-дослідні катедри на Україні» комісії Укрнаросвіти від 24. 06. 1925 р. щодо перспективного планування роботи та проведення заходів з українізації. Секції «україно-російської мови

та письменства» доручили «скласти комісію по виробці наукової термінології, проводити роботу в тісному контакті з інститутом ВУАН» [27]. Керівником термінологічної комісії обрано Є. Рихлика. 11 листопада 1925 р. В. Резанов повідомляє, що кафедра бере участь у процесі українізації, яка «проходить нормально»: усі дійсні члени кафедри, наукові співробітники, аспіранти викладають, пишуть та друкують свої праці українською мовою у виданнях ВУАН, «Записках НІНО» [28]. 1926 р. М. Грушевський надсилає на кафедру подяку «за побажання привіту в день його ювілею» [29].

Майже з моменту формування кафедри її ідеологічне спрямування (ще до згортання українізації) намагається контролювати адміністрація (ректор і політкомісар), вимагаючи її звіту перед громадськістю міста й студентами, на що В. Резанов відповідає, що «публічним виступам членів кафедри перешкоджає абсентеїзм мешканців Ніжина» (ухилення від участі у виборах, зборах) [30]. Проте в ухвалі засідання таки йдеться про обов'язкову публічну звітність кафедри, що незабаром набуде форм тотального ідеологічного контролю.

У 1926–1928 рр. кафедра української мови в сучасному її розумінні називалася секцією українського письменства та мови. Це була літературно-мовна секція (прототип двох нинішніх кафедр – української мови та української літератури), що входила на той час до науково-дослідної кафедри – комплексної трисекційної надкафедральної науково-методичної структури: 1) секція історії української й російської мов і літератур (очолюваної професором В. Резановим); 2) античної літератури; 3) української та російської історії.

Викладачами української мови та літератури («українського письменства та мови») на чолі з професором Є. Рихликом [37] у 1926–1929 рр. були

професор О. Грузинський, викладач І. Павловський, аспіранти П. Одарченко, М. Ладухін.

У Ніжинському міському архіві збереглися дані про наукову роботу кафедри з актуальних мовознавчих питань. У 1927–1928 рр. кафедра під керівництвом професора Є. Рихлика працювала над колективною науковою темою «Місце дієслівного присудка в складному реченні», брала участь у роботі Термінологічної комісії Інституту української наукової мови (ІУНМ) ВУАН, одним із завдань якої була «організація широкої сітки членів-кореспондентів Бюра народніх термінологічних матеріалів, відрядження своїх постійних робітників на спеціальні експедиції по народню термінологію та, як вислід цього і всієї попередньої діяльності Інституту, упорядкування загальної інститутської картотеки наукової української термінології та номенклатури, що має стати за матеріял та основу для укладання спільно з «Комісією словника живої мови» Великого тлумачного словника української мови» [31]. Є. Рихлик рецензував курс лекцій «Основи мовознавства» Л. Булаховського та І. Завадовського 1930 р. [1].

У 1928–1929 рр. члени кафедри брали активну участь у популяризації «Українського правопису» («харківського», або «скрипниківського»), проект якого, підготовлений Державною правописною комісією, був схвалений 1928 р. та виданий 1929 р. Як відомо, 1933 р. правописна комісія на чолі з А. Хвилею оголосила цей правопис «націоналістичним», а 1930 р. було ліквідовано й сам ІУНМ [40].

На 1927–1928 рр., незадовго до того, як українізація була брутально обірвана, лекції для студентів з української філології читав Є. Рихлик, для наукових співробітників – П. Одарченко, у так званих профшколах – І. Павловський та М. Ладухін.

До 1930 р. у протоколах вишу [3] кафедра очолює процес українізації закладу. Проте в тоталітарній державі вже розпочалися трагічні ідеологічні зміни, які не минули Ніжинську вищу школу. Дослідник історії НІНО періоду 20–30-х рр. ХХ ст. С. Токарев наголошує, що «впродовж тривалого часу вільнодумство, традиційне для місцевої науково-просвітницької еліти, ставило вищу школу під приціл каральних органів» [39, с. 146].

Умови для наукової та навчальної діяльності на кафедрі погіршуються через розпочаті в СРСР переслідування науковців та студентів за по-єзуїтськи вигадані репресивними органами «злочини» – український націоналізм, тероризм, шпигунство: «Переслідування та утиски... активізувалися на межі 1920–1930-х рр. в рамках формування нового суспільно-політичного ладу та запровадження монопольного панування комуністичної ідеології (зокрема – у ході сфабрикованих процесів над «Спілкою визволення України» та «Українського національного центру»)» [2].

На фоні розпочатих масових пошуків націоналістів у державі, напевно, ще за інерцією заслуховуються звіти про стан українізації в Ніжинському ІНО [4], а водночас керівництво вивчає персональні звіти викладачів у контексті націоналістичного спрямування їхньої наукової діяльності (А. Соломахи, Є. Рихлика). До них починають приглядатись ідеологічні цензори та ставити питання про їхню політичну лояльність. Зокрема, сумніви влади викликає теза Є. Рихлика про генетичну єдність української та польської мов, а не української та російської.

Сигналом завершення українізації стала єдина офіційно дозволена версія про «братню» історичну вторинність української мови щодо російської, що на мовному рівні була втілена в «Українському правописі» 1933 р.: «Без жодного обговорення «переробила»

«Український правопис» у 1933 р. правописна комісія НКО на чолі з А. Хвилею, яка затаврувала норми 1927 р. (1928 р.) як націоналістичні» [35].

На 1931 р. та надалі кафедра мовознавства (назва звучить саме так) фіксується як окремий підрозділ [5]. Одна з перших згадок у протоколах про окрему вже кафедру мовознавства – 8 вересня 1931 р. Професор Є. Рихлик у переліку членів кафедри вже відсутній. Його було заарештовано 1930 р. за звинуваченням у націоналізмі та шпигунстві. Засуджений до 10 років концтаборів, він відбував покарання на лісозаготівлях, польових та вантажних роботах Сиблагу, далі Мурманської області, де й загинув [39, с. 148].

До складу кафедри мовознавства 1932 р. уходили викладачі української (на 1 вересня 1932 р. – І. Павловський, М. Ладухін, Г. Костенецький), німецької (Арнольд, В. Пухтинський) та російської мов (А. Каратаєв). З посиленням політичного терору на кафедрі мовознавства спостерігається невиправдана ідеологізація викладання лінгвістичних дисциплін, дотримання якої пильно контролювалося з боку партійного керівництва та адміністрації інституту. Зокрема, замість теми «Синтакса» (2 год.) науковцям кафедри рекомендувалося провести лекцію на тему «Мовна політика партії й радвлди і мовне будівництво в ССРР та Україні» [6]. Г. Костенецькому, окрім проблем діалектології, доручили досліджувати «російські елементи в українській літературній мові»; І. Павловський, окрім діалектів, змушений вивчати «колективну творчість учнів як засіб розвитку мови»; М. Ладухін, розглядаючи проблеми історичного синтаксису, функціонування мови української діаспори, викладаючи 40-годинний курс польської мови, змушений затаврувати роман Ю. Яновського «Чотири шаблі» замовною рецензією «Мова як послужник націоналістичних ідей» [7], надрукованою в

«Записках НІНО». Мова перестає бути об'єктом науки, а стає засобом маніпулятивного впливу на суспільну свідомість. Формується особливий радянський ідеологічний дискурс, що у формі політичних міфів та стереотипів інвазійним способом трансформує людську свідомість.

Протоколи засідань кафедри цього періоду втрачають академічний стиль, замість цього рясніють ідеологемами «соцзмагання», «ударництво» тощо, а наукова робота викладачів деформується в радянізоване «забезпечення вивчення мови сучасного робітника, колгоспного села та мови куркуля, виявивши її класову функцію» (протокол від 2. 02. 1933). У 1932 р. зі студентів та викладачів кафедри формується бригада з метою ідеологічного перегляду «програми, робітних плянів та викладання мовознавчих дисциплін» [7], а завідувач кафедри І. Павловський під пильним контролем із боку влади змушений неодноразово визнавати особисті та колективні політичні хиби у викладанні мови [8]. Уже на 1932 р. до 15-річчя жовтневого перевороту директор двох ніжинських інститутів («соцвиху та профосу») С. Порада констатував у своїй доповіді, послуговуючись специфічним агресивно-радянським політичним жаргоном, що в обох навчальних закладах розгромили та викрили нелояльних до радянської влади «куркульсько-непманські елементи», «Ващенків, що пролізли за довідками ударника», «клясового ворога в особі Харченків, що намагалися протягнути в стіни інститутів куркульську ідеологію», облудно резюмуючи: «Перебудова роботи проводилася із більшовицькою настирливістю, а тому дала величезні успіхи» [36].

На 21 лютого 1933 р. до складу кафедри мовознавства, крім фахівців німецької та російської

мов, уходили викладачі української мови І. Павловський, М. Ладухін, Г. Костенецький, Є. Ненадкевич. Трагічний для України 1933 р. ознаменувався посиленням масових репресій і терору щодо викладачів кафедри [38, с. 254–257], а також роботою «комісії ЦК КП(б)У, що протягом другої половини 1933 р. шукала в Ніжинському виші елементи націоналізму та знайшла їх у «Записках НІНО», звинувативши Є. Рихлика, Є. Ненадкевича, В. Резанова та багатьох інших» [39, с. 148–149]. Щодо викладання мовознавчих дисциплін продовжують лунати настійні партійні рекомендації «переорієнтуватися в руслі марксо-ленінського твердження про гегемонію пролетаріату», «орієнтуватися на програми політехнічної школи» [9]. Усе це знижувало науковий рівень викладання, заступало науковий дискурс ідеологічним. Ключовим політичним завданням репресивної держави стає боротьба з українським націоналізмом, що зумовило жорстокі заходи, спрямовані на знищення кафедри. Більшовицька партія та держава диктує викладачам усе нові й нові ідеологічні «завдання» з усіх розділів мови, жорстко контролює їхнє виконання, перевіряє їхню лояльність.

Проте навіть дотримання цих вимог не рятує життя жертвам режиму. Під час вивчення курсу лексикології та синтаксису рекомендовано засуджувати явище пуризму й наголошувати на спільних мовних явищах української та російської мов, у вивченні засад мовознавства – прославляти культурне будівництво в СРСР та говорити про завдання «марксистського будівництва в другій п'ятирічці», на заняттях із лексикографії – викривати «мовне шкідництво в академічних словниках» [9]. Відбувалася профанація філологічної освіти, утрачалися її наукові засади, деформувався світогляд молоді. Звіт завідувача кафедри І. Павловського 21 січня 1933 р. про роботу

колективу мовознавців засвідчує відчуття світоглядної безвиході. Проте професійний обов'язок перемагає, і кафедра погоджується з М. Ладухіним, що об'єднання лекційних курсів української та російської мов є недоцільним і неефективним.

З вересня 1933 р. на кафедрі починають працювати нові викладачі – Пухтін, Ф. Бойченко, А. Кирилов, Кордовський, із серпня – Новицька, із грудня 1933 р. – Ю. Галига. У викладачів кафедри з'явився ще один принизливий і небезпечний обов'язок – публічно виступати із самокритикою своїх раніше надрукованих наукових праць у збірниках НІНО, яких на 1932 р. було опубліковано дванадцять випусків; протягом 1925–1932 рр. простежуємо агресивну ідеологізацію та втрату наукового складника статей викладачів. Згідно з новозапочаткованою радянською традицією виступи із самокритикою відбувалися на загальних зборах колективу за участю так званих бригад із представників студентів, учителів і робітників [10].

Інтелігенція ставала для репресивної держави тим небезпечним середовищем, яке держава вирішила жорстко контролювати, а то й зовсім винищити. Лунали заклики до «більшовицької пильності на фронті творення української радянської культури»; двадцять відсотків академічних годин, зокрема 120-годинного практичного курсу української мови, слід було планувати на «проробку 46 вказівок т. Сталіна» [11]. Ухвала від 1. 08. 1933 р. загальних зборів щодо наукової та навчальної діяльності кафедри нагадує вирок: «Катедра...припустила елементи спрощенства, не відбивши останніх настанов партії в нацкультбудівництві» [10].

З вересня 1933 р. викладачі кафедри мовознавства збиралися на засідання дуже часто (протоколи датовані 2. 09. 1933, 4. 09. 1933, 7. 09. 1933, 14. 09. 1933, 15. 09. 1933, 17. 09. 1933), розв'язуючи ідеологічні

«біжучі справи» [12]. Протягом 1930–1934 рр. було звинувачено в шпигунстві завідувача кафедри Є. Рихлика, далі оголошено націоналістом завідувача І. Павловського (заарештовано 1930 р.), постраждали викладачі Ф. Бойченко, А. Кирилов, М. Ладухін. Місця заарештованих професорів посідали вчорашні студенти, до яких також невідворотно надходила черга арештів та репресій. Показовою із цього погляду є доля сина священника та вчительки з Конотопщини М. Ладухіна (1903 р. н.), який закінчив у 1925 р. факультет соцвиху НІНО, здобув схвальну оцінку Є. Рихлика та В. Резанова за дипломну роботу «Художня література в школі соцвиху», закінчив аспірантуру, у 1930 р. став доцентом кафедри мовознавства, та вже 3 травня 1934 р. був звільнений із формулюванням «як націоналіст не забезпечуючий якості роботи в інституті» [13] та заарештований. «У Ніжинському педінституті ... до літа 1934 р. уже не було директора С. Г. Поради («націоналіст») і 22 викладачів» [32, с. 43].

На 1933–1934 рр. на кафедрі працювали Г. Костенецький, А. Соломаха, а також Турченко та Польовий, яких також було звинувачено у «пропагуванні ворожих ідей» [39, с. 154–155]. 10 лютого 1935 р. завідувачем кафедри мови й літератури став Ю. Галига [13], із 25.04.1935 р. історію мови почав викладати І. Смільський, професор загального мовознавства й стилістики української мови. На кафедрі в 1935 р. працювали О. Яненко – викладач і керівник кафедри мови й літератури; асистент кафедри В. Божуль, викладачі Н. Лоюк, І. Чапля – знаний мовознавець, брат іншого відомого літературознавця в еміграції Василя Чапленка.

Ситуація в навчальному закладі стає вкрай напруженою. В умовах тотального терору влада, керуючись сфабрикованими звинуваченнями, продовжувала жорстоко переслідувати студентів і викладачів за

щонайменший вияв непокори чи незгоди, оголошуючи їх учасниками контрреволюційно-націоналістичних організацій. «Упродовж 1930–1937 рр. Кримінальний кодекс УСРР був доповнений майже 60 новими статтями з тлумаченням понад 80 нових складів “контрреволюційних злочинів”» [2].

За даними кандидата історичних наук, дослідника історії Ніжинської вищої школи цього періоду І. Костенка, «архіви НПІ 1935–1940 рр. було втрачено під час евакуації в тил у роки Другої світової війни, тому основним джерелом інформації про події у виші стала ніжинська районна газета «Нове село» [33, с. 2]. Як виявив дослідник, вивчаючи репресії в Ніжині 1937 р., «головний удар прийняв на себе педінститут. Політична кампанія розпочалася в лютому 1937 року, але свого апогею досягла у вересні – жовтні цього ж року» [33, с. 2].

Відома українська письменниця Ольга Мак, що тривалий час мешкала в Бразилії та Канаді, на 1937 р. була студенткою філологічного факультету, а 1938 р. – випускницею Ніжинського педінституту (щоправда, без виданого диплома, як дружина українського націоналіста – доцента кафедри мовознавства В. Дорошенка, якого було репресовано й розстріляно), так описує ініційовану владою віктимізовану атмосферу беззаконня, страждань та жаху: «В нашому маленькому провінціальному місті педагогічний інститут був найвизначнішою установою, а тому і не дивно, що перша хвиля кампанії «чистки запілля» впала на наш заклад, «змивши» відразу директора-комуніста і трьох професорів. Сталося це в червні 1937 року. В інституті запанував неспокій, який ще збільшився, коли через кілька днів операція повторилася і за рік часу в інституті було заарештовано 32 чоловіки, в число яких, окрім директора, викладачів і старших студентів, попало кілька простих робітників і один неграмотний конюх. Поруч з тим новий директор, бажаючи довести свою солідарність з державними

міроприємствами, почав звільнювати професорів і студентів, які на його думку були «політично неблагонадійними». Звільнення на такій підставі мало чим різнилося від ув'язнення, бо жертви не мали жадних виглядів дістати хоч би й найгіршу роботу, а, крім того, опинившись в «категорії підозрілих», могли тільки щасливим збігом обставин уникнути арешту. По цілому місті і по цілій Україні робилося те саме... » [34, с. 17]; «Репресії розгорілися з новою силою. Кожний день почав приносити все сумніші новини: масово викидали з роботи родичів всіх ув'язнених; пізнавали в транспортах на засланнях десятки знайомих облич, по багатьох людях взагалі зникали всякі сліди, і нарешті звичайними стали випадки, коли, заарештувавши батька і маму разом, дітей забирали до притулків, а помешкання опечатували. Самогубства траплялися майже щодня...» [34, с. 19]; «...у місті, яке нараховувало 20.000 мешканців, від початку року було заарештовано 1789 чоловік (на 20 червня 1938 р.)» [34, с. 32].

Перелік репресивних заходів продовжує історик С. Токарев: «Викладач російської мови Костенецький, заарештований у березні та допитаний 1 квітня 1938 р., нібито залучений до контрреволюційної організації професорами Резановим і Рихликом, директорами Порадою та Загрецьким, повідомив про інших учасників так званої контрреволюційної націоналістичної організації – викладачів української мови Івана Яковича Павловського, Миколу Євтихійовича Ладухіна ... Такі визнання робилися, можливо, під впливом залякувань і тортур або сподівань на пом'якшення вироку» [39, с. 160]; «простежується тенденція, що більшість свідчень звинувачених і показань свідків були, імовірно, здобуті незаконними методами, із застосуванням різноманітних форм тиску» [39, с. 168].

Дослідники цього періоду наводять моторошні факти, що окреслюють загальну ситуацію в Україні того

періоду: «Під час Великого терору 1937–1938 рр. в Україні засуджено 197.617 осіб, лівову частку з них приречено до страти – 122.237 громадян. Загалом у 1937–1938 рр. в Союзі РСР до страти засуджено до 682 тис. громадян й позбавлено волі 3,8 млн. В таборах ГУЛАГу та у спецпоселеннях до 1941 р. перебувало 1,92 млн. чоловік (при тодішньому населенні СРСР 195 млн.), 28,7% в'язнів таборів вважалися засудженими за “контрреволюційні злочини”» [2].

Наслідком жорстокої політики тоталітарної радянської держави стали величезні людські втрати та незворотні антигуманні зміни у сфері науки, освіти та виховання. У сфері науки та освіти радянська держава формувала антинаукове, ідеологічно детерміноване мозаїчне трактування сутності гуманітарних наук, виховання начебто особливого «радянського» патріотизму на фоні «імперіалістичного оточення», особливої психології та свідомості «радянського колективізму та інтернаціоналізму», люмпенізованої особистості «радянського громадянина», чинила політичні маніпуляції, засвідчені через радянізовані політичні міфи та стереотипи.

Таким мікрополем, крізь призму якого можемо спостерігати процес інтелектуальних утрат в українському суспільстві та його трагічні наслідки, стала історія мовознавчої кафедри Ніжинської вищої школи кінця 20-х–30-х рр. ХХ ст.

Література

1. Булаховський Л., Завадовський І. Основи мовознавства. 1930. URL: <http://www.ukrainians-world.org.ua/ukr/about/45/49/86/95/>.
2. Веденєєв Д. Незаконні політичні репресії 1920–1980-х років в Україні та проблеми формування національної пам'яті URL: www.istpravda.com.ua/research/2012/12/26/105584/.

3. Відділ Державного архіву Чернігівської області в м. Ніжині, ф. 6121, оп. 1, спр. 434, арк. 1–28.

4. Відділ Державного архіву Чернігівської області в м. Ніжині, ф. 6121, оп. 1, спр. 475, арк. 29.

5. Відділ Державного архіву Чернігівської області в м. Ніжині, ф. 6121, оп. 1, спр. 493, арк. 1–29; 542, арк. 1–13; 590, арк. 1–29.

6. Відділ Державного архіву Чернігівської області в м. Ніжині, ф. 6121, оп. 1, спр. 542, арк. 13.

7. Відділ Державного архіву Чернігівської області в м. Ніжині, ф. 6121, оп. 1, спр. 442, арк. 16.

8. Відділ Державного архіву Чернігівської області в м. Ніжині, ф. 6121, оп. 2, спр. 537, арк. 27.

9. Відділ Державного архіву Чернігівської області в м. Ніжині, ф. 6121, оп. 1, спр. 542, арк. 41.

10. Відділ Державного архіву Чернігівської області в м. Ніжині, ф. 6121, оп. 1, спр. 609, арк. 5.

11. Відділ Державного архіву Чернігівської області в м. Ніжині, ф. 6121, оп. 1, спр. 602, арк. 37.

12. Відділ Державного архіву Чернігівської області в м. Ніжині, ф. 6121, оп. 1, спр. 590, арк. 29.

13. Відділ Державного архіву Чернігівської області в м. Ніжині, ф. 6121, оп. 1, спр. 607, арк. 54.

14. Відділ Державного архіву Чернігівської області в м. Ніжині, ф. P5121, оп. 1, спр. 281, арк. 2.

15. Відділ Державного архіву Чернігівської області в м. Ніжині, ф. P5121, оп. 1, спр. 2, арк. 63.

16. Відділ Державного архіву Чернігівської області в м. Ніжині, ф. P5121, оп. 1, спр. 2, арк. 63 (звор.).

17. Відділ Державного архіву Чернігівської області в м. Ніжині, ф. P5121, оп. 1, спр. 2, арк. 20.

18. Відділ Державного архіву Чернігівської області в м. Ніжині, ф. P5121, оп. 1, спр. 2, арк. 54.

19. Відділ Державного архіву Чернігівської області в м. Ніжині, ф. P5121, оп. 1, спр. 2, арк. 5–9.

20. Відділ Державного архіву Чернігівської області в м. Ніжині, ф. Р5121, оп. 1, спр. 2, арк. 67–74.

21. Відділ Державного архіву Чернігівської області в м. Ніжині, ф. Р5121, оп. 1, спр. 2, арк. 63.

22. Відділ Державного архіву Чернігівської області в м. Ніжині, ф. Р5121, оп. 1, спр. 47, арк. 1.

23. Відділ Державного архіву Чернігівської області в м. Ніжині, ф. Р5121, оп. 1, спр. 47, арк. 4–4 (звор.).

24. Відділ Державного архіву Чернігівської області в м. Ніжині, ф. Р5121, оп. 1, спр. 47, арк. 8.

25. Відділ Державного архіву Чернігівської області в м. Ніжині, ф. Р5121, оп. 1, спр. 89, арк. 35.

26. Відділ Державного архіву Чернігівської області в м. Ніжині, ф. Р5121, оп. 1, спр. 281, арк. 211.

27. Відділ Державного архіву Чернігівської області в м. Ніжині, ф. Р5121, оп. 1, спр. 70, арк. 30.

28. Відділ Державного архіву Чернігівської області в м. Ніжині, ф. Р5121, оп. 1, спр. 70, арк. 36.

29. Відділ Державного архіву Чернігівської області в м. Ніжині, ф. Р5121, оп. 1, спр. 92, арк. 54.

30. Відділ Державного архіву Чернігівської області в м. Ніжині, ф. Р5121, оп. 1, спр. 70, арк. 39 (звор.).

31. Гладкий М. Інститут української наукової мови ВУАН URL: [http://movahistory.org.ua/wiki/Гладкий М. Інститут_Української_Наукової_Мови_ВУАН](http://movahistory.org.ua/wiki/Гладкий_М.Інститут_Української_Наукової_Мови_ВУАН).

32. Греченко Г. Є. Репресовані освітяни Чернігівщини. Чернігів, 2003. 152 с.

33. Костенко І. П. Ніжинський педінститут у 1937 році / Альма матер. Квітень 2001. С. 2.

34. Мак О. З часів єжовщини. Мюнхен, 1954. 309 с. URL: <http://diasporiana.org.ua/memuari/1592-mak-o-z-chasiv-yezhovshhini/>.

35. Німчук В. Сучасні проблеми українського правопису. Літературна Україна. 11 січня 2001 р. URL: <http://r2u.org.ua/node/123>.

36.Порада С. Ніжинські інститути на 15 роковини Жовтня. Збірник НІНО. 1932. № 12. С. LXVI.

37.Рихлик Є. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-00-1290-5/978-966-00-1290-5.pdf>.

38.Самойленко Г. В., Самойленко О. Г. Ніжинська вища школа: сторінки історії. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, ТОВ «Видавництво» «Аспект-Поліграф». 2005. 420 с.

39.Токарев С. Репресії проти викладачів ніжинського педагогічного інституту в 1930-х рр. Журнал «З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ». № 1/2 (40/41). 2013. С. 146-169 URL: <http://www.reabit.org.ua/magazine/2013/>.

40.Український правопис. Вікіпедія. URL: [http://uk.wikipedia.org/wiki/Український правопис](http://uk.wikipedia.org/wiki/Український_правопис).

Валентина Пугач, доцент кафедри української мови, методики її навчання та перекладу

Възродення кафедры

Мовознавча Ніжинщина

ЗМІСТ

Основні віхи розвитку українського мовознавства в Ніжинській вищій школі	3
АРВАТ НІНЕЛЬ МИКОЛАЇВНА.....	33
АРВАТ ФЕДІР СТЕПАНОВИЧ	35
БАНЗЕРУК ОКСАНА ВІКТОРІВНА	37
БАТУРСЬКИЙ АРСЕН ДАНИЛОВИЧ	38
БЕРЕЖНЯК ВАЛЕНТИНА МИКОЛАЇВНА.....	39
БЕЛАЯ АЛЛА СТЕПАНІВНА	40
БЕЛЯКІНА ЄЛИЗАВЕТА СЕМЕНІВНА	43
БЛАЖКО МАРІЯ ІВАНІВНА	44
БЛИК ОЛЬГА ПЕТРІВНА	52
БОЙКО ВІКТОРІЯ МИКОЛАЇВНА.....	54
БОЙКО НАДІЯ ІВАНІВНА.....	55
БОНДАР НАДІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА.....	64
БОНДАРЕНКО АЛЛА ІВАНІВНА	66
БРАНДТ РОМАН ФЕДОРОВИЧ	71
БУДИЛОВИЧ АНТОН СЕМЕНОВИЧ.....	72
ВАКУЛЕНКО ГАЛИНА МИХАЙЛІВНА.....	74
ВАЩЕНКО ВАСИЛЬ СЕМЕНОВИЧ	77
ГАЛЬЧУК ВАЛЕНТИНА ЮХИМІВНА	78
ГЕРАСИМЕНКО ДМИТРО ДМИТРОВИЧ	85
ГЕТМАН ІВАН МИХАЙЛОВИЧ.....	86
ГЕТМАН ЛЮДМИЛА ІВАНІВНА.....	87
ГРИЩЕНКО АРНОЛЬД ПАНАСОВИЧ	88
ДАВИДЕНКО ЛАРИСА БОРИСІВНА.....	91
ДІДУН ЛІЛІЯ ІВАНІВНА.....	92
ДЗЮБАНОВА НІНЕЛЬ МИХАЙЛІВНА.....	95
ДОРОШЕНКО ВАДИМ ОЛЕКСАНДРОВИЧ	96
ЖУК ТЕТЯНА ВАСИЛІВНА.....	98

ЗАВАЛЬНЮК ЛІДІЯ ВАСИЛІВНА.....	100
ЗЕЛЕНЬКО АНАТОЛІЙ СТЕПАНОВИЧ	102
ЗІНЕВИЧ ЛЮДМИЛА ВАСИЛІВНА	103
ЗІНЧЕНКО СТАНІСЛАВ ВІТАЛІЙОВИЧ.....	106
ІГІНА ЗОЯ ОЛЕКСАНДРІВНА	109
ІЛЬІНСЬКИЙ ГРИГОРІЙ АНДРІЙОВИЧ.....	111
КАЙДАШ АЛЛА МИКОЛАЇВНА.....	112
КАРПУСЬ ЛЮДМИЛА БОРИСІВНА.....	116
КАРСЬКИЙ ЮХИМ ФЕДОРОВИЧ	117
КАЧУРОВСЬКИЙ ІГОР ВАСИЛЬОВИЧ	119
КИРИЧЕНКО ІЛЛЯ МИКИТОВИЧ	120
КЛИПА НАТАЛІЯ ІВАНІВНА	121
КОВАЛЕНКО ВІРА Григорівна	129
КОЛІБАБА ЛАРИСА МИКОЛАЇВНА	130
КОЛОМІЄЦЬ ЛІДІЯ ІВАНІВНА.....	133
КОНОВАЛОВА ТЕТЯНА ІВАНІВНА.....	134
КОТКОВА ЛЮДМИЛА ІВАНІВНА	136
КРИГА ТАМАРА ІВАНІВНА	138
ЛАВРІНЕЦЬ ОЛЕНА ЯКІВНА.....	141
МАЙБОРОДА АНАТОЛІЙ ВАСИЛЬОВИЧ.....	144
МІЩЕНКО ТЕТЯНА ВІТАЛІЇВНА.....	146
МОІСЄЄВА ЛІЛІЯ ФЕДОРІВНА	148
МОЙСІЄНКО АНАТОЛІЙ КИРИЛОВИЧ	149
НЕДІЛЬКО ОКСАНА ДАНИЛІВНА.....	151
НЕЩЕРЕТ ОЛЕНА ІВАНІВНА	153
ОДАРЧЕНКО ПЕТРО ВАСИЛЬОВИЧ	157
ПАВЛОВСЬКИЙ ІВАН ЯКОВИЧ.....	158
ПАСІК НАДІЯ МИХАЙЛІВНА.....	159
ПЕТРИК ОЛЕНА МИХАЙЛІВНА	164
ПОТАПЕНКО СЕРГІЙ ІВАНОВИЧ	167
ПРИМУШКО НАТАЛІЯ ОЛЕКСІЇВНА.....	
ПУГАЧ ВАЛЕНТИНА МИКОЛАЇВНА.....	175

РИХЛИК ЄВГЕН АНТОНОВИЧ	181
РОЗОВ ВОЛОДИМИР ОЛЕКСІЙОВИЧ	182
РОЛІК АНАТОЛІЙ ВАСИЛЬОВИЧ	183
РУДЮК ТЕТЯНА ВІКТОРІВНА.....	185
СЕЛІВАНОВА ОЛЕНА ОЛЕКСАНДРІВНА.....	188
СЕНЧУК ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ.....	190
СЕРЕДА ФЕОДОСІЙ ЯКОВИЧ.....	191
СИДОРЕНКО ВАЛЕНТИНА ОЛЕКСАНДРІВНА.....	192
СИДОРЕНКО ТЕТЯНА МИХАЙЛІВНА	197
СИМОНЕНКО ІГОР ВОЛОДИМИРОВИЧ.....	199
СИМОНОВ МАТВІЙ ТЕРЕНТІЙОВИЧ	201
ТАЛАВІРА НАТАЛІЯ МИХАЙЛІВНА	202
ТРИБУХАНЧИК АНАТОЛІЙ МИКОЛАЙОВИЧ.....	204
ФУРСА ВАЛЕНТИНА МИКОЛАЇВНА.....	206
ХАРИТОНОВ ІВАН КИРИЛОВИЧ.....	208
ХОМИЧ ВІКТОРІЯ ІВАНІВНА	209
ХОМИЧ ТЕТЯНА ЛЕОНІДІВНА	216
ЧАПЛЯ ІВАН КИРИЛОВИЧ.....	220
ЧИРВА ГАРІК МИХАЙЛОВИЧ	221
Кафедра української мови кінця 20-30-х рр. ХХ с.:	
утрачені надії та зруйновані людські долі.....	223
СЬОГОДЕННЯ КАФЕДРИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	243

Довідкове видання

Укладачі:
Бойко Надія Іванівна,
Зінченко Станіслав Віталійович,
Кайдаш Алла Миколаївна

МОВОЗНАВЧА НІЖИНЩИНА

Довідник

Технічний редактор – І. П. Борис
Верстка, макетування – А. В. Новгородська

Книга друкується в авторському редагуванні

Підписано до друку	Формат 60x84/16	Папір офсетний
Гарнітура Times New Roman	Обл.-вид. арк. 10,44	Тираж 115 пр.
Замовлення № 710	Ум. друк. арк. 14,35	

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя.
м. Ніжин, вул. Воздвиженська, 3/4
(04631)7-19-72
E-mail: vidavn_ndu@ukr.net
www.ndu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2137 від 29.03.05 р.